

1.12 หนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับประจำวันที 1 สิงหาคม 2547 ชื่อบทความ “ตาสับปะรด ขบวนการสื่อเพื่อเด็ก” เรื่องและภาพโดยเสาวภา อักษรเนียม

คนหนุ่มสาวมากมายอาสาเพื่อสังคม ใช้เวลาว่างทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ เห็นได้จากการเกิดกลุ่มคนหนุ่มสาวที่มีพลังขับเคลื่อนทางสังคมมากมายหลายตา

“ขบวนการตาสับปะรด” เป็นกลุ่มหนึ่งที่น่าสนใจ และน่าสนใจเสริมสนับสนุน สมาชิกมีประมาณ 50-60 คน อายุน้อยที่สุดเพียง 9 ขวบ รวมตัวกันทำสื่อเพื่อเด็ก ทั้งสื่อวิทยุ โทรทัศน์ จุลสาร และอินเทอร์เน็ต

“ขบวนการตาสับปะรด” เป็นชื่อที่ตั้งขึ้นอย่างเหมาะสมลงตัว ด้วยแนวการทำงานที่น่าสยดสยองได้พบได้เห็นมาอย่างทอด หรือเดือนใจบรรดาเด็กๆ และเยาวชน โดยใครๆ ก็สามารถเป็นตาสับปะรดได้ เพียง

‘ตาสับปะรด’ ขบวนการสื่อเด็กเพื่อเด็ก

สัมภาษณ์น้องๆจาก ร.ร.วัดปฐมคงคาที่สนใจการจัดรายการของที่นี่

ปัจจุบัน ม.6 แล้ว ช่วงแรกเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มเพื่อนในชุมชนย่านลาดพร้าว ก่อน โดยตอนแรกพอเป็นผู้สนับสนุนบวกกับความชอบส่วนตัว รูปแบบรายการจะเป็นประเด็นการพูดคุยเกี่ยวกับเด็ก กิจกรรมของเด็ก เพลงแนวเด็ก เช่น หุ่นยนต์วัน สิ่งที่เราทำไม่ได้คำตอบแทนเป็นตัวแทน แต่สิ่งที่มีความกว่านั้นก็คือประสบการณ์ เทคนิคการทำงานต่างๆ ที่พี่ๆ สอน

ขณะที่ “ไอซ์” นายจุลศักดิ์ แก้วกาญจน์ อายุ 18 ปี ศึกษาปี 1 นิติศาสตร์ รามคำแหง พี่ใหญ่ของกลุ่ม เล่าว่า “นอกจากพวกเราจะทำรายการวิทยุและทีวีแล้ว ยังมีสื่อทาง WWW. THAILANDKID.COM ด้วย โดยมีเครือข่ายจากเพื่อนอีก 8 จังหวัด คือ สุโขทัย ชุมพร เลย เชียงราย กาญจนบุรี น่าน อุทัยธานี สุราษฎร์ธานี ตอนแรกเรารู้ว่าเราคือคนทำสื่อ แต่ภายหลังได้รู้ว่าจริงๆ แล้วเราก็คือคนใช้สื่อเพื่อเด็ก

“ผมคิดว่าสื่อเป็นสิ่งสำคัญที่จะเชื่อมต่อระหว่างเด็กแต่ละกลุ่มที่มีความต่างกันเข้าหากัน เปรียบการทำสื่อเหมือนทำกับข้าว ถ้าทำแล้วคนที่ทานบอกว่าอร่อย คนทำก็มีความสุข และมีกำลังใจในการทำครั้งต่อไป ก็เหมือนกับคนที่ผลิตสื่อ ถ้าคนรับสื่อฟังพอใจคนผลิตก็มีความสุข

“ผมอยากให้สื่อในปัจจุบันใช้สื่อเพื่อประโยชน์ในการศึกษามากขึ้น มากกว่าใช้ในด้านธุรกิจ และควรใช้สื่อให้มีประสิทธิภาพที่สุด”

จริงของพวกเขานะ !?

เสาวภา อักษรเนียม เรื่อง/ภาพ

พบเห็นอะไรน่าสนใจแล้วบอกเล่าสู่เพื่อนได้ก็เท่ากับเป็นหนึ่งใน “ขบวนการตาสับปะรด”

ไม่กี่วันที่ผ่านมา “ขบวนการตาสับปะรด” ยกห้องส่งรายการวิทยุของขบวนการทางเอเอ็ม 89.1 มาไว้ที่ปวยเสวนาคาร เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันจากไปของอาจารย์ปวย อึ้งภากรณ์

บรรดาสมาชิกจัดรายการโชว์กันสดๆ ถ่ายทอดบรรยากาศในงานวันนั้น “เล็ก” น.ส.นักร้อง ค่าแรง อายุ 17 ปี จากโรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง บอกเล่าว่า “เลิกทำงานสัปดาห์สุดท้ายของกลุ่ม คือเริ่มตั้งแต่ ม.1 จน

ภาพที่ 41 หนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับประจำวันที 1 สิงหาคม 2547

ชื่อบทความ “ตาสับปะรด ขบวนการสื่อเพื่อเด็ก” เรื่องและภาพโดยเสาวภา อักษรเนียม

มีคนในวัยเยาวชนมากมายที่ทำงานเพื่อสังคม ใช้เวลาว่างเพื่อกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นอีกหนึ่งกลุ่มที่น่าสนใจ น่าส่งเสริม สมาชิกมีประมาณ 50-60 คน อายุ น้อยที่สุด 9 ขวบ รวมตัวกันทำสื่อเพื่อเด็ก ทั้งสื่อวิทยุ โทรทัศน์ จุลสาร และอินเทอร์เน็ต

“ขบวนการตาสับปะรด” เป็นที่ที่ดังอย่างเหมาะสมในแนวทางการทำงานเพื่อนำสิ่งที่เห็นมาถ่ายทอด เตือนใจเด็กและเยาวชน ใครๆ ก็สามารถเป็นตาสับปะรดได้ เพียงพบเห็นอะไรที่น่าสนใจแล้วบอกเล่าสู่เพื่อนๆ ได้ก็เท่ากับเป็นหนึ่งใน “ขบวนการตาสับปะรด”

เมื่อช่วงที่ผ่านมา “ขบวนการตาสับปะรด” ได้จัดรายการวิทยุนอกสถานที่ ซึ่งออกอากาศทาง สวท. เอเอ็ม 891 กิโลเฮิร์ตซ์ โดยไปจัดรายการที่ป้วยเสวนาคาร เนื่องในโอกาสรำลึกวันจากไปของอาจารย์ป้วย อึ้งภากรณ์

นางสาวน้ำค้าง คำแดง (น้องเล็ก) อายุ 17 ปี โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง กล่าวว่า ตนเองทำงานสื่อบานานที่สุดในกลุ่ม เริ่มตั้งแต่อยู่ ม. 1 ปัจจุบัน ม. 6 แล้ว โดยเริ่มจากการรวมตัวกันของกลุ่มเพื่อนในชุมชนย่านลาดพร้าว มีพ่อเป็นผู้สนับสนุนบวกกับความชอบส่วนตัว รูปแบบรายการที่จัดเป็นประเด็นการพูดคุยเกี่ยวกับเด็ก กิจกรรมเด็ก เพลงแนวเด็ก สิ่งที่ทำไม่ได้ค่าตอบแทนเป็นตัวเงิน แต่ได้สิ่งที่มีค่าคือประสบการณ์ เทคนิคการทำงาน

นายจุลศักดิ์ แก้วกาญจน์ (น้องไอซ์) อายุ 18 ปี นักศึกษาปี 1 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กล่าวว่า นอกจากการทำรายการวิทยุ และโทรทัศน์แล้ว ยังมีสื่อทางอินเทอร์เน็ต www.thailandkid.com โดยมีเครือข่ายเพื่อนอีก 8 จังหวัด คือ สุโขทัย ชุมพร เลย เชียงราย กาญจนบุรี น่าน อุทัยธานี สุราษฎร์ธานี และน้องไอซ์เข้าใจเป็นอย่างดีว่าตนเองใช้สื่อเพื่อเด็ก สื่อเป็นสิ่งสำคัญที่เชื่อมเด็กแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างเข้าหากัน เปรียบเหมือนการทำกับข้าว ถ้าทำแล้วคนทานบอกว่าอร่อยคนทำก็มีความสุข และมีกำลังใจในการทำต่อไป เช่นเดียวกับคนทำสื่อถ้าผู้รับสื่อพึงพอใจคนผลิตก็มีความสุข อยากให้สื่อในปัจจุบันใช้เพื่อประโยชน์ในการศึกษามากขึ้นกว่าด้านธุรกิจ และผู้เขียนได้ทิ้งท้ายไว้ด้วยความที่เห็นด้วยว่า “จริงของพวกเขา !?”

ส่วนที่ 2 สื่อโทรทัศน์

สื่อโทรทัศน์ที่เชิญ “ขบวนการตาสับปะรด” ไปร่วมรายการ หรือเชิญสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” คนใดคนหนึ่งไปร่วมรายการมีหลายรายการ แต่มีรายการโทรทัศน์เพียงไม่กี่รายการ ที่ได้นำเสนอเรื่องของ “ขบวนการตาสับปะรด” โดยตรง สื่อโทรทัศน์ที่นำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวกับ “ขบวนการตาสับปะรด” โดยตรงมีดังนี้

2.1 รายการเมืองไทยใกล้เที่ยง (ททบ. 5) ช่วงไทยทอล์ค

เนื้อหาที่นำเสนอสามารถสรุปได้ดังนี้ ต้นรายการเป็นการนำเอาภาพและเสียงบรรยากาศการออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) ผู้ดำเนินรายการกล่าวว่าภาพที่เห็นเป็นการทำประโยชน์เพื่อสังคมของเด็กและเยาวชน โดยมีผู้ใหญ่กลุ่มหนึ่ง เป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อช่วยประดับประดาให้ความรู้ ให้ความร่วมมือช่วยเหลือเด็กๆ กลุ่มนี้ กลุ่มนี้ทำกิจกรรมทั้งวิทยุ เว็บไซต์ และอื่นๆ

ผู้ดำเนินรายการแนะนำให้รู้จักกับคุณสุกัญญา กิรติวงศ์วานิช ผู้ประสานงานรายการวิทยุเพื่อเด็กและเยาวชน และนางสาวน้ำค้าง คำแดง ผู้ดำเนินรายการและผู้สื่อข่าว “ตาสับปะรด” ผู้ดำเนินรายการถามว่านางสาวน้ำค้างเรียนอยู่ชั้นใด โรงเรียนใด นางสาวน้ำค้างตอบว่าอยู่ชั้น ม. 4 โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง

ผู้ดำเนินรายการถามต่อว่าโครงการนี้เริ่มต้นได้อย่างไร คุณสุกัญญาตอบว่าเริ่มเมื่อสามปีที่แล้ว เริ่มจากกรณีที่มีเด็กฆ่าตัวตายเยอะ และเกิดการโทษว่าสื่อเป็นตัวการทำให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว ช่วงนั้นคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ เป็นผู้ดูแลเรื่องสื่อ จึงรวมตัวกันในนาม “ขบวนการตาสับปะรด” เพื่อขอว่า ในกลุ่มของเราทำงานในลักษณะอย่างไร และช่วยเหลือเด็กได้อย่างไร ถ้าหากได้สื่อเป็นสิ่งช่วยสักเล็กน้อยเราจะสามารถช่วยเหลือเด็กต่างจังหวัดได้อีกเยอะ ท่านจึงอนุมัติ

ผู้ดำเนินรายการถามว่า จัดรายการอยู่ที่สถานีวิทยุใด เวลาใด คุณสุกัญญาตอบว่าอยู่ที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เอเอ็ม 891 กิโลเฮิร์ตซ์ วันอาทิตย์เวลา 14.00 – 16.00 น. สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง

ผู้ดำเนินรายการถามว่านางสาวน้ำค้างร่วมงานกับวิทยุเด็กได้อย่างไร นางสาวน้ำค้างตอบว่าเริ่มแรกได้เจอกับผู้ประสานงานรายการวิทยุในกิจกรรมค่ายเยาวชน และได้รับการเชิญชวนจากพี่ๆ ทีมงานเหล่านั้น ผู้ดำเนินรายการถามต่อว่าตอนที่เริ่มเจอผู้ประสานงานนั้นศึกษาอยู่ชั้นใด นางสาวน้ำค้างตอบว่า ป. 6 ผู้ดำเนินรายการถามต่อว่ายังเป็นเด็กอยู่เลย อยากจะไปจัดรายการวิทยุหรือ นางสาวน้ำค้างตอบว่าตอนแรกไม่ยากจัดรายการ แต่ว่าคุณพ่อบังคับให้ลองดู จะได้ฝึกการพูด เพราะเป็นคนที่ไม่พูดเร็ว

ผู้ดำเนินรายการถามว่าผู้ใหญ่ให้ความช่วยเหลืออย่างไร และเด็กมีส่วนร่วมการทำงานอย่างไร คุณสกุณีตอบว่าผู้ใหญ่จะคุมในเรื่องกระบวนการมากกว่า เมื่อมีเวทีเกิดขึ้นแล้วเด็กและเยาวชนจะเข้ามาใช้ได้อย่างไรบ้าง โดยรูปแบบและเนื้อหารายการเด็กต้องคิดเอง ต้องผลิตเอง นำเสนอเองว่าเขาอยากจะทำอะไรบอกเพื่อนๆ อย่างไรบ้าง เรามีหน้าที่ให้คำแนะนำ และคอยเตือนงานว่าทำอะไรได้หรือยังไม่ทำอะไรได้

ผู้ดำเนินรายการถามว่ามีเด็กและเยาวชนร่วมงานกับศูนย์ประสานงานฯ กี่คน คุณสกุณีตอบว่าหากเป็นตัวศูนย์ทั้งหมดประมาณ 3,000 คน เป็นอาสาสมัคร หากเป็นรายการวิทยุเองมีประมาณ 20 คน หมุนเวียนกันมา

ผู้ดำเนินรายการถามว่าเด็กเตรียมตัวกันอย่างไรบ้าง เพราะการจัดรายการวิทยุสองชั่วโมงเป็นเรื่องใหญ่ นางสาวน้ำค้างตอบว่าเริ่มต้นก็จะมีการรวมตัวกันในวันศุกร์ จะมีการมาคุยสคริปต์กันก่อนว่าเราจะทำอะไรกันตอนจัดรายการบ้าง หลังจากนั้นจะแบ่งหน้าที่การอ่านข่าว การประสานงานเรื่องจดหมาย และเกร็ดความรู้ในรายการ เรื่องการประสานงานต่างๆ จะมีอีกคนหนึ่งรับผิดชอบ

ผู้ดำเนินรายการถามว่าจัดที่คลื่นวิทยุระบบเอเอ็มจะมีคนฟังเยอะหรือไม่ นางสาวน้ำค้างตอบว่าเยอะเพราะมีคนต่างจังหวัดเขียนจดหมายเข้ามาตามโครงการร่วมด้วยช่วยเด็ก ผู้ดำเนินรายการถามต่อว่าโครงการร่วมด้วยช่วยเด็กคืออะไร นางสาวน้ำค้างตอบว่าเป็นโครงการที่ให้เด็กและเยาวชนเขียนจดหมายเข้ามาในรายการว่า ตอนนี้เขายังมีอะไรที่ยังขาดโอกาสอยู่ หรือว่าอยากจะได้สิทธิอะไรในสิทธิเด็ก

ผู้ดำเนินรายการถามว่ามีเรื่องอะไรเด่นๆ บ้างที่เขียนมายังรายการ นางสาวน้ำค้างตอบว่าเป็นเรื่องการศึกษาที่ยังขาดทุนการศึกษาอยู่ค่อนข้างเยอะ ผู้ดำเนินรายการถามต่อว่าปัญหานี้เราช่วยเหลืออย่างไร คุณสกุณีตอบว่าจะหาแหล่งทุนตามมูลนิธิ หรือกระทรวงต่างๆ ที่มีทุนให้หรืออาจจะเป็นทุนจากต่างประเทศ และส่งต่อให้ว่าลองสมัครเข้าไป เป็นการหาช่องทางให้

ผู้ดำเนินรายการถามว่ามีเรื่องราวอะไรสนุกๆ บ้างในการจัดรายการวิทยุ นางสาวน้ำค้างตอบว่าจะมีการทำนิทานที่พวกกลุ่มเราจะมารวมกัน และเขียนบทกันเอง จะมีการถกเถียงกันว่าบทนี้เอาไม่เอา และมีการแต่งตัวละครกันขึ้นมาใหม่ด้วย ผู้ดำเนินรายการจึงถามต่อว่าเด็กๆ ยุคนี้

ยังฟังนิทานกันอยู่หรือ นางสาวน้ำค้างตอบว่ายังคงฟังอยู่ พวกเรายังเชื่อว่าการฟังนิทานเป็นการเสริมสร้างจินตนาการอยู่ พวกเราเคยได้ฟังแล้วยังรู้สึกอยากทำบ้าง

ผู้ดำเนินรายการถามว่าเพลงที่ใช้ในรายการเป็นอย่างไร นางสาวน้ำค้างตอบว่าเพลงที่ใช้เปิดในรายการเป็นเพลงของวงสองวัย นกแล เจลียง และทุ่งแสงตะวันด้วย เราเลือกเพลงของเราเอง เป็นเพลงที่เกี่ยวกับธรรมชาติ เกี่ยวกับเด็ก

ผู้ดำเนินรายการถามว่าผู้ฟังสามารถติดต่อเข้ามาได้ทางใดบ้าง นางสาวน้ำค้างตอบว่าสามารถติดต่อได้ทางจดหมายที่ตู้ ปณ. 77 ปทผ.รัฐสภา กรุงเทพฯ 10305 และมีวิทยุติดตามตัว 152 เรียกตาสับปะรด

ผู้ดำเนินรายการให้ชมการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดรายการวิทยุว่ารู้สึกอย่างไรกันบ้าง เด็กชายอิทธิพล อิศรางกูร ณ อยุธยา เด็กและเยาวชนคนหนึ่งร่วมดำเนินรายการวิทยุตอบว่า รวบรวมข้อมูลส่วนหนึ่งมาตามที่เขียนสคริปต์ไว้ แล้วจะมาจัดรายการตามที่เขียนสคริปต์ไว้ ก็คิดว่าเป็นเรื่องดีเพราะได้ช่วยเหลือผู้อื่น และได้ประสบการณ์ ผู้ที่มีปัญหาสามารถส่งจดหมายเข้ามาได้ อย่าเก็บปัญหาไว้ และเราจะส่งให้ผู้ใหญ่ต่อไป

นายภาสกร สันธนะพันธ์ ผู้ประสานงานรายการวิทยุเพื่อเด็กและเยาวชน กล่าวแสดงความคิดเห็นว่า วิทยุเด็กและเยาวชนเป็นกระบอกเสียงให้กับเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันแทบจะไม่มีแล้ว นี่เป็นเพียงส่วนเล็กๆ ที่เด็กจะมีส่วนร่วมเป็นเวทีการแสดงออกของเขา

ผู้ดำเนินรายการถามว่าหากเด็กและเยาวชนต้องการเข้าร่วมกับวิทยุเด็กและเยาวชนสามารถเข้าไปร่วมได้อย่างไร คุณสฤณีตอบว่าก่อนอื่นต้องถามตัวเด็กก่อนว่าสนใจหรือไม่ ถ้าสนใจสามารถติดต่อเข้ามาได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ 0-9761-2304 หรือฝากข้อความมาที่วิทยุติดตามตัว 152 เรียกตาสับปะรด ไปจัดรายการไม่มีค่าใช้จ่ายให้ จัดรายการเอง ออกค่าใช้จ่ายเอง และตอนนี้กำลังจะมีการอบรมนักจัดรายการวิทยุตอนนี้นั้วันที่ 8 แล้ว สามารถติดต่อสมัครได้ จะอบรมวันที่ 6-7 นี้ และไปจัดรายการกันสดๆ ที่สถานีวิทยุเลย

ผู้ดำเนินรายการปิดท้ายรายการด้วยการให้นางสาวน้ำค้างพูดเปิดรายการ และผู้ดำเนินรายการบอกว่าสามารถฟังได้จริงที่ เอเอ็ม 891 กิโลเฮิร์ตซ์ วันอาทิตย์เวลา 14.00 – 16.00 น. กับ

กลุ่มที่น่าสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง ผู้ใหญ่สามารถสนับสนุนได้ที่ 0-9761-2304 มีเว็บไซต์ชื่อไทยแลนด์คิดต่อทคอม และขอบคุณผู้ร่วมรายการทั้งสองคน

2.2 รายการเพื่อนแก้ว ออกอากาศทางช่อง 9

ผู้ร่วมรายการ

เด็กหญิงน้ำค้าง คำแดง (น้องเล็ก)

นางสาวกรรณิการ์ คงสุข (น้องป้อม)

และผู้ร่วมจัดรายการวิทยุเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” อีก 2 คน

สัมภาษณ์เรื่องรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” เปิดรายการ ผู้ดำเนินรายการให้แนะนำตัวทีละคน และถามชื่อรายการ จากนั้นถามว่ารายการมีอะไรที่น่าสนใจในการนำเสนอบ้าง เด็กหญิงน้ำค้างตอบว่า มีช่วงเปิดสายกระจายข่าว โดยจะมีเด็กและเยาวชนจากทั้งต่างจังหวัด และในกรุงเทพฯ รายงานข่าวเข้ามาว่าในแต่ละพื้นที่มีกิจกรรมอะไรบ้าง

นางสาวกรรณิการ์ ตอบว่า ช่วงที่น่าสนใจอีกช่วงคือช่วงเขียนมาตอบไป เป็นการตอบจดหมายของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่เป็นผู้สื่อข่าวอยู่ทั่วประเทศ ที่เขียนถึงเราเพื่อคอยระวังภัยที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ของเรา รายงานมาผ่านสื่อกลางคือเรา บอกต่อกับผู้ใหญ่ใจดี ซึ่งสื่อของเรากระจายเสียงออกไปทั่วประเทศ เป็นการตอบจดหมายด้วย และเป็นการรายงานข่าวด้วย ส่วนช่วงของข่าวประชาสัมพันธ์ จะมีข่าวที่น่าสนใจใส่ปากเด็กและเยาวชนทางบ้าน เช่นข่าวการประกวดจัดรายการวิทยุ ส่วนเด็กและเยาวชนผู้รับฟังก็สามารถส่งข่าวมาให้รายการช่วยประชาสัมพันธ์ได้

จากนั้นผู้ดำเนินรายการได้กล่าวให้ผู้ชมในห้องส่งปรบมือให้กับการทำงาน และผู้ดำเนินรายการได้ถามต่อว่า รายการนี้เริ่มมานานแล้วหรือยัง ตัวแทนของผู้จัดรายการวิทยุเด็กและเยาวชนผู้หนึ่งตอบว่า เริ่มมา 2 ปีแล้ว จากนั้นมีผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นว่าปกติฟังแต่รายการเพลง เพิ่งทราบว่ามีการ์ตูนที่ดีเช่นนี้ หากต้องการเข้าไปจัดรายการจะได้หรือไม่ เด็กหญิงน้ำค้างตอบว่าหากสนใจก็สามารถเข้าร่วมจัดรายการได้

ผู้ร่วมรายการผู้หนึ่ง ได้ตั้งคำถามว่าเข้ามาทำงานตรงนี้ได้อย่างไร และมีการฝึกฝนอย่างไรบ้าง เด็กหญิงน้ำค้างตอบว่า โดยส่วนตัวแล้วตนเองมาจากการฝึกอบรม โดยมีโอกาสให้พบกับทีมงานของรายการแล้วชักชวนมาร่วมแบรนนักจัดรายการวิทยุ นางสาวกรรณิการ์ตอบว่ามีบุคคลรุ่นพี่

ที่ทำงานนี้อยู่แล้ว ชวนเข้ามาและตนเองก็สนใจ อยากเข้ามาฝึกฝน ถือเป็นการเพิ่มโอกาสให้กับตนเอง ตอนเรียนไม่ได้เรียนสายนี้โดยตรง แต่มีความสนใจที่จะจัดรายการจึงเข้ามาร่วมงาน

สมาชิก “ขบวนการตาสับประรด” อีกคนหนึ่งตอบว่า ได้มีโอกาสเจอกับรุ่นพี่ที่ทีมงาน “ขบวนการตาสับประรด” ในงานเกี่ยวกับการปฏิรูปสื่อเด็กงานหนึ่ง ได้มีโอกาสพูดคุยกัน และเห็นว่าน่าสนใจ มีประโยชน์ให้ค้นคว้ามากมายจึงเข้ามาทำ ผู้ดำเนินรายการถามต่อว่าเรียนหนังสือกันอยู่ที่ไหนบ้าง นางสาวน้ำค้างตอบว่า เรียนอยู่ที่โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3, นางสาววรรณิการ์ตอบว่าเรียนที่วิทยาลัยพาณิชยการศรียาน ชั้นปีที่ 3 แผนกคอมพิวเตอร์ และผู้ร่วมรายการผู้อื่นตอบสถานที่เรียนแตกต่างกัน

ผู้ดำเนินรายการถามว่างานนี้ยากหรือไม่ เพราะว่าแต่ละคนศึกษาอยู่ต่างที่กัน แล้วจะนัดกันออกอากาศอย่างไร สลับกันอย่างไร ผู้ร่วมรายการผู้หนึ่งตอบว่า ตนเองก็ยังเรียนอยู่ ถามว่ายากไหม ตอบว่าไม่ยาก เพราะการจัดรายการวิทยุแต่ละคนจะมีธรรมชาติของเขาเองอยู่แล้วในการจัดรายการ จะมีสามคนที่เป็นผู้จัดรายการหลัก ส่วนการสัมภาษณ์จะประสานงานในวันธรรมดา เพราะรายการออกอากาศวันเสาร์ อาทิตย์ นางสาววรรณิการ์เสริมว่ามีการวางแผนรายการกันว่าในสัปดาห์จะสัมภาษณ์ใครบ้าง จะพูดถึงเรื่องอะไรบ้าง และจะมีผู้ประสานงานกับผู้ใหญ่ในการสัมภาษณ์

ผู้ดำเนินรายการถามต่อว่าประเด็นหลักๆ ที่รายการสนใจมีประเด็นอะไรบ้าง ผู้ร่วมรายการคนหนึ่งตอบว่า ประเด็นหลักๆ ที่เน้นจะเป็นประเด็นเรื่องสิทธิเด็ก และเรื่องปัญหายาเสพติดที่เครือข่ายทั่วประเทศจะส่งเข้ามาในลักษณะการรายงานข่าวผ่านทางจดหมาย เรื่องการอนุรักษ์การตัดไม้ทำลายป่าด้วย สำหรับเครือข่ายที่ส่งจดหมายเข้ามาจะมีหลายเรื่องมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการตัดไม้ทำลายป่า เรื่องยาเสพติด เรื่องการศึกษา เรื่องเด็กขาดสารอาหารที่ส่งเข้ามา

ผู้ดำเนินรายการถามผู้ชมในห้องส่งว่าใครต้องการแสดงความคิดเห็นบ้าง ผู้ชมในห้องส่งถามว่าเด็กมีสิทธิเด็กมากน้อยแค่ไหน นางสาวน้ำค้างตอบว่าที่จริงๆ เด็กๆ ทุกคนมีสิทธิตรงนี้ แต่ไม่ทราบว่าผู้ใหญ่จะให้โอกาสมากน้อยแค่ไหน เด็กทุกคนมีโอกาสนี้จะได้เรียนหนังสือแต่เด็กยังขาดโอกาสอยู่หลายๆ คน ผู้ร่วมรายการอีกคนหนึ่งตอบว่ามองว่าสิทธิเด็กเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กคนหนึ่งควรจะได้รับในระหว่างวัยที่เขาเป็นเด็ก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา การใช้สิทธิออกเสียงแสดงความคิดเห็น

ผู้ชมในห้องส่งอีกผู้หนึ่งถามว่าหากทราบวาทะหนึ่งที่มีความเดือดร้อน เราจะเข้าไปช่วยเหลือได้อย่างไร นางสาวกรรณิการ์ตอบว่า ต้องดำเนินการในลักษณะของตาสับปะรด คือประเภทรู้แล้วชี้ เมื่อเราเจอปัญหาเราต้องเขียนจดหมายรายงานมาเป็นผู้สื่อข่าวให้เราอีก 1 ตา เมื่อรายงานเข้ามาเราก็นำออกอากาศ ส่วนหนึ่งเราจะติดต่อกับผู้ใหญ่ใจดีให้ทราบ และหาวิธีแก้ไขในเรื่องที่รายงานเข้ามา

ผู้ร่วมรายการคนหนึ่งถามว่า ในรายการจะมีช่วงร่วมคิดร่วมคุยใช่ไหม ที่จะไปสัมภาษณ์ผู้ใหญ่ เคยสัมภาษณ์ใครมาบ้าง ประทับใจใครบ้าง เด็กหญิงน้ำค้างตอบว่าเป็นเรื่องยาเสพติด ได้สอบถามวิทยากรท่านหนึ่ง ท่านได้ให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดมากมาย นางสาวกรรณิการ์เสริมว่า เราได้รับติดต่อบ้างมาก บางคนมีปัญหาอาจไม่กล้าถามผู้ปกครอง ถามครู เราได้บุคคลที่มีความรู้มาเป็นที่ปรึกษาให้กับเรา เราคิดว่างานตรงนี้ไม่ค่อยมีใครทำ

ผู้ร่วมรายการอีกท่านหนึ่งถามว่า มีเหตุการณ์การรายงานข่าวอะไรบ้างที่น่าตื่นเต้น น่าประทับใจ นางสาวกรรณิการ์ตอบว่าข่าวที่เห็นวาทะตื่นเต้น และน่านำมาเป็นข้อคิดคือเรื่องปัญหา ยาเสพติด ที่วัยรุ่นใช้ตามสถานบันเทิง หรือที่อื่นๆ เมื่อท่านเข้าไปแล้วจะไม่มีสติ คิดว่าเรื่องนี้อันตรายมาก ถ้าเป็นนักเรียนไปเสพอาจถูกทำมิดีมิร้ายได้เนื่องจากความไม่รู้สึกลึกซึ้ง ช่วงทำผู้ดำเนินรายการได้เชิญชวนให้ปรบมือให้กับกลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด” ที่มาร่วมรายการ

2.3 รายการระดมสมองอนาคตการศึกษาไทย วันเสาร์ที่ 24 สิงหาคม 2545 เรื่องสื่อเพื่อเด็ก

ทางสถานีโทรทัศน์เนชั่นแนล ยูพีซี 8

ผู้ร่วมรายการ

1. รองศาสตราจารย์ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ)
2. คุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ (ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม)
3. นางสาวน้ำค้าง คำแดง (แกนนำกลุ่ม และผู้จัดรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด”)

เสนอความเคลื่อนไหวต่อจากการจัดกิจกรรมครบรอบ 3 ปีรายการวิทยุเด็กและเยาวชน ใครได้อะไรบ้าง? เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2545 ที่ผ่านมา งานนั้นมีการสะท้อนปัญหาหลายๆ อย่างเกี่ยวกับรายการเด็ก รายการเยาวชนด้านต่างๆ มีเด็กกลุ่มจิ๋วมาจากหลายจังหวัดร่วมงานและสะท้อนปัญหากันในวันนั้นว่าบางรายการผู้ใหญ่ให้เวลาไม่เหมาะสม (ตึกเกินไป) เป็นต้น จึงเป็น

โอกาสที่รายการระดมสมองอนาคตการศึกษาไทย จะได้พูดคุยถึงปัญหาดังกล่าวว่ามีผู้ใหญ่หลายท่านละเลยเกินไปหรือเปล่า หากต้องการให้วงการวิทยุแพร่หลาย ครอบคลุมจริงๆ ควรพิจารณาสถานการณ์ว่ารายการเพื่อเด็กจริงๆ ยังมีน้อยมาก จากนั้นแนะนำผู้ร่วมรายการ และสอบถามเวลาออกอากาศ รายการวิทยุเด็กและเยาวชนออกอากาศทางคลื่นความถี่ในระบบเอเอ็ม 891 กิโลเฮิร์ตซ์ เวลา 14.00-16.00 น. นางสาวน้ำค้าง คำแดง จัดรายการมานาน 3 ปีแล้ว ปัจจุบันอายุ 15 ปี

อาจารย์อุบลรัตน์ กล่าวถึงสภาพปัญหารายการวิทยุของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันว่า มีเพียงรายการของนางสาวน้ำค้าง ที่จัดอยู่ ที่เหลืออาจจะหารายการเพื่อเด็กและเยาวชนไม่ค่อยได้เลย นับได้เลย เมื่อ 2 ปีที่แล้วยังมีการกระจายของรายการมากกว่านี้ มีเด็กและเยาวชนที่จังหวัดพิษณุโลก มีรายการวันอาทิตย์ตอนเช้า ต้องออกจากบ้านตี 5 เหมารถไปกันเอง กระตือรือร้น ตื่นเต้นเพื่อไปทำรายการ ได้แสดงออก ได้สนุก ได้มีเพื่อนทางอากาศ มีการเตรียมตัวทุกสัปดาห์ แต่ตอนนี้ไม่มีรายการนี้แล้ว นางสาวน้ำค้างได้เพิ่มเติมว่า มีรายการประเภทเดียวกันที่ต่างจังหวัดบ้างแต่น้อย โอกาสมีน้อย เวลาไม่เหมาะสม

ผู้ดำเนินรายการถามว่าที่มีน้อย เพราะไม่มีเด็กจะจัดหรือไม่ อาจารย์อุบลรัตน์ตอบว่า ช่วง 3 ปีที่ผ่านมาเป็นช่วงการทดลอง ช่วงปฏิรูปสื่อ ทางกลุ่มของคุณฉัตรชัย และกลุ่มวิทยุชุมชนอื่นๆ ได้ร้องขอการจัดสรรเวลาให้ภาคประชาชน และรายการเด็กก็น่าจะมีโอกาสนี้ด้วย เพราะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน และเป็นสิ่งที่องค์การสหประชาชาติ โดยผ่านองค์การยูนิเซฟมีการรับรองสิทธิทางด้านนี้ของเด็กและเยาวชน คืออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เป็นสัญญาระดับโลก

ผู้ดำเนินรายการถามว่าในรัฐธรรมนูญก็มีกำหนดไว้ใช่หรือไม่ คุณฉัตรชัยตอบว่า ในมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2540 เปิดโอกาสให้สื่อเป็นของสาธารณะ ให้กลุ่มต่างๆ ได้เข้าไปใช้ประโยชน์ ให้คำนึงถึงกลุ่มผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มเครือข่ายต่างๆ เป็นการพูดถึงกว้าง แต่เรื่องเด็กก็เป็นเรื่องหนึ่งที่ครอบคลุมด้วย แต่ไม่ได้ระบุชัดเจนโดยตรง อาจารย์อุบลรัตน์เสริมว่า อาจเป็นเพราะการใช้คำว่า “บุคคล” คำนี้ทำให้ลืมนึกถึงเด็ก ผู้ดำเนินรายการเสริมว่าที่เห็นเด่นชัดจะเป็นกลุ่ม NGOs เครือข่ายชุมชน

ผู้ดำเนินรายการถามว่ากิจกรรมที่ทำกันมา 3 ปีมีอะไรบ้าง คุณฉัตรชัยให้คำตอบว่า 3 ปีนั้นเริ่มนับตั้งแต่วันที่เริ่มออกอากาศเป็นวันแรก คือวันที่ 16 สิงหาคม 2542 มีเด็กๆ เข้าไปจัดรายการเป็นครั้งแรกจริงๆ งานของศูนย์ประสานงานไม่ได้ทำเรื่องสื่อโดยตรง แต่ทำเรื่องการฝึกอบรม

(Training) ให้เด็กและเยาวชนรวมกลุ่มกันทำอะไรก็ได้ เช่นงานสิ่งแวดล้อม งานยาเสพติด เอดส์ เป็นต้น ตามปกติหน่วยงานจะไปอบรมให้เด็กและเยาวชนรวมกลุ่มกัน แต่พออบรมเสร็จ เด็กรวมกลุ่มกัน แต่ไม่มีงบประมาณสนับสนุนให้ดำเนินการต่อ ทำให้เด็กทำต่อไม่ได้ จึงคิดว่าต้องเข้าไปฝึกอบรมให้เข้าทำต่อเองให้ได้ โดยการเขียนโครงการ ประสานงานกลุ่มองค์กรด้วยตนเอง แต่ปัญหาคือไม่มีใครทราบว่ามีเด็กและเยาวชนรวมกลุ่มกันทำเรื่องที่เป็นประโยชน์ จึงคิดว่าจะใช้สื่อประสานงานเชื่อมต่อกัน จึงคิดว่าน่าจะใช้รายการวิทยุในการประสานบอกข่าวซึ่งกันและกัน เพราะมีระยะเวลาที่มากกว่าสื่ออื่นๆ และต้นทุนไม่สูงมากในการผลิต จึงได้ไปขอเวลาออกอากาศรายการ ที่ไปขอเพราะเรารู้สึกว่ามันเป็นสิทธิของเด็ก และเด็กไม่มีโอกาสได้พูดเลย

คุณฉัตรชัย เล่าต่อว่าขณะนั้นมีปัญหาการฆ่าตัวตายอย่างต่อเนื่องในสังคมของวัยรุ่น อาชญากรรม การใช้ความรุนแรง เมื่อมีโอกาสได้ติดตามข่าวจึงคิดว่า กลุ่มของเราทำไมไม่ได้คิดอย่างนี้กัน เรื่องแค่นี้ทำไมต้องฆ่าตัวตาย ตอนนั้นคุณหญิงสุพัตรา มาสดิตถ์ ท่านดูแลกรมประชาสัมพันธ์ ท่านจึงบอกว่าสื่อเป็นตัวการทำให้เด็กเลียนแบบซึ่งกันและกัน ท่านให้สัมภาษณ์ผ่านรายการโทรทัศน์ว่าหากใครมีช่องทางที่ดีในการแก้ปัญหาให้เสนอมาได้ กลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ติดตามดูรายการโทรทัศน์ในวันนั้นจึงรวมกลุ่มกันเพื่อขอคลื่น เพื่อพูดคุยเรื่องเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เอาสิ่งดีๆ บอกกับเพื่อนของเรา ให้เด็กเป็นคนพูดกับเด็กเอง สื่อสารด้วยภาษาของเขาเอง อาจารย์อุบลรัตน์เสริมว่า เป็นการเปิดเวทีเสวนากัน หากเป็นผู้ใหญ่ คำพูดเหล่านั้นจะกลายเป็นคำสั่ง เป็นการวางอำนาจ หรือเสนอแนะว่าควรทำอย่างนั้น อย่างนี้ เป็นสิทธิของเด็กที่มีโอกาสจะพูดด้วยตนเอง สื่อของเด็ก แตกต่างจากสื่อเพื่อเด็ก แต่ปัจจุบันรายการของเด็กลดน้อยลงๆ รายการวิทยุแต่เดิมจะมีรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) เป็นรายการนิทานก็เหลืออยู่ทีเดียว และเป็นคลื่นความถี่ในระบบเอเอ็มทำให้อายุฟังไม่ค่อยได้ คลื่นไม่ค่อยชัดเจน แต่เดิมเคยมีสตูดิโอ 107 เล่านิทานตอนสายๆ แต่ปัจจุบันก็หมดไปแล้ว ต่างจังหวัดก็ไม่มี ปัจจุบันจึงเรียกได้ว่าหาไม่ค่อยได้ โทรทัศน์ก็มีเพียงร้อยละ 5 ของเวลาออกอากาศทั้งหมดทุกช่องรวมกัน ก็ถือว่าน้อยมากเพราะเด็กในสังคมหลายล้านคน

ผู้ดำเนินรายการสอบถามเพิ่มเติมว่า ในประเทศอื่นๆ มีการกำหนดสัดส่วนเวลาการออกอากาศของรายการวิทยุสำหรับเด็กและเยาวชนหรือไม่ อาจารย์อุบลรัตน์ได้ตอบว่า ในบางประเทศกำหนดสัดส่วนเป็นกฎหมายให้แต่ละสถานีออกอากาศรายการเด็กและเยาวชนอย่างน้อยปีละไม่ต่ำกว่า 300 ชั่วโมง จากเวลาออกอากาศทั้งหมด เขาเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยกันในปัญหาของสังคม ปัญหาของเด็กและเยาวชนโดยตรงไปตรงมา

ผู้ดำเนินรายการถามนางสาวน้ำค้างว่า เวลาในการออกอากาศของรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของเราออกอากาศกี่ชั่วโมง วันใด นางสาวน้ำค้างตอบว่าออกอากาศสองชั่วโมง ทุกวันอาทิตย์ เวลา 14.00 – 16.00 น. คุณฉัตรชัยจึงเสริมว่าในตอนแรกที่ได้รับการจัดสรรเวลาออกอากาศ ได้รับเวลาออกอากาศของทั้งคลื่น แต่ปัญหาคือไม่มีเงินงบประมาณในการจัดทำรายการ จึงกลับมาคุยกันแล้วตกลงว่าจะขอเวลาของรายการเฉพาะช่วงเย็น เวลา 15.00 – 21.00 น. ในวันจันทร์ถึงศุกร์ จึงมีเด็กหลายกลุ่มเข้ามาร่วมมือกับเรา เมื่อปรับผังรายการใหม่ จึงขอเวลาเป็นวันเสาร์ และอาทิตย์ ทั้งวันคือตั้งแต่ 09.00 – 21.00 น. มีเด็กและเยาวชนมาร่วมจัดประมาณ 20 กว่ากลุ่ม โดยให้เด็กออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางและอื่นๆ เอง และออกอากาศเรื่อยมาจนมีการปรับผังรายการใหม่เหลือวันเสาร์ 1 ชั่วโมง วันอาทิตย์ 1 ชั่วโมง

ผู้ดำเนินรายการถามนางสาวน้ำค้างว่า ชื่อรายการอะไร นางสาวน้ำค้างตอบว่า รายการแบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือรายการร่วมด้วยช่วยเด็ก และรายการวิทยุเด็กและเยาวชน รายการร่วมด้วยช่วยเด็กเป็นรายการเครียดเล็กน้อย อยากให้ผู้ใหญ่ฟังด้วย จะเป็นรายการเล่าถึงปัญหาของเด็กที่เกิดขึ้นจริงๆ ซึ่งผู้ใหญ่มักจะลืมนึกไปว่าเด็กมีปัญหาหลายเรื่อง เรื่องบางเรื่องอาจเกิดจากสื่อต่างๆ มีเรื่องของเด็กที่ถูกทำร้ายร่างกาย มีการโทรศัพท์พูดคุยกับผู้ใหญ่เพื่อหาทางแก้ปัญหา และสอบถามเรื่องต่างๆ ที่เด็กควรจะรู้ โดยใช้ตัวเองเป็นตัวตั้งว่าต้องการทราบเรื่องอะไร แล้วบอกเล่าไปอย่างนั้น เรื่องที่เป็นปัญหาเข้ามามากที่สุดคือเรื่องการศึกษา เรื่องการไม่ได้เรียนหนังสือ เรามีคณะทำงานเป็นเด็กทั้งหมดเลย

ส่วนชั่วโมงที่สองจะเป็นชั่วโมงสำหรับคลายเครียด โดยให้เด็กและเยาวชนที่จัดรายการคิดประเด็นเองว่าต้องการจัดรายการแบบใด และต้องเลือกเปิดเพลงที่เป็นเพลงเด็กที่ไม่มีสังกัด หรือเป็นเพลงฮิต ผู้ดำเนินรายการจึงถามว่าเพราะเหตุใด คุณฉัตรชัยได้ให้คำตอบว่า เคยมีคนตั้งคำถามเพราะรายการของเราเป็นรายการที่ได้ช่องทาง และได้เวลาออกอากาศมาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย จะมีคนถามว่าได้เงินจากค่ายเพลงมาเปิดใช้หรือไม่ นอกจากนั้นยังมีความรู้สึกว่าเป็นเพลงวันรุ่นทั่วไป จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องรัก ออกหัก ซึ่งไม่เข้ากับเนื้อหารายการ จึงพูดคุยกันว่าควรจะเปิดเพลงที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับรายการ มีคุณค่า และถ้าเป็นเพลงที่เกี่ยวกับเด็กด้วยจะดีมาก นางสาวน้ำค้างอธิบายต่อว่า เรามีการนำนิทานเข้ามาเล่าในรายการด้วย โดยแต่งกันเอง ทำกันเอง บางครั้งมีผู้ฟังส่งจดหมายเข้ามา มีการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์เยาวชนที่เป็นแบบอย่างที่ดี นอกจากนั้นจะมีบทสัมภาษณ์ที่เด็กไปสัมภาษณ์มาเอง ทำมาเอง ตามประเด็นของรายการในแต่ละสัปดาห์

นางสาวน้ำค้างเล่าต่อว่าการติดต่อมาของผู้ฟังส่วนใหญ่จะเป็นจดหมาย เนื่องจากหากเป็นโทรศัพท์จะเสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง นอกจากนั้นจะให้การส่งข้อความเข้ามายังวิทยุติดตามตัวจากจดหมายที่ส่งเข้ามาทำให้ทราบว่ามียุทธศาสตร์ผู้ฟังที่หลากหลาย ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ มีหลายกลุ่มอาชีพ และมีคนฟังเยอะ

ผู้ดำเนินรายการถามต่อไปว่าตอนนี้นางสาวน้ำค้างอายุ 15 ปีแล้วต่อไปไม่ใช่เด็กแล้วจะอย่างไร คุณฉัตรชัยจึงตอบว่า เจอนโยบายการทำงานการทำรายการวิทยุของเรา ถ้าใครอายุเกิน 18 ปีต้องออกให้คนอื่นมาจัดรายการแทน เพื่อเปิดโอกาสให้คนอื่นเข้ามาทดแทน

ผู้ดำเนินรายการถามว่าตอนนี้มีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับสื่อเพื่อเด็ก อาจารย์อุบลรัตน์ตอบว่า ประเด็นแรกคือเรื่องผังเวลา การเปลี่ยนผังเวลาเป็นปัญหาใหญ่ เพราะว่าเมื่อคนฟังเริ่มคุ้นเคยในเวลาเดิม ก็เปลี่ยนแปลงเวลาออกอากาศ ทำให้ติดตามรับฟังไม่ได้ หาไม่เจอ และผังรายการวิทยุก็ไม่มีกราฟิกพิมพ์เผยแพร่ ถ้าเป็นรายการโทรทัศน์จะพิมพ์เผยแพร่เช่นทางหนังสือพิมพ์ คนดูจะเตรียมตัวได้ว่า จะดูรายการใดในเวลาใด แต่วิทยุไม่มี ตารางเวลานี้เป็นตัวอย่างที่สำคัญที่จะทำให้ทราบว่า วันนี้ใครจัดรายการอะไร สาระวันนี้จะมีพิเศษเรื่องอะไร หากใครต้องการฟัง ต้องการอัดเทปไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษา หรือประโยชน์อื่น ก็สามารถทำได้

อาจารย์อุบลรัตน์กล่าวต่อว่า รายการเด็กและเยาวชนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้เวลาที่ชัดเจน เนื่องจากวัยเด็กเป็นวัยที่มีเวลาค่อนข้างแน่นอนในการติดตามรับฟัง เช่นหลังเลิกเรียน ดึกเกินไปก็ไม่เหมาะ เป็นต้น ในบางประเทศจะมีรายการเด็กในช่วง 15.00 – 17.00 น. และเวลาจะไม่เปลี่ยนแปลง 20 ปีก็ไม่เปลี่ยน แต่ของไทยเปลี่ยนแปลงบ่อย

คุณฉัตรชัยกล่าวว่า สื่อเด็กเป็นสื่อที่จำเป็นต่อการศึกษาของเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ แต่คนส่วนใหญ่จะตีความว่า สื่อเด็กคือการดู ถ้าเป็นเยาวชนจะเป็นคอนเสิร์ต ซึ่งความจริงแล้วไม่ใช่ หรือหากจะมองว่าเป็นสื่อเพื่อการศึกษา ก็จะเป็นรายการทีวีเป็นวิชาไปเลย ซึ่งก็ไม่ใช่ สื่อของเราเด็กได้พูด ได้คุย ได้สื่อสาร ได้แลกเปลี่ยนวิถีดคิดด้วยตัวของเขาเอง

ผู้ดำเนินรายการถามต่อว่าหากมีผู้สนับสนุนรายการมาสนับสนุนจะดีหรือไม่ คุณฉัตรชัยตอบว่า ปัญหาตอนนี้ไม่ใช่เรื่องเงิน แต่ปัญหาของเราคือวิธีการในการปิดช่องทาง อันนี้เป็นเรื่องใหญ่ รายการเราจะยุบก็ได้ แต่ต้องตอบสนองในเชิงนโยบายว่าจะต้องมีสื่อเด็กออกมา ปัญหาเด็กและเยาวชนตอนนี้ เรามีแต่ไปตามแก้ปัญหา แต่เราไม่เคยไปกำหนดหน้าทางป้องกัน คือเยาวชนเขา

มีพลังอยู่แล้ว เขาต้องการที่จะแลกเปลี่ยน แล้วเขาไม่ต้องการเรื่องเงิน เขาต้องการแลกเปลี่ยน พุดคุยในสิ่งที่เขาได้ทำ แต่ว่าไม่มีช่องทางที่เคยเปิด เพราะฉะนั้นเขาต้องหาช่องทางเอง ไปแข่งรถบ้าง ไปยกพวกตีกันบ้าง แต่ถ้าเราเปิดช่องทางแล้วเขาจะเข้ามา เขาอยู่กันได้ ออกค่าใช้จ่ายกันเองด้วย แล้วไม่เคยเรียกร้องเงิน ถ้าเราเปิดช่องทางเราจะรู้เลยว่าเด็กช่างกลคิดอะไรกัน เด็กช่างกลก็จะคุยกับเด็กช่างกลกัน เมื่อเปิดโอกาสให้เด็ก تابอด เด็กหูหนวกจะดีมากเลย คุณฉัตรชัยเสริมต่อว่า ปัญหาอีกกว่าเด็กบางกลุ่มจัดรายการท้องถิ่น แต่สถานีวิทยุมีเงื่อนไขห้ามใช้ภาษาท้องถิ่น ให้พูดแต่ภาษากลาง และเงื่อนไขอีกอย่างคือใบผู้ประกาศ เด็กและเยาวชนไม่สามารถมีใบผู้ประกาศเนื่องจากอายุยังไม่ถึง สอบไม่ได้ต้องอายุ 18 ปีขึ้นไป

ผู้ดำเนินรายการถามว่าถ้าจะให้ผู้ใหญ่หนึ่งอยู่ด้วยในรายการได้หรือไม่ คุณฉัตรชัยตอบว่าไม่ได้ เนื่องจากผู้ใหญ่จะคุมการจัดรายการทั้งหมด จะไปบอกว่าทำอะไร นางสาวน้ำค้างเสริมว่า เคยทำแต่โดนผู้ใหญ่แย่งหมดเลย เด็กไม่มีโอกาสได้พูดเลย ถึงแม้จะมาช่วยจัดรายการแต่ก็คือมาสอนเด็กอยู่ดี คุณฉัตรชัยกล่าวต่อว่า เพราะฉะนั้นปัญหาใหญ่ไม่ใช่เรื่องเงิน เงินเป็นเพียงส่วนประกอบ แต่ปัญหาใหญ่คือวิธีคิดในการเปิดช่องทาง โดยเฉพาะช่วงเย็น แทบไม่มีเรื่องสื่อเพื่อเด็ก เมื่อเด็กกลับมาจากโรงเรียนเขาก็ต้องมาเปิดสื่อผู้ใหญ่ เพราะฉะนั้นกระบวนการในการไตร่ตรองในการคัดเลือกอะไรดี ไม่ดี เด็กธรรมชาติก็ไม่มีอยู่แล้ว ผู้ปกครองก็ไม่สามารถดูแลได้ตลอดด้วยเงื่อนไขของเวลา เพราะฉะนั้นเมื่ออยู่กับสื่อโทรทัศน์ เขาก็จำเป็นที่จะต้องเปิดรับสื่อ นั้น และเมื่อเด็กจดจำสังคมก็จะมองว่าเด็กก้าวร้าว เพราะฉะนั้นต้องมีช่องทางให้กับสื่อของพวกเขาโดยต้องวิเคราะห์แยกตามอายุด้วย

อาจารย์อุบลรัตน์เสริมว่า ถ้าถามว่าปัญหาคืออะไร โครงสร้างก็ขาด นโยบายก็ขาด เราพูดสนามเด็กเล่น มีดนตรี มีกีฬา ที่เขาจะชุมนุมกันเอง มีที่ทางให้ เราต้องจัดที่ให้ สิ่งนี้เหมือนเป็นการสังสรรค์ทางอากาศ เป็นที่สร้างสรรค์เพื่อสังคม ปัญหาคือเด็กไม่ค่อยมีที่ทางเหล่านี้ ที่ทางที่หาได้คือศูนย์การค้า ใต้ทางด่วน หากตรงนี้มีที่ทางให้เขาชนนอกจากจะทำให้เขาได้สังสรรค์กันแล้ว ยังมีโอกาสทำให้เขาได้แสดงตัวตน ได้แสดงความสามารถภูมิใจ เด็กช่างกลเขาอาจจะขาดความภาคภูมิใจว่าเขาจะยืนอยู่ตรงไหนของสังคม หากเขามีที่ทาง ได้ทำประโยชน์เพื่อสังคม เขาจะภูมิใจ แต่ทุกวันนี้คนมองภาพเด็กช่างกลว่าเป็นเด็กมีปัญหา มีความรุนแรง และยิ่งสื่อสะท้อนภาพเช่นนั้นด้วย หากเราเป็นคนกลุ่มนั้นเราจะมีอารมณ์ดีไหม? เด็กช่างกลเคยมาออกรายการ ให้สัมภาษณ์ว่า เขาก็ไม่อยากเป็นเช่นนั้น แต่สังคมมองภาพเขาไม่ดี และบางที่เขาโดนทำร้าย ต้องป้องกันตัว คนอื่นมาตีเขาก่อน เขาก็ต้องป้องกันตัว เมื่อสังคมมองภาพเช่นนั้นเพื่อนหลายคนของเขาจึงประสบด้วยการทำตัวเป็นแบบที่สังคมกล่าวหาจริงๆ

ผู้ดำเนินรายการถามนางสาวน้ำค้างต่อว่า มาจัดรายการมันมีปัญหาเยอะ มันสนุกหรือเครียด แทนที่จะไปเดินห้างเหมือนเด็กคนอื่นๆ แต่เราต้องมาจัดรายการแก้ปัญหาช่วยเหลือเด็ก นางสาวน้ำค้างตอบว่า ปกติอยู่ที่บ้านค่อนข้างเครียดเพราะผู้ปกครองเข้มงวด และไม่เห็นด้วยที่จัดรายการในช่วงแรก จนเมื่อประมาณปีที่แล้วผู้ปกครองจึงเห็นด้วย และให้การสนับสนุนและเห็นว่า นางสาวน้ำค้างคิดเป็น ทำให้ระยะหลังได้ออกไปร่วมกิจกรรมต่างจังหวัดกับพี่ๆ ขบวนการตาสับปะรดมากขึ้น ดีกว่าการใช้เงินฟุ่มเฟือย เราได้มีโอกาสพูดคุยผู้ใหญ่หลายๆ คนที่เราไม่รู้จัก ทำให้รู้สึกว่าโลกที่เห็นกว้างกว่าที่คิด ตัวอย่างปัญหาที่พบ เช่น เรื่องเด็กเร่ร่อน เด็กขายพวงมาลัย และไม่ได้เรียนหนังสือ ก็เลยคิดว่าตรงนี้แหละสามารถช่วยเขาได้ อาจจะไม่เต็มร้อยนัก แต่ก็ยังดีกว่าไม่ได้ช่วยอะไรเขาเลย

ผู้ดำเนินรายการถามนางสาวน้ำค้างว่า ถ้ามีจดหมายมายังรายการ เช่น เรื่องเด็กขายพวงมาลัย เราจะช่วยเขาอย่างไร นางสาวน้ำค้างตอบว่าก่อนอื่นต้องดูรายละเอียดก่อนว่าเป็นเรื่องจริงหรือไม่ แล้วเราก็ติดต่อทางผู้ใหญ่ ว่าผู้ใหญ่สามารถที่จะช่วยได้ไหม ถ้าช่วยได้ก็รบกวนให้ท่านติดตามด้วย แล้วเราจะโทรถามตลอดว่าดำเนินการไปถึงไหนแล้ว หลังจากนั้นเราก็ติดต่อกลับผู้ที่ขอความช่วยเหลืออีกที แล้วออกอากาศทางรายการว่าได้ช่วยเหลือไปแล้วอย่างไร

จากนั้นผู้ดำเนินรายการได้ให้นางสาวน้ำค้างลองจัดรายการให้ฟัง นางสาวน้ำค้างจึงจัดรายการตอนเช้ารายการตอนต้นให้ฟังเป็นตัวอย่าง ผู้ดำเนินรายการฟังแล้วรู้สึกว่าเป็นรายการที่น่าติดตามฟัง แต่ผู้ดำเนินรายการเกรงว่าการจัดรายการจะทำให้เครียดเกินกว่าวัยเด็กหรือไม่ นางสาวน้ำค้างตอบว่า เครียดบ้าง แต่ทุกคนให้กำลังใจ เราทำตามหน้าที่ของเรา เรายังเป็นเด็กอยู่เล่นที่โรงเรียนก็ยังเป็นเด็ก เราต้องรู้จักบทบาทหน้าที่และการแบ่งเวลาให้ได้

ผู้ดำเนินรายการถามนางสาวน้ำค้างต่อว่า ตั้งความหวังกับรายการที่ทำว่าอย่างไรบ้าง นางสาวน้ำค้างตอบว่า หวังให้เด็กและเยาวชนคนอื่นๆ ร่วมมือกับสิ่งที่ทำ และอยากให้เด็กทุกคนได้เรียน อยากให้เด็กทุกคนมีสิทธิเท่าเทียม ได้ทำในสิ่งที่อยากจะทำ

ผู้ดำเนินรายการถามต่อว่า เวลาในการจัดรายการเพียงพอหรือไม่ นางสาวน้ำค้างตอบว่า เรื่องเวลาของการออกอากาศรายการนั้นไม่ขอพูดถึง เพราะได้เวลาเท่านี้ถือว่าดีกว่าไม่ได้เลย อยากให้เด็กมาร่วมมือกันมากกว่า มาร่วมกันจัดรายการ เรามีสิทธิมาจัดรายการ ต่อไปคือสิ่งที่ผู้ใหญ่ควรพิจารณาว่าจะช่วยเราหรือไม่ เรายินดีอยู่แล้ว

ผู้ดำเนินรายการหันมาถามคุณฉัตรชัยว่า คิดว่ามีทางออกของปัญหาในปัจจุบันอย่างไรใหม่ คุณฉัตรชัยตอบว่าทางออกคือการให้การศึกษาเรียนรู้ อย่างที่นางสาวน้ำค้างได้พูดและพิสูจน์แล้วว่า นางสาวน้ำค้างได้รับอะไรมากมายจากที่เธอทำกิจกรรมในระยะเวลา 2-3 ปี ซึ่งมากกว่าการที่เธอได้ไปเรียนจบหลักสูตรอะไรบางหลักสูตรมาเสียอีก เพราะมันเป็นเรียนรู้ด้วยตัวของเขาเลย แล้วเขารู้ว่าเขาต้องการอะไร เหตุที่รายการดำเนินต่อเนื่องมาได้เนื่องจากคนที่เข้ามาร่วมมองเห็นคุณค่า เกิดเป็นพลังที่ไม่ได้เข้ามาเพื่อตัวเองอย่างเดียว แต่เข้ามาร่วมเพื่อการแบ่งปัน และจุดนี้เป็นจุดที่สังคมขาด การที่เขาเข้ามาเรียนรู้ เขาได้ความรู้ด้วยตัวของเขาเอง แต่สิ่งสำคัญคือการที่เขาแบ่งปัน สิ่งตรงนี้เป็นความงดงามของสังคม ซึ่งอยากให้กระบวนการลงทุนเพื่อการศึกษาเกิดความงามในความคิดของคน ไม่ใช่เพียงความรู้ นี่คือการที่เราเปิดโอกาสให้เข้ามาทำรายการวิทยุ กระบวนการจัดการศึกษาสื่อต่างๆ เหล่านี้เป็นเพียงเครื่องมือ แต่เครื่องมือนี้ยังไม่ถูกลงทุนนัก วิธีคิดในการปฏิรูปการศึกษาก็ยังไม่ชัดเจน

ผู้ดำเนินรายการถามอาจารย์อุบลรัตน์ว่ารายการเด็กตามต่างจังหวัดแพร่หลายหรือไม่ อาจารย์อุบลรัตน์ตอบว่าไม่มี เรากำลังพยายามแปลงเป็นวิทยุชุมชน ตอนนี้กำลังพูดคุยกันอยู่ว่าทำอย่างไร จะได้จัดรายการวิทยุมากขึ้น ตอนนี้มีความหวังปฏิรูปสื่อที่กำลังร่างกฎหมายกันอยู่ในเรื่องคลื่นความถี่ของผู้ด้อยโอกาส คนพิการ ชนเผ่า คนชายขอบ ฯ หวังว่าจะมีคลื่นความถี่ให้เด็กและคลื่นความถี่ให้ผู้ด้อยโอกาสทั้งหลาย เป็นที่ที่มาสื่อสารกันใช้สิทธิได้เต็มที่ เป็นเวทีพบปะทางอากาศ ให้สังคมไทยได้ตระหนัก ผู้ใหญ่ได้ปรับเปลี่ยนวิธีคิดฟังเสียงของเด็ก ซึ่งสังคมไทยมักจะมี ความเชื่อเรื่องให้เด็กพูดน้อย พูดทีหลัง หรือเงียบๆ ไว้ก่อน ตรงนี้เราต้องยอมรับเด็ก ๆ

ช่วงท้ายรายการผู้ดำเนินรายการได้ให้นางสาวน้ำค้าง ฝากรายการให้ผู้ชมได้ติดตาม นางสาวน้ำค้างได้กล่าวถึงช่องทางที่สามารถติดต่อรายการได้ ไม่ว่าจะทางวิทยุติดตามตัว ทางจดหมาย รวมถึงเชิญชวนให้ฟังรายการวิทยุร่วมด้วยช่วยเด็ก ผู้ดำเนินรายการสรุปว่า รายการนี้น่าสนับสนุน ผู้ใหญ่หรือผู้รับผิดชอบที่ชมรายการอยู่ขอให้ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือ จะได้แก้ปัญหาของแต่ละกลุ่มอย่างถูกต้อง ตามที่ใจเขาต้องการจริงๆ ไม่ใช่การควบคุมซึ่งอาจทำไปโดยไม่รู้ตัว

บทที่ 9

การมีปฏิสัมพันธ์ และกิจกรรมร่วม ระหว่างสมาชิกกับ “ขบวนการตาส์บะรด”

ในส่วนของบทนี้เป็นผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษา ซึ่งตอบคำถามเกี่ยวกับปัญหานำการวิจัย ข้อที่ 4 จากทั้งหมด 4 ข้อ การศึกษาถึงการมีปฏิสัมพันธ์และกิจกรรมร่วมระหว่างสมาชิกกับ “ขบวนการตาส์บะรด” จะทำให้ทราบถึงรูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ และกิจกรรมร่วมแบบต่างๆ ในรายละเอียด ว่า “ขบวนการตาส์บะรด” ใช้การมีปฏิสัมพันธ์ และกิจกรรมร่วมระหว่างสมาชิกในรูปแบบใดบ้าง และแต่ละรูปแบบเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อเป็นตัวแทนของเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จให้กับเครือข่ายอื่นๆ ในด้านการใช้การมีปฏิสัมพันธ์ และกิจกรรมร่วมระหว่างสมาชิกรักษาเสถียรภาพของเครือข่ายให้ดำเนินการต่อเนื่องได้ยาวนาน

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 4

การมีปฏิสัมพันธ์ และกิจกรรมร่วมระหว่างสมาชิก “ขบวนการตาส์บะรด” เป็นอย่างไรบ้าง

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 4 สามารถแยกย่อยออกเป็นคำถามหลักๆ 2 ข้อด้วยกันคือ

คำถามข้อที่ 4.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก “ขบวนการตาส์บะรด” เป็นอย่างไรบ้าง

คำถามข้อที่ 4.2 กิจกรรมร่วมระหว่างสมาชิก “ขบวนการตาส์บะรด” เป็นอย่างไรบ้าง

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก “ขบวนการตาส์บะรด”

คำว่าปฏิสัมพันธ์ ตามที่ได้นิยามศัพท์ไว้ในบทที่ 1 หมายถึง การติดต่อสัมพันธ์กันโดยอาศัยกระบวนการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้สึกนึกคิด เจตคติ ตลอดจนจนประสบการณ์ระหว่างกันระหว่างสมาชิกของ “ขบวนการตาส์บะรด”

ซึ่งการจะอธิบายปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก “ขบวนการตาส์บะรด” นั้น เราสามารถอธิบายได้ตามพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างสมาชิกของ “ขบวนการตาส์บะรด” ซึ่งสะท้อนผ่านกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่าย โดยจากการเก็บข้อมูลพบว่ามีหลายรูปแบบ ซึ่งเราสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ในรูปแบบการสื่อสารแบบทางเดียว (One-way Communication)

การสื่อสารแบบทางเดียวของ “ขบวนการตาสับปะรด” คือ การสื่อสารที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ส่งออกไปยังสมาชิก รวมถึงเด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมายของเครือข่าย โดยเน้นการส่งสาร (Message) ไปยังผู้รับสาร (Receiver) เพียงทางเดียว ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ในการสื่อสารรูปแบบนี้ ได้แก่

1) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยใช้จดหมายข่าว “พุทโธ่เอ๊ย!”

การมีปฏิสัมพันธ์โดยการสื่อสารไปยังสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ในรูปแบบของจดหมายข่าว เป็นการส่งข้อมูลข่าวสารของเครือข่ายไปยังสมาชิก และไปยังเด็กและเยาวชนที่สนใจ รวมถึงหน่วยงานอื่นๆ ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับด้านเด็กและเยาวชน จดหมายข่าว “พุทโธ่เอ๊ย!” เป็นจดหมายที่จัดทำโดยกลุ่มจดหมายข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด” โดยมีบรรณาธิการ กองบรรณาธิการ และผู้ประสานงานหลักของกลุ่มจดหมายข่าวฯ เป็นผู้รวบรวมบทความ หรือข่าวสารที่น่ารู้ น่าสนใจสำหรับสมาชิก และเยาวชนอื่นๆ จดหมายข่าว “พุทโธ่เอ๊ย!” เป็นจดหมายข่าวรายเดือน ซึ่งมีกำหนดการออกจดหมายข่าวไม่แน่นอนว่าเป็นวันที่เท่าใด จดหมายข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด” อาจได้รับจดหมายตอบกลับจากสมาชิกของเครือข่ายที่ร่วมสนุกในเกมของจดหมายข่าว หรืออาจได้รับจดหมายที่ให้ร่วมสนุกในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในสังคมด้วย

จดหมายข่าว “พุทโธ่เอ๊ย!” มีจำนวนในการจัดพิมพ์เดือนหนึ่งประมาณ 500 ฉบับ และส่งไปให้กลุ่มบุคคลสำคัญ 4 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มเครือข่ายรายการวิทยุของเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ, กลุ่มเครือข่ายการทำงานที่เกี่ยวข้องกับงานของ “ขบวนการตาสับปะรด”, กลุ่มบุคคลที่ “ขบวนการตาสับปะรด” รู้จัก และให้ความเคารพนับถือ และกลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด”

2) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยใช้รายการวิทยุเด็กและเยาวชน

รายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นการสื่อสารทางเดียวอีกช่องทางหนึ่ง ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกสัปดาห์ในวันเสาร์เวลา 14.00 น. ถึง 16.00 น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) คลื่นความถี่ในระบบเอ.เอ็ม. 891 กิโลเฮิร์ตซ์ รายการวิทยุ

เด็กและเยาวชนแบ่งเนื้อหารายการออกเป็น 2 ช่วงคือ ในช่วงแรกเป็นรายการ “ร่วมด้วยช่วยเด็ก” และช่วงที่สองเป็นรายการ “วิทยุเด็กและเยาวชน” ซึ่งจัดรายการโดยกลุ่มจัดรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด”

รายการวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด” ออกอากาศครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ และมีกลุ่มเป้าหมายเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” รวมถึงเด็กและเยาวชนที่สนใจทั่วประเทศ สมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” และเยาวชนที่สนใจอื่นๆ สามารถรับฟังรายการได้โดยสะดวก ไม่ต้องอาศัยการอ่านเหมือนกับจดหมายข่าว นอกจากนี้ยังสามารถโทรศัพท์เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการได้อีกด้วย

3) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยใช้วิทยุติดตามตัว

การใช้วิทยุติดตามตัวหรือเพจเจอร์ (Pager) ของ “ขบวนการตาสับปะรด” นั้น โดยวัตถุประสงค์ของการใช้วิทยุติดตามตัวแล้ว วิทยุติดตามตัวจะเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ให้สมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” สามารถแจ้งข่าวสารหรือกิจกรรมอีกช่องทางหนึ่งผ่านทางวิทยุติดตามตัวได้โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อย ไม่ว่าจะส่งข้อความจากพื้นที่ใดในประเทศ จะเสียค่าใช้จ่ายเพียงค่าโทรศัพท์ในพื้นที่เพื่อทำการฝากข้อความเท่านั้น หรืออาจเป็นการฝากข้อความหมายเลขโทรศัพท์เพื่อให้ผู้ประสานงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ติดต่อกลับ ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้สมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” สามารถติดต่อเพื่อแจ้งข่าวสารกิจกรรม หรือเบาะแสการกระทำที่ไม่ถูกต้องในสังคมได้สะดวกยิ่งขึ้น

ปัจจุบันผู้ที่มิใช้วิทยุติดตามตัวจะเป็นผู้ประสานงานหลักของฝ่ายต่างๆ นอกจากจะใช้วิทยุติดตามตัวเพื่อรับข่าวสารจากสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” แล้ว วิทยุติดตามตัวยังใช้สื่อสารเพื่อแจ้งข่าวสารกันในกลุ่มเล็ก และใช้รับข้อความจากสมาชิกในระหว่างการจัดรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” อีกด้วย

2. การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ในรูปแบบการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way communication)

ความเป็นจริงการสื่อสารแบบทางเดียวของ “ขบวนการตาสับปะรด” ไม่ว่าจะเป็นการส่งจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย!” หรือการออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชน จะได้รับการตอบกลับในรูปแบบการสื่อสารสองทางจากสมาชิก หรือเด็กและเยาวชนอื่น เช่น การส่งจดหมายร่วมสนุก

กับเกมต่างๆ หรือการโทรศัพท์ร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการวิทยุเด็กและเยาวชน แต่ไม่ได้เป็นลักษณะที่โดดเด่นของการสื่อสารแบบสองทางนัก การสื่อสารแบบสองทางที่ชัดเจนของสมาชิกเครือข่าย “ขบวนการตาลับปะรด” สามารถรวบรวมและอธิบายได้ดังนี้

1) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยใช้การสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face to face Communication)

การสื่อสารแบบเผชิญหน้าของ “ขบวนการตาลับปะรด” คือการสื่อสารที่สมาชิกมีโอกาสได้พบกันและมีการสื่อสารเกิดขึ้น โอกาสที่จะเกิดการสื่อสารแบบเผชิญหน้าได้มากได้แก่ การพบกันของสมาชิกในกิจกรรมต่างๆ ของ “ขบวนการตาลับปะรด” หรือในระหว่างการเตรียมงานกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสมาชิกของ “ขบวนการตาลับปะรด” ที่ส่วนกลาง มีโอกาสได้มีปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้ากันบ่อยครั้งมากกว่าสมาชิก “ขบวนการตาลับปะรด” ที่อยู่ต่างจังหวัด เนื่องจากศูนย์รวมของการประสานงานในกิจกรรมต่างๆ จะอยู่ที่ส่วนกลาง และส่วนกลางเป็นผู้กำหนดกิจกรรมเกือบทั้งหมดของ “ขบวนการตาลับปะรด”

1.1) การมีปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสารระดับบุคคล (Interpersonal Communication)

เป็นการสื่อสารระหว่างสมาชิกกับสมาชิกด้วยกันเองของ “ขบวนการตาลับปะรด” หรือเป็นการสื่อสารระหว่างสมาชิกของ “ขบวนการตาลับปะรด” เด็กและเยาวชนหรือบุคคลอื่น โดยเป็นการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล โดยเรื่องราวที่พูดคุยกันจะเป็นเรื่องราวทั้งส่วนตัว และเรื่องเกี่ยวกับงานของเครือข่าย เมื่อสมาชิกของ “ขบวนการตาลับปะรด” มีโอกาสพบกันในการจัดกิจกรรม การสื่อสารระดับบุคคลแบบเผชิญหน้าจะเกิดขึ้นมากที่สุด เนื่องจากเป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นได้ง่ายที่สุด

1.2) การมีปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสารระดับกลุ่ม (Group Communication)

เป็นการสื่อสารระหว่างกลุ่มของสมาชิก “ขบวนการตาลับปะรด” หรือกลุ่มของ “ขบวนการตาลับปะรด” กับกลุ่มเด็กและเยาวชนอื่น การสื่อสารระดับกลุ่มจะเกิดขึ้นได้เมื่อสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายเข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่าย เช่น การจัดกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่าย การประชุมเตรียมงานของเครือข่าย และการประชุมเพื่อประเมินผลการจัดกิจกรรมของเครือข่ายหลังการจัดกิจกรรม การสื่อสารระดับกลุ่มของ “ขบวนการตาลับปะรด” จะมีรูปแบบไม่เป็นทางการนัก การพูดคุยส่วนใหญ่จะเป็นการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องงานหรือกิจกรรมที่ทำ และมีการพูดคุยในเรื่องราวทั่วไป หากเป็นการประชุมกลุ่มใหญ่คือทุกกลุ่มกิจกรรมของ “ขบวนการตาลับปะรด” จะนำการประชุม

โดยคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ผู้ประสานงานหลักของ “ขบวนการตาสับปะรด” หากเป็นการประชุม กลุ่มกิจกรรมย่อยของเครือข่ายจะนำการประชุมโดยผู้ประสานงานหลักของแต่ละกลุ่ม เช่น การประชุมเพื่อประเมินผลหลังการออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชน จะทำการประชุมทันทีหลังการออกอากาศ และนำการประชุมโดยผู้ประสานงานหลักของกลุ่มจัดรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” คือนางสาวน้ำค้าง คำแดง เป็นต้น

2) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยใช้การสื่อสารแบบไม่เผชิญหน้า

การสื่อสารแบบไม่เผชิญหน้าของ “ขบวนการตาสับปะรด” คือการสื่อสารที่สมาชิกของเครือข่ายไม่ได้เผชิญหน้ากันระหว่างการสื่อสาร จากการเก็บข้อมูลพบว่ามีรูปแบบการสื่อสารแบบไม่เผชิญหน้าที่สำคัญอยู่ 3 รูปแบบด้วยกันคือ

2.1) การมีปฏิสัมพันธ์โดยใช้จดหมาย

เป็นรูปแบบการสื่อสารที่มีแต่ตั้งแต่ดั้งเดิม คือตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง “ขบวนการตาสับปะรด” โดยใช้จดหมายติดต่อสื่อสารในการแจ้งข่าวสาร หรือกิจกรรมในพื้นที่ของตนเองหลังจากจบกิจกรรมค่ายเยาวชน โดยมีศูนย์กลางในการรับและตอบจดหมาย ซึ่งก็คือคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ การสื่อสารโดยใช้จดหมายยังมีการใช้ต่อมาจนปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่จดหมายที่ส่งมาจากสมาชิกจะเป็นการร่วมสนุกในเกม หรือร่วมแสดงความคิดเห็นจากจดหมายข่าว “พุทโธ่เอ๊ย!” นอกจากนี้ยังมีจดหมายเพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นในประเด็นจากรายการวิทยุเด็กและเยาวชนด้วย

การตอบจดหมายของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะมีรูปแบบทั้งการเขียนตอบ และการนำจดหมายอ่านออกอากาศในรายการวิทยุเด็กและเยาวชนแล้วตอบจดหมายไปด้วย ความรับผิดชอบในการตอบจดหมายนั้นจะเป็นหน้าที่ของผู้ประสานงานหลักของกลุ่มจัดรายการวิทยุเด็กและเยาวชน คือนางสาวน้ำค้าง คำแดง เป็นส่วนใหญ่ ทั้งการเขียนตอบจดหมาย และการนำจดหมายมาอ่านและตอบออกอากาศ การตอบจดหมายในรายการวิทยุผู้ประสานงานหลักของกลุ่มจัดรายการวิทยุจะเป็นผู้มอบหน้าที่ในการตอบจดหมายออกอากาศให้กับผู้จัดรายการ ซึ่งต้องมีการเตรียมตัวก่อนตอบจดหมายโดยใช้เวลาช่วงการประชุมเตรียมการออกอากาศของแต่ละสัปดาห์

2.2) การมีปฏิสัมพันธ์โดยใช้การพูดคุยทางโทรศัพท์

การพูดคุยทางโทรศัพท์ เป็นการสื่อสารที่พบบ่อยมากที่สุดในการสื่อสารแบบไม่เผชิญหน้า การพูดคุยทางโทรศัพท์อาจแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลักๆ คือการพูดคุยทางโทรศัพท์ระหว่างสมาชิก

“ขบวนการตาสับปะรด” ในส่วนกลางกับสมาชิกในส่วนภูมิภาค และการพูดคุยทางโทรศัพท์ระหว่างสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ในส่วนกลางด้วยตนเอง

- . การมีปฏิสัมพันธ์โดยการพูดคุยทางโทรศัพท์ระหว่างสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ในส่วนกลางกับสมาชิกในส่วนภูมิภาค

การพูดคุยโทรศัพท์รูปแบบนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการพูดคุยในเรื่องงาน หรือธุระสำคัญ เนื่องจากการโทรศัพท์จากส่วนกลางไปยังต่างจังหวัด หรือจากต่างจังหวัดเข้ามายังส่วนกลาง ต้องเสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างมาก เช่นการพูดคุยประสานงานในกิจกรรมที่จะจัด หรือการนัดหมายสำคัญ นอกจากนี้รูปแบบการโทรศัพท์ระหว่างสมาชิกในส่วนกลางกับส่วนภูมิภาคยังใช้เป็นประจำในรายการวิทยุเด็กและเยาวชน ในการสัมภาษณ์เรื่องราวสาระที่เป็นสารประโยชน์หรือกิจกรรมที่จัดขึ้นในต่างจังหวัดออกอากาศในรายการวิทยุ

- . การมีปฏิสัมพันธ์โดยการพูดคุยทางโทรศัพท์ระหว่างสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ในส่วนกลางด้วยตนเอง

การสื่อสารแบบไม่เผชิญหน้าในรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยทางโทรศัพท์ในเรื่องส่วนตัวของสมาชิก หรือเรื่องเกี่ยวกับงาน เนื่องจากสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ในส่วนกลางจะมีความใกล้ชิดและสนิทสนมกันมาก จึงมีการพูดคุยสร้างปฏิสัมพันธ์ และการพูดคุยติดต่อประสานงานเรื่องงานโดยตลอด โทรศัพท์ที่ใช้ส่วนมากเป็นโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Phone) ซึ่งสามารถติดต่อได้สะดวกรวดเร็ว สมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ในส่วนกลางเกือบทั้งหมดมีโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นของตัวเอง และใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในการติดต่อประสานงานเกือบทุกเรื่อง

2.3) การมีปฏิสัมพันธ์โดยใช้การสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

การสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นการสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งสมาชิกในส่วนกลางของ “ขบวนการตาสับปะรด” ใช้กันมาก รวมถึงสมาชิกในส่วนภูมิภาคเองก็มีการใช้กันอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเป็นการสื่อสารที่ประหยัด และมีความสะดวกรวดเร็วในการรับส่งข้อมูล ศูนย์กลางการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของ “ขบวนการตาสับปะรด” ก็คือเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>) ซึ่งการติดต่อสื่อสารภายในเว็บไซต์ประกอบด้วย

- . การมีปฏิสัมพันธ์โดยการเขียนเนื้อหาลงในเว็บไซต์

ภายในเว็บไซต์ไทยแลนด์คิดของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีเนื้อหาอยู่หลายประเภท เช่น บทความทักทายในหน้าแรกของเว็บไซต์ ที่เขียนขึ้นโดยกลุ่มผู้จัดทำเว็บไซต์ของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นการนำเหตุการณ์ที่กำลังเป็นที่สนใจในสังคม หรือข่าวเด่นๆ เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนมากล่าวถึงและชวนให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงประเด็นดังกล่าว โดยเป็นการเขียนในเชิงให้เด็กและเยาวชนได้คิดต่อว่าควรทำอย่างไรกับเหตุการณ์นั้นๆ ส่วนเนื้อหาส่วนอื่นๆ จะเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเป็นมาของ “ขบวนการตาสับปะรด”, วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่าย, ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มต่างๆ และข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนสื่อเพื่อเด็ก เป็นต้น นอกเหนือจากนั้นจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับเว็บไซต์ที่ต้องมีเว็บไซต์เชื่อมโยง (Links) และการเชื่อมข้อมูลไปยังองค์กร หรือข่าวสารที่น่าสนใจสำหรับเด็กและเยาวชน

. การมีปฏิสัมพันธ์โดยการตั้งประเด็น และแสดงความคิดเห็นในกระดานข่าว (Web Board) ของเว็บไซต์

ภายในเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด นอกจากจะมีเนื้อหาต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีกระดานข่าว (Web Board) ซึ่งเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนแสดงความคิดเห็น ซึ่งกระดานข่าวภายในเว็บไซต์มีสองประเภทหลัก คือ กระดานข่าวที่ใช้แสดงความคิดเห็น และกระดานข่าวที่ใช้แจ้งข่าวสาร ในกระดานข่าวที่ใช้แสดงความคิดเห็นผู้ที่เข้าเว็บไซต์สามารถตั้งกระทู้ หรือเขียนข้อความแสดงความคิดเห็นได้ทันที ส่วนกระดานข่าวที่ใช้แจ้งข่าวสารนั้นการตั้งกระทู้จะทำโดยสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ที่อยู่ในกลุ่มจัดทำเว็บไซต์ และรวมถึงผู้ประสานงานหลักของแต่ละฝ่าย ผู้เข้าไปภายในเว็บไซต์สามารถแสดงความคิดเห็นต่อจากกระทู้ที่ตั้งเกี่ยวกับการแจ้งข่าวสารได้ ผู้ที่จะแสดงความคิดเห็นหรือตั้งกระทู้จะต้องเขียนหัวข้อเรื่อง เนื้อหาของเรื่องที่ต้องการเขียน และลงชื่อด้วย ทั้งนี้อาจใช้ชื่อจริง หรือชื่ออื่นๆ ก็ได้ เมื่อเขียนข้อความเสร็จสามารถส่ง และอ่านได้ทันที

. การมีปฏิสัมพันธ์โดยการติดต่อสื่อสารผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์

จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Email) เป็นเครื่องมือการสื่อสารอีกแบบหนึ่งของ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งเป็นการสื่อสารผ่านเว็บไซต์ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ผู้ที่จะเข้าใช้จดหมายข่าวอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ว่าจะเป็นการอ่าน รับ-ส่ง จดหมายต้องเข้าไปในเว็บไซต์ไทยแลนด์คิดก่อน เพื่อทำการสมัครเข้าสู่ระบบ (Log in) การใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นรูปแบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่าย และมีสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” จำนวนมากใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ยังเป็นเครื่องมือสำคัญ สำหรับ “ขบวนการตาสับปะรด” ในการแจ้งข่าวสารกิจกรรม หรือข่าวสารที่น่าสนใจอื่นๆ

ผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งนอกจากจะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการแจ้งข่าวสารของเครือข่ายแล้ว ยังเป็นการเพิ่มช่องทางในการแจ้งข่าวสารของเครือข่ายอีกด้วย

กิจกรรมร่วมระหว่างสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด”

การเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ในกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” เองนั้น จะเป็นไปตามความสมัครใจว่าจะต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นๆ หรือไม่ และหากเป็นกิจกรรมที่ทำเป็นประจำจะขึ้นอยู่กับความสะดวกของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ว่าสามารถร่วมกิจกรรมในครั้งนั้นๆ หรือในสัปดาห์นั้นได้หรือไม่ เนื่องจากกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นลักษณะของงานอาสาสมัคร การร่วมกิจกรรมของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” จึงขึ้นอยู่กับความสมัครใจของสมาชิก

จะขอแยกอธิบายการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ในกิจกรรมของเครือข่ายเอง ออกเป็น 2 ข้อหลักด้วยกันคือ การเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ในกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นประจำ และการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ในกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราว

การเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ในกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นประจำ

กิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่มีขึ้นเป็นประจำได้แก่ กิจกรรมของกลุ่มจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย!”, กิจกรรมของกลุ่มรายการวิทยุเด็กและเยาวชน (รวมถึงรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต), กิจกรรมของกลุ่มสำนักข่าวเด็กและเยาวชน และกิจกรรมของกลุ่มเว็บไซต์ไทยแลนด์ คิด

1) การเข้าร่วมในกิจกรรมของกลุ่มจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย!”

กลุ่มจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย!” มีกิจกรรมที่ทำเป็นประจำ ได้แก่ การรวบรวมข่าวสาร และสาระความรู้เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน, การเขียนคอลัมน์ในจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย!”, การนำจดหมาย และข่าวสารการแจ้งเบาะแสจากสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ลงในจดหมายข่าว และการจัดรูปเล่มและการจัดพิมพ์ ซึ่งได้กล่าวถึงรายละเอียดในกิจกรรมไปแล้ว

กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ เป็นกิจกรรมที่กลุ่มจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย!” ต้องมีการติดต่อประสานงานและพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะมีการพูดคุยแบบเผชิญหน้ากันในบางโอกาสถ้าได้มีโอกาสไปทำกิจกรรมอื่นๆ ของ “ขบวนการตาต๊อประรด” ร่วมกัน หากไม่พูดคุยแบบเผชิญหน้าจะใช้การพูดคุยทางโทรศัพท์ ซึ่งการติดต่อประสานงานจะเน้นเรื่องการเขียนคอลัมน์ในจดหมายข่าว, หัวข้อที่จะใช้ในแต่ละฉบับ การนัดหมายเพื่อส่งคอลัมน์ การดำเนินการจัดรูปเล่ม และการจัดพิมพ์ผู้ประสานงานหลักของจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย!” คือคุณสกุณี กิรติวงศ์วานิช จะเป็นศูนย์กลางของการสื่อสาร โดยประสานงานไปยังผู้เขียนคอลัมน์คนอื่นๆ การติดต่อประสานงานของกลุ่มผู้จัดทำจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย!” ไม่มีสถานที่ที่เป็นที่ติดต่อชัดเจน และมีสมาชิกผู้ร่วมเขียนคอลัมน์ประจำประมาณ 6-7 คน โดยจะแบ่งหน้าที่กันไปในแต่ละคอลัมน์ตามที่ตนเองถนัด

2) การเข้าร่วมในกิจกรรมของกลุ่มรายการวิทยุเด็กและเยาวชน

กิจกรรมของกลุ่มรายการวิทยุเด็กและเยาวชนฯ มีกิจกรรมที่ทำเป็นประจำซึ่งได้แก่ กิจกรรมการเตรียมการออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชน, กิจกรรมการออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชน, กิจกรรมการประเมินผลหลังการออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชน และกิจกรรมการจัดรายการวิทยุบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยกิจกรรมที่กล่าวมาเป็นกิจกรรมที่กระทำขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นประจำสม่ำเสมอ เนื่องจากต้องออกอากาศรายการวิทยุในทุกสัปดาห์ กิจกรรมของกลุ่มรายการวิทยุเด็กและเยาวชนจึงต้องมีขึ้นทุกสัปดาห์เช่นกัน

กิจกรรมการเตรียมการออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชน เป็นหน้าที่ของผู้จัดรายการวิทยุทุกคนที่ต้องหาข้อมูลเพื่อออกอากาศในสัปดาห์ถัดไปโดยเตรียมข่าวสาร หรือเนื้อหาสาระความรู้จากบ้าน เมื่อถึงวันออกอากาศในแต่ละสัปดาห์ ผู้จัดรายการวิทยุและสมาชิกที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น ผู้อ่านข่าว, ผู้ควบคุมเสียง (Controller), ผู้ติดต่อสัมภาษณ์ ฯ ต้องมาประชุมที่บริเวณสถานีออกอากาศ คือบริเวณสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) ก่อนเวลาออกอากาศประมาณ 1-2 ชั่วโมง

กิจกรรมการออกอากาศรายการวิทยุฯ และกิจกรรมการประเมินผลหลังการออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชนฯ จะทำขึ้นทุกสัปดาห์ เริ่มตั้งแต่กิจกรรมการออกอากาศรายการวิทยุฯ ในเวลา 14.00 น. ถึง 16.00 น. และต่อกับกิจกรรมการประเมินผลหลังการออกอากาศรายการวิทยุประมาณ 1-2 ชั่วโมง คือตั้งแต่หลังจากการออกอากาศรายการวิทยุทันทีในเวลาประมาณ

16.00 น. และใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง ในส่วนนี้สมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ในกลุ่มกิจกรรมการจัดรายการวิทยุเด็กและเยาวชน จะได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมสมาชิกคนอื่นๆ ของ “ขบวนการตาสับปะรด”

สำหรับกิจกรรมการจัดรายการวิทยุบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกสัปดาห์เช่นเดียวกับรายการวิทยุเด็กและเยาวชน แต่มีความถี่มากกว่า โดยในสัปดาห์หนึ่งจะมีการจัดรายการวิทยุ 5 วัน คือวันจันทร์, วันพฤหัสบดี, วันศุกร์ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ การจัดรายการวิทยุบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจะมีผู้จัดรายการรับผิดชอบในแต่ละวัน และในแต่ละช่วงเวลา โดยการจัดรายการไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน และอาจเป็นการจัดโดยผู้จัดรายการเพียงคนเดียวสองคน หรือจัดเป็นกลุ่ม การจัดรายการในแต่ละครั้งจะต้องมีผู้ควบคุมการจัดรายการทางอินเทอร์เน็ตหากผู้จัดรายการผู้นั้นไม่สามารถใช้เครื่องมือสำหรับการจัดรายการทางทางอินเทอร์เน็ตได้

นอกจากนี้กิจกรรมการจัดรายการวิทยุบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตยังมีกิจกรรมที่ต้องจัดรายการนอกสถานที่ โดยสามารถยกเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการออกอากาศทางอินเทอร์เน็ตไปติดตั้งและออกอากาศได้ทันที โดยส่วนใหญ่กิจกรรมการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตนอกสถานที่นั้นจะเป็นกิจกรรมที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ และในบางครั้งหากกิจกรรมการออกจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตจัดในช่วงเวลาเดียวกันกับการออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะมีการนำเสียงการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตออกอากาศในรายการวิทยุด้วย

เครือข่ายวิทยุบนอินเทอร์เน็ต ของกลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นกลุ่มกิจกรรมที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ โดยเป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มเครือข่ายรายการวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด” โดย “ขบวนการตาสับปะรด” ได้คัดเลือกเครือข่ายที่สนใจ และมีศักยภาพในการทำรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตได้ โดยมีเครือข่ายที่คัดเลือกมาจำนวน 8 จังหวัด (หากรวมส่วนกลางด้วยเป็น 9 จังหวัด) โดยแต่ละหน่วยเครือข่าย ได้รับการสนับสนุนเครื่องคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ในการออกอากาศวิทยุบนอินเทอร์เน็ตจากเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ส่วนกลาง ซึ่งส่วนกลางก็ได้รับการสนับสนุนเครื่องคอมพิวเตอร์มาจากโครงการซัมซุง ดิจิต ออล โฮป (Samsung Digit All Hope) ซึ่งเป็นโครงการขอสนับสนุนเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อการออกอากาศวิทยุบนอินเทอร์เน็ต ส่วนอุปกรณ์อย่างอื่นที่จำเป็นสำหรับการออกอากาศ เช่น เครื่องแปลงสัญญาณ โปรแกรม สายเชื่อมต่อ ฯ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นผู้จัดหาให้ทั้งหมด

การทำรายการวิทยุของส่วนกลาง “ขบวนการตาสับปะรด” เริ่มต้นมาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2545 โดยออกอากาศรายการทางเว็บไซต์ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ชื่อเว็บไซต์ไทยแลนด์ คิตตอคคอม (www.thailandkid.com) การจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตของ “ขบวนการตาสับปะรด” ถือเป็นการเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” อีกหนึ่งช่องทาง ถึงแม้ว่าช่องทางนี้จะไม่มีผู้ติดตามรับฟังมากนัก แต่การจัดรายการวิทยุได้เป็นที่กล่าวถึงอย่างกว้างขวาง ทั้งตามหน้าหนังสือพิมพ์ นิตยสาร รวมถึงในเครือข่ายของ “ขบวนการตาสับปะรด” ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของช่องทางการติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ที่จะเติบโตต่อไปในอนาคต นอกจากนี้เวทีการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตยังเป็นอีกเวทีหนึ่งที่สำคัญ ที่ทำให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสคิด ได้มีโอกาสพูด ได้มีโอกาสคุยในเรื่องที่เขาสนใจ รวมถึงได้ฝึกทักษะการจัดรายการก่อนมาจัดรายการทางวิทยุที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) ด้วย

สำหรับเครือข่ายการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตของ “ขบวนการตาสับปะรด” ในช่วงริเริ่มนี้ มีเครือข่ายทั้งหมด 9 จังหวัด ที่ร่วมจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต ประกอบด้วย จังหวัด เชียงราย จังหวัดน่าน จังหวัดสุโขทัย จังหวัดเลย จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดชุมพร และจังหวัดกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตของ “ขบวนการตาสับปะรด” แต่ละจังหวัดจะมีรายการต่างๆ และจัดรายการต่างช่วงเวลากันไป ดังตารางการจัดรายการปัจจุบัน (เดือนพฤษภาคม - เดือนสิงหาคม 2547) ดังนี้

วันจันทร์

18.00 - 19.00 น. รายการธนาคารชีวิต (จังหวัดสุโขทัย)

วันพฤหัสบดี

17.00 - 18.00 น. รายการเรื่องเล่าชาวชุมพร (จังหวัดชุมพร)

18.00 - 19.00 น. รายการเด็กเปรี้ยวเที่ยวเป็น (จากส่วนกลาง กรุงเทพฯ)

วันศุกร์

17.00 - 18.00 น. รายการรอบเรื่องเมืองสยาม (จากส่วนกลาง กรุงเทพฯ)

18.00 - 19.00 น. รายการทันผู้ใหญ่ (จากส่วนกลาง กรุงเทพฯ)

วันเสาร์

10.00 - 11.00 น. รายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต จังหวัดเลย

11.00 - 12.00 น.	รายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต จังหวัดเชียงราย
13.00 - 14.00 น.	รายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต จังหวัดกาญจนบุรี
14.00 - 15.00 น.	รายการร่วมด้วยช่วยเด็ก (ถ่ายทอดเสียงจากรายการวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด” จัดที่เอเอ็ม 891 กิโลเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย)
15.00 - 16.00 น.	รายการวิทยุเด็กและเยาวชน (ถ่ายทอดเสียงจากรายการวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด” จัดที่เอเอ็ม 891 กิโลเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย)
17.00 - 18.00 น.	รายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต จังหวัดน่าน
วันอาทิตย์	
14.00 - 15.00 น.	รายการเยาวชนคนไต่ฝัน (จังหวัดอุทัยธานี)
17.00 - 18.00 น.	รายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โดยทั้ง 9 จังหวัด (8 จังหวัดเครือข่าย และส่วนกลางกรุงเทพฯ) มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างใกล้ชิด โดยผ่านการติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก และนอกจากนั้นเป็นการติดต่อประสานงานด้วยโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Phone) เนื่องจากการติดต่อโดยตรงไม่สะดวก (เพราะต้องเดินทางเป็นระยะเวลานาน)

ในระยะเริ่มแรกก่อนการเปิดเครือข่ายให้ร่วมจัดวิทยุบนอินเทอร์เน็ต “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งจัดรายการวิทยุที่ส่วนกลาง กรุงเทพฯ จะติดต่อประสานงานในขั้นต้น เพื่อถามความพร้อม และความเป็นไปได้ในการร่วมจัดรายการของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ที่อยู่ต่างจังหวัด จากนั้นตอนนี้ทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้คัดเลือกเครือข่ายจำนวน 8 จังหวัดร่วมจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต

เมื่อคัดเลือกได้แล้ว ได้นัดหมายให้ทั้ง 8 เครือข่ายมารับเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการ ชัมชุง ดิจิต ออล โยป รวมถึงเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการออกอากาศรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต การรับมอบคุณคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่างๆ จัดขึ้นที่ส่วนกลาง กรุงเทพฯ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา) ในการนี้ได้ทำความตกลงกับเครือข่ายในการจัดทำรายการออกอากาศ รวมถึงการพูดคุยถึงรูปแบบรายการที่ต้องการจัดด้วย

เมื่อเครือข่ายได้รับมอบเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่จำเป็นแล้ว เครือข่ายสามารถติดตั้ง และดำเนินการออกอากาศตามตารางที่กำหนดได้ทันที การจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต โดยมีเครือข่ายร่วมจัดด้วย เริ่มขึ้นประมาณเดือนธันวาคม พ.ศ. 2546 และจัดรายการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

3) การเข้าร่วมในกิจกรรมของกลุ่มสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ

กลุ่มสำนักข่าวเด็กและเยาวชนมีกิจกรรมที่ต้องทำเป็นประจำก็คือกิจกรรมตามกระบวนการทำข่าวทั้ง 6 ขั้นตอนดังที่ได้กล่าวมา คือ การรวบรวมประเด็นข่าวที่น่าสนใจ การเตรียมประเด็นในการทำข่าว การออกไปทำข่าว การเรียบเรียงประเด็นข่าว การคัดเลือกข่าว และการรายงานข่าว สมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัครนักข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ กิจกรรมของกลุ่มสำนักข่าวเด็กและเยาวชน จะแบ่งภาระหน้าที่ในการทำข่าวตามความถนัดและความสนใจของอาสาสมัครนักข่าวผู้นั้น

สมาชิกผู้ที่เป็นอาสาสมัครนักข่าวจะต้องรวบรวมข่าวที่ตนเองสนใจ ซึ่งอาจเป็นข่าวจากแหล่งข่าวโดยตรงที่ส่งมายังสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” หรืออาจเป็นข่าวที่อาสาสมัครผู้นั้นพบเห็นหรือสนใจเป็นพิเศษ เมื่อได้ข่าวที่ตนเองต้องไปทำแล้วจะต้องมีการเตรียมประเด็นในการทำข่าวเพื่อกำหนดคำถาม และทิศทางการทำข่าวโดยอาจได้รับคำแนะนำจากผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวหรือรุ่นพี่อาสาสมัครนักข่าว เมื่อเตรียมประเด็นเรียบร้อยแล้วจึงออกไปทำข่าว ซึ่งจะเน้นวิธีการสัมภาษณ์และการพิจารณาเอกสารประกอบเป็นหลัก เมื่อออกไปทำข่าวเสร็จแล้วจึงนำข่าวที่ได้มาเรียบเรียงโดยไม่มีรูปแบบที่กำหนดว่าต้องเรียบเรียงในรูปแบบใด เมื่อเรียบเรียงเสร็จจึงจะพิจารณาลำดับความสำคัญของข่าวว่าข่าวใดควรนำเสนอก่อน-หลัง และข่าวใดควรนำเสนอผ่านสื่อใด จากนั้นจึงเป็นการรายงานข่าว ซึ่งกระบวนการที่อธิบายมาทั้งหมดนี้ เป็นกระบวนการทำข่าวอย่างคร่าวๆ ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

การเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” นั้น หากเข้ามาเป็นอาสาสมัครนักข่าวถือว่าเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงกับสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” โดยอาสาสมัครนักข่าวคนหนึ่งไม่จำเป็นต้องทำทุกลำดับขั้นตอน อาจจะทำเพียงบางขั้นตอนก็ได้ ส่วนสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ที่มีส่วนร่วมโดยทางอ้อม ได้แก่สมาชิกที่เขียนแจ้งเรื่องราวข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน หรือแจ้งเบาะแสการกระทำที่ผิดกฎหมาย รวมถึงการแจ้งข่าวสารที่น่าสนใจเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน สมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ทุกคนมีสิทธิ

เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มสำนักข่าวเด็กและเยาวชน อาจจะเป็นขั้นตอนหนึ่ง ขั้นตอนใดก็ได้

4) การเข้าร่วมในกิจกรรมของกลุ่มเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด

กลุ่มเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด มีกิจกรรมที่ต้องทำเป็นประจำอยู่หลายอย่าง เช่น การเขียนคอลัมน์เพื่อลง (Update) ในเว็บไซต์, การนำข่าวสารที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนลงในเว็บไซต์, การดูแลข้อมูลของสมาชิก และการควบคุมการใช้กระดานเสวนาหรือกระดานข่าว (Web board) เป็นต้น ซึ่งงานเหล่านี้อยู่ภายใต้การควบคุมการทำงานของผู้ประสานงานหลักของเว็บไซต์ ซึ่งคือคุณวรรณพร เพชรประดับ การแบ่งงานให้สมาชิกของกลุ่มทำ จะแบ่งงานตามความถนัดของแต่ละคน เช่น สมาชิกบางคนมีความสามารถในการทำภาพเคลื่อนไหว (Animation) ก็จะได้รับหน้าที่ในการทำ การเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเว็บไซต์จะขึ้นอยู่กับเวลาและโอกาสของสมาชิกแต่ละคนที่เอื้ออำนวย แต่โดยปกติแล้วสมาชิกของกลุ่มเว็บไซต์จะเป็นเด็กและเยาวชนที่เล่นอินเทอร์เน็ตเป็นประจำ สามารถใช้งานได้คล่องแคล่ว

การทำกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มไม่ว่าจะเป็นการเขียนคอลัมน์, การนำข่าวสารลงเว็บไซต์, การดูแลข้อมูลสมาชิก (ซึ่งเป็นงานของผู้ประสานงานหลักของกลุ่มเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด) และการควบคุมการใช้กระดานเสวนาหรือกระดานข่าว ก็จะทำผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สมาชิกไม่จำเป็นต้องพบกัน ยกเว้นกรณีการจัดรายการวิทยุทางอินเทอร์เน็ตซึ่งมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับกลุ่มเว็บไซต์ไทยแลนด์คิดเนื่องจากต้องจัดรายการ และรับฟังรายการผ่านเครือข่ายของเว็บไซต์นี้ ที่ต้องอาศัยเครื่องมือในการจัดรายการทางอินเทอร์เน็ตที่ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ที่วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี หรือการจัดรายการอินเทอร์เน็ตนอกสถานที่ ซึ่งสมาชิกของกลุ่มเว็บไซต์ต้องอำนวยความสะดวกในการเชื่อมโยงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการใช้เครื่องมือในการจัดรายการผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

การเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด”

ในกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราว

ในกิจกรรมของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราว จะเป็นกิจกรรมของกลุ่มการจัดกิจกรรม กลุ่มการจัดกิจกรรมจึงไม่มีหน้าที่ประจำที่จะต้องทำโดยตลอด และกลุ่มการจัดกิจกรรมจะรวมกลุ่มกันเมื่อเวลาเตรียมการจัดกิจกรรมนั้นเท่านั้น กลุ่มการจัดกิจกรรมยังมี

ลักษณะของสมาชิกกลุ่มที่ไม่ชัดเจน กล่าวคือกลุ่มการจัดกิจกรรมจะรวมเอาสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ใน “ขบวนการตาสับปะรด” เข้าไว้ด้วยกัน ใครมีความสามารถหรือถนัดในเรื่องใดก็สามารถมาช่วยเหลือและเข้าร่วมกิจกรรมในส่วนนั้นๆ ได้

การแบ่งงานกันทำของกลุ่มการจัดกิจกรรมจะมีลักษณะเหมือนกับกลุ่มอื่นๆ คือมีการแบ่งงานตามกิจกรรมที่มีความถนัด เช่น การเป็นผู้นำในกิจกรรมเกม, การเป็นวิทยากร, การเป็นเจ้าหน้าที่ลงทะเบียนและเตรียมเอกสาร และการเป็นกลุ่มอำนวยความสะดวกในเรื่องน้ำและอาหาร เป็นต้น กิจกรรมส่วนใหญ่ของกลุ่มการจัดกิจกรรมจะเป็นการจัดค่ายเยาวชนฯ และการจัดฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุ

1) การจัดค่ายเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด”

การจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนมีโอกาสนในการจัดขึ้นไม่ประจำนัก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาส ซึ่งในระยะแรกของการจัดตั้ง “ขบวนการตาสับปะรด” มีการจัดค่ายเยาวชนฯ ของตนเองขึ้นบ่อยครั้ง แต่ในระยะหลังการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนฯ จะเป็นในลักษณะการจัดร่วมกับหน่วยงานอื่น โดยกลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด” จะทำหน้าที่เป็นผู้นำในกิจกรรมต่างๆ หรือทำหน้าที่เป็นวิทยากรของค่ายเยาวชนนั้นๆ โดยหน่วยงานที่สนใจ จะเป็นฝ่ายเชิญให้ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นวิทยากร หรือเป็นแกนนำให้ โดยหน่วยงานนั้นๆ จะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด

หน่วยงาน ที่ “ขบวนการตาสับปะรด” เข้าไปร่วมกิจกรรมด้วย อาจเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนโดยตรง หรือเป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนโครงการของเด็กและเยาวชน ซึ่ง “ขบวนการตาสับปะรด” มีการติดต่อสัมพันธ์ (Connection) กับหน่วยงานอื่นๆ ที่ทำงานเกี่ยวข้องกันอยู่โดยตลอด เมื่อหน่วยงานที่ร่วมกันทำงานจัดกิจกรรม “ขบวนการตาสับปะรด” จึงเข้าร่วมจัดกิจกรรม และร่วมช่วยเหลือในงาน ภาระหน้าที่ต่างๆ ทั้งนี้ในแต่ละกิจกรรมซึ่งจัดร่วมกับแต่ละหน่วยงาน “ขบวนการตาสับปะรด” จะมีบทบาทหน้าที่ที่มากขึ้นแตกต่างกันออกไป ซึ่งจะมีระดับตั้งแต่การเป็นกลุ่มหลักในการจัดกิจกรรม จนถึงการเป็นเพียงกลุ่มเล็กๆ ที่เข้าร่วมจัดนิทรรศการในกิจกรรมนั้นเท่านั้น

โดยทั่วไปแล้วการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานอื่นของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะเป็นหน้าที่การตัดสินใจของผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ “ขบวนการตาสับปะรด” สังกัดอยู่ โดยผู้อำนวยการคือ คุณ

ฉัตรชัย เชื้อรามัญ จะทำหน้าที่พิจารณาการเข้าร่วม และบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วม ซึ่งอาจพิจารณาร่วมกับผู้ประสานงานหลักของกลุ่มต่างๆ ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ด้วย

เมื่อมีกิจกรรมค่ายเยาวชนครั้งหนึ่งๆ “ขบวนการตาสับปะรด” จะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกที่มีศักยภาพในการถ่ายทอดแนวคิด ความคิด หรือความสามารถอื่นๆ ไปร่วมเป็นวิทยากร และไปร่วมกันเป็นกลุ่ม การเข้าไปมีส่วนร่วมของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะมีสัดส่วนเล็กน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละกิจกรรม ทั้งนี้ “ขบวนการตาสับปะรด” อาจเป็นแกนนำหลักในการจัดกิจกรรมขึ้น หรือเป็นเพียงกลุ่มเยาวชนหนึ่งที่เข้าร่วมในกิจกรรม

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าการเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานอื่นของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราว และมีลักษณะที่ไม่เป็นประจำ เมื่อมีกิจกรรมที่จะต้องเข้าร่วมกับหน่วยงานอื่น กลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด” จะมีการนัดหมายเพื่อประชุมให้สมาชิกที่ทำกิจกรรมทราบถึงกิจกรรมนั้น และให้ทราบบทบาทหน้าที่ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมในส่วนใดบ้าง และยังเป็นการแบ่งบทบาทหน้าที่ของกลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด” ตามความถนัด ซึ่งส่วนมากจะเป็นไปตามกลุ่มที่ตนเองทำอยู่แล้วใน “ขบวนการตาสับปะรด”

เมื่อร่วมกิจกรรมเสร็จสิ้น หลังจากกิจกรรมนั้นสมาชิกในกลุ่มจะมีการประชุมเพื่อสรุปงานทั้งหมดที่ได้ทำว่าบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ อย่างไร ได้ประโยชน์จากกิจกรรมนั้น ๆ อย่างไรบ้าง โดยในการประชุมจะเป็นการถามความคิดเห็นของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ที่เข้าร่วมกิจกรรมว่ามีความรู้สึกอย่างไรบ้าง พบเจออะไรบ้าง ได้ประสบการณ์อะไรเพิ่มขึ้นบ้าง โดยเป็นการสอบถามความคิดเห็นรายบุคคล แล้วสมาชิกคนอื่นๆ ร่วมฟังและร่วมแสดงความคิดเห็นไปด้วย การประชุมหลังการจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่น โดยใช้เวลาประชุมประมาณ 1-2 ชั่วโมง โดยเป้าหมายของการไปร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนนอกจากจะมีเป้าหมายเพื่อฝึกให้สมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ได้พัฒนาไปอีกขั้นแล้ว ยังมีเป้าหมายให้กลุ่มที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ไปช่วยเป็นวิทยากร เกิดการรวมตัวกันทำงานในพื้นที่ของตนเอง และทำงานในลักษณะของตาสับปะรด” ได้ด้วย

โดยมีตัวอย่างกลุ่มที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ไปเป็นวิทยากรในค่ายเยาวชนฯ ดังนี้

- ค่ายเยาวชนผู้นำอนุรักษ์สันทราย โรงเรียนปะทิววิทยา อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร สังกัดศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษา จังหวัดชุมพร โดย “ขบวนการตาสับปะรด” ไปเป็นวิทยากรในค่ายเยาวชนฯ นี้โดยต่อเนื่องทุกปี (ปีละ 1 ครั้ง) นับตั้งแต่ พ.ศ. 2545

- ค่ายสมัชชาเด็กและเยาวชนสิ่งมหัศจรรย์ที่พวกเราทำได้ ของสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) เป็นค่ายสังเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมของกลุ่มเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ โดย “ขบวนการตาสับปะรด” ไปเป็นวิทยากรในการจัดงานและกิจกรรม พ.ศ. 2546
- โครงการพลังกลุ่มเพื่อการพัฒนาชุมชน ของกลุ่มสังกะสี โดย “ขบวนการตาสับปะรด” ไปเป็นวิทยากรฝึกอบรมวิทยุชุมชน ในวันที่ 7-8 ธันวาคม 2545
- การอบรมให้ความรู้เบื้องต้นด้านงานสื่อสารมวลชน ของโรงเรียนอัสสัมชัญ แผนกประถม โดย “ขบวนการตาสับปะรด” ไปเป็นวิทยากร ในวันที่ 28 พฤษภาคม 2546
- สถาบันคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เชิญเป็นวิทยากรโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การผลิตรายการวิทยุและ RU Internet” 8-10 กันยายน 2546
- เป็นวิทยากรอบรมเรื่อง หลักการจัดรายการและการผลิตรายการ ของคณะทำงานวิทยุชุมชน ในวันที่ 27 กันยายน 2546
- ร่วมบรรยายพิเศษ “ญี่ปุ่น-อาเซียน: พลังภาคีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จัดโดยสถาบันเอเชียศึกษา วันที่ 23 มีนาคม 2547
- เป็นวิทยากรหัวข้อ “ทิศทางสู่ความสำเร็จของกิจกรรมค่ายกับการสร้างเสริมสุขภาวะ” ของศูนย์ประสานงานและพัฒนาเครือข่ายเยาวชน ในวันที่ 5-8 เมษายน 2547
- ฯลฯ

2) การจัดฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด”

การจัดฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุ เป็นกิจกรรมที่ทำต่อเนื่องมาตั้งแต่การฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุรุ่นที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2542 เพื่อเตรียมการสำหรับการออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชนในระยะแรกของ “ขบวนการตาสับปะรด” หลังจากที่ได้รับเวลาในการออกอากาศจากกรมประชาสัมพันธ์ในปี พ.ศ. 2542

การจัดฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุมีต่อเนื่องมาโดยตลอด แต่ไม่มีระยะเวลาที่กำหนดแน่นอนว่าจัดขึ้นเป็นประจําอย่างไร โดยทั่วไปหากจะมีการจัดฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุจะมีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าประมาณ 1 เดือน โดยใช้สื่อที่ “ขบวนการตาสับปะรด” มี คือ รายการวิทยุเด็กและเยาวชน, จดหมายข่าว “พุทโธเฮีย!”, เว็บไซต์ไทยแลนด์คิด และแผ่นพับ ใบปลิวต่างๆ

กิจกรรมการจัดฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้กับสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” จากส่วนต่างๆ ทั่วประเทศ ได้เข้ามาเรียนรู้ทักษะ

การจัดทำรายการวิทยุ รวมถึงได้รับแนวคิดการทำงานอย่าง “ขบวนการตาสับปะรด” ไป นอกจากนี้ ยังเป็นการเปิดโอกาสให้กับบุคคลที่สนใจ เข้าร่วมการฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุ และเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด”

โดยรูปแบบการจัดฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด” โดยทั่วไปจะมี ขึ้นต่อเนื่อง 2 วัน วันแรกจะเน้นการบรรยาย ส่วนวันที่สองจะเน้นการปฏิบัติ และดูงาน

โดยในวันแรก แบ่งการบรรยายออกเป็นสองช่วง คือช่วงเช้า และช่วงบ่าย การบรรยายในช่วงเช้าเป็นการบรรยายของคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการทำสื่อเพื่อเด็ก โดยเริ่มจากการพูดคุยและทักทายโดยทั่วไป แนะนำให้รู้จักกับ “ขบวนการตาสับปะรด” และนำเข้า เรื่องราวที่เด็กและเยาวชนควรให้ความสนใจ และรู้จักถ่ายทอดโดยใช้สื่อ การบรรยายของคุณฉัตรชัย ส่วนใหญ่ใช้การพูด และมีการฉายวีดิโอภาพเกี่ยวกับการทำรายการวิทยุของเด็กและเยาวชนที่ประเทศนิการากัว รวมถึงภาพการ์ตูน ที่สื่อความหมายในด้านเด็ก เป็นต้น

การบรรยายในช่วงบ่าย เป็นหน้าที่ของรุ่นพี่อาสาสมัคร “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ผ่านการจัดรายการวิทยุมาก่อน หรือเป็นนักจัดรายการวิทยุในปัจจุบัน โดยเป็นการเล่นเกมสร้างข้อคิด, การเล่าถึงประสบการณ์ที่น่าสนใจ, การปฏิบัติตนเมื่ออยู่ที่สถานีวิทย์ และการจัดรายการทางวิทยุ เป็นต้น เมื่อจบจากช่วงนี้แล้ว จะแบ่งกลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมการฝึกอบรมออกเป็นกลุ่มๆ กลุ่มละประมาณ 5-6 คน จำนวนกลุ่มจะขึ้นอยู่กับจำนวนผู้เข้าร่วมฝึกอบรมฯ และให้แต่ละกลุ่มตั้งโจทย์ปัญหาเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่อยากรู้ เพื่อกำหนดเป็นคำถามและนำไปฝึกปฏิบัติทำข่าว โดยการสัมภาษณ์จริงในวันที่สอง โดยมีรุ่นพี่ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ร่วมเสนอแนะในกลุ่ม กลุ่มละ 2-3 คน

วันที่สองจะเป็นการฝึกปฏิบัติ และการดูงาน แบ่งช่วงเวลาออกเป็นสองช่วงหลักเช่นกัน คือช่วงเช้า และช่วงบ่าย ช่วงเช้าเป็นการฝึกปฏิบัติทำข่าว โดยอาศัยข้อคำถามที่ได้จากการร่วมกันคิดเป็นกลุ่มในการฝึกอบรมวันแรก ไปสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ รอบบริเวณภายนอกการจัดฝึกอบรมฯ (โดยส่วนใหญ่จะจัดฝึกอบรมที่บ้านเซเวีย แถบอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ดังนั้นการออกไปฝึกปฏิบัติจึงเป็นพื้นที่รอบๆ อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ) ก่อนการออกไปฝึกปฏิบัติจะมีการแนะนำเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์, การแนะนำวิธีแนะนำตัว และข้อควรปฏิบัติ ข้อควรระวังต่างๆ ด้วย

ในช่วงบ่ายหลังจากได้ฝึกปฏิบัติแล้ว จะเป็นการไปศึกษาดูงานการออกอากาศรายการวิทยุจริงของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ณ วิทยาวดีรังสิต โดยจะมีคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ อธิบายถึงส่วนต่างๆ ของการจัดรายการ และการทำงาน นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม ยังจะได้เข้าไปในห้องผู้ประกาศ เพื่อให้สัมผัสภาวณ์ถึงความรู้สึก และเรื่องราวการมาฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุกับ “ขบวนการตาสับปะรด”

หลังจากที่เสร็จสิ้นการฝึกอบรมแล้ว ภารกิจของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมยังไม่เสร็จสิ้น เนื่องจากต้องนำบทสัมภาษณ์ที่ได้มาทำการเขียนข่าว และตัดต่อ เพื่อนำมาจัดรายการจริงในรายการวิทยุเด็กและเยาวชน โดยจะแบ่งเวลาในการออกอากาศตามกลุ่ม กลุ่มละสัปดาห์ ใช้เวลาประมาณ 20 นาทีต่อกลุ่ม

การจัดรายการวิทยุถือเป็นช่องทางหลักอีกช่องทางหนึ่งที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในส่วนต่างๆ ของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ทั่วประเทศ ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับส่วนกลาง และเป็นโอกาสให้เด็กและเยาวชน รวมถึงบุคคลผู้สนใจคนอื่นๆ เข้าร่วมเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ด้วย การจัดฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุได้ดำเนินต่อเนื่องมาตั้งแต่ พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน (สิงหาคม 2547) เป็นรุ่นที่ 16 แล้ว และในระยะหลังได้สอดแทรกเนื้อหาของการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตเข้าไปด้วย และเปลี่ยนชื่อการฝึกอบรมเป็น “การฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุ และวิทยุบนอินเทอร์เน็ต”

นอกเหนือจากการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชน และกิจกรรมการฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุแล้ว ยังมีกิจกรรมอื่นๆ ที่กลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด” เข้าร่วม เช่น การร่วมจัดนิทรรศการ, การร่วมงานรณรงค์, การจัดทัศนศึกษา และการเป็นวิทยากรบรรยาย ในบางโอกาส โดยร่วมกับเครือข่ายต่างๆ เช่น โรงเรียน องค์การชุมชน กลุ่มเด็กและเยาวชน รวมถึงสมาชิกอาสาสมัคร “ขบวนการตาสับปะรด” เอง

การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำข่าว และการรายงานข่าว ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด

การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำข่าว และการรายงานข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำความรู้ที่ได้จากการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลอื่นๆ ของงานวิจัย (ที่คณะผู้วิจัยได้ออกแบบไว้ในวิธีวิจัย) มาร่วมคิด ร่วมพัฒนาร่วมกับสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” โดยเนื้อหาของการฝึกอบรมแบ่งออกเป็นสองส่วนหลักๆ คือ

1) การบรรยายเชิงปฏิบัติการ โดยผู้มีความรู้เฉพาะทาง หรือมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพการสื่อสารมวลชนในประเด็นที่คณะผู้วิจัย และกลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด” มีความเห็นร่วมกันว่าควรเสริมความรู้ และความสามารถทางด้านนั้นให้แก่อาสาสมัครนักข่าว “ขบวนการตาสับปะรด”

การบรรยายเชิงปฏิบัติการ เป็นการเสริมความรู้ และทักษะเสริมทักษะในกระบวนการทำข่าวและการรายงานข่าวให้กับอาสาสมัครนักข่าว “ขบวนการตาสับปะรด” ให้เห็นถึงแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับกระบวนการทำข่าวและการรายงานข่าว และยังมีการฝึกปฏิบัติให้กับอาสาสมัครนักข่าวเพื่อเป็นการเสริมความรู้ความเข้าใจ ถึงหลักกระบวนการทำข่าวและการรายงานข่าว

2) การเสวนาระดมความคิด ในประเด็นที่คณะผู้วิจัย และกลุ่มของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีความเห็นร่วมกันว่าควรนำมาพิจารณาร่วมกันอย่างพินิจพิเคราะห์ เพื่อหาคำตอบที่ยังไม่ชัดเจน หาทางออกของการแก้ปัญหาของกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

การเสวนาระดมความคิดที่ออกแบบไว้ เป็นการนำประเด็นปัญหาต่างๆ ของ “ขบวนการตาสับปะรด” และประเด็นอื่นๆ ที่คณะผู้วิจัยและกลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด” เห็นว่ามีประโยชน์ที่จะนำมาเสวนาระดมความคิด มาพิจารณาร่วมกันอย่างละเอียดถี่ถ้วนผ่านรูปแบบการเสวนา โดยอาศัยความรู้ที่ได้จากการเก็บข้อมูลของคณะผู้วิจัย และประสบการณ์จากการทำข่าวของอาสา

สมัครนักข่าว “ขบวนการตาสับปะรด” การเสวนาจะเน้นให้อาสาสมัครนักข่าวสะท้อนประเด็นปัญหาหรือความคิดเห็น จากนั้นคณะผู้วิจัยจะสะท้อนปัญหาหรือความคิดเห็นจากมุมมองของนักวิจัยที่ได้พื้นฐานมาจากการเก็บข้อมูลเพื่อเป็นการแบ่งปันข้อมูล และวิเคราะห์หาหนทางแก้ไข หรือข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการทำข่าวและการรายงานข่าว

การใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะเป็นประโยชน์ในการให้เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นสมาชิกของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ได้มีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นและพัฒนากระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไปพร้อมๆ กัน เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นสมาชิกจะมีส่วนร่วมในการช่วยให้ข้อมูล ช่วยวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนช่วยหาวิธีแก้ไข ปัญหาเพื่อการปรับปรุงกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ

คณะผู้วิจัยได้เลือกกิจกรรมการฝึกอบรมมาดำเนินการปฏิบัติเนื่องจากคณะผู้วิจัยจะใช้กิจกรรมการฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งในการระดมความคิดเห็นในปัญหาของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ และใช้การฝึกอบรมเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาทักษะกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เพื่อควบคุมแนวทางการปฏิบัติการ และนำผลที่ได้รับมาปรับปรุงปฏิบัติงานของสำนักข่าว โดยรายละเอียดของการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีดังนี้

หลักการและเหตุผล

สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นหนึ่งในหน่วยงานทางด้านข่าว (สังกัดศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม) ที่มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดจำแนกข้อมูลข่าวสารที่ท่วมท้น เพื่อนำเสนอข่าวสารต่อกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนในประเทศ โดยมีสื่อเป็นของตนเอง

การดำเนินงานของกลุ่ม ทั้งตัวกิจกรรมในกระบวนการทำข่าวหรือการรายงานข่าวเองนั้น เป็นการดำเนินกิจกรรมที่สร้างขึ้นโดยอาศัยความสามารถในตัวบุคคลของสมาชิก รวมถึงอาศัยการเรียนรู้ร่วมกันจากสมาชิกอื่นๆ เพื่อน หรือผู้ประสานงานของสำนักข่าวทั้งในกระบวนการทำข่าวและการรายงานข่าว แต่สมาชิกยังไม่เคยได้เรียนรู้จากทฤษฎี และหลักกระบวนการทำข่าวและการรายงานข่าวที่แท้จริงเลย จุดมุ่งหมายหลักของการฝึกอบรมไม่ใช่เพื่อเป็นการปรับเปลี่ยน และบังคับเพื่อสร้างกรอบแนวคิดอันใหม่ให้กับเยาวชนนำไปใช้ แต่คณะผู้วิจัยจึงคิดว่าหากเด็กและ

เยาวชนเหล่านี้ได้เรียนรู้จากทฤษฎีและหลักปฏิบัติดังกล่าว จะทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้ทราบข้อเปรียบเทียบกระบวนการทำข่าวในขั้นตอนต่างๆ กับกระบวนการทำข่าวของตน เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงนำรูปแบบที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ และลักษณะธรรมชาติของเด็กและเยาวชน การฝึกอบรมฯ มีวัตถุประสงค์สำคัญ ดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อการเก็บข้อมูลในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)
2. เพื่อศึกษารวบรวมปัญหาในกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอในช่วงการฝึกอบรมและอภิปรายถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา
3. เพื่อระดมความคิดเห็นทางแก้ไขปัญหามานำเสนอในกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”
4. เพื่อพัฒนาทักษะทางด้านกระบวนการทำข่าวและการรายงานข่าวของนักข่าวและสมาชิกสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”
5. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มนักข่าวและสมาชิกของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ให้เกิดการร่วมมือและความสามารถในการประสานงานในกระบวนการทำข่าวและรายงานข่าว
6. เพื่อกระตุ้นให้นักข่าวและสมาชิกของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” เกิดความตื่นตัว และเห็นความสำคัญของกระบวนการทำข่าวและการรายงานข่าว

วิธีการดำเนินการ

การจัดการฝึกอบรมให้แก่นักข่าวและสมาชิกของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ตามโครงการนี้ ได้ออกแบบเพื่อจัดการฝึกอบรมออกเป็น 2 รุ่น รุ่นละประมาณ 20 คน ทำการอบรมโดยใช้ระยะเวลารุ่นละ 2 วัน ในช่วงวันหยุดราชการ โดยได้เชิญผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการสื่อข่าว การจับประเด็น การรายงานข่าวสาร ซึ่งเป็นคณาจารย์ หรือผู้ชำนาญทางวิชาชีพอื่นๆ เป็นวิทยากรในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะฯ ในครั้งนี้

โดยช่วงก่อนระยะเวลาการฝึกอบรมประมาณ 1 สัปดาห์ คณะผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลของนักข่าวและสมาชิกของสำนักข่าวผู้ที่จะเข้าฝึกอบรม โดยมีเก็บข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลความคิดเห็นต่อสำนักข่าว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าอบรม

1. ชื่อ นามสกุล	5. ระยะเวลาการทำงานที่สำนักข่าว
2. เพศ	6. ตำแหน่งหน้าที่ในสำนักข่าว
3. อายุ	7. ผลงานที่ผ่านมา
4. ระดับการศึกษา	

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อสำนักข่าว

1. สาเหตุและแรงจูงใจที่เข้าเป็นสมาชิกสำนักข่าว
2. ความพอใจในตำแหน่งหน้าที่ที่ทำในสำนักข่าว
3. ปัญหาในกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าว
4. ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อสำนักข่าว

โดยข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแบบสอบถามจะถูกวิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย เพื่อนำมาอภิปรายร่วมกับนักข่าวและสมาชิกของสำนักข่าวผู้เข้าอบรมในวันที่ 2 ของการอบรมด้วย เพื่อระดมความคิด และหาแนวทางแก้ไขปัญหของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาข่ายประรด” ร่วมกับสมาชิกของสำนักข่าว

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) นี้จะทำให้คณะผู้วิจัย และสมาชิกสำนักข่าวได้สนใจประเด็นปัญหา และร่วมกันแก้ปัญหกระบวนการทำข่าว รวมถึงพัฒนาทักษะกระบวนการทำข่าวร่วมกัน

กำหนดเวลาและสถานที่ในการฝึกอบรมฯ

การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทำข่าวและการรายงานข่าว มีขึ้น 2 ครั้ง และจัดที่ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ชั้น 14 อาคารเอสเอ็มทาวเวอร์ ถนนพหลโยธิน ทั้ง 2 ครั้ง โดยมีกำหนดเวลาดังนี้

ครั้งที่ 1 วันเสาร์ที่ 24 และวันอาทิตย์ที่ 25 มกราคม 2547

ครั้งที่ 2 วันอาทิตย์ที่ 18 กรกฎาคม และวันจันทร์ที่ 2 สิงหาคม 2547

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของงานวิจัยเรื่องนี้ เราสามารถอธิบายกระบวนการเก็บข้อมูลได้ดังนี้ เริ่มจากการกำหนดหัวข้อการฝึกอบรม, การฝึกอบรม และการประเมินผลจากการฝึกอบรม ดังภาพ

ภาพที่ 42 แสดงกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้ในการวิจัย

การกำหนดหัวข้อในการฝึกอบรมฯ

การกำหนดหัวข้อในการฝึกอบรม คือการกำหนดหัวข้อในการบรรยาย และหัวข้อในการเสวนาระดมความคิด โดยในการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทำข่าว และการรายงานข่าวฯ ทั้ง 2 ครั้ง มีหัวข้อในการบรรยาย และการระดมความคิดที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้พิจารณาจากปัญหาที่พบในกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” จากการเก็บข้อมูลของคณะผู้วิจัยที่ผ่านมา นำมาประสมร่วมกับคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์ฯ หรือ “ขบวนการตาสับปะรด”, คุณสกุณี กীরติวงศ์วานิช ผู้ประสานงานหลักสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

ตลอดจนสอบถามความคิดเห็นเพิ่มเติมกับเด็กและเยาวชนในสำนักข่าวเด็กและเยาวชนว่า ต้องการให้หัวข้อในการฝึกอบรมเป็นอย่างไร และต้องการได้วิทยากรแบบใด

จากการประชุม และสอบถามข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบว่า ในขั้นตอนกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ยังมีปัญหาในเรื่องการยังไม่ทราบถึงคุณสมบัติที่ดีของนักข่าวว่าควรมีคุณสมบัติอะไรบ้าง ข่าวแบบใดควรจะเป็นข่าวที่ถูกนำมาเสนอ ควรเขียนข่าวอย่างไรจึงจะเป็นที่น่าสนใจ และควรนำเสนออย่างไรให้น่าสนใจ ส่วนวิทยากรนั้นมีความเห็นว่าควรนำบุคคลที่เป็นนักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพมาเป็นวิทยากร จึงทำให้ได้หัวข้อในการบรรยายเชิงปฏิบัติการของการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทำข่าว และการรายงานข่าวครั้งที่ 1 และวิทยากรดังนี้

- การบรรยายเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การจะเป็นนักข่าว ต้องเจออะไรบ้าง” โดย คุณเย็นจิตร์ สติรมงคลสุข หัวหน้าข่าวสังคม หนังสือพิมพ์มติชน
- การบรรยายเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “เขียนข่าวอย่างไรให้เป็นที่เตะตาและมีประสิทธิภาพ” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาสินี พิพิธกุล อาจารย์ประจำภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- การบรรยายเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “รายงานข่าว และนำเสนออย่างไรให้น่าสนใจต่อผู้รับสาร” โดย อาจารย์ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี

และได้กำหนดหัวข้อในการเสวนาระดมความคิดว่า ปัญหาของกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ตั้งแต่กระบวนการหาข่าว จนถึง การรายงานข่าว

การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทำข่าว และการรายงานข่าวฯ ครั้งที่ 2 คณะผู้วิจัยได้ใช้ขั้นตอน และวิธีการเดียวกับการกำหนดหัวข้อในการฝึกอบรมฯ ครั้งที่ 1 กล่าวคือ พิจารณาจากปัญหาที่พบในกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” จากการเก็บข้อมูลที่ผ่านมา รวมถึงการประชุมร่วมกับคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์ฯ, คุณสุกัญญา กীরติวงศ์วานิช ผู้ประสานงานหลักสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ตลอดจนสอบถามความคิดเห็นเพิ่มเติมกับเด็กและเยาวชนในสำนักข่าวเด็กและเยาวชนว่าต้องการให้หัวข้อในการฝึกอบรมเป็นอย่างไร

จากการประชุม และสอบถามข้อมูลจากบุคคลดังกล่าว ทั้งหมดอยากให้มีการเพิ่มเติมความรู้ในเรื่องการจับประเด็นที่สำคัญของข่าว การเลือกประเด็นข่าวนำเสนอว่าควรจะนำเสนอประเด็นใด และการเลือกนำเสนอข่าวสารที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชน เป็นต้น ส่วนวิทยากรนั้นมีความเห็นตรงกันว่าควรนำบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ และเป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์และเป็นตัวอย่างของความแปลกใหม่ มาเป็นวิทยากร เพื่อสร้างพลัง และสร้างกรอบใหม่ให้การรายงานข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ฉีกออกไปจากรูปแบบเดิมที่น่าเบื่อ และจำเจ ทำให้ได้หัวข้อในการบรรยายเชิงปฏิบัติการของการฝึกอบรมฯ ครั้งที่ 2 และวิทยากรดังนี้

- การบรรยายเชิงปฏิบัติการเรื่อง “ชี้กระแสสื่อ จับตา จับมือ แล้วจับประเด็นเสนอข่าว” โดย คุณจารุณี สุวรรณรัมย์ ผู้สื่อข่าวอิสระ มีประสบการณ์จากฝึกงานจาก BBC ประเทศไทย และมีประสบการณ์การทำงานให้ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน
- การบรรยายเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “จับประเด็นให้มัน แล้วค้นมาเสนอให้เจาะใจวัยโจ๋” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนะ ภวภานันท์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาโฆษณา คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นอกจากนี้จากการที่คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พูดคุยกับคุณฉัตรชัย ทำให้ได้ประเด็นในการเสวนาในปัญหาเรื่องที่เด็กและเยาวชนยังไม่ทราบวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการทำข่าวว่าทำไม ทำไม สื่อมวลชนในปัจจุบันทำหน้าที่อย่างไร ตอบสนองด้านเด็กเพียงพอหรือไม่ สื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” ตอบสนองต่อด้านเด็กหรือไม่ ทำอย่างไรให้สื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นที่ยอมรับและเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเพื่อให้ก้าวทันสื่อ ทันผู้ใหญ่ และจะทำอย่างไรให้ทุกคนมีความเป็น “ตาสับปะรด” จากการพูดคุยถึงประเด็นปัญหาดังกล่าว ทำให้คณะผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการระดมความคิดออกเป็น 2 ช่วง คือช่วงแรกในการอบรมวันแรก (วันอาทิตย์ที่ 18 กรกฎาคม 2547) และช่วงที่สองในการอบรมวันที่สอง (วันจันทร์ที่ 2 สิงหาคม 2547) ซึ่งมีรายละเอียดของประเด็นและการตั้งคำถามดังนี้

วันที่ 18 กรกฎาคม 2547 หัวข้อวัตถุประสงค์หลักของการทำข่าวและการรายงานข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” มีประเด็นสำหรับการตั้งคำถามเพื่อการระดมความคิดอยู่ 5 ประเด็นดังนี้

1. สื่อมวลชนปัจจุบันทำหน้าที่อะไร
2. สื่อด้านเด็กในปัจจุบันเพียงพอหรือไม่
3. สื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีวัตถุประสงค์หลักคืออะไร

4. สื่อที่ “ขบวนการตาหลับประด” ทำ ได้ตอบสนองตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่
5. ทำอย่างไรให้ทุกคนเป็น “ตาหลับประด”

วันที่ 2 สิงหาคม 2547 หัวข้อทำอย่างไรให้สื่อของ “ขบวนการตาหลับประด” เป็นที่ยอมรับ และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน มีประเด็นสำหรับการตั้งคำถามเพื่อการระดมความคิดอยู่ 5 ประเด็นดังนี้

1. ความเป็นเด็ก เป็นอุปสรรคต่อการทำสื่อเพื่อประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนหรือไม่
2. คิดว่าสื่อของ “ขบวนการตาหลับประด” มีจุดเด่น ลักษณะเด่นอย่างไร แตกต่างจากสื่ออื่นอย่างไร
3. คิดว่าเด็กและเยาวชนในปัจจุบันเท่าทันสื่อหรือไม่
4. ทำอย่างไรให้เด็กและเยาวชนทุกคนเท่าทันสื่อ
5. ทำอย่างไรให้สื่อของ “ขบวนการตาหลับประด” เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเพื่อให้ก้าวทันสื่อ ทันผู้ใหญ่

การฝึกอบรม

การฝึกอบรมได้ดำเนินการฝึกอบรมตามวิธีการดำเนินงานที่ได้กล่าวไปในข้างต้น โดยมี การติดต่อประสานงานสถานที่ วิทยากร และการเตรียมความพร้อมทางด้านอื่นๆ มีการประชาสัมพันธ์ให้อาสาสมัครนักข่าว ทราบถึงข่าวการฝึกอบรมฯ มีการเก็บข้อมูลพื้นฐานของอาสาสมัคร นักข่าวผู้ที่จะเข้าร่วมการฝึกอบรมฯ ก่อนการฝึกอบรมประมาณ 1 สัปดาห์ และเมื่อถึงวันในการฝึกอบรม ได้ดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ และสำเร็จลุล่วงด้วยดี

การประเมินผลหลังจากการฝึกอบรม

การประเมินผลหลังจากการฝึกอบรมฯ เป็นการประเมินผลเพื่อให้ทราบว่า หลังจากเด็ก และเยาวชนซึ่งเป็นอาสาสมัครนักข่าวได้รับการฝึกอบรมแล้ว มีความพอใจ มีการเปลี่ยนแปลงใน แนวคิด การปฏิบัติ หรือมีการนำการฝึกอบรมมาใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง

โดยการประเมินผลหลังจากการฝึกอบรม จะใช้เครื่องมือหลายแบบได้แก่

1. แบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามหลังการฝึกอบรม สอบถามถึงความพึงพอใจในหัวข้อ และประเด็นต่างๆ ของการฝึกอบรม

2. การสัมภาษณ์ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพิ่มเติมอาสาสมัครนักข่าวที่เข้าร่วมฝึกอบรม ว่าเกิดประโยชน์อย่างไร จะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง
3. การสังเกต เป็นการสังเกตของคณะผู้วิจัย ว่าหลังจากการฝึกอบรมแล้ว อาสาสมัครนักข่าวได้นำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง

ซึ่งมีผลที่ได้จากการฝึกอบรมมีดังนี้

ผลจากการฝึกอบรม

จากการฝึกอบรมทั้งสองครั้ง ทำให้ได้บทสรุปเกี่ยวกับปัญหา และทางออกของการแก้ปัญหาในกระบวนการทำข่าว ดังนี้

ผลจากการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะฯ ครั้งที่ 1

การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทำข่าว และการรายงานข่าวแก่สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ครั้งที่ 1 จัดขึ้นในวันที่ 24 - 25 มกราคม 2547 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ชั้น 14 อาคารเอสเอ็มทาวเวอร์

การเสวนาระดมความคิดในการฝึกอบรมทักษะกระบวนการทำข่าวและการรายงานข่าวแก่ “ขบวนการตาสับประรด” ครั้งที่ 1 ใช้เวลาในการระดมความคิดรวม 4 ชั่วโมง โดยมีประเด็นสำหรับการตั้งคำถามเพื่อการระดมความคิดตามกระบวนการทำข่าวทั้ง 6 ขั้นตอน ว่าทั้ง 6 ขั้นตอนประสบปัญหาอย่างไรบ้าง ซึ่งสามารถรวบรวมคำตอบได้ดังนี้

1. การรวบรวมประเด็นในการทำข่าว

มีคำตอบถึงปัญหาในการรวบรวมประเด็นในการทำข่าวที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปออกมาเป็นข้อได้ดังนี้

- 1) ปัญหาในเรื่องจุกจิกในการทำข่าวและการไม่ได้ติดตามข่าวอย่างสม่ำเสมอ มีการเปิดรับสื่อน้อยเกินไป ทำให้บางครั้งไม่สามารถติดตามหรือเข้าถึงสื่อได้อย่างลึกซึ้ง
- 2) ปัญหาในเรื่องของการประสานงาน เช่น การประสานงานภายในและภายนอก, ยังไม่สามารถเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มได้ดีเท่าที่ควร
- 3) มิได้มีการแบ่งหัวข้อการรับผิดชอบข่าวกันอย่างชัดเจน ทำให้การทำงานของสมาชิกแต่ละคนไม่ต่อเนื่อง

- 4) การทำงานของสมาชิกขบวนตาข่ายประจจะมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา ซึ่งสมาชิกหลายคนมีปัจจัยเรื่องการเรียนรู้มาเกี่ยวข้อง
- 5) การขาดความรู้ในการนำเสนอข่าวของสมาชิก อาทิ สมาชิกไม่ทราบว่าประเด็นใดบ้างที่ควรนำมาทำข่าว หรือ ระดับความน่าสนใจของข่าว เป็นต้น
- 6) การเปิดรับสื่อ เชื่อมโยงสื่อ และการบริโภค ข่าวสารจากภายนอกไม่เพียงพอ ทำให้สมาชิกไม่มีพื้นความรู้ของข่าวที่จะนำไปเป็นประเด็นต่อเนื่องในการนำเสนอข่าว ซึ่งอาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น
 - การมิได้กระจายข่าวสารให้กับเพื่อนร่วมงาน ทำให้บางครั้งข่าวสารไม่แพร่สู่สมาชิกส่วนใหญ่
 - เวลาในการทำงานไม่ตรงกัน สืบเนื่องมาจากข้อจำกัดในเรื่องเวลา
 - ไม่มีเวลารับสื่ออย่างเพียงพอ อาทิ การไม่มีเวลาฟังวิทยุอย่างสม่ำเสมอ หรือการรับข่าวสารจากแหล่งข่าวอื่น อาทิ การใช้อินเทอร์เน็ต ซึ่งจะมีข้อจำกัดต่างๆมาเกี่ยวข้องด้วยในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการเชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

สรุปการแก้ปัญหาคือในการรับข่าวสาร หากสมาชิกมีการกระจายข่าวสาร และมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกลุ่มเยาวชนหรือเครือข่ายเยาวชนด้วยกัน อาทิ ใช้เข้าร่วมการประชุม การสัมมนา ซึ่งจุดนี้จะใช้เป็นเวทีแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเชื่อมโยงแนวคิดในระดับหนึ่ง

2. การเตรียมประเด็นในการทำข่าว

มีคำตอบถึงปัญหาในการเตรียมประเด็นการทำข่าวที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปออกมาเป็นข้อได้ดังนี้

- 1) ปัญหาในเรื่องของการไม่รู้ว่าจะเตรียมประเด็นใดบ้าง และไม่รู้รายละเอียดของงานอย่างเพียงพอ ซึ่งจะทำให้การทำงานหาข่าวหาข้อมูลได้ยากขึ้น
- 2) แหล่งข่าวบางแหล่งอาจจะมีข้อมูลมาก แหล่งข่าวบางแหล่งอาจจะมีข้อมูลน้อย ปัญหาอยู่ว่ามิได้เตรียมประเด็นหลักเข้าไปศึกษาแหล่งข้อมูล ทำให้บางครั้งประเด็นที่เตรียมไปอาจจะไม่ตรงกับแหล่งข่าวนั้นๆ
- 3) ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการไปทำข่าวที่ไม่สนใจและไม่มีการประสานงานกันภายในกลุ่ม ทำให้งานที่ออกมานั้นไม่มีการต่อเนื่อง
- 4) ไม่มีการศึกษาแหล่งข่าวมาก่อนล่วงหน้า ทำให้การทำงานยากขึ้น
- 5) เด็กและเยาวชนยังไม่มีความกล้าพอ ที่จะไปหาแหล่งข่าว

สรุปการแก้ปัญหาคือก่อนออกไปทำข่าวควรมีการปรึกษาหารือกัน และสื่อสาร กับเพื่อนร่วมงาน และผู้ประสานงานหลัก เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นในการออกไปหาข่าว

3. การออกไปทำข่าว

มีคำตอบถึงปัญหาในการออกไปทำข่าวที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปออกมาเป็นข้อได้ดังนี้

- 1) ปัญหาที่มักจะพบก็คือ ข้อมูลที่ไปพบ ณ จุดลงทะเบียนยังมีน้อยเกินไป อาทิ แผ่นพับ
- 2) การไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ให้สัมภาษณ์ เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์ยังไม่เชื่อว่าสำนักข่าวนี้น่าเชื่อถือได้หรือไม่
- 3) ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนมากเท่าใดนัก

สรุปการแก้ปัญหาคือ ควรสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสำนักข่าวเด็กและเยาวชน อาทิ บุคลิกภาพ ทิรยา และ ใช้วาจาที่สุภาพขณะขอสัมภาษณ์ มีการแนะนำตัวก่อนขอสัมภาษณ์ และควรจะขอหมายเลขโทรศัพท์ของผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อที่จะติดต่อเมื่อต้องการประเด็นอื่นๆภายหลัง นอกจากนั้นควรติดบัตรนักข่าวที่เป็นทางการให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีความรู้สึกรายการเป็นทางการและเพิ่มความน่าเชื่อถือให้สำนักข่าวเด็กอีกด้วย

4. การเรียบเรียงประเด็นข่าว

มีคำตอบถึงปัญหาในการเตรียมประเด็นการทำข่าวที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปออกมาได้ดังนี้

- 1) ปัญหาเกิดจากสมาชิกขาดความกระตือรือร้นที่จะเรียบเรียงข้อมูล
- 2) ขาดการประสานงานที่ดี และการจัดระเบียบด้านเวลา
- 3) ขาดความรู้ในการผสมผสานประเด็นข่าวต่างๆ

สรุปการแก้ไขปัญหาคือ หากสมาชิกมีความกระตือรือร้นในการเรียบเรียงข้อมูลและมีการประสานงานกันในด้านต่างๆ อาทิการแบ่งหน้าที่กันในการเรียบเรียงข้อมูล และเรื่องการจัดระเบียบเวลาก็จะสามารถเรียบเรียงประเด็นข่าวได้อย่างรวดเร็วและสมบูรณ์ได้

5. การคัดเลือกข่าว

มีคำตอบถึงปัญหาในการเตรียมประเด็นการทำข่าวที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปออกมาเป็นข้อได้ดังนี้

- 1) ปัญหาเกิดจากการหาข้อมูล การอ่าน และฟังข่าวสารจากภายนอกนั้นยังไม่เพียงพอ ฉะนั้นการคัดเลือกข่าวที่หลากหลายจึงทำได้ค่อนข้างยาก
- 2) ไม่มีความรู้และวิธีการคัดเลือกสรรหาข่าวสาร

สรุปการแก้ไขปัญหามาชิกควรจะเพิ่มการอ่าน และฟังข่าวสารอื่นๆ ให้มากขึ้น เนื่องจากจะสามารถคัดเลือกข่าวสารได้มากขึ้นและขอคำแนะนำในการคัดเลือกข่าวจากผู้ประสานงานหลัก เพื่อจะได้เทคนิคและหลักการคัดเลือกข่าวมาประยุกต์ใช้

6. การรายงานข่าว

มีคำตอบถึงปัญหาในการเตรียมประเด็นการทำข่าวที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปออกมาเป็นข้อได้ดังนี้

- 1) ปัญหาของการรายงานข่าวที่พบคือเมื่อมีการรวบรวมข้อมูลแล้วจะไม่ค่อยมีการกลั่นกรองก่อนนำเสนอเท่าใดนัก ดังนั้นเมื่อรวบรวมข้อมูลแล้วก็จะรายงานข่าวทันที ซึ่งเนื้อหาข่าวที่ได้มาอาจจะไม่สมบูรณ์
- 2) ไม่รู้ว่าจะนำส่วนของข่าวที่ได้มา มานำเสนอเนื่องจากมิได้มีการประสานงานกับผู้ประสานงานหลัก

สรุปการแก้ไขปัญหาคือก่อนการรายงานข่าวนั้น ควรที่จะมีการศึกษาและกลั่นกรองเนื้อหาข่าวก่อนที่จะออกมานำเสนอเพื่อให้ได้เนื้อหาที่สมบูรณ์ นอกจากนั้นควรมีการขอคำแนะนำจากผู้ประสานงานหลัก และในการออกไปรายงานข่าว ควรจะศึกษาข้อมูลจากสื่อแหล่งอื่นๆ ที่เข้าไปหาข้อมูลด้วยกัน เพื่อที่จะได้เปรียบเทียบหรืออาจจะได้ข้อมูลเพิ่มเติม

ผลจากการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะฯ ครั้งที่ 2

การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทำข่าว และการรายงานข่าวแก่สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ครั้งที่ 2 จัดขึ้นในวันที่ 18 กรกฎาคม วันที่ 2 สิงหาคม 2547 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ชั้น 14 อาคารเอสเอ็มทาวเวอร์

การเสวนาระดมความคิดในการฝึกอบรมทักษะกระบวนการทำข่าวและการรายงานข่าว แก่ “ขบวนการตาสับปะรด” ครั้งที่ 2 ใช้เวลาในการระดมความคิดรวม 6 ชั่วโมง กล่าวคือ การระดมความคิดรอบแรก วันอาทิตย์ที่ 18 กรกฎาคม 2547 เวลา 13.00 – 16.00 น. (3 ชั่วโมง) และ วันจันทร์ที่ 2 สิงหาคม 2547 เวลา 13.00 – 16.00 น. (3 ชั่วโมง) รวม 6 ชั่วโมง

โดยแบ่งหัวข้อของการระดมความคิดออกเป็น 2 หัวข้อหลัก ได้แก่

วันที่ 18 กรกฎาคม 2547 หัวข้อวัตถุประสงค์หลักของการทำข่าวและการรายงานข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” มีประเด็นสำหรับการตั้งคำถามเพื่อการระดมความคิดอยู่ 5 ประเด็นดังนี้

1. สื่อมวลชนปัจจุบันทำหน้าที่อะไร
2. สื่อด้านเด็กในปัจจุบันเพียงพอหรือไม่
3. สื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีวัตถุประสงค์หลักคืออะไร
4. สื่อที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ทำ ได้ตอบสนองตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่
5. ทำอย่างไรให้ทุกคนเป็น “ตาสับปะรด”

วันที่ 2 สิงหาคม 2547 หัวข้อทำอย่างไรให้สื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นที่ยอมรับ และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน มีประเด็นสำหรับการตั้งคำถามเพื่อการระดมความคิดอยู่ 5 ประเด็นดังนี้

1. ความเป็นเด็ก เป็นอุปสรรคต่อการทำสื่อเพื่อประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนหรือไม่
2. คิดว่าสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีจุดเด่น ลักษณะเด่นอย่างไร แตกต่างจากสื่ออื่นอย่างไร
3. คิดว่าเด็กและเยาวชนในปัจจุบันเท่าทันสื่อหรือไม่
4. ทำอย่างไรให้เด็กและเยาวชนทุกคนเท่าทันสื่อ
5. ทำอย่างไรให้สื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเพื่อให้ก้าวทันสื่อ ทันผู้ใหญ่

วัตถุประสงค์หลักของการทำข่าวและการรายงานข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

1. สถานการณ์ของสื่อมวลชนปัจจุบันมีอย่างไรบ้าง

มีคำตอบที่หลากหลายต่อประเด็นนี้ในการเสวนาระดมความคิดได้แก่ ช่วยดูแลบ้านเมือง, รับใช้ทุนนิยม, นำเสนอปิดเบียน, พื้นที่นำเสนอหน่อยลง, นำเสนอเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง, ไม่เป็นสถาบันที่ดูแล ตรวจสอบ ชัดเกลาสังคม, ไม่มีความเสรี ผูกขาด, ละเมิดสิทธิมนุษยชน, มีช่องทางในการนำเสนอเพิ่มขึ้น, มีสื่อทางเลือกเพิ่มขึ้น และช่วยเหลือคนในสังคมได้

2. สื่อด้านเด็กในปัจจุบันเพียงพอหรือไม่

มีความคิดเห็นทั้งส่วนที่กล่าวว่าเพียงพอ และไม่เพียงพอ ส่วนที่กล่าวว่าเพียงพอหมายถึง มีรายการเพิ่มเด็กและเยาวชนมากขึ้นในปัจจุบัน คือได้เวลาเพิ่มมากขึ้น มีรายการโทรทัศน์ที่กล่าวว่า เป็นรายการเด็กและเยาวชนมากขึ้น ส่วนที่กล่าวว่าไม่เพียงพอ หมายถึง รายการเด็กและเยาวชนที่เพิ่มขึ้นเหล่านั้น เป็นรายการเพื่อเด็กและเยาวชนจริงหรือไม่ กล่าวคือหากกล่าวตามเชิงปริมาณ รายการโทรทัศน์ที่กล่าวว่า เป็นรายการเด็กและเยาวชนนั้นมีเพิ่มมากขึ้นและเพียงพอ แต่หากพิจารณากันจริงๆ ตามเชิงคุณภาพนั้น มีเพียงไม่กี่รายการที่เป็นรายการเพื่อเด็กและเยาวชนที่แท้จริง นอกจากนั้นยังมีหลายรายการที่ไม่เหมาะสมกับเยาวชน หลายรายการเป็นรายการเพื่อเด็กและเยาวชนเฉพาะกลุ่ม เช่น เด็กและเยาวชนในระดับชั้นกลางเท่านั้น นอกจากนั้นยังมีหลายรายการที่เป็นตัวแทน และสะท้อนมุมมองจากเด็กและเยาวชนที่เป็นชนชั้นกลาง ถึงชนชั้นสูงในสังคมเท่านั้น ทำให้เนื้อหาสาระที่ออกมาไม่สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชนอีกหลายกลุ่ม นอกจากนี้นี้ยังมองว่าสื่อด้านเด็กในปัจจุบันขาดการมีส่วนร่วมจากเด็กและเยาวชนจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

3. สื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีวัตถุประสงค์หลักคืออะไร

มีคำตอบที่หลากหลายต่อประเด็นนี้ในการเสวนาระดมความคิดได้แก่, นำเสนอข้อเท็จจริงให้ผู้รับสารได้พิจารณาต่อ, บอกให้รู้ ให้เด็กและเยาวชนเท่าทันสื่อ, เน้นการมีส่วนร่วมกับสื่อ เปิดโอกาสให้เข้าร่วม, เปิดช่องทาง เพิ่มช่องทางให้เด็กและเยาวชน, รู้แล้วชี้ มองทุกอย่างให้เป็นวงกลม นำเรื่องราวออกมาเสนอ (รับและเผยแพร่ต่อ), แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่มเด็กแต่ละกลุ่ม โดยไม่แบ่งชนชั้น, สร้างแบบอย่างที่ดีในการทำกิจกรรมของเด็ก และเยาวชน, เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชน, สร้างคน ไม่ได้สร้างสื่อ, เงินไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้เข้าร่วมกิจกรรม (การเริ่มต้นของงานไม่ได้เริ่มต้นที่เงิน), ใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด, มองว่าเด็กมีคุณค่าในการพัฒนาชาติ, เรียนรู้และยอมรับผู้อื่น และให้รู้จักตัวเอง

จากคำตอบที่หลากหลาย คุณฉัตรชัยได้สรุปให้ฟังถึงวัตถุประสงค์หลักของสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” สั้นๆ ว่า

- 1) การเฝ้าระวัง คือการเฝ้าระวังปัญหาของสังคม โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน ไม่ให้ปัญหาที่ยังไม่เกิดได้เกิดขึ้น
- 2) การติดตาม คือการติดตามปัญหาดังกล่าว ให้ทราบถึงที่มา ต้นตอ และแหล่งที่เป็นจุดที่ก่อให้เกิดปัญหา รวมถึงการติดตามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
- 3) การสอดส่องดูแล คือการสอดส่องดูแลสังคม ถึงการกระทำที่ไม่ดี สิ่งที่มีกฎหมายหมายต่างๆ เมื่อพบต้องคอยระงับ ต้องคอยแจ้ง
- 4) การรายงานสถานการณ์ คือการแจ้ง รายงานต่อสังคมถึงปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงการรายงานข่าวสารด้านที่ดี น่ายกย่อง เพื่อเป็นแบบอย่าง
- 5) การเผยแพร่ รายงาน คือการเผยแพร่ รายงานสถานการณ์ปัญหาให้สังคมได้รับรู้อย่างกว้างขวาง ทั้งถึง
- 6) การขยายผลแนวคิด แนวทาง คือการขยายแนวคิด การทำงานในลักษณะของ “ตาสับปะรด” ให้ทุกคนมีความเป็นตาสับปะรด” ในการเฝ้าระวัง แจ้งข่าวสาร และรายงานสถานการณ์ต่างๆ ให้สังคมได้รับรู้

4. สื่อที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ทำ ได้ตอบสนองตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่

มีคำตอบทั้งที่คิดว่าตอบสนองตามวัตถุประสงค์แล้ว และไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ คำตอบที่คิดว่าบรรลุวัตถุประสงค์แล้วมีความคิดเห็นว่า สื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีวัตถุประสงค์สำคัญที่การให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมผลิตสื่อ และถ่ายทอดเสียงของเด็กพลังของเด็กผ่านสื่อดังกล่าวไปยังเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ให้เขาได้รับรู้เรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นและเท่าทันสื่อ เพราะฉะนั้นจึงคิดว่าสื่อที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ทำได้ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์แล้ว

ส่วนที่มีความคิดเห็นว่า สื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” ยังไม่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ เนื่องจากเห็นว่า งานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ตามวัตถุประสงค์ที่คุณฉัตรชัยได้วางไว้ ยังไม่ได้ดำเนินการครบทุกขั้นตอน งานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ยังดำเนินไปถึงเพียงข้อ 5 คือการเผยแพร่ รายงาน เท่านั้น ส่วนการขยายผลแนวคิด แนวทาง ยังดำเนินการไม่ได้อย่างเต็มรูปแบบนัก และวัตถุประสงค์ด้านอื่นๆ ก็ยังดำเนินการได้ไม่บรรลุเต็มที่ ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ และต้องอาศัยระยะเวลา

5. ทำอย่างไรให้ทุกคนเป็น “ตาสับปะรด”

มีคำตอบที่หลากหลายต่อประเด็นนี้ในการเสวนาระดมความคิด ซึ่งสามารถสรุปออกมาได้ดังนี้ ต้องดำเนินการขยายผลแนวคิดให้ผู้อื่นเข้าใจแนวคิด, ทำให้ผู้อื่นทราบว่าการทำงานแบบ

“ตาสับปะรด” มีความสำคัญ, เปิดโอกาสให้คนอื่นได้เข้ามาร่วมงานกับ “ขบวนการตาสับปะรด”, เป็นแบบอย่างให้เด็กและเยาวชนคนอื่นเห็นแบบอย่างที่ดี, ต้องปฏิบัติตัววางตัวให้เหมาะสมให้เป็นแบบอย่าง และต้องร่วมมือกับเครือข่ายทำงานอย่างเป็นระบบ

ในตอนท้ายคุณฉัตรชัยได้มาสรุปว่า การเป็นตาสับปะรด ไม่จำเป็นต้องทำเป็นกลุ่ม เป็นองค์กรใหญ่โต คนคนเดียวก็สามารถเป็นตาสับปะรดได้ ความเป็นตาสับปะรดสามารถปลูกฝังอยู่ในตัวได้ เราต้องสร้างแนวคิด ความคิดนี้ให้เด็กและเยาวชนได้รับรู้ แล้วจะสามารถดำเนินการอย่างเป็นตาสับปะรดได้ทั่วประเทศ

ทำอย่างไรให้สื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นที่ยอมรับและเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

1. ความเป็นเด็ก เป็นอุปสรรคต่อการทำสื่อเพื่อประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนหรือไม่

มีความคิดเห็นทั้งส่วนที่กล่าวว่าไม่เป็นอุปสรรค และเป็นอุปสรรค ส่วนที่กล่าวว่าไม่เป็นอุปสรรค ได้ให้เหตุผลดังนี้ สื่อเพื่อเด็กควรเป็นสื่อที่เด็กทำ ถ้าผู้ใหญ่ทำบางมุมจะขาดหายไป, เป็นเด็กจะเข้าใจเด็กได้มากกว่า, เป็นเด็กหากทำอะไรผิดไปสังคมจะไม่ว่ากล่าว และเด็กมีโอกาสศึกษาเรียนรู้ได้มากกว่าจากผู้ใหญ่

ส่วนที่มองว่าเป็นอุปสรรค ได้ให้เหตุผลดังนี้ เด็กอาจมองประเด็นไม่เห็นรอบด้าน ประสบการณ์น้อย, เด็กถูกครอบงำจากสื่อหลัก ทำให้เห็นเพียงมุมเดียว, เด็กไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมว่าทำได้, เด็กต้องอาศัยผู้ใหญ่ช่วย ต้องให้ผู้ใหญ่ให้โอกาส, เด็กไม่ได้รับความเชื่อถือ ผู้ใหญ่ไม่เชื่อเด็ก, เด็กไม่มีงบประมาณในการทำสื่อ, เด็กไม่มีเทคนิคในการทำสื่อ และเด็กไม่เชื่อตนเอง

2. คิดว่าสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีจุดเด่น ลักษณะเด่นอย่างไร แตกต่างจากสื่ออื่นอย่างไร

มีคำตอบที่หลากหลายต่อประเด็นนี้ในการเสวนาระดมความคิดได้แก่ ไม่มีรูปแบบในการนำเสนอที่ตายตัว, มีภาพของความเป็นเด็ก นึกถึงตาสับปะรดนึกถึงเด็ก, ชาวที่ทำเป็นชาวที่กล้า ล้วงลึก, ไม่จำเป็นต้องนำเสนออย่างสมบูรณ์แบบ เน้นการนำเสนออย่างง่าย ๆ, เป็นสื่อที่เป็นความคิดของเด็ก, ไม่จำเป็นต้องทำตามกรอบของสถานีวิทยุ หรือโทรทัศน์, ไม่สนใจผลงานว่าจะออกมาดีหรือไม่ อย่างไร แต่สนใจกระบวนการทำงานมากกว่าว่าได้เรียนรู้หรือไม่, ไม่ต้องเอาคนที่เก่งแล้ว

มาทำ เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน, ฝึกการเรียนรู้ ฝึกการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า, อยู่ได้เพราะรู้จักหาโอกาสให้ตัวเอง, ได้ค้นหาตัวเอง, มีจิตวิญญาณของความเป็นเด็กอย่างแท้จริง ซึ่งที่อื่นทำไม่ได้ และมีความกล้าในการนำเสนอข่าว

3. คิดว่าเด็กและเยาวชนในปัจจุบันเท่าทันสื่อหรือไม่

มีความคิดเห็นเป็นส่วนใหญ่ว่าเด็กและเยาวชนในปัจจุบันยังไม่เท่าทันสื่อ เนื่องจากเด็กและเยาวชนในปัจจุบันถูกรอบล้อมโดยสื่อหลัก, เด็กและเยาวชนหลายคนหลงไปกับความเป็นวัตถุนิยม, เด็กและเยาวชนสนใจติดตามข่าวสารเพียงเรื่องบางเรื่อง และสนใจเพียงเท่านั้น ไม่สนใจติดตามข่าวสารอย่างอื่น, สื่อหลักทำให้เด็กได้รับในสิ่งที่ไม่ดี เช่นแบบอย่างที่ไม่ดีจากรายการโทรทัศน์, ไม่มีเครื่องมือหรือกระบวนการที่จะบอกให้เด็กและเยาวชนเท่าทันสื่อ (ไม่มีใครมาช่วยวิเคราะห์หรือมาบอกเด็กและเยาวชน) และสื่อหลักทำให้เด็กและเยาวชนเสพติดแล้วติด เช่นการ์ตูน

4. ทำอย่างไรให้เด็กและเยาวชนทุกคนเท่าทันสื่อ

มีคำตอบที่หลากหลายต่อประเด็นนี้ในการเสวนาระดมความคิดได้แก่ ผู้ใหญ่หลายฝ่ายต้องร่วมมือกัน, ต้องสานต่อแนวคิดของรัฐบาลที่พยายามทำให้ทุกคนเท่าทันสื่อ, ควรสานต่อแนวคิดอย่างต่อเนื่อง, รัฐบาลควรทำตัวอย่างรายการที่เป็นรายการคุณภาพว่าสามารถทำได้จริง, แบ่งช่วงเวลาในการนำเสนอ, สื่อของรัฐต้องมีบริการขั้นพื้นฐานให้ความรู้, ผู้ปกครองควรให้ความรู้ชี้แนะในการรับสื่อต่างๆ และสื่อควรแสดงบทบาทในการชี้แนะให้คนดูทราบว่าจะอย่างไรเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม

5. ทำอย่างไรให้สื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเพื่อให้ก้าวทันสื่อ ทันผู้ใหญ่

มีคำตอบที่หลากหลายต่อประเด็นนี้ในการเสวนาระดมความคิดได้แก่ ควรเปิดโอกาสให้เด็กกล้าเข้ามาเรียนรู้จากสื่อที่มี, สนใจดูแลเด็กและเยาวชนที่เข้ามาร่วมงานกับ “ขบวนการตาสับปะรด”, ชักชวนผู้อื่นให้เข้ามามีส่วนร่วม กับ “ขบวนการตาสับปะรด”, ใช้สื่อที่มีอยู่ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ให้คุ้มค่าที่สุดในการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนคนอื่นเข้ามาใช้, ทำให้เด็กและเยาวชนคนอื่นมีจิตวิญญาณที่อยากเรียนรู้ อยากถ่ายทอดข่าวสารเหมือน “ขบวนการตาสับปะรด”, สร้างกระบวนการคิด สร้างกิจกรรมที่มุ่งให้เกิดแนวคิด, นำเสนอข้อมูลข่าวสารให้เด็กและเยาวชนเห็นในสิ่งที่แตกต่างจากที่เขาเคยเห็น จากที่เขาเคยถูกรอบล้อม, ต้องเริ่มที่ “ขบวนการตาสับปะรด” เองให้เท่าทันสื่อก่อน และต้องสร้างสิ่งที่เป็นจุดสนใจให้สังคมหันมามอง ให้ผู้ใหญ่หันมามอง

สรุปผลจากการฝึกอบรม

จากการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทำข่าวและการรายงานข่าว ทั้งสองครั้งทำให้เกิดผลดีต่อตัวอาสาสมัครนักข่าว ต่อกระบวนการทำข่าว และต่อ “ขบวนการตาสับปะรด” ดังนี้

ผลจากการฝึกอบรมต่ออาสาสมัครนักข่าว “ขบวนการตาสับปะรด”

อาสาสมัคร “ขบวนการตาสับปะรด” ที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ ได้รับความรู้จากแนวคิด ทฤษฎีจากวิทยากรที่มาบรรยายเชิงปฏิบัติการ ความรู้และทักษะจากการฝึกปฏิบัติทำให้เยาวชนได้มีโอกาสทราบแนวคิด ทราบหลักปฏิบัติทางทฤษฎี เพื่อนำมาพิจารณาปรับใช้กับกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ โดยไม่เสียเอกลักษณ์ของการทำข่าวแบบ “ขบวนการตาสับปะรด” ประโยชน์ที่อาสาสมัครนักข่าวฯ ได้รับโดยตรงจากการฝึกอบรม เช่น หลักในการหาข่าวที่จะมานำเสนอ, หลักการเขียนข่าวให้น่าสนใจ, หลักวิธีการในการนำเสนอข่าวสาร เป็นต้น

การเสวนาระดมความคิดทำให้อาสาสมัครนักข่าวฯ ได้มีโอกาสสะท้อนปัญหาที่ตนเองประสบพบเจอ มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และหาทางออกของการแก้ไขปัญหาพร้อมกับคณะผู้วิจัย ซึ่งทำให้ได้ทางออกของการแก้ปัญหาในกระบวนการทำข่าวทั้ง 6 ขั้นตอนที่ยังมีปัญหอยู่นอกจากนั้นยังได้ความชัดเจนของวัตถุประสงค์หลักของการทำข่าวและการรายงานข่าวซึ่งอาสาสมัครนักข่าวหลายคนยังไม่ทราบวัตถุประสงค์ที่แท้จริง, ทราบและตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานในลักษณะของ “ตาสับปะรด”, ทราบถึงจุดเด่นและลักษณะเด่นของสื่อ “ขบวนการตาสับปะรด” และได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำให้สื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน เพื่อให้ก้าวทันสื่อ ก้าวทันผู้ใหญ่

ผลจากการฝึกอบรมต่อกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

กระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ถือว่าเป็นกระบวนการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่เน้นธรรมชาติของความเป็นเด็ก คือไม่ต้องมีกฎระเบียบกฎเกณฑ์อะไรมากนัก การตั้งกฎเกณฑ์ และระเบียบวิธีการจะเป็นการกำหนดกรอบแนวคิด และความอิสระในการทำข่าวโดยอาศัยความเป็นเด็ก การฝึกอบรมทั้งสองครั้งที่เกิดขึ้นทราบถึงข้อสำคัญข้อนี้เป็นอย่างดี คณะผู้วิจัยจึงมีความระมัดระวังเป็นอย่างมาก ในการกระบวนการฝึกอบรมและพยายามย้ำเสมอว่า การฝึกอบรมฯ เป็นการนำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และหลักปฏิบัติเพื่อเป็น

ทางเลือก และเพื่อสร้างมุมมอง แนวคิดใหม่ๆ ให้กับสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เท่านั้น ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการปรับเปลี่ยน สร้างวิธีการใหม่ หรือครอบงำกระบวนการทำข่าวและการรายงานข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ แต่อย่างใด

และหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการฝึกอบรมคณะผู้วิจัย ได้เก็บข้อมูลโดยการสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนพบว่า ในกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหลังจากการฝึกอบรมจนเห็นได้ชัด ยังคงมีกระบวนการ ขั้นตอนและลักษณะวิธีการทำงานเช่นเดิม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเนื้อหาของประเด็นการบรรยายเชิงปฏิบัติการ เป็นการให้แนวคิด และหลักวิธีการในตัวบุคคลแต่ละคน ซึ่งประโยชน์ที่ได้จากการฝึกอบรมจะได้โดยตรงแก่ตัวอาสาสมัครนักข่าวมากกว่า ว่าต้องเขียนข่าวด้วยมุมมองอย่างไร ต้องหาข่าวอย่างไร ต้องนำเสนอข่าวแบบใดจึงจะเป็นที่น่าสนใจ เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมองไม่เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนในกระบวนการทำข่าว ทั้งนี้จุดมุ่งหมายหลักของการฝึกอบรมฯ ไม่ได้อยู่ที่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ดังที่กล่าวไปในตอนต้น

ผลจากการฝึกอบรมต่อตัวองค์กร “ขบวนการตาสับปะรด”

ตัวองค์กร “ขบวนการตาสับปะรด” ในที่นี้คณะผู้วิจัย ได้เก็บข้อมูลโดยการสังเกต และสัมภาษณ์เพิ่มเติมสะท้อนผ่านมุมมองความคิดของคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์ฯ, คุณสุกัญญา กิรติวงศ์วานิช ผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ พบว่า คุณฉัตรชัย และคุณสุกัญญา มีความยินดีที่มีการจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทำข่าวฯ ขึ้น โดยมีความคิดเห็นว่าเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอาสาสมัครนักข่าว จะได้รับประโยชน์หลายอย่างจากการฝึกอบรม แต่สิ่งที่คุณฉัตรชัย ได้เน้นกับอาสาสมัครนักข่าวคือความเป็นตัวตนของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ต้องมีลักษณะการทำข่าว การรายงานข่าวที่เป็นธรรมชาติการทำงานของเด็กและเยาวชน ไม่จำเป็นต้องนำเอาความคิดของผู้ใหญ่มาใช้ทั้งหมด การฝึกอบรมเป็นการให้แนวทาง และเสนอแนะสิ่งที่ผู้ใหญ่ทำ ซึ่งอาจเป็นแนวทางในการทำงานให้อาสาสมัครนักข่าวได้ส่วนหนึ่ง แต่ทั้งนี้ขอให้อาสาสมัครนักข่าวเป็นตัวของตัวเอง

การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การอภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ จะขออภิปรายโดยนำเอาประเด็นจากปัญหานำการวิจัยเป็นหลัก โดยเราสามารถแบ่งออกได้เป็นประเด็นที่ศึกษา 9 เรื่องหลัก คือ

ประเด็นเรื่องรูปแบบการสื่อสารเพื่อการรวมตัวของ “ขบวนการตาสับปะรด”

ประเด็นเรื่องรูปแบบการสื่อสารในการขยายตัวของ “ขบวนการตาสับปะรด”

ประเด็นเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด”

ประเด็นเรื่องเป้าหมายของการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

ประเด็นเรื่องกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

ประเด็นเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

ประเด็นเรื่องพื้นที่ข่าว และประเด็นข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เอง

ประเด็นเรื่องพื้นที่ข่าว และประเด็นข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชน

ประเด็นเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์ และกิจกรรมร่วมระหว่างสมาชิกกับ “ขบวนการตาสับปะรด”

ซึ่งเราสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ประเด็นเรื่องรูปแบบการสื่อสารเพื่อการรวมตัวของ “ขบวนการตาสับปะรด”

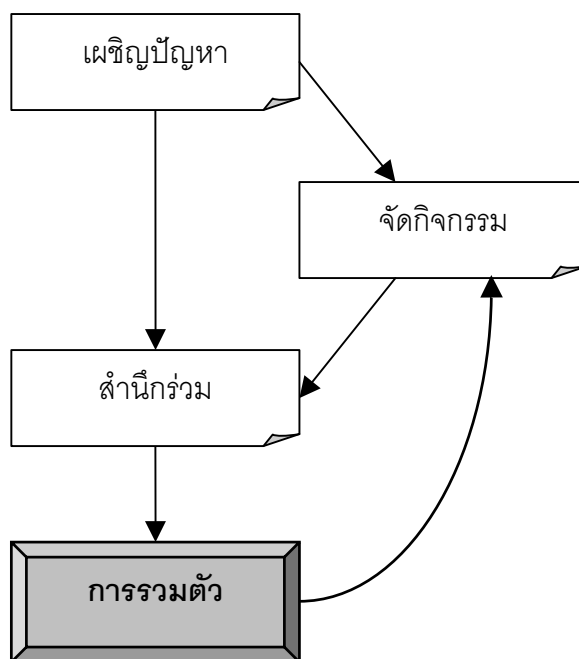
1. การรวมตัวกันในระยะเริ่มแรกของ “ขบวนการตาสับปะรด” เกิดจากองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ การเผชิญปัญหาร่วมกัน, การทำกิจกรรมร่วมกัน และการมีจิตสำนึกร่วมกัน

โดยในที่นี้เริ่มจากการที่คุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ และกลุ่มเพื่อน เผชิญปัญหาและมีความคิดเห็นร่วมกันในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม และคุณภาพชีวิตที่เลวร้าย จึงเกิดความตระหนักและคิดรูปแบบการจัดกิจกรรมที่จะทำให้เยาวชนมีส่วนร่วม และขยายผลต่อไปได้ กิจกรรมที่คุณฉัตรชัย และกลุ่มเพื่อนคิดขึ้นมาคือการจัดค่ายเยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้มีจิตสำนึกร่วมกัน ให้เกิดความตระหนัก และหาหนทางแก้ไขปัญหาสีงแวดล้อมดังกล่าว ซึ่งกระบวนการทำค่ายเยาวชนฯ ของคุณฉัตรชัย ถือว่าเป็นกระบวนการที่สร้างจิตสำนึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคุณฉัตรชัยได้นำเอาเนื้อหาของสิ่งที่ต้องการสื่อหรือต้องการสร้างจิตสำนึก สอดแทรกไว้ในกิจกรรมและเกมต่างๆ ในค่ายเยาวชนฯ

เมื่อจัดกิจกรรมค่ายเยาวชน กิจกรรมนี้ทำให้เยาวชนกลุ่มหนึ่งเกิดจิตสำนึกร่วมกันในการสานต่อแนวความคิดการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต เพื่อร่วมมือกันสอดส่องดูแล และแก้ปัญหา จึงเกิดการรวมตัวกันขึ้น และคิดรูปแบบการประสานงาน ติดต่อสื่อสาร และรายงานสถานการณ์แบบ “ขบวนการตาสับปะรด”

ในขณะที่เด็กและเยาวชนอีกหลายกลุ่มที่เผชิญปัญหา และเกิดจิตสำนึกในการร่วมแก้ไขพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม หากทราบบการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” และต้องการเข้าร่วมในเครือข่าย ก็สามารถเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนฯ ซึ่งเด็กและเยาวชนเหล่านี้จะยังไม่ได้แนวคิดหรือกระบวนการทำงานแบบ “ขบวนการตาสับปะรด” อย่างลึกซึ้ง แต่เมื่อเข้าร่วมกับเครือข่ายระยะหนึ่ง เด็กและเยาวชนเหล่านี้จะได้รับทราบ และซึมซับการทำงานแบบ “ขบวนการตาสับปะรด” ไปโดยไม่รู้ตัว

เมื่อเกิดการรวมตัวกันแล้ว กิจกรรมของเครือข่ายที่มีการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนอย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนคนอื่น และทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นก้าวเข้ามาร่วมกลุ่มเครือข่ายได้ด้วย เราสามารถเขียนเป็นแผนภาพให้ชัดเจนได้ดังนี้

ภาพที่ 43 แผนภาพแสดงการรวมตัวกันของ “ขบวนการตาสับปะรด”

จากการศึกษาทำให้เห็นได้ว่า การรวมตัวกันของ “ขบวนการตาสับปะรด” สอดคล้องกับแนวคิดการรวมกลุ่มของประชาสังคม (Civil Society) ที่ นพ. ชูชัย ศุภวงศ์ (2541) กล่าวถึงการรวมตัวกันเป็นประชาสังคมไว้ว่า

เกิดจากการที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤติการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไข มีวัตถุประสงค์ร่วมกันซึ่งจะนำไปสู่การก่อจิตสำนึก (Civic Consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร (Civic Group) ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรกัน ภายใต้ระบบการจัดการเชื่อมโยงเครือข่าย (Civic Network)

จะเห็นว่าแนวคิดการรวมกลุ่มกันเป็นประชาสังคมของ นพ. ชูชัย ก็มีจุดกำเนิดจากการเผชิญปัญหาร่วมกันก่อน แล้วจึงเกิดจิตสำนึกร่วม และเกิดการรวมตัวในที่สุด ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการรวมตัวของ “ขบวนการตาสับปะรด”

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของอรุณีวรรณ นาศรี (2544: 169) ที่พบว่าประชาคมตำบลเพียงเป็นการรวมกลุ่มที่มีเหตุผลเบื้องต้นของการรวมกลุ่มคือการตระหนักในปัญหาและต้องการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหา และสอดคล้องกับงานวิจัยของมานิดา คอยระยับ (2543) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเผยแพร่แนวกรรมระบบเงินตราชุมชน “เบี้ยกุดชุม” ในอำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร ที่พบว่าการรวมตัวของชาวบ้านกุดชุมเกิดจากความต้องการของชาวบ้านที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาของตนเอง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการเผชิญปัญหาร่วมกันของชาวบ้าน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการรวมตัวดังกล่าว

จากผลการศึกษาดังกล่าวทำให้เราสามารถสรุปได้ว่า การรวมตัวกันของ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งเป็นกลุ่มของเด็กและเยาวชน มีลักษณะเหมือนกับการรวมกลุ่มทางสังคมซึ่งเป็นกลุ่มของผู้ใหญ่โดยทั่วไป ซึ่งโดยส่วนมากแล้วการรวมตัวเป็นกลุ่มของบุคคลในสังคมจะเกิดจากการเผชิญปัญหาร่วมกันก่อน และจึงเกิดจิตสำนึกในการรวมตัวเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ดังแนวคิดของ Scott Peck (อ้างถึงใน จารุณี พัทธพิมานสกุล, 2542: 123) ที่กล่าวว่าชุมชนส่วนใหญ่มักจะเกิดขึ้นจากวิกฤตการณ์ เป็นการรวมตัวกันของบุคคลเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2. “ขบวนการตาสับปะรด” มีจุดกำเนิดของการรวมตัวจากคนเพียงคนเดียว คือคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นในวัตถุประสงค์การทำงานเพื่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต นอกจากนั้นคุณฉัตรชัยยังต้องมีความรับผิดชอบสูง และทำงานได้อย่างสม่ำเสมอ ชอบการสื่อสาร และสามารถบริหารเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การมีจุดกำเนิดของการรวมตัวมาจากคนเพียงคนเดียวนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของหริสุดา ปันทวนันท์ (2544: 155) เรื่องการสื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์เมาไม่ขับ ที่พบว่าเริ่มต้นจากแกนนำเพียงคนเดียวคือ นพ. แท้จริง ศิริพานิช และสอดคล้องกับงานวิจัยของอรอนันต์ วุฒิเสน (2543: 79) ที่พบว่าการเริ่มเข้ามารวมเป็นกลุ่มของผู้เลี้ยงปลากระพงขาวในระยะแรก มีนายมานพ เบ็ญจวรรณ เป็นผู้นำในการประสานพูดคุยกับผู้เลี้ยงปลากระพงขาวให้มารวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุณี พัทธพิมานสกุล (2542: 112) ที่พบว่า ดร.สาทิส อินทรกำแหง เป็นแกนหลักของเครือข่ายกลุ่มชีวิตจิต

จะเห็นได้ว่าลักษณะที่พบว่า “ขบวนการตาสับปะรด” มีจุดกำเนิดของการรวมตัวจากคนเพียงคนเดียวเช่นนี้ มีความเหมือนกับงานวิจัยหลายๆ เรื่อง ซึ่งพบว่าบุคคลที่เป็นจุดกำเนิดของเครือข่ายมักมีความเป็นผู้นำสูง และมีความมุ่งมั่นในวัตถุประสงค์ของการทำงานของตน ซึ่งกล่าว

ได้ว่าคุณฉัตรชัยก็มีคุณสมบัติเช่นนั้น โดยการที่คุณฉัตรชัยเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นในวัตถุประสงค์การทำงานเพื่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต อาจจะเนื่องมาจากการที่คุณฉัตรชัยเคยมีความรู้และประสบการณ์จากการที่เคยร่วมงานกับมูลนิธิโกมล คีมทอง ในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต เป็นเหตุจูงใจให้คุณฉัตรชัยสนใจ และต้องการสานต่องานดังกล่าว

คุณสมบัติที่สำคัญอื่นของคุณฉัตรชัย คือต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง ทำงานได้อย่างสม่ำเสมอ และต้องชอบการสื่อสาร เนื่องจากการเขียนจดหมายจำนวนมากๆ หรือการเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายในการรับ ส่งข่าวสาร ไม่ใช่งานที่สามารถทำได้โดยง่าย นอกจากนี้คุณฉัตรชัยยังมีความสามารถในการบริหารเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะต้องทำหน้าที่หลายๆ อย่างในเวลาเดียวกัน

อย่างไรก็ตามเราพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่การรวมตัวกันของเครือข่ายกำเนิดขึ้นอย่างขัดแย้งกับงานวิจัยชิ้นนี้ นั่นคือมีจุดกำเนิดการรวมตัวกันของเครือข่ายมาจากผู้ริเริ่มมากกว่า 1 คน ดังตัวอย่างในงานวิจัยของรจิตร์ เข้มศักดิ์สิทธิ์ (2544: 155) ที่พบว่าในช่วงแรกของเครือข่าย พ.ต.ท.ทรงภูมิ ประทานนท์ และนายวิบูลย์ นพคุณ เป็นผู้ริเริ่มบทบาทที่ผลักดันการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ทุ่งครุให้เป็นรูปธรรมขึ้น และงานวิจัยของ อรุณีวรรณ นาศรี (2544) เรื่องการสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง ที่กล่าวว่าแกนนำในประชาคมทับเที่ยงประกอบด้วยกลุ่มข้าราชการท้องถิ่น และกลุ่มอาชีพอิสระ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างในจุดกำเนิดของเครือข่ายที่เริ่มมาจากคนหลายคน

จากข้อสังเกตดังกล่าวทำให้เราทราบได้ว่า การเกิดขึ้นของเครือข่าย จะมีจุดกำเนิดมาจากคนเพียงคนเดียวหรือคนมากกว่า 1 คนก็ได้ ส่วนเหตุปัจจัยที่ชัดเจนว่าอะไรเป็นสาเหตุทำให้การรวมกลุ่มของเครือข่ายมีจุดกำเนิดจากคนเพียงคนเดียว หรือคนมากกว่า 1 คนนั้น ควรมีการศึกษาวิจัยต่อไป

3. “ขบวนการตาสับปะรด” มีคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ เป็นศูนย์กลางข้อมูลของเครือข่ายในระยะแรก และเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง

โดยคุณฉัตรชัยมีหน้าที่เป็นศูนย์กลางผู้รับเรื่องราว และแจ้งข่าวสารไปยังสมาชิกผ่านการใช้จดหมาย และนอกจากนี้ คุณฉัตรชัยยังทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในกรณีที่เป็นเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม และติดต่อประสานงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบในกรณีที่เป็นข่าวการจัดกิจกรรมอีกด้วย

3.1 ประเด็นเรื่องการเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารของเครือข่าย ที่ทำหน้าที่รับเรื่องราว และแจ้งข่าวสารไปยังสมาชิกของเครือข่าย

จากการอ่านงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าลักษณะการเป็นศูนย์กลางข้อมูลของเครือข่ายของ คุณฉัตรชัย สอดคล้องกับงานวิจัยของหริสุตา ปันทวนันท์ (2544: 171) ที่พบว่า นพ.แท้จริง ศิริพานิช ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการกระจายความร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกเมื่อต้องการคำแนะนำหรือข้อมูลด้านวิชาการทางการแพทย์ในเครือข่ายการรณรงค์เฝ้าไข้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของจารุณี พัทธพิมานสกุล (2542) ที่พบว่าเครือข่ายกลุ่มชีวิตมีศูนย์กลางของเครือข่ายคือ ดร.สาทิส อินทรกำแหง เป็นจุดเริ่มต้นของการสื่อสาร โดยเป็นผู้เผยแพร่นโยบายไปสู่แกนนำใหญ่และแกนนำย่อย แล้วแกนนำใหญ่และแกนนำย่อยจะส่งต่อยังสมาชิกในที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพจน์ โชคสวัสดิ์ไพศาล (2544: 155) ที่พบว่ากลยุทธ์การสร้างเครือข่ายกลุ่มสันติอโศกมีการใช้ตัวบุคคล คือ สมณะโพธิรักษ์ เป็นศูนย์กลางของเครือข่าย และการเป็นประธานในการประชุมเป็นการใช้สื่อบุคคลเพื่อการแพร่กระจายข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ และความคิดต่างๆ ไปยังสมาชิกของกลุ่มสันติอโศก

จากลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เครือข่ายหลายเครือข่ายล้วนมีคนหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารของเครือข่าย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารจะทำให้เครือข่ายมีความสะดวกในการติดต่อประสานงานกันมากขึ้น ศูนย์กลางสามารถเป็นแหล่งข่าวสารหลักให้กับเครือข่าย และเป็นผู้ควบคุมข่าวสารที่ไหลผ่านเครือข่ายนั้นๆ ในกรณีของเครือข่าย “ขบวนการตาข่ายประรด” ในระยะแรกที่เริ่มก่อร่างเครือข่ายนั้น มีคุณฉัตรชัยเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายเพียงคนเดียว ลักษณะดังกล่าวอาจเกิดจากลักษณะของเครือข่ายในระยะนั้น ที่เป็นรูปแบบเครือข่ายแบบรวมอำนาจสู่ส่วนกลาง ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดของ Shaw ดังที่ได้อ้างมาแล้วในบทที่ 2 ที่กล่าวถึงสรุปผลการวิจัยในเรื่องเครือข่ายการสื่อสารในข้อแรกว่า “เครือข่ายแบบรวมอำนาจสู่ส่วนกลาง จะก่อให้เกิดผู้นำเพียงคนเดียว และเกิดขึ้นได้ง่ายกว่าแบบกระจายอำนาจ...”

แต่อย่างไรก็ตามควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมถึงความสำคัญ และความจำเป็น และบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารของเครือข่าย โดยเปรียบเทียบกับหลายๆ เครือข่ายต่อไป

3.2 ประเด็นเรื่องคุณฉัตรชัยมีหน้าที่ทั้งการเป็นศูนย์กลางของเครือข่าย และหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกในเวลาเดียวกัน

จากผลการวิจัยพบว่านอกจากคุณฉัตรชัยจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางข้อมูลของเครือข่ายแล้ว คุณฉัตรชัยยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับงานของเครือข่ายเพื่อขอความร่วมมือในกรณีที่เป็นเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม และติดต่อประสานงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบในกรณีที่เป็นข่าวการจัดกิจกรรมอีกด้วย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคุณฉัตรชัยมีบทบาททั้งที่เป็นผู้เป็นศูนย์กลางของเครือข่าย และเป็นผู้ประสานงานเชื่อมโยงหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเครือข่ายในเวลาเดียวกัน

ลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของหริสุดา ปันทวนันท์ (2544: 171) เรื่องการสื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์มาไม่ขับ ที่ นพ.แท้จริง ศิริพานิช เป็นผู้สวมหมวกสองใบในเวลาเดียวกัน คือเป็นผู้ทำหน้าที่ Liaison Role คือทำหน้าที่ประสานงานเชื่อมโยงหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเครือข่าย โดยติดต่อกับหน่วยงานภายนอกให้เข้ามาเป็นสมาชิก และเชื่อมโยงการทำงานของสมาชิกภายในเครือข่าย อีกทั้งยังสวมบทบาทเป็นผู้ที่เป็นศูนย์กลาง หรือ Star Role ของเครือข่ายในการให้การสนับสนุนและความช่วยเหลือแก่สมาชิกอีกด้วย

4. เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือมีความสนใจในเรื่องราวคล้ายๆ กัน คือสนใจในเรื่องการผลิตสื่อ การจัดรายการวิทยุ และการได้ทำสิ่งที่ท้าทายความสามารถของตนเอง

เราอาจกล่าวได้ว่าในกระบวนการรวมตัวกันของเครือข่ายจะต้องประกอบไปด้วยเด็กและเยาวชนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร ผู้รับสาร หรือทำหน้าที่ทั้งสองอย่างในเวลาเดียวกัน การสื่อสารเพื่อการรวมตัวกันจะเกิดขึ้นได้ง่ายก็ต่อเมื่อทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Berlo (1950 อ้างถึงใน ประมว สตะเวทิน, 2538) ที่กล่าวว่า ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะต้องมีความคล้ายคลึงกัน หากทั้งสองฝ่ายไม่มีความคล้ายคลึงกันการสื่อสารก็เกิดขึ้นไม่ได้ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Shramm (1960 อ้างถึงใน ประมว สตะเวทิน, 2538) ที่เรียกปัจจัยความคล้ายคลึงกันในการสื่อสารว่า ประสบการณ์ (Experience) ความร่วมมือกันที่จะทำให้การสื่อสารเกิดขึ้นได้ดังกล่าว ก็คือความร่วมมือกันในความหมาย (Common Meaning) ซึ่งในที่นี้ก็หมายถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน และปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนนั่นเอง

นอกจากนี้การมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันของเด็กและเยาวชนที่ช่วยทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการสื่อสารเพื่อการรวมกลุ่ม ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Rogers (1971 อ้างถึงใน ประมะ สตะเวทิน, 2538) ที่กล่าวว่า การสื่อสารจะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง มีประสิทธิภาพ และเป็นไปด้วยความราบรื่นเมื่อผู้ร่วมสื่อสารมีลักษณะคล้ายคลึงกัน และสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่มของ Marwin E. Shaw (อ้างถึงใน รจิตร์ เข้มศักดิ์สิทธิ์, 2544: 159) ที่กล่าวว่าคนเข้ารวมกลุ่มกันได้ เพราะมีเป้าหมายและความสนใจที่เหมือนกัน

จากข้อสังเกตดังกล่าวทำให้เราสามารถอธิบายได้ว่า ลักษณะที่คล้ายคลึงกันของเด็กและเยาวชนที่จะเข้ามารวมกลุ่มกัน หรือลักษณะที่คล้ายคลึงกันของบุคคลทั่วไปที่จะเข้ามารวมกลุ่มทางสังคมต่างๆ เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยอย่างมากต่อการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือเครือข่าย การรวมตัวกันอาจไม่จำเป็นต้องอาศัยบุคคลที่คล้ายคลึงกันเสมอไป แต่ความคล้ายคลึงกันของบุคคลจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การรวมกลุ่มเกิดได้ง่ายขึ้น

5. “ขบวนการตาข่ายปะรด” มีการก่อตัวขึ้นในระยะแรกอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยใช้การสื่อสารในค่ายเยาวชน และจดหมายเป็นหลัก พร้อมๆ กับการขยายวงกว้างด้วยการสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคล

จะสังเกตเห็นได้ว่าลักษณะการก่อตัวในช่วงแรกของ “ขบวนการตาข่ายปะรด” มีการใช้สื่อกิจกรรม ในที่นี้คือกิจกรรมค่ายเยาวชน เป็นเครื่องมือในการรวมตัว และใช้จดหมายเป็นเครื่องมือหลักในการยึดโยงสมาชิกเข้าไว้ด้วยกันเมื่อไม่มีช่วงการจัดกิจกรรม ส่วนการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล เป็นการสื่อสารระดับบุคคลที่สำคัญที่ทำให้แนวความคิดของเครือข่ายแพร่กระจายออกไป

5.1 เรื่องการใช้ค่ายเยาวชนเป็นกิจกรรมในการสร้างการรวมตัว

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า กิจกรรมเริ่มแรกที่ทำให้สมาชิกของ “ขบวนการตาข่ายปะรด” มีการรวมตัวกันขึ้นมาก็คือ กิจกรรมค่ายเยาวชน ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ไม่มีเครือข่ายใดที่ใช้กิจกรรมในรูปแบบของค่ายเยาวชนในการรวมตัว

5.2 เรื่องการใช้การสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคลในการขยายเครือข่าย

การใช้การสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคลของ “ขบวนการตาข่ายปะรด” ในการรวมตัวของเครือข่ายทำให้การรวมตัวเกิดขึ้นได้ง่าย การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลถือเป็นการสื่อ

สารสองทางที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งเด็กและเยาวชนสามารถพูดคุย ได้ตอบกันได้อย่างอิสระ โดยเนื้อหาของสารจะเกี่ยวข้องกับแนวความคิด หรือลักษณะการทำงานของ “ขบวนการตาลับประรด” ซึ่งจะเป็นเครือข่ายของเด็กและเยาวชนที่จะก้าวเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต

ซึ่งลักษณะที่พบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอรอนันต์ วุฒิเสน (2543: 84) ที่พบว่าการสื่อสารในระบะการก่อร่างสร้างกลุ่ม ใช้การสื่อสารสองทางอย่างไม่เป็นทางการระหว่างผู้เลี้ยงปลากะพงขาวด้วยกัน ที่สามารถพูดคุย ได้ตอบกันได้ ขณะเดียวกันก็ใช้การสื่อสารในแนวระนาบเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพราะต่างก็เป็นผู้ที่มีสถานภาพที่เหมือนกันในสังคม ประกอบอาชีพเดียวกัน นอกจากนี้ เนื้อหาสารที่ถ่ายทอดถึงกัน เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเลี้ยงปลากะพงขาว ปัญหาที่แต่ละคนประสบอยู่ ความต้องการที่จะหาคนมาช่วยเหลือให้เป็นอาชีพที่มั่นคงขึ้น การพูดคุยถึงเรื่องเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ผู้เลี้ยงปลากะพงขาวมีส่วนร่วมกัน จึงทำให้มารวมกันเพื่อก่อร่างสร้างกลุ่มเป็นได้อย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจริตร เข้มศักดิ์สิทธิ์ (2544: 164) ที่พบว่าการใช้สื่อบุคคลในพื้นที่ทุ่งครุจะเป็นการใช้สื่อเพื่อรุกเข้าไปหาแนวร่วมในการทำงานโดยใช้วิธีการพูดคุยกันโดยตรง เป็นการพูดคุยกันแบบตัวต่อตัวเห็นหน้า หรือที่เรียกว่าแบบเคาะประตูบ้าน

การใช้การสื่อสารระดับบุคคลในการรวมตัวของเครือข่าย “ขบวนการตาลับประรด” ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Barker และ Gaut (1996 อ้างถึงใน จารุณี พัทธพิมานสกุล, 2542) ที่กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นการแบ่งปันความรู้สึกและความคิดต่อผู้อื่น โดยจะแลกเปลี่ยนข้อมูลกันในลักษณะใกล้ชิด จึงทำให้ช่วยสร้างความเชื่อถือได้ง่าย ประกอบกับลักษณะของการสื่อสารแบบปากต่อปาก ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคมไทยที่มีความผูกพันใกล้ชิดสนิทสนมกัน ส่งผลให้แนวคิดนี้แพร่กระจายไปได้อย่างรวดเร็ว

และลักษณะการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลของ “ขบวนการตาลับประรด” ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Marwin E. Shaw (อ้างถึงใน จริตร เข้มศักดิ์สิทธิ์, 2544: 164) ที่กล่าวว่าลักษณะความสัมพันธ์ส่วนตัว (Interpersonal Attraction) การติดต่อกันบ่อยๆ ความใกล้ชิดสนิทสนมกัน จะมีส่วนให้เกิดการรวมกลุ่มกันได้ ซึ่งความใกล้ชิดสนิทสนมอาจเกิดจากความคิด ทัศนคติที่ตรงกัน ความน่าเชื่อถือ ฯลฯ

จะเห็นได้ว่าการใช้การสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคล เป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเผยแพร่สารไปยังผู้รับสารที่มีความสนิทสนม หรือใกล้ชิดกับผู้รับสาร ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าลักษณะการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลเป็นการสื่อสารแบบเป็นกันเอง ทำให้เกิดการยอมรับความคิดเห็นกันได้ง่าย ดังแนวคิดของ Lazarsfeld และ Menzel (1963 อ้างถึงใน หริสุตา ปัทมวณิช, 2544: 174) ที่กล่าวว่า “การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการพูดคุยแบบเป็นกันเองทำให้ผู้ฟังยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่นได้ง่าย” และการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลยังสามารถสื่อสารออกไปได้อย่างละเอียดลึกซึ้งกว่า

5.3 เรื่องลักษณะการก่อตัวของเครือข่าย ที่เป็นการก่อตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในระยะแรก

ลักษณะการก่อตัวของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ที่มีลักษณะการก่อตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป กล่าวคือเป็นการขยายตัวโดยอาศัยเพียงกิจกรรมค่ายเยาวชน การใช้จดหมายในการติดต่อสื่อสาร และการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของจารุณี พชรพิมานสกุล (2542: 125) ที่พบว่า เครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวิตจิตมีการพัฒนาค่อนข้างช้าในระยะเริ่มแรก มีเพียงการรับรู้ของบุคคลกลุ่มเล็กในสังคมเท่านั้น เนื่องจากลักษณะกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมเชิงรับ โดยไม่ได้พยายามที่จะเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง แต่อาศัยช่องทางหลักคือการบอกปากต่อปาก ทำให้การขยายตัวในระยะเริ่มแรกเป็นไปอย่างช้า

6. เมื่อ “ขบวนการตาสับปะรด” เริ่มมีรายการวิทยุเด็กและเยาวชน แนวคิดของเครือข่ายได้ถูกแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว ทำให้มีผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกเครือข่ายเพิ่มขึ้น

เมื่อ “ขบวนการตาสับปะรด” เริ่มมีรายการวิทยุเป็นของตัวเองปี พ.ศ. 2542 ซึ่งออกอากาศทางคลื่นความถี่ในระบบเอเอ็ม 918 กิโลเฮิร์ตซ์ โดยสามารถออกอากาศครอบคลุมพื้นที่การรับฟังในเขตจังหวัดกรุงเทพฯ และปริมณฑล ทำให้มีผู้ได้รับฟังและสนใจสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” มากมาย และเมื่อได้เปลี่ยนแปลงเวลาออกอากาศเป็นวันเสาร์ – อาทิตย์ ทำให้มีเด็กและเยาวชนสนใจติดตามและสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกมากขึ้น

สอดคล้องกับงานวิจัยของจารุณี พชรพิมานสกุล (2542: 125) ที่พบว่า “เครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวิตจิตที่มีการพัฒนาค่อนข้างช้าในระยะเริ่มแรก แต่เมื่อแนวคิดของเครือข่ายถูกนำมาเผยแพร่ทางสื่อมวลชน ก็ทำให้แนวคิดแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว และส่งผลให้แนวคิดนั้นได้รับ

การตอบรับอย่างรวดเร็ว” ซึ่งการออกอากาศรายการวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด” ถือเป็นการใช้สื่อมวลชนที่สำคัญแขนงหนึ่ง

เมื่อเครือข่ายมีเครื่องมือเพิ่มขึ้นมาอีกหนึ่งอย่าง และเป็นเครื่องมือที่เป็นสื่อมวลชน ทำให้ประสิทธิภาพในการเผยแพร่แนวความคิดของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีมากขึ้น เนื่องจากสื่อมวลชนเป็นสื่อที่ทรงพลังในการกำหนดประเด็น และเปลี่ยนแปลงการรับรู้สาร ดังแนวคิดของ Everett M. Rogers (1981 อ้างถึงในหริสุตา ปันทวนันท์, 2544: 168) ที่กล่าวไว้ว่า การติดต่อสื่อสารโดยใช้สื่อมวลชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญมากในการเปลี่ยนแปลงการรับรู้สาร

7. ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนก้าวเข้ามาเป็นสมาชิกเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มากขึ้นในช่วงการมีเริ่มมีรายการวิทยุ อาจเนื่องมาจากปัจจัยสำคัญคือ ความต้องการเข้าร่วมจัดรายการวิทยุ ในรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งบางคนไม่ได้สนใจในจุดมุ่งหมายของกลุ่ม จึงเป็นสาเหตุให้มีเด็กและเยาวชนถอนตัวออกจํานวนมาก ภายหลังจากที่ได้ทำความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของการจัดรายการ

เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วม “ขบวนการตาสับปะรด” หลายคน เข้าร่วม “ขบวนการตาสับปะรด” ในระยะการเริ่มมีรายการวิทยุ เนื่องด้วยความต้องการจัดรายการวิทยุในรูปแบบที่ตนเองชอบและถนัดซึ่งส่วนมากเป็นรายการเพลง และให้ความบันเทิงมากกว่าการให้สาระและเนื้อหา ดังนั้นเมื่อทราบจุดมุ่งหมายของรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อร่วมมือช่วยเหลือปัญหาเด็กและเยาวชนในสังคม ทำให้เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมเครือข่ายหลายคนถอนตัวออกจากเครือข่าย เนื่องจากไม่ต้องการร่วมจัดรายการวิทยุในรูปแบบที่ตนเองไม่ชอบและไม่ถนัด

กระบวนการดังกล่าวถือว่าเป็นกระบวนการคัดเลือกผู้ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่าย (Self-screening) โดยผู้ที่จะเข้าร่วมต้องเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกสาธารณะอย่างแท้จริง จึงจะสามารถร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายได้อย่างยาวนาน

8. ลักษณะการมารวมตัวกันเป็นเครือข่ายของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นการสร้างพื้นที่สาธารณะสำหรับเด็กและเยาวชน ได้ทำกิจกรรมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนของตนเอง โดยการใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับกลุ่มหรือระดับองค์กร และระดับสังคม

8.1 พื้นที่สาธารณะระดับกลุ่มหรือระดับองค์กรของ “ขบวนการตาสับปะรด”

- กิจกรรมการจัดทำจดหมายข่าว “พุทโธ่เอ๊ย!”
- กิจกรรมการจัดรายการวิทยุ
 - กิจกรรมการเตรียมการเพื่อออกอากาศรายการวิทยุ
 - กิจกรรมการออกอากาศรายการวิทยุ
 - กิจกรรมประเมินผลหลังการออกอากาศรายการวิทยุ
- กิจกรรมการจัดรายการวิทยุบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- กิจกรรมการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

8.2 พื้นที่สาธารณะระดับสังคมของ “ขบวนการตาสับปะรด”

- กิจกรรมค่ายเยาวชนที่จัดโดยเครือข่าย และที่เครือข่ายเข้าร่วมเป็นวิทยากร
- กิจกรรมการฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุ
- เว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>)

ซึ่งในเรื่องการสร้างพื้นที่สาธารณะของ “ขบวนการตาสับปะรด” นี้ เป็นการสร้างพื้นที่ให้เด็กและเยาวชน ได้มีโอกาสพบปะ ทำกิจกรรม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะของ Habermas (อ้างถึงใน อรุณีวรรณ นาครี, 2544: 184) ที่กล่าวว่าปริณทณสาธารณะโดยให้คนในสังคมได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน จะเป็นช่องทางของการพัฒนาประชาธิปไตย และหลักของสังคมที่แท้จริง และ Habermas ยังยืนยันอีกว่าบรรยากาศของพื้นที่สาธารณะนั้นน่าจะต้องเน้นการสื่อสารแบบเผชิญหน้า คือ Face-to-face Communication

9. กลุ่มเครือข่ายของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นกลุ่มของเด็กและเยาวชนที่มีความหลากหลาย ไม่สามารถกล่าวได้ว่า กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของเด็กและเยาวชนเป็นตัวแทนของกลุ่ม

จากการวิเคราะห์ฐานข้อมูลสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ในโบสถ์นครเข้าร่วมกิจกรรมกับ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่มีสมาชิกจำนวนกว่า 3,000 คน ตามข้อมูลที่ได้เสนอไปแล้วในบทที่ 4 พบว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นกลุ่มที่มีความหลากหลาย ทั้งด้านของเพศ พื้นที่ อายุ ระดับการศึกษา และประเด็นความสนใจก่อนเข้าร่วมกิจกรรม จนไม่สามารถกล่าวได้ว่าเด็กและเยาวชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นตัวแทนของ “ขบวนการตาสับปะรด”

10. “ขบวนการตาสับปะรด” มีการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้มีการติดต่อสื่อสารกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ และมีการใช้ช่องทางการสื่อสารหลายช่องทาง เช่น การสื่อสารภายในค่ายเยาวชน การติดต่อกันทางจดหมาย การใช้จดหมายข่าว การมีรายการวิทยุ และการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในเครือข่ายได้รับทราบกิจกรรม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อการรวมตัวของเครือข่าย

10.1 เรื่องการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้มีการติดต่อสื่อสารกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ

ในเรื่องการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้ติดต่อสื่อสารกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระนั้น “ขบวนการตาสับปะรด” มีการจัดกิจกรรมที่เปิดกว้างสำหรับเด็กและเยาวชนทั่วไปให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ เช่น การจัดกิจกรรมค่ายเยาวชน และการจัดฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุ เป็นต้น ซึ่งการจัดกิจกรรมดังกล่าว เป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสพบปะ พูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ สอดคล้องกับงานวิจัยของเวทีนี สตะเวทิน (2542) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อการรวมกลุ่มของประชาคมบางลำพู คือการส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ทำความรู้จักกัน รับรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมในกิจกรรม และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันอย่างอิสระ

10.2 เรื่องการใช้ช่องทางการสื่อสารหลากหลายช่องทาง

ในเรื่องการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายช่องทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของเวทีนี สตะเวทิน (2542) ที่พบว่า จุดเด่นในการรวมตัวของประชาชนในย่านบางลำพู คือมีการสร้างช่องทางเพื่อให้บุคคลได้เข้ามาพบปะ พูดคุยกันจนนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกันในที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Robert Putnam (อ้างถึงใน อรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 172-173) ที่พบว่าองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้การรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมของคนในชุมชนเกิดความเข้มแข็งคือ การมีช่องทางการสื่อสารให้คนในชุมชนได้พูดคุยถึงปัญหาร่วมกัน ทั้งในรูปแบบของการพูดคุยที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ซึ่งช่องทางการสื่อสารของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ยกตัวอย่างเช่น การสื่อสารภายในค่ายเยาวชน และการติดต่อกันส่วนตัวผ่าน

จดหมายเป็นช่องทางการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ ส่วนการใช้จดหมายข่าวในการแจ้งข่าวสาร และการออกอากาศรายการวิทยุ เป็นรูปแบบช่องทางการสื่อสารแบบเป็นทางการ เป็นต้น จากการศึกษาค้นคว้าจะเห็นได้ว่าการเปิดโอกาสในการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มเด็กและเยาวชนให้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ และการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายช่องทาง สามารถทำให้เกิดการรวมตัวของ “ขบวนการตาข่ายปะรด” ได้อย่างรวดเร็ว

11. จากการอภิปรายผลในคำถามข้อนี้ สามารถสรุปเป็นตารางเปรียบเทียบลักษณะการรวมตัวกันของ “ขบวนการตาข่ายปะรด” กับเครือข่ายที่พบในงานวิจัยเรื่องอื่นๆ ได้ดังนี้

ลักษณะที่พบในการรวมตัวกันของเครือข่าย	“ขบวนการตาสับปะรด”	เครือข่ายอื่นๆ
1. องค์ประกอบของการรวมตัวในระยะเริ่มแรก	- เกิดจากองค์ประกอบสามประการ คือ การเผชิญปัญหาที่ร่วมกัน, การทำกิจกรรมร่วมกัน และการมีจิตสำนึกร่วมกัน แล้วจึงทำให้เกิดการรวมตัว (อาจเกิดจากการเผชิญปัญหาโดยตรง แล้วเกิดสำนึกร่วมโดยไม่ต้องทำกิจกรรมร่วมกัน) - เกิดจากผู้มีบทบาทหลักคนเดียวคือคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ - คุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ เป็นศูนย์กลางข้อมูลของเครือข่าย - พบว่าความคล้ายคลึงกันของสมาชิกมีผลต่อการรวมตัว โดยสมาชิกที่มารวมตัวกันมีความสนใจในเรื่องราวคล้ายๆ กัน คือเรื่องราวใกล้ตัวที่ต้องเผชิญปัญหา	- มีทั้งองค์ประกอบสองประการคือการเผชิญปัญหาและการเกิดจิตสำนึกร่วม และองค์ประกอบประการเดียวคือการเผชิญปัญหา แล้วจึงทำให้เกิดการรวมตัว - มีทั้งเกิดจากผู้มีบทบาทหลักเพียงคนเดียว, สองคน และเกิดจากผู้มีบทบาทหลักหลายคน - งานวิจัยที่มีศูนย์กลางข้อมูลของเครือข่ายเป็นบุคคลเพียงคนเดียว - พบว่าความคล้ายคลึงกันของสมาชิกมีผลต่อการรวมตัว
2. ผู้มีบทบาทหลักในการรวมตัว		
3. การเป็นศูนย์กลางข้อมูลของเครือข่าย		
4. ความคล้ายคลึงกันของสมาชิกในเครือข่ายที่มีผลต่อการรวมตัวกัน	- มีการใช้การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลในการรวมตัว	- งานวิจัยที่พบส่วนใหญ่มีการใช้การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลในการรวมตัว
5. การใช้การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลในการรวมตัว		
6. การใช้สื่อมวลชนในการขยายตัว	- มีการใช้สื่อวิทยุในการขยายตัว	- มีงานวิจัยที่พบบางเรื่องมีการใช้สื่อมวลชนในการขยายตัวของเครือข่าย
7. การเข้าร่วมเนื่องจากความพอใจในกิจกรรม	- มีการเข้าร่วมเครือข่ายเนื่องจากความชอบในกิจกรรมการจัดรายการวิทยุ	- มีงานวิจัยที่พบบางเรื่องพบว่าไม่มีปัจจัยที่เข้าร่วมเครือข่ายเนื่องจากความพอใจในกิจกรรม
8. การเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ติดต่อสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระ	- มีการจัดกิจกรรมที่เปิดกว้างให้สมาชิกได้ติดต่อสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ	- มีงานวิจัยที่พบบางเรื่องพบว่ามีการเปิดโอกาสในการติดต่อสื่อสารและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการรวมกลุ่ม
9. การใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย	- มีการใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย	- งานวิจัยที่พบส่วนใหญ่มีลักษณะการใช้รูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบลักษณะการรวมตัวกันของ “ขบวนการตาสับปะรด” กับเครือข่ายอื่นๆ

ประเด็นเรื่องรูปแบบการสื่อสารในการขยายตัวของ “ขบวนการตาสับปะรด”

ถึงแม้ว่าการสร้างและการขยายเครือข่ายเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ยุ่งยากซับซ้อน แต่มีหลายปัจจัยที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ใช้ และปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ล้วนมีผลเกี่ยวเนื่องต่อการสร้างและขยายเครือข่ายของ “ขบวนการตาสับปะรด” ให้ดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง ปัจจัยต่างๆ ที่มีส่วนทำให้การสร้างและการขยายเครือข่ายดำเนินไปได้เนื่องจาก

1. “ขบวนการตาสับปะรด” มีการติดต่อสื่อสารเพื่อการแจ้งข่าวสาร มีการจัดกิจกรรมเพื่อประชุม พบปะ พูดคุยกันภายในกลุ่มเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ และกิจกรรมที่หลากหลายยังเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในเครือข่าย และสร้างการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

โดยสื่อที่ใช้อยู่ในตอนแรกและยังคงใช้อยู่ถึงปัจจุบันก็คือการใช้จดหมายในการติดต่อสื่อสาร นอกจากนั้นยังมีการใช้จดหมายข่าว, กิจกรรมค่ายเยาวชน, กิจกรรมการฝึกอบรมการจัดรายการวิทยุ, กิจกรรมการเตรียมการออกอากาศรายการวิทยุ, กิจกรรมการออกอากาศรายการวิทยุ และกิจกรรมการประเมินผลการออกอากาศรายการวิทยุ, การจัดรายการวิทยุบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งลักษณะของการติดต่อสื่อสาร และการจัดกิจกรรมดังกล่าว ถือเป็นส่วนสำคัญในการขยายตัวของเครือข่าย

1.1 เรื่องการมีการติดต่อสื่อสารเพื่อแจ้งข่าวสาร มีการจัดกิจกรรมเพื่อประชุม พบปะ พูดคุยกันภายในกลุ่มเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ

สอดคล้องกับแนวคิดขั้นตอนในการสร้างกลุ่มและเครือข่ายของพัฒน์ บุญรัตน์พันธ์ (ดังที่อ้างแล้วในบทที่ 2) ที่กล่าวว่า การประชุม พบปะ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะความคิดซึ่งกันและกัน สามารถสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มให้แน่นแฟ้นขึ้นและช่วยหาแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพจน์ โชคสวัสดิ์ไพศาล (2544: 158) ที่พบว่าชาวสันติอโศกใช้กลยุทธ์การจัดช่องทางสำหรับสมาชิกในการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเครือข่าย โดยผ่านการสื่อสารแบบกลุ่ม ทำให้สมาชิกชาวสันติอโศกเกิดการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ และเกิดการเกาะกลุ่มหรือการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายชุมชนชาวอโศกขึ้น

1.2 เรื่องการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในเครือข่าย และสร้างการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

ในเรื่องนี้สอดคล้องกับที่เกศินี จุฑาวิจิตร (2542: 163 อ้างถึงในจรูญ เต็มศักดิ์สิทธิ์, 2544: 167) ได้กล่าวไว้ว่า สื่อกิจกรรมเป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญสำหรับการสื่อสารในการพัฒนาชุมชน และเป็นสื่อที่มีบทบาทมากในการที่จะรวมประชาชนเข้าไว้ด้วยกัน และสอดคล้องกับแนวคิดขั้นตอนในการสร้างกลุ่มและเครือข่ายของพัฒน์ บุญรัตน์พันธ์ (ดังที่อ้างแล้วในบทที่ 2) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมกิจกรรม เป็นประโยชน์ที่ทำให้กลุ่มได้เคลื่อนไหว และเป็นการฝึกกลุ่มให้ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 อ้างถึงใน พจน โชคสวัสดิ์ไพศาล, 2544: 157) ที่กล่าวว่ากระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในเครือข่าย เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มข้น และสอดคล้องกับที่ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2543 อ้างถึงในอรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 173) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication Process) ของสมาชิกในสังคม จะนำไปสู่การเกิดสำนึกสาธารณะ (Public Concretization) และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Process) ระหว่างสมาชิกในสังคม เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมและเป็นที่เห็นพ้องต้องกันของสมาชิกในสังคม

2. “ขบวนการตาสับปะรด” รู้จักการนำเอากลยุทธ์การสื่อสารมาใช้ในการขยายตัวของเครือข่าย โดยหากพิจารณาตามแนวคิดเรื่ององค์ประกอบในกระบวนการสื่อสาร (SMCR Model) ของ Berlo (อ้างถึงในปรมะ สตะเวทิน, 2538) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการสื่อสารว่าประกอบด้วยผู้ส่งสาร (Sender), ตัวสาร (message), ช่องทางการสื่อสาร (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) แล้ว “ขบวนการตาสับปะรด” มีการวางกลยุทธ์ในองค์ประกอบแต่ละตัวเพื่อสื่อไปยังผู้รับสารให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของเครือข่ายอย่างเหมาะสม กล่าวคือ

2.1 การใช้ผู้ส่งสาร (Sender)

พบว่าผู้ส่งสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” คือสมาชิกทุกคนในเครือข่ายเองสมาชิกทุกคนของเครือข่าย ล้วนมีความสำคัญในการเป็นผู้ส่งสาร โดยวิธีการที่ใช้มากที่สุดก็คือการเป็นสื่อบุคคล ที่ไปพูดถึง “ขบวนการตาสับปะรด” ให้ผู้อื่นได้รู้จัก และชักชวนให้เด็กและเยาวชนคนอื่นเข้าร่วมเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ในส่วนอื่นนั้นผู้ที่อาสาสมัครนำข่าว, ผู้ร่วมผลิตจด

หมายข่าว “พุทโธเอ๋ย!” และผู้จัดรายการวิทยุเด็กและเยาวชน ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่เป็นผู้ส่งสารไปยังสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” และบุคคลอื่นๆ ที่มีโอกาสอ่านจดหมายข่าวฯ หรือได้ฟังรายการวิทยุเด็กและเยาวชน ผู้ส่งสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” ล้วนมีผลอย่างสำคัญต่อการรวมตัวของ “ขบวนการตาสับปะรด”

2.2 การใช้ตัวสาร (Message)

พบว่าสารที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ส่งออกไปยังเด็กและเยาวชนแบ่งออกเป็นสองส่วนที่สำคัญ ส่วนหลักคือการให้เด็กและเยาวชนร่วมมือช่วยเหลือปัญหาสังคมโดยทำให้ตัวเองเป็นประโยชน์ ด้วยการรายงานพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องในชุมชนหรือสังคมของตนเอง เพื่อให้พฤติกรรมหรือปัญหานั้นได้รับการตีแผ่และนำไปสู่การดำเนินการแก้ไข ส่วนสารระดับรองก็คือการเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักการแสดงออกและใช้ความสามารถอย่างถูกวิธี ตัวสารที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ส่งออกไปเป็นที่ชัดเจนแก่เด็กและเยาวชนว่า “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นช่องทางหนึ่ง ที่สร้างความท้าทายให้กับเด็กและเยาวชนในการทำกิจกรรมเพื่อเฝ้าระวังและช่วยเหลือสังคม นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมาก

หากจะกล่าวไปแล้ว เนื้อหาของสารที่ “ขบวนการตาสับปะรด” นำเสนอออกไปนี้มีส่วนสำคัญต่อเด็กและเยาวชน และเป็นประเด็นที่เด็กและเยาวชนเกี่ยวข้องและให้ความสนใจโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณีวรรณ นาศรี (2544: 166) ที่เนื้อหาสารที่กลุ่มแกนนำหยิบยกมาชักชวนให้บุคคลมาเข้าร่วมทำกิจกรรม คือประเด็นเรื่อง “เมืองน่าอยู่” ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้คนและเป็นประเด็นร่วมที่หลายฝ่ายเกี่ยวข้องได้ อีกทั้งยังเป็นประเด็นในเชิงสร้างสรรค์และมีหลายมุมให้คิดให้ทำเหมือนกัน

ลักษณะการใช้ตัวสารที่เป็นประเด็นที่ผู้รับสารเกี่ยวข้องหรือให้ความสนใจนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของระวีวรรณ ประกอบผล (2535 อ้างถึงในอรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 178) ที่กล่าวถึงคุณค่าภายในตัวสารที่มีผลต่อการสื่อสารไว้ว่า เนื้อหาสารต้องมีคุณค่าในสายตาทุกฝ่าย หากสารไม่มีคุณค่าเพียงพอจะทำให้การสื่อสารนั้นถูกประเมินว่า “ไร้สาระ” ทำให้คนไม่สนใจจะมาเข้าร่วมและยังสอดคล้องกับที่ Wilbur Scharmm (อ้างถึงในอรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 184) กล่าวเสนอว่าการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ข่าวสารต้องมีคุณสมบัติคือ กระตุ้นหรือสร้างความต้องการของผู้รับสาร และข่าวสารนั้นต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ที่กลุ่มผู้รับสารเกี่ยวข้องอยู่

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับที่กิตติ กันภัย (อ้างถึงในอรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 184) กล่าวถึงประเด็นที่จะดึงดูดคนให้เข้ามามีส่วนร่วมไว้ในบทความเรื่อง “ยุทธวิธีสื่อสาร: ยุทธศาสตร์ชุมชน” ว่าการสร้างสรรคประเด็นต้องอาศัยความรู้เบื้องต้นแรกก่อนว่าประเด็นหรือเรื่องที่จะพูดกันในชุมชนนั้นมีเรื่องอะไรอยู่แล้วบ้างที่ติดตรึงอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของชุมชน และเป็นประเด็นที่ใกล้ตัวมากๆ เกี่ยวพันกับปากท้องในปัจจุบัน และอนาคต

2.3 การใช้ช่องทางการสื่อสาร (Channel)

พบว่าช่องทางการสื่อสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีหลายช่องทาง และรู้จักเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารแต่ละช่องทางอย่างเหมาะสมตามลักษณะของผู้รับสาร และสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่มีความหลากหลาย สื่อที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ใช้เช่น การใช้จดหมาย, การใช้จดหมายข่าว, การใช้รายการวิทยุเด็กและเยาวชน, การใช้บุคคล (สมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด”) และการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น จะเห็นว่าช่องทางในการสื่อสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีอยู่หลายช่องทาง และแต่ละช่องทางก็จะมีประสิทธิภาพในการเข้าถึงเด็กและเยาวชนทั่วประเทศที่แตกต่างกัน การเลือกใช้สื่อที่หลากหลายช่องทาง และเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสมทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” สามารถเข้าถึงผู้รับสารซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนจำนวนมาก

การเลือกใช้ช่องทางที่เหมาะสมเช่นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณีวรรณ นาศรี (2544: 166) ที่กล่าวว่า เครือข่ายประชาคมทับเที่ยงมีการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย โดยเริ่มจากการใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลแบบปากต่อปากในการชักชวนบุคคลให้เข้าร่วม และที่พบว่า ประชาคมทับเที่ยงมีการใช้กิจกรรมเชิงรุก มุ่งเน้นการใช้สื่อผสมซึ่งเป็นการเลือกช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้โดยง่าย และตรงตามความต้องการของผู้รับสารแต่ละกลุ่ม

การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย สอดคล้องกับที่เกศินี จุฑาวิจิตร (2540 อ้างถึงในอรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 188) กล่าวถึงการใช้สื่อผสม (Media Mix หรือ Multi – Media Approach) ว่า เป็นการการเลือกช่องทางการสื่อสารหลายๆ ช่องทางมาใช้ร่วมกันในการส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยการคำนึงถึงธรรมชาติของสื่อแต่ละชนิด ความเหมาะสมและความพยายามที่จะจัดให้การสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ เป็นไปอย่างสอดคล้องและเสริมซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจารุณี พชรพิมานสกุล (2542: 121) ที่พบว่ากลุ่มชีวิตจิตมีการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ช่วยเผยแพร่แนวคิดชีวิตจิตให้เป็นที่รู้จักของคนในสังคม และช่วยผลักดันให้แนวคิดนี้เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมจนเกิดเป็นวาระของสังคมทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายกลุ่มชีวิตจิต ช่องทางการสื่อสารดังกล่าวได้แก่ การพบปะให้คำปรึกษา, การบอกปากต่อปาก, การใช้สื่อมวลชน และกิจกรรมที่จัดขึ้น

3. เมื่อเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” มากขึ้น คุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ได้ลดบทบาทตนเองลง เป็นเพียงผู้ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือประสานงาน ทั้งนี้เพื่อสร้างการเจริญเติบโตให้เครือข่าย โดยคุณฉัตรชัยรู้จักการสร้างผู้มีความสำคัญลำดับรอง (second liner) เพื่อเป็นตัวแทนให้ทำงานในส่วนหลัก เพื่อคุณฉัตรชัยจะได้ขยายงานด้านอื่นๆ ต่อ

ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนจากการจัดฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุในช่วงหลัง คุณฉัตรชัยได้ลดบทบาทเป็นเพียงที่ปรึกษา และให้เด็กและเยาวชนในเครือข่ายที่เคยผ่านการฝึกอบรมมาแล้วเป็นวิทยากรและผู้ฝึกอบรมเอง การลดบทบาทของคุณฉัตรชัยลงนี้ มีสาเหตุที่สำคัญมาจากแนวความคิดและอุดมการณ์ของคุณฉัตรชัยเอง ที่ต้องการให้มีคนรุ่นใหม่เข้ามาทำงานแทนตน ดังบทสัมภาษณ์ตอนหนึ่งที่คุณฉัตรชัย ได้ให้สัมภาษณ์และพูดถึงเรื่องนี้ในคราวการฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด” รุ่นที่ 10 ในวันที่ 18 ตุลาคม 2545 โดยจับใจความสำคัญได้ว่า

ตอนนี้ต้องการลดบทบาทของตนเองลง และอยากดันให้รุ่นใหม่ๆ เข้ามาทำหน้าที่แทนหน้าที่ของตนเองในตอนนี้ ตนเองเป็นผู้ใหญ่และได้ทำได้ดีดูแลพัฒนาเด็กมาเยอะแล้วซึ่งตรงนี้หากทำต่อไปจะเกิดช่องว่าง (Gap) ระหว่างคนที่ทำเก่งแล้วมากๆ อย่างพวกของตนและทีมงาน กับพวกน้องๆ ที่เพิ่งเข้ามาใหม่ เข้ามาอบรมใหม่ที่ต้องเริ่มจากศูนย์ เด็กที่เข้ามาใหม่ก็ต้องเริ่มจากศูนย์กันใหม่ ทำอย่างนี้อยู่เรื่อยมาหลายรุ่น คนที่โตๆ เก่งๆ ก็ต้องมาดู มาสอนเด็กใหม่ ทำให้ไม่พัฒนาเท่าที่ควร ตอนนี้พวกของตนจึงลดบทบาทของตนเองลง จากรุ่นที่แล้วของการฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุที่ค่อนข้างมีบทบาทมากในการฝึกอบรม รวมทั้งเป็นวิทยากรเองด้วย มาครั้งนี้ตนเองเป็นเพียงผู้มอบหมายงานและคอยดูอยู่ห่างๆ ให้รุ่นน้องใหม่ๆ ได้มีบทบาทในการเข้ามาเป็นทีมงาน หรือวิทยากรในการฝึกอบรมเอง (ฉัตรชัย เชื้อรามัญ, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2545)

ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจารุณี พชรพิมานสกุล (2542: 122) ที่พบว่าในระยะแรกของการก่อตั้งเครือข่าย ดร.สาทิส อินทรกำแหง จะทำหน้าที่ในการให้ข้อมูล และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการและวิธีการปฏิบัติตามแนวคิดนี้ เมื่อกลุ่มต่างๆ มีความเข้าใจที่ชัดเจนด้านแนวทางการปฏิบัติ บทบาทของ ดร.สาทิส จะลดลงเพียงหน้าที่ในการให้คำปรึกษาเมื่อกลุ่มคนเหล่านี้มีปัญหาเกิดขึ้น

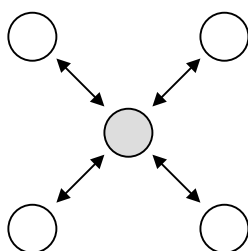
4. ในการขยายตัวของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีรูปแบบของเครือข่ายการสื่อสารที่แตกต่างกันไปตามแต่ละช่วงพัฒนาการของการขยายตัว โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

4.1 ช่วงการก่อตั้ง “ขบวนการตาสับปะรด”

ช่วงการเริ่มก่อตั้ง “ขบวนการตาสับปะรด” ในประมาณปี พ.ศ. 2535 คุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ จะเป็นศูนย์กลางในการรับและส่งจดหมายระหว่างสมาชิกเครือข่ายที่แยกย้ายกันหลังจากจบกิจกรรมค่ายเยาวชน แต่มีพันธกิจร่วมกันตามอุดมการณ์การสานต่อแนวคิดของกิจกรรมค่ายเยาวชนที่สมาชิกผู้ร่วมอุดมการณ์ได้ตกลงร่วมกัน ลักษณะติดต่อสื่อสารเป็นเครือข่ายลักษณะนี้ตรงกับแนวคิดรูปแบบเครือข่ายการสื่อสารของ Harold J. Leavitt ที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ในรูปแบบเครือข่ายการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง (Centralized Communication) ที่กล่าวไว้ว่า เป็นรูปแบบการสื่อสารที่มีคนใดคนหนึ่งเป็นศูนย์กลางหรือทางผ่าน โดยที่สมาชิกคนอื่นๆ ไม่มีการติดต่อกันโดยตรง แต่ต้องผ่านคนกลาง

โดยสามารถพิจารณาแยกย่อยลักษณะการติดต่อสื่อสารเป็นเครือข่ายแบบนี้ ตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt ว่ามีลักษณะเป็นเครือข่ายการสื่อสารแบบวงล้อ (Wheel Network) กล่าวคือ เป็นลักษณะเครือข่ายที่มีสมาชิกคนหนึ่ง ซึ่งก็คือคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ เป็นผู้รับข่าวจากสมาชิกคนใดคนหนึ่ง ซึ่งจะเป็นข่าวเกี่ยวกับการเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมและข่าวสารกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับสมาชิก แล้วคุณฉัตรชัยจะส่งข่าวนั้นไปยังสมาชิกคนอื่นๆ ซึ่งเป็นไปตามลักษณะเครือข่ายการสื่อสารแบบวงล้อ (Wheel Network) ตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt โดยที่คุณฉัตรชัย ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ตรงกลางของเครือข่ายจะเป็นผู้ที่มีอำนาจอย่างแท้จริง และเป็นผู้นำของกลุ่ม เพราะเป็นผู้เดียวที่รับผิดชอบผลสำเร็จของงาน กล่าวได้ว่า คุณฉัตรชัยต้องมีคุณสมบัติทั้งความรับผิดชอบต่ออย่างสูง, การทำงานได้อย่างสม่ำเสมอ และการเป็นผู้ขอการสื่อสาร จึงจะ

สามารถเป็นแกนกลางของเครือข่ายการสื่อสารแบบวงล้อได้ ลักษณะของเครือข่ายการสื่อสารของ “ขบวนการตาข่ายปะรด” ในระยะนี้อาจแสดงได้ดังภาพ

ภาพที่ 44 แผนภาพรูปแบบการสื่อสารในช่วงก่อตั้ง “ขบวนการตาข่ายปะรด”

หมายเหตุ

- แสดงบุคคลที่เป็นศูนย์กลาง
- แสดงบุคคลที่เป็นสมาชิกเครือข่าย
- แสดงเส้นทางการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication)

จะเห็นว่าลักษณะการเกิดขึ้นของเครือข่ายระยะนี้ จะเป็นเครือข่ายการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง ซึ่งหากอธิบายตามแนวคิดของ Shaw (อ้างถึงในจารุณี พัทธพิมานสกุล, 2542) ก็จะสามารถอธิบายได้ว่า การเกิดขึ้นของเครือข่ายแบบรวมอำนาจสู่ส่วนกลาง เกิดขึ้นได้ง่ายกว่าการกระจายอำนาจ เพราะมีผู้นำเพียงคนเดียวที่เป็นคนกลางในโครงสร้าง ได้รับข่าวสารมากกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ เป็นผู้ควบคุมความสำเร็จของการทำงานของกลุ่มเพราะอยู่ในตำแหน่งตัวเชื่อมที่สำคัญ

ลักษณะของเครือข่ายที่พบในระยะนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของเจษฎา รัตนเขมากร (2541) ที่พบว่ารูปแบบเครือข่ายการสื่อสารของแฟนคลับ มีตำแหน่งหลักหรือตำแหน่งศูนย์กลาง คือตัวศิลปินหรือผู้จัดตั้งแฟนคลับ ทำหน้าที่ส่งข่าวสารให้กับตำแหน่งอื่นๆ (สมาชิกทั่วประเทศ) ไม่ว่าจะส่งข่าวในรูปของจดหมายเวียน นิตยสาร ไปรษณีย์ หรือ E-mail เป็นต้น โดยตำแหน่งรองก็จะส่งข้อมูลต่อกันด้วย คือเมื่อสมาชิก (ตำแหน่งรอง) ได้รับข้อมูลข่าวสารจากศิลปินหรือผู้จัดตั้งแฟนคลับ (ตำแหน่งศูนย์กลาง) แล้ว สมาชิกเหล่านั้นก็จะส่งข้อมูลเหล่านั้นไปให้กับเพื่อนสมาชิกด้วยกันอีก

4.2 ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มการใช้การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล

การสื่อสารซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขยายเครือข่ายของ “ขบวนการตาสับปะรด” อย่างหนึ่งก็คือการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” เริ่มต้นขึ้นเมื่อเด็กและเยาวชนผู้ร่วมแนวคิดการสานต่องานค่ายเยาวชน ได้นำแนวคิดการติดต่อสื่อสารเป็นเครือข่ายเพื่อวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปบอกกล่าวแบบบุคคลต่อบุคคลกับบุคคลที่สมาชิกผู้นั้นรู้จักดังที่ได้อธิบายไปแล้วในบทที่ 4 และหลังจากนั้นเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ก็มีการใช้การสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคลโดยตลอดเพื่อสื่อสารและขยายเครือข่าย

โดยการสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคลในระยะแรกที่เริ่มก่อตั้ง “ขบวนการตาสับปะรด” นั้น จะมีลักษณะการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) ตามแนวคิดของเมตตา กฤตวิทย์ และคณะ (2530) กล่าวคือการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะเป็นการสื่อสารที่ไม่มีระเบียบแบบแผน สมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” สามารถพูดถึงการดำเนินงานและกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้อย่างอิสระ เป็นการสื่อสารที่มีความเป็นส่วนตัวอย่างมาก ทำให้เกิดการถ่ายทอดข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว

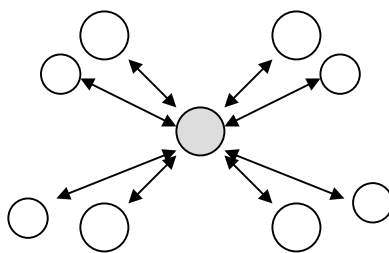
ในส่วนนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอรอนันต์ วุฒิเสน (2543: 84) ที่พบว่า การสื่อสารในการประสานเครือข่ายด้วยการสื่อสารแบบสองทางที่ไม่เป็นทางการ จะทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว เพราะข้อมูลข่าวสารที่ถ่ายทอดถึงกันสามารถตอบสนองความต้องการและช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของทุกคน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง ของอรุณีวรรณ นาศรี (2544) ที่การสื่อสารในการชักชวนให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมนั้น วิธีการหลักจะอาศัยการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบไม่เป็นทางการ โดยการชักชวนแบบปากต่อปาก ดังนั้นกลุ่มแกนนำจึงมีความกว้างขวางรู้จักคนมากเท่าใด การกระจายข้อมูลข่าวสารก็ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น

ยังมีแนวความคิดหลายแนวความคิดที่กล่าวสนับสนุนการสื่อสารในระดับบุคคลต่อบุคคลที่มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ดังแนวความคิดของ Roger และ Meynen (1969 อ้างถึงในอรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 178) ที่กล่าวว่าสื่อบุคคลเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับความคิดใหม่ และเช่นเดียวกับ Larzarsfeld และ Menzel (อ้างถึงในอรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 178-179) ที่กล่าวไว้ว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลมีบทบาทสำคัญ เพราะเป็นการสื่อสารที่มีความเป็นกันเองและเป็นส่วนตัว ก่อให้เกิดความคุ้นเคยซึ่งจะช่วยให้เกิดการยอมรับความคิดเห็นได้ง่ายขึ้น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับที่เกคินี จุฑาวิจิตร (2540 อ้างถึงใน อรุณีวรรณ นาศรี, 2544: 187) กล่าวว่าว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางสังคมของการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งบุคคลมีการปะทะสังสรรค์กันแบบซึ่งหน้าโดยผ่านสารที่แลกเปลี่ยนกันสองฝ่าย และยังได้กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของสื่อบุคคลไว้ว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลดำเนินไปอย่างง่าย ๆ ไม่มีกฎเกณฑ์บังคับ สื่อสื่อสารมีความใกล้ชิดกัน ซึ่งกระบวนการกลุ่มสามารถที่จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลได้ นอกจากนั้นแล้ว การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นการสื่อสารแบบเห็นหน้าค่าตาหรือเผชิญหน้า ถ้ามีปัญหาหรือข้อข้องใจใดๆ ก็สามารถซักถามได้ทันที

4.3 ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มการใช้จดหมายข่าวในการติดต่อสื่อสาร

เมื่อ “ขบวนการตาข่ายปะรด” เริ่มมีการใช้การสื่อสารโดยจดหมายและการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล จึงมีการสมัครเข้าเป็นสมาชิกของเครือข่ายเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ การสื่อสารในรูปแบบจดหมายเพียงอย่างเดียวไม่สามารถสื่อสารได้ทั่วถึงในหมู่สมาชิก จึงจำเป็นต้องมีการนำรูปแบบจดหมายข่าวมาใช้ร่วมด้วย ลักษณะการติดต่อสื่อสารในเครือข่ายยังคงมีลักษณะคล้ายเดิม คือเป็นเครือข่ายการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง (Centralized Communication) และมีลักษณะเป็นประเภทเครือข่ายการสื่อสารแบบ วงล้อ (Wheel Network) ตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt เรื่องเครือข่ายการสื่อสาร ซึ่งในขณะนี้คุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ยังเป็นศูนย์กลางในการส่งจดหมายข่าวไปยังสมาชิกของเครือข่าย แต่สิ่งที่แตกต่างออกไปคือ สมาชิกของ “ขบวนการตาข่ายปะรด” ได้เริ่มมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามภูมิภาคต่างๆ ซึ่งอาจเขียนเป็นแผนภาพอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 45 แผนภาพรูปแบบการสื่อสารในช่วงการขยายเครือข่าย
โดยเพิ่มการใช้จดหมายข่าวในการติดต่อสื่อสาร

หมายเหตุ

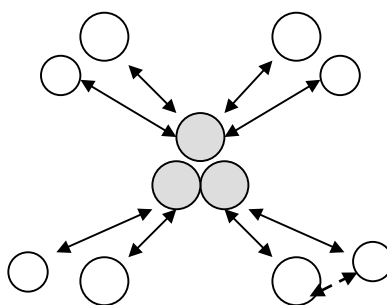
- แสดงบุคคลที่เป็นศูนย์กลาง
- แสดงบุคคลที่เป็นสมาชิกเครือข่าย
- แสดงเส้นทางการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication)

4.4 ช่วงการขยายเครือข่ายโดยปรับปรุงจดหมายข่าวเป็นจดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!”

คณะผู้วิจัยได้อธิบายมาแล้วในบทที่ 4 ว่าจดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” มีพัฒนาการมาจากจดหมายข่าวของคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ที่ส่งออกไปยังสมาชิกเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” โดยมีการปรับปรุงรูปแบบของจดหมายข่าว ให้มีความน่าอ่านและมีลักษณะเป็นทางการมากขึ้น กอปรกับเริ่มมีอาสาสมัครมาช่วยจัดทำจดหมายข่าว จึงทำให้คุณฉัตรชัยไม่ได้เป็นศูนย์กลางในการส่งข้อมูลข่าวสารแต่เพียงผู้เดียว มีอาสาสมัครที่มีบทบาทในการเขียนบทความหรือคอลัมน์ลงในจดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” เป็นผู้ส่งข่าวสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” ด้วย

จะเห็นได้ว่าลักษณะของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ในช่วงนี้ มีลักษณะคล้ายเดิม คือ เป็นเครือข่ายการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง (Centralized Communication) ตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt เรื่องเครือข่ายการสื่อสาร แต่สิ่งที่แตกต่างออกไปคือ ไม่ได้มีใครเพียงคนเดียวคนหนึ่งเป็นศูนย์กลางในการรับและส่งข่าวสารของกลุ่ม จะมีอาสาสมัครของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ร่วมผลิตจดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” ประมาณ 5 – 8 คน เป็นผู้ส่งข้อมูลข่าวสารไปยังสมาชิกคนอื่นๆ ด้วย แต่แกนหลักในการทำงานและการตัดสินใจยังคงเป็นคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดของการติดต่อสื่อสารในเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ในช่วงนี้ นอกจากนั้นยังพบว่า เริ่มมีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกด้วยกันเองอย่างไม่เป็นทางการ เนื่อง

จากรู้จักกันมาก่อน หรือรู้จักกันภายหลังจากที่เข้ามาในเครือข่าย รูปแบบการสื่อสารในช่วงนี้อาจเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 46 แผนภาพรูปแบบการสื่อสารในช่วงการขยายเครือข่าย
โดยปรับปรุงจดหมายข่าวเป็นจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย!”

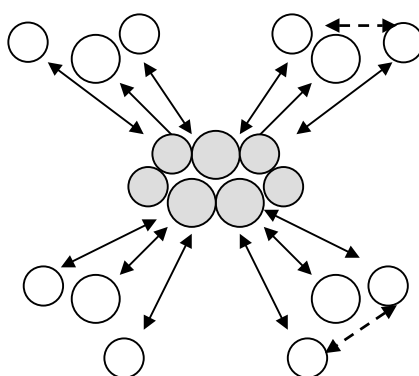
หมายเหตุ

- แสดงบุคคลที่เป็นศูนย์กลาง
- แสดงบุคคลที่เป็นสมาชิกเครือข่าย
- แสดงเส้นทางการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication)
- แสดงเส้นทางการติดต่อสื่อสารแบบสองทางอย่างไม่เป็นทางการ

4.5 ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มรายการวิทยุเด็กและเยาวชน

เครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ถือเป็นเครือข่ายของเด็กและเยาวชนที่มีโอกาสดี เนื่องจากมีโอกาสได้ช่วงเวลารายการวิทยุของตนเองจากคลื่นความถี่ของกรมประชาสัมพันธ์ ช่วงเวลาที่เครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” เริ่มมีรายการวิทยุเป็นของตนเอง ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในเครือข่ายครั้งยิ่งใหญ่ของ “ขบวนการตาสับปะรด” เนื่องจากทำให้มีผู้สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” มากมายเพื่อต้องการมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุ และรายการวิทยุที่จัดนั้นยังสามารถทำให้เด็กและเยาวชนทั่วทั้งประเทศรู้จัก “ขบวนการตาสับปะรด” และลักษณะการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” มากยิ่งขึ้น การที่ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นที่รู้จักของเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ทำให้เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย เริ่มเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการทำงานในลักษณะ “ขบวนการตาสับปะรด” จึงให้ความสนใจเข้ามาสมัครเป็นสมาชิก

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะเครือข่ายตามแนวความคิดของ Harold J. Leavitt จะพบได้ว่าในช่วงการมีรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีลักษณะคล้ายช่วงการใช้จดหมายข่าว “พุทโธเอ๋ย!” ในการติดต่อสื่อสาร แต่สิ่งที่แตกต่างกันคือ จำนวนของกลุ่มที่อยู่ตรงกลางของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ก้าวเข้ามาเป็นอาสาสมัครเพื่อจัดรายการวิทยุ ซึ่งมีผู้อาสาเข้ามาร่วมจัดรายการเป็นจำนวนมาก และกลุ่มของอาสาสมัครที่ไม่ได้อยู่ส่วนกลางก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน และยังพบการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกกับสมาชิกด้วยกันอย่างไม่เป็นทางการอีกด้วย ซึ่งเราอาจเขียนอธิบายได้ดังภาพ

ภาพที่ 47 แผนภาพรูปแบบการสื่อสารในช่วงการขยายเครือข่าย
โดยเพิ่มรายการวิทยุเด็กและเยาวชน

หมายเหตุ

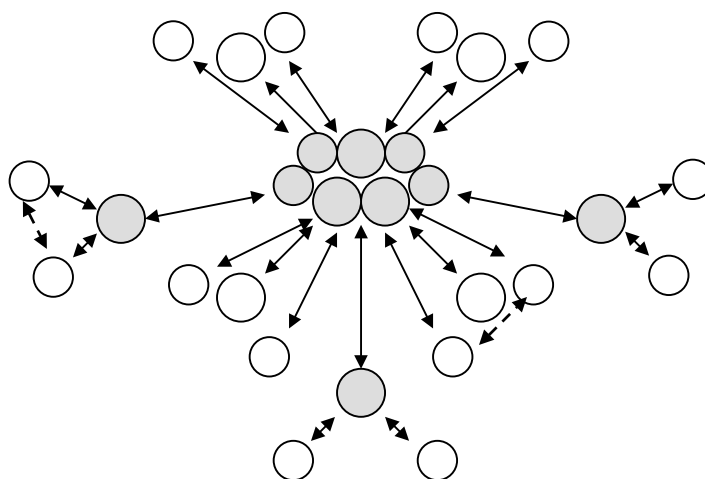
- แสดงบุคคลที่เป็นศูนย์กลาง
- แสดงบุคคลที่เป็นสมาชิกเครือข่าย
- ↔ แสดงเส้นทางการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication)
- - -> แสดงเส้นทางการติดต่อสื่อสารแบบสองทางอย่างไม่เป็นทางการ

4.6 ช่วงการขยายเครือข่ายโดยเพิ่มเครือข่ายรายการวิทยุทั่วประเทศ

หากพิจารณาถึงลักษณะเครือข่ายตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt จะพบได้ว่าในช่วงการมีเครือข่ายรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีลักษณะผสม กล่าวคือ มีลักษณะทั้งที่เป็นการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง (Centralized Communication) กล่าวคือ เป็นช่วงที่มีศูนย์กลางในการรับส่งข่าวสารไปยังสมาชิกคนอื่นๆ แต่ผู้ที่อยู่ตรงศูนย์กลางนี้ ไม่ได้มีเพียงคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ เพียงผู้เดียว มีเด็กและเยาวชนอาสาสมัครมากมาย ที่เข้ามาร่วมจัด

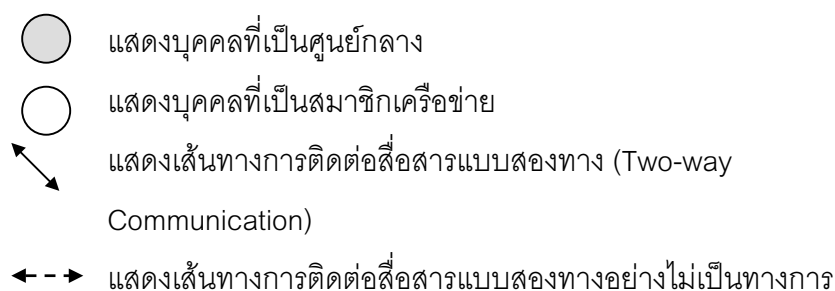
ทำรายการวิทยุ และเป็นตัวกลางสำคัญในการส่งข่าวสารข้อมูลไปยังสมาชิก ซึ่งคุณจักรชัย ได้ลดบทบาทของตนเองลงเป็นเพียงผู้ประสานงาน ปล่อยให้หน้าที่หลักในการทำข่าว และการรายงานข่าวเป็นของเด็กและเยาวชนผู้เป็นสมาชิกของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ได้จัดทำอย่างเต็มรูปแบบ และเครือข่ายของ “ขบวนการตาสับปะรด” ในขณะนี้ยังมีลักษณะของการสื่อสารแบบกระจายอำนาจ (Decentralized Communication) ตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt กล่าวคือเป็นลักษณะเครือข่ายที่สมาชิกมีการติดต่อกันอย่างอิสระ ไม่มีใครตัดสินใจได้คนเดียว แต่ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ปัญหา

นอกจากนี้เรายังจะเห็นลักษณะการกระจายอำนาจที่ชัดเจนจากการมีการกระจายอำนาจให้รายการวิทยุในเครือข่าย ได้จัดรายการโดยอิสระ กล่าวคือให้เด็กและเยาวชนตามภูมิภาคได้ผลิตรายการเอง ทำข่าวเอง และออกอากาศด้วยตนเอง สมาชิกตามภูมิภาคสามารถติดต่อสื่อสารกันได้โดยอิสระ โดยไม่ขึ้นตรงต่อรายการวิทยุเด็กและเยาวชนในส่วนกลาง แต่จะมีการติดต่อสื่อสาร และส่งข่าวสารติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้เครือข่ายรายการวิทยุในส่วนภูมิภาคสามารถขยายเครือข่ายสมาชิกต่อไปได้อีกเรื่อยๆ อีกด้วย และพบการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกกับสมาชิกในเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการด้วย เครือข่ายการสื่อสารระยะนี้อาจเขียนอธิบายได้ดังแผนภาพ

ภาพที่ 48 แผนภาพรูปแบบการสื่อสารในช่วงการขยายเครือข่าย
โดยเพิ่มเครือข่ายรายการวิทยุทั่วประเทศ

หมายเหตุ

จากแผนภาพจะเห็นถึงลักษณะเครือข่ายที่แตกต่างจากช่วงก่อนหน้านี้ โดยมีลักษณะที่น่าสังเกตคือ การที่เริ่มมีศูนย์กลางของเครือข่าย กระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่างจังหวัด ซึ่งแต่ก่อนเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีศูนย์กลางของอยู่ที่ส่วนกลางเพียงอย่างเดียว ลักษณะของศูนย์กลางเครือข่ายที่อยู่ตามส่วนภูมิภาค จะเป็นผู้จัดทำรายการวิทยุเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่อยู่ต่างจังหวัด มีการติดต่อสื่อสารในการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารเชื่อมโยงกับส่วนกลางของเครือข่ายตลอดเวลา และในขณะเดียวกันก็จะทำหน้าที่เป็นผู้สร้างเครือข่ายเพิ่มเติมให้กับ “ขบวนการตาสับปะรด” ในต่างจังหวัด

4.7 ช่วงการจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

ลักษณะของเครือข่ายการสื่อสารในช่วงนี้หากพิจารณาตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt จะยังคงมีลักษณะผสมทั้งเครือข่ายการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง (Centralized Communication) ผสมกับเครือข่ายการสื่อสารแบบกระจายอำนาจ (Decentralized Communication) กล่าวคือ เครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ยังคงมีศูนย์กลางในการทำข่าวและรายการงานข่าวอยู่ที่ส่วนกลาง โดยมีอาสาสมัครของ “ขบวนการตาสับปะรด” ร่วมกันทำงานในส่วนกลางแต่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เรียกได้ว่ากลุ่มที่ทำงานเป็นศูนย์กลางของการส่งข่าวสารเป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งแตกต่างจากลักษณะเครือข่ายแบบมีศูนย์กลาง (Centralized Communication) ตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt ที่ศูนย์กลางของเครือข่ายจะเป็นบุคคลเพียงคนเดียวเท่านั้นที่ทำงานและรับผิดชอบผลสำเร็จของงาน

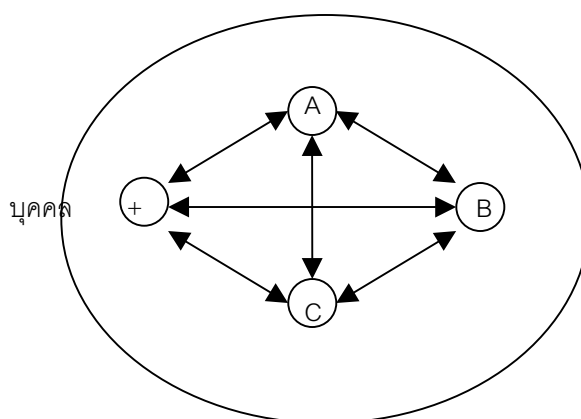
หากจะพิจารณาเป็นเครือข่ายการสื่อสารแบบกระจายอำนาจ (Decentralized Communication) ตามแนวคิดของ Harold J. Leavitt จะพบว่า ถึงแม้ว่าเครือข่ายการสื่อสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะมีลักษณะการสื่อสารที่สมาชิกทุกคนสามารถติดต่อกับสมาชิกคนอื่นได้โดยตรงไม่ต้องผ่านสมาชิกคนอื่น ๆ และมีลักษณะการร่วมกันคิดร่วมกันแก้ปัญหา แต่อย่างไรก็ตาม

ตามสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่อยู่ตรงกลางของเครือข่ายยังคงมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางของข่าวสารข้อมูลต่างๆ ทั้งการรับข้อมูลข่าวสาร และการนำเสนอข่าวสาร ยกเว้นกลุ่มรายการวิทยุที่เป็นเครือข่ายตามส่วนภูมิภาค และมีอิสระในการจัดรายการโดยไม่ต้องขึ้นตรงต่อ “ขบวนการตาสับปะรด” ในส่วนกลาง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเครือข่ายของ “ขบวนการตาสับปะรด” จึงไม่ได้มีลักษณะเป็นเครือข่ายแบบกระจายอำนาจ (Decentralized Communication) เสียทีเดียว

4.8 ช่วงหลังการจัดตั้งสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จนถึงปัจจุบัน

ลักษณะของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ยังคงมีลักษณะเช่นเดิม คือมีลักษณะผสมผสานระหว่างเครือข่ายการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง (Centralized Communication) และเครือข่ายการสื่อสารแบบกระจายอำนาจ (Decentralized Communication) ดังได้กล่าวไปแล้ว กลุ่มอาสาสมัครที่อยู่ศูนย์กลางของเครือข่ายยังคงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรับข่าวสาร จัดการกับข่าวสาร และเผยแพร่ข่าวสารในลักษณะเช่นเดิม ส่วนกลุ่มของเครือข่ายที่อยู่ตามส่วนภูมิภาคก็ยังคงบทบาทสำคัญในการรายงานให้ทราบถึงกิจกรรมการเคลื่อนไหวในชุมชน และการเฝ้าระวังถึงปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน

หากเราพิจารณาถึงลักษณะการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มศูนย์กลางของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ในปัจจุบันตามแนวคิดเรื่องเครือข่ายการสื่อสารที่ชวนวล คณากุล ได้รวบรวมไว้ ดังได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 2 จะพบว่า รูปแบบการสื่อสารภายในกลุ่มศูนย์กลางของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีลักษณะเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนบุคคลแบบซ้อนติดกัน (Interlocking Personal Network) กล่าวคือสมาชิกในกลุ่มศูนย์กลางของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” จะมีการติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกในศูนย์กลางคนอื่นๆ อีกหลายคนซึ่งอาจจะอยู่ต่างกลุ่มการทำงาน แต่จะมีการติดต่อสัมพันธ์ถึงกันหมด ดังแสดงได้ตามรูป

ภาพที่ 49 แผนภาพแสดงการติดต่อสัมพันธ์ของสมาชิกในศูนย์กลางของเครือข่าย

จากรูปเราสามารถอธิบายได้ว่า บุคคลในที่นี้คือสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มศูนย์กลางของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” คนใดคนหนึ่ง ซึ่งอาจทำงานอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของ “ขบวนการตาสับปะรด” เช่น กลุ่มรายการวิทยุเด็กและเยาวชน, กลุ่มจดหมายข่าว “พุทโธเอ๋ย!”, กลุ่มสำนักข่าวเด็กและเยาวชน เป็นต้น จะมีการติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกในกลุ่มอื่นๆ ทุกกลุ่ม และจากภาพจะเห็นได้ว่า สมาชิกของเครือข่ายในกลุ่มต่างๆ ก็จะมีการติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกในกลุ่มอื่นๆ ทั้งหมดด้วยเช่นกัน

นอกจากนั้นยังพิจารณาได้ว่าสมาชิกที่อยู่กลุ่มศูนย์กลางเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีลักษณะความสัมพันธ์แบบค่อนข้างแน่นแฟ้น (Strong Tie) กล่าวคือจะมีความผูกพันใกล้ชิด และทำงานร่วมกันเสมือนเป็นเครือข่าย สามีภรรยาแต่ละคนจะมีลักษณะที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน (เป็นบุคคลที่มีอายุอยู่ในช่วงเด็กและเยาวชนเหมือนกัน) สนใจในเรื่องใกล้เคียงกัน ซึ่งตรงตามลักษณะเครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนบุคคลแบบซ้อนติดกัน (Interlocking Personal Network) ตามแนวความคิดที่ชวอนล คณานุกุล ได้รวบรวมไว้

5. รูปแบบการสื่อสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ใช้ในการขยายตัว ประกอบไปด้วยรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย

เริ่มตั้งแต่การจัดค่ายเยาวชน การติดต่อสื่อสารที่เกิดขึ้นในค่ายเยาวชน เป็นรูปแบบการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face-to-face Communication) และมีข้อมูลข่าวสารอย่างเข้มข้น (Intensive) ต่อมาเมื่อมีการใช้การติดต่อสื่อสารผ่านจดหมาย รูปแบบการติดต่อสื่อสารผ่านจดหมายเป็นรูปแบบจากบุคคลเพียงคนเดียวไปสู่บุคคลเพียงคนเดียว (One-to-one) และเมื่อมีการใช้

จดหมายข่าว รูปแบบการติดต่อสื่อสารจะเป็นแบบจากบุคคลเพียงคนเดียวไปสู่บุคคลหลายคน (one-to-many) และเมื่อมีรายการวิทยุเด็กและเยาวชน รูปแบบการสื่อสารจะเป็นแบบการสื่อสารมวลชน (Mass Communication) ซึ่งลักษณะรูปแบบการสื่อสารที่แตกต่างกันนี้ ทำให้เกิดผลที่แตกต่างกันในการสื่อสาร และลักษณะสำคัญที่ “ขบวนการตาสับปะรด” เลือกใช้รูปแบบการสื่อสารคือ การใช้รูปแบบการสื่อสารในลักษณะเพิ่มเติม (Addition) มิใช่ในลักษณะทดแทนกัน (Substitution) ซึ่งจะทำให้มีรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย ดังจะได้กล่าวถึงในประเด็นถัดไป

6. รูปแบบการสื่อสารในการขยายตัวประกอบไปด้วยรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย และเป็นลักษณะการเพิ่มเติม (Addition) รูปแบบการสื่อสาร ไม่ได้เข้ามาในลักษณะการทดแทน (Substitution) รูปแบบการสื่อสารแบบที่ใช้อยู่แล้ว นอกจากนั้นยังใช้รูปแบบการสื่อสารที่ประสานกัน (Articulation)

โดยจะสังเกตเห็นได้ว่า รูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในระยะแรกตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งเครือข่ายคือ การใช้การสื่อสารในค่ายเยาวชน ซึ่งเมื่อมีรูปแบบการติดต่อสื่อสารหลังจบค่ายเยาวชนโดยใช้จดหมาย กิจกรรมค่ายเยาวชนก็ยังคงมีอยู่ และเมื่อมีการใช้รูปแบบการติดต่อสื่อสารแบบจดหมายข่าวในระยะต่อมา รูปแบบของการใช้กิจกรรมค่ายเยาวชน และจดหมายก็ยังคงมีอยู่ และมีลักษณะการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชน และใช้จดหมายจนถึงปัจจุบัน

ยกเว้นลักษณะของการใช้จดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” เข้ามาแทน (Substitute) จดหมายข่าวที่จัดทำอย่างง่าย ๆ ในช่วงแรกที่เป็นเพียงรูปแบบกระดาษขนาดเอสี่ และมีความยาว 2-3 หน้า ซึ่งเป็นลักษณะการเข้ามาทดแทน (Substitution) รูปแบบการสื่อสารแบบเดิม หลังจากนั้นรูปแบบการสื่อสารที่ใช้เพิ่มเติมก็คือ รายการวิทยุเด็กและเยาวชน ที่เข้ามาเพิ่มเติมรูปแบบการสื่อสารที่มีอยู่ คือการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชน, การใช้จดหมาย, การใช้จดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” และเป็นลักษณะเดียวกันกับเมื่อเพิ่มรูปแบบการสื่อสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งก็คือเว็บไซต์ของเครือข่าย ซึ่งมีลักษณะเป็นการเพิ่มเติมรูปแบบการสื่อสารขึ้นมา ไม่ได้ทดแทนรูปแบบการสื่อสารเดิมที่มีอยู่

นอกจากนี้ “ขบวนการตาสับปะรด” ยังรู้จักใช้รูปแบบการสื่อสารที่ประสานกัน (Articulation) กล่าวคือ รู้จักนำเอาสื่อที่มีอยู่และเพิ่มขึ้น มาปรับใช้อย่างประสานคล่องจอง ทั้งในการนำเสนอข่าวสารเดียวกันแต่แตกต่างออกไปตามลักษณะธรรมชาติของแต่ละสื่อ และการใช้ทุกสื่อประสานการนำเสนอเพื่อให้เห็นทิศทางการนำเสนอข่าว และการรณรงค์เรื่องต่างๆ ในแต่ละช่วง

เวลา ลักษณะการใช้รูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายผสมกันนี้ ทำให้สามารถเข้าถึงเด็กและเยาวชนได้อย่างกว้างขวาง

จากที่อธิบายมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” รู้จักการปรับรูปแบบการสื่อสารโดยใช้กลยุทธ์ที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดพลวัตร เกิดการยืดหยุ่น และสามารถดำเนินการขยายเครือข่ายออกไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. เมื่อเวลาการออกอากาศของรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ลดลงเหลือเพียง 2 ชั่วโมง และย้ายคลื่นความถี่ในการออกอากาศเมื่อต้นปี พ.ศ. 2544 เด็กและเยาวชนจำนวนมากได้ถอนตัวออกจาก “ขบวนการตาสับปะรด” เนื่องจากไม่มีเวทีให้แสดงออกอย่างเพียงพอ แต่ “ขบวนการตาสับปะรด” ก็สามารถรักษาจำนวนผู้ฟังและเครือข่ายให้เพิ่มจำนวนอยู่ได้ เนื่องจากการกระจายเสียงของคลื่นวิทยุที่ย้ายมาจัดรายการ เป็นการกระจายเสียงทั่วประเทศ ทำให้เด็กและเยาวชนทั่วประเทศ รู้จัก “ขบวนการตาสับปะรด” มากขึ้น เนื่องจากคลื่นความถี่เดิมออกอากาศครอบคลุมเพียงบริเวณกรุงเทพฯ และปริมณฑลเท่านั้น

8. ในกระบวนการขยายเครือข่าย เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม และร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ต้องเป็นเด็กและเยาวชนที่มีความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกสาธารณะอยู่พอสมควร เนื่องจากงานของเครือข่ายเป็นงานในลักษณะอาสาสมัคร ไม่มีค่าตอบแทน ผู้ที่เข้าร่วมต้องมีความชอบและต้องการทำงานกับเครือข่ายอย่างแท้จริง และในขั้นตอนการทำงานเด็กและเยาวชนต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ เมื่อไม่สามารถรับผิดชอบงานของเครือข่ายได้ หรือไม่ชอบที่จะทำงานกับเครือข่าย เด็กและเยาวชนผู้นั้นก็จะออกจากเครือข่าย จะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนนั้นจะมีทั้งผู้รับผิดชอบและไม่รับผิดชอบ ซึ่งมีลักษณะเหมือนภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่มีทั้งความรับผิดชอบและไม่รับผิดชอบเช่นกัน

9. ในขั้นตอนการขยายตัวนั้น “ขบวนการตาสับปะรด” ได้สร้างเวทีสาธารณะเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกถึงสิทธิและความสามารถของตนเอง กิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” จึงเป็นพื้นที่ที่สำคัญสำหรับเด็กและเยาวชนที่จะกระตุ้นให้เกิดการก้าวเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และทำงานด้านที่เกี่ยวข้องกับตัวของเขาเอง

การเข้าร่วมกลุ่มของ “ขบวนการตาสับปะรด” ถือเป็นพื้นที่สาธารณะอย่างหนึ่งที่มีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กลุ่มเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” ถือเป็น

กลุ่มที่มีพลังอำนาจในการต่อรองและเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคงจะเป็นการรวมพลังเพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชนในแนวคิดหลักที่ว่าเด็กและเยาวชนถูกปิดกั้นความคิด ความฝัน โดยถ่ายทอดออกมาเป็น “ละครใบ้” แสดงต่อคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2541 พลังเรียกร้องที่สำคัญนี้ ทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้เวลาในการออกอากาศรายการวิทยุ ทางคลื่นความถี่ในระบบเอเอ็ม ของกรมประชาสัมพันธ์

นอกจากนี้พลังอำนาจของกลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด” ช่วยสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ที่เข้ามาคุกคามคุณภาพชีวิตของเยาวชนเหล่านี้ ได้โดยการนำสิทธิเสรีภาพที่ตนเองมี แสดงออกทางสื่อและพื้นที่สาธารณะของตนเองที่สำคัญ คือรายการวิทยุ เด็กและเยาวชนที่ออกอากาศเป็นประจำทุกสัปดาห์ ซึ่งปัจจุบันออกอากาศทุกวันอาทิตย์ เวลา 14.00 – 16.00 น. ทางคลื่นความถี่ 819 กิโลเฮิร์ตซ์ ในระบบเอเอ็ม และจดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!” ซึ่งเป็นจดหมายข่าวรายเดือน

สื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” นับว่าเป็นพื้นที่สาธารณะที่สำคัญ ที่ทำให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ ได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้แนวคิดและมุมมองของเด็กและเยาวชนเอง ซึ่งนับได้ว่าพื้นที่สาธารณะของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นพื้นที่สาธารณะของคนรุ่นใหม่ ที่ร่วมมือร่วมใจคอยช่วยเหลือปัญหาสังคม และเป็นพลังที่เป็นปากเป็นเสียงแทนเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ซึ่งพื้นที่เหล่านี้มีส่วนอย่างสำคัญต่อการขยายเครือข่ายของ “ขบวนการตาสับปะรด” ออกไปให้เด็กและเยาวชน รวมถึงคนในสังคมได้รู้จักและเห็นถึงการแสดงออกซึ่งพลังของเด็กและเยาวชนดังกล่าว

10. กระบวนการขยายเครือข่ายของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่ม ที่ทำให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงความสำคัญในคุณค่า และบทบาทของตนเองที่มีต่อสังคม เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กและเยาวชน มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายที่มีอัตลักษณ์ที่คล้ายคลึงหรือตรงกับความต้องการของตน โดยอาศัยการสร้างสำนึกร่วมในปัญหา และการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ดังนั้นอัตลักษณ์ที่ชัดเจนของ “ขบวนการตาสับปะรด” คือเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ตระหนักถึงความสำคัญในคุณค่า และบทบาทของตนเองที่มีต่อสังคม แล้วร่วมแรงร่วมใจกันผลิตสื่อเพื่อสอดส่องดูแล และช่วยเหลือเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ซึ่งลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Melucci (ดังได้อ้างแล้วในบทที่ 2) ที่กล่าวถึงอัตลักษณ์ร่วม ว่าเป็นกระบวนการสร้างสำนึกร่วมของกลุ่มต่างๆ ในสังคม อันจะทำให้สมาชิกได้ตระหนักถึงลักษณะร่วมของกลุ่ม และเข้าใจว่า “พวกเรา” มีลักษณะแตกต่างไปจาก “พวกเขา” อย่างไร สำนึกร่วมดังกล่าวสามารถสร้างและปรับเปลี่ยนได้ โดยอาศัยสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นในระบบวัฒนธรรมของกลุ่ม เช่นเพลงพื้นบ้าน ตำนานเรื่องวีรกรรมของบรรพบุรุษ ดังนั้นสังคมและวัฒนธรรมจึงมีบทบาทในการสร้าง การดำรงรักษา และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์โดยตรง

11. “ขบวนการตาสับปะรด” มีการติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความคิดเห็น กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย และบุคคลกลุ่มอื่นๆ ซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่ได้มีการพบปะหรือติดต่อประสานงานกันเป็นประจำ

การทำกิจกรรมในด้านต่างๆ ของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นโอกาสที่จะทำให้สมาชิกของเครือข่ายมีโอกาสพบปะกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่ทำงานด้านที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน, บุคคลที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน, เด็กและเยาวชนกลุ่มอื่นๆ เป็นต้น เช่นกิจกรรมในการทำข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่อาสาสมัครนักข่าวออกไปทำข่าวจากแหล่ง ซึ่งการทำข่าวนั้นจะมีขั้นตอนการสัมภาษณ์แหล่งข่าว ซึ่งบุคคลที่ “ขบวนการตาสับปะรด” สนใจจะสัมภาษณ์นั้น จะเป็นบุคคลที่ทำงานด้านสื่อ, บุคคลที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน หรือเด็กและเยาวชนด้วยกันเองเป็นสำคัญ ซึ่งอาจเป็นบุคคลที่พบเป็นครั้งแรก หรือไม่ได้พบบ่อยนัก การมีโอกาสดังกล่าว หรือสัมภาษณ์บุคคลเหล่านี้เป็นโอกาสสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนของเครือข่ายเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นกับบุคคลเหล่านี้ รวมถึงการได้มีโอกาสพบปะกับเด็กและเยาวชนอื่นยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์และสร้างการขยายตัวของเครือข่าย

ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิด “ความสัมพันธ์แบบแน่นบนความสัมพันธ์แบบหลวม” (The Strength of Weak Ties) ของ Thomas E. Harris (1993) ที่กล่าวว่า การพบปะพูดคุยกันเป็นครั้งคราวระหว่างบุคคลภายในและบุคคลภายนอกชุมชนจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารใหม่ๆ ที่เพิ่มขึ้น (การจัดค่ายเยาวชนต่างจังหวัด, เครือข่ายวิทยุต่างจังหวัด) และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การสื่อสารในการจัดการประชาคมบางลำพู” ของเวทีนิ สตะเวทิน (2542) ที่กล่าวถึงปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการรวมตัวของคน คือ การสัมผัสกับภายนอก (Cosmopolite) ที่เริ่มจากการจุดประกายกับหน่วยงานภายนอก ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันระหว่างชุมชนกับภายนอก

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการรวมตัวของประชาชนที่ยังเป็นตามพี่น้องชาติพวงลำลี และวีรบุรุษ วิสารทสกุล (2540) ได้กล่าวว่าต้องมีการสื่อสารแลกเปลี่ยนตลอดจนสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันกับบุคคลภายนอก เพราะการเชื่อมโยงกับบุคคลภายนอกจะเกิดประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ

12. ในการขยายตัวของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีผู้ที่ทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงประสานเครือข่ายหลักๆ ได้แก่ กลุ่มแกนนำที่อยู่ศูนย์กลางของเครือข่าย ที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ

กลุ่มที่เป็นแกนนำเครือข่าย และผู้ดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ได้แก่ คุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ, คุณสฤณี กิรติวงศ์วานิช, ผู้ประสานงานหลักของกิจกรรมหลักต่างๆ ของ “ขบวนการตาสับปะรด” และกลุ่มของหัวหน้าเครือข่ายรายการวิทยุเด็กและเยาวชนตามต่างจังหวัด ซึ่งลักษณะการติดต่อสื่อสารเช่นนี้มีลักษณะเป็นดั่งบทบาท Coordinator หรือ Chair ที่ Belbin ได้ให้ความหมายว่า Coordinator หรือ Chair หมายถึงผู้ที่จัดการและประสานช่วยให้กลุ่มมุ่งเน้นไปยังวัตถุประสงค์หลักและให้สมาชิกกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วม

นอกจากนี้ยังพบลักษณะการติดต่อสื่อสารกันเองระหว่างสมาชิกในเครือข่ายในการนัดหมายเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิก โดยสมาชิกสามารถติดต่อกันได้อย่างอิสระ แต่ทั้งนี้การจัดกิจกรรมที่ไม่ใช่กิจกรรมที่จัดตามระยะเวลา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำอยู่ประจำ สม่ำเสมอ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเพื่อเป็นวิทยากร, กิจกรรมการฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุ หรือกิจกรรมการทำข่าวจากแหล่งข่าวต่างๆ จะมีจุดเริ่มต้นมาจากผู้ประสานงานหลักของ “ขบวนการตาสับปะรด”

เป็นที่น่าสังเกตว่า “ขบวนการตาสับปะรด” ให้ความสำคัญอย่างสูงในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย รวมถึงมีการใช้ผู้ประสานงานหลักเป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงานต่างๆ จึงทำให้การดำเนินงานของเครือข่าย และการขยายตัวของเครือข่ายเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด”

โดยทั่วไปแล้ว การเกิดขึ้นและการดำรงอยู่ของเครือข่ายเด็กเป็นเรื่องชั่วคราว ดำรงอยู่ได้ไม่นาน “ขบวนการตาสับปะรด” ก็เป็นเครือข่ายด้านเด็กและเยาวชนแบบหนึ่ง มีเหตุปัจจัยหลายประการที่ทำให้เครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ดำรงอยู่ได้ และปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องของ “ขบวนการตาสับปะรด” ทั้งสิ้น ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ คณะผู้วิจัยได้อธิบายไปแล้วในบทที่ 6 ในหัวข้อปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” ในบทนี้ เราจะมาอภิปรายผลการวิจัยที่ได้ ว่ามีประเด็นใดที่น่าสนใจบ้างดังนี้

1. มีปัจจัยหลายปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” โดยสามารถแบ่งปัจจัยออกได้เป็น 3 ระดับคือ ปัจจัยระดับบุคคล, ปัจจัยระดับกลุ่ม และปัจจัยระดับองค์กรดังผลการวิจัยที่ได้กล่าวไปแล้ว พบว่าปัจจัยระดับบุคคลที่สำคัญมากอย่างหนึ่งคือการมีผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะ คือเป็นผู้นำที่เข้มแข็งและมีความสามารถ เมื่อเราพิจารณาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาโดยอาศัยกฎพิเศษจำนวนหนึ่งของ Gladwell (อ้างถึงในกิตติ กันภัย, 2543) ที่กล่าวถึงบุคคลจำนวนหนึ่งในสังคมที่มีคุณสมบัติพิเศษ จะพบว่าคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ มีลักษณะเป็น Connector หรือกลุ่มผู้เชื่อมประสานมากที่สุด คือเป็นบุคคลที่อยู่บนยอดปิรามิด สามารถเข้าถึงสมาชิกจำนวนมากภายในเครือข่าย และสามารถเชื่อมประสานสมาชิกในเครือข่ายได้

ลักษณะที่มีคุณลักษณะพิเศษของคุณฉัตรชัยดังกล่าว เป็นเหตุปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของชาญชัย บุญเสนอ (2536) และแนวคิดของ Reeves (1970) ที่กล่าวว่ากลุ่มดำรงอยู่ได้เนื่องมาจากมีผู้นำที่ดีและเข้มแข็ง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอรอนันต์ วุฒิสเสน (2543) ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของชมรมผู้เลี้ยงปลากะพงข้อหนึ่งคือลักษณะเฉพาะของผู้นำ ซึ่งประกอบด้วย

- 1) เป็นคนดี สมาชิกให้ความเคารพนับถือ ไว้วางใจ ซื่อสัตย์
- 2) เป็นคนทำงานเพื่อส่วนรวม เสียสละ รับผิดชอบ ช่วยเหลือ
- 3) เป็นคนใฝ่รู้ ทำเป็นตัวอย่าง มีประสบการณ์
- 4) กล้าติดต่อกับหน่วยงานราชการ
- 5) เป็นผู้กว้างขวาง รู้จักคนมาก

2. ปัจจัยด้านการสื่อสารระดับกลุ่มปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” คือการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ทำให้สมาชิกต้องการร่วมกิจกรรม และสานต่อการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ลักษณะ

การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า ลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มเครือข่าย “ขบวนการตา สับปะรด” จะเน้นการทำงานร่วมกัน สมาชิกแต่ละคนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ศูนย์กลางของเครือข่าย ที่มีหน้าที่กำหนดแนวทาง ทิศทางการดำเนินงานของเครือข่ายร่วมกัน นอกจากนี้ยังเป็นผู้ส่งสารหลักไปยังสมาชิกอื่นๆ ของเครือข่าย รวมถึงเด็กและเยาวชนอื่นที่อยู่ทั่วประเทศ การทำงานของเครือข่ายมีการประสานงานกันระหว่างผู้นำของเครือข่าย ซึ่งเป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทางและแสดงความคิดเห็นตลอดจนประสานงานในเรื่องหลักๆ โดยมีสมาชิกที่อยู่ศูนย์กลางของเครือข่ายร่วมกันคิดและแสดงความคิดเห็นอย่างมีบทบาทสำคัญ

ลักษณะการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพของเครือข่ายนี้ พบในงานวิจัยที่เกี่ยวกับเครือข่ายหลายเรื่อง เช่นงานวิจัยของ อรอนันต์ วุฒิเสน (2543) ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของชมรมผู้เลี้ยงปลากะพงคือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิก ชมรมผู้เลี้ยงปลากะพงขาวเป็นชมรมที่เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น เสนอข้อเสนอนะที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชมรมอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดประชุมกลุ่ม ทำให้สมาชิกมีความรู้สึกที่ดีต่อชมรมที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของทุกคน ทำให้เกิดความรู้สึกพอใจและเต็มใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ชมรมจัดขึ้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ทำให้สมาชิกเกิดความรัก สามัคคีภายในชมรม

งานวิจัยของพจน์ ไชยสวัสดิ์ไพศาล (2544) ที่พบว่าชาวอโศกมีการใช้วันสำคัญทางศาสนาเป็นช่องทางในการรักษาความสัมพันธ์ของเครือข่ายชุมชนชาวอโศก โดยการจัดประชุมสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกวันอาทิตย์ และตามงานบุญประเพณีของชาวอโศกเป็นประจำทุก 2 เดือน เป็นการรวมสมาชิกทั่วประเทศเข้าด้วยกัน เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน ปัญหา และการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของเครือข่าย

งานวิจัยของหริสุดา ปั่นทวนันท์ (2544) เรื่องการสื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์เมาไม่ขับ ที่พบว่าการสื่อสารอย่างเป็นทางการระหว่างสมาชิกภายในเครือข่ายจะเป็นไปในรูปแบบของการประชุมร่วมกัน ซึ่งสมาชิกมีโอกาสที่จะทำการสื่อสารกันแบบสองทางที่เอื้ออำนวยให้สมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้และทัศนคติกับสมาชิกคนอื่นๆ ได้ รวมถึงการร่วม

กันวางแผน ระดมความคิดในการสร้างสรรค์แนวทางดำเนินกิจกรรม และมีการตัดสินใจร่วมกันในการหาข้อสรุปที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

และงานวิจัยของเวทีนิ สตะเวทิน (2542) ที่พบว่า เครือข่ายประชาคมบางลำพูมีความเข้มแข็ง และมีอำนาจในการต่อรองมาก ทั้งนี้เพราะมีการสื่อสาร พบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จนพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกมากขึ้น

3. ปัจจัยด้านการสื่อสารระดับกลุ่มที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” คือสมาชิกของเครือข่ายมีความสนใจ กระตือรือร้นทำงาน และเต็มใจที่จะทำงานหนักเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Reeves ในเรื่องปัจจัยที่ทำให้กลุ่มดำรงอยู่ได้และดำเนินไปได้ ดังที่ว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะดังกล่าวคือสมาชิกต้องมีความกระตือรือร้นสนใจกิจการของกลุ่ม ไม่ปล่อยให้เป็นที่ของผู้นำฝ่ายเดียว และอีกปัจจัยหนึ่ง คือการที่สมาชิกเต็มใจที่จะทำงานหนักเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและรักษาความเป็นกลุ่มไว้

กล่าวคือสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ทำงานด้วยระบบอาสาสมัคร จึงเป็นการทำงานที่ไม่เป็นการบังคับให้ทำ สมาชิกที่เข้ามาทำงานจึงมีความเต็มใจ และตั้งใจทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

4. ปัจจัยด้านการสื่อสารระดับกลุ่มที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” คือสมาชิกมีความจงรักภักดีต่อกลุ่ม ต้องการความภาคภูมิใจจากความสำเร็จของกลุ่ม และความสำเร็จของตนเอง

ในส่วนนี้อธิบายได้ว่าสมาชิกที่เป็นอาสาสมัครจะมีความตั้งใจจริงที่จะเข้าร่วมงานในกลุ่มเครือข่าย สมาชิกที่สามารถร่วมงานและอยู่ในเครือข่ายได้นานจะต้อง มีแรงจูงใจที่สามารถสนองตอบความต้องการของตนเองได้ และแรงจูงใจที่สามารถตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ (Esteem Needs) ตามทฤษฎีระดับความต้องการของมนุษย์ (Hierarchy of Needs) ของ Abraham H. Maslow ซึ่งกล่าวว่าเมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองในความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) ด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Safety or Security Needs) และความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love Needs) แล้วจะส่งผลให้เกิดความต้องการขั้นนี้ขึ้น

อธิบายได้ว่าเมื่อเด็กและเยาวชนในเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีความพร้อมทาง ด้านความต้องการของร่างกาย และมีความพร้อมในการได้รับความช่วยเหลือไม่ว่าจากผู้ปกครอง หรืออื่นๆ แล้ว เด็กและเยาวชนจะเริ่มมีความสัมพันธ์กับกลุ่มทางสังคมซึ่งก็คือกลุ่มเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” กลุ่มเครือข่ายฯ จะช่วยตอบสนองความต้องการด้านการยอมรับ และให้ ความสำคัญในบทบาทหน้าที่ทางสังคมแก่เด็กและเยาวชนให้เขาเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญ ของตนเอง เมื่อสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ได้รับการตอบสนองขั้นดังกล่าว ก็จะต้องมีการ ได้รับความยกย่องนับถือ ซึ่งลักษณะของเครือข่ายและงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” สามารถ ตอบสนองความต้องการด้านนี้ให้กับเด็กและเยาวชนที่ทำงานอย่างจริงจังและจงรักภักดีต่อกลุ่มได้

มีเด็กและเยาวชนที่ทำงานกับ “ขบวนการตาสับปะรด” จำนวนมากที่ได้รับการยกย่องนับ ถือจากสังคมในงานด้านต่างๆ เช่น งานการจัดรายการวิทยุ งานการจัดทำจดหมายข่าว ซึ่ง พิจารณาได้จากการได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนหลักของประเทศ เช่นโทรทัศน์ และหนังสือ พิมพ์ นำเอากิจกรรมและการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ดังกล่าวไปนำเสนอ ปัจจุบันจึงมี ส่วนทำให้เด็กและเยาวชนฯ ในเครือข่ายมีความภาคภูมิใจในงานที่ทำรวมถึงตำแหน่งหน้าที่ของ ตน และเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เยาวชนเหล่านี้ต้องการทำงานกับเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะ ได้รับความต้องการขั้นการยกย่องนับถือ และเพื่อความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-actualization Needs) ตามทฤษฎีของ Maslow

นอกจากนั้น “ขบวนการตาสับปะรด” ยังรู้จักการสร้างการจูงใจให้ร่วมงานกับเครือข่าย อย่างต่อเนื่อง โดยผู้ที่เข้าร่วมเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” จะได้รับบัตรสมาชิก ซึ่งออกแบบ ไว้สวยงาม และสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอในกระบวนการทำข่าว ยังจะได้รับบัตรนักข่าวจากสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งสามารถใช้ อภิสิทธิ์ในการเข้าออกสถานที่สำคัญ เช่นรัฐสภา หรืออภิสิทธิ์อื่นๆ ดังเช่นนักข่าวของสำนักข่าวทั่ว ไปด้วย ซึ่งถือเป็นรางวัล (reward) ที่จูงใจให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

5. “ขบวนการตาสับปะรด” รู้จักการสร้างรูปแบบการทำงานในลักษณะการทำทาย และ การผจญภัย ซึ่งกระตุ้นความสนใจของเด็กและเยาวชนให้เข้าร่วมเครือข่าย และอยู่ร่วมกับเครือ ข่าย โดยสามารถอภิปรายออกเป็นส่วนย่อยได้ดังนี้คือ

5.1 “ขบวนการตาสับปะรด” มีกิจกรรมที่ทำทลายความสามารถ เช่น กิจกรรมการเตรียมการและจัดรายการวิทยุ, กิจกรรมการผลิตและจัดรายการโทรทัศน์, กิจกรรมการจัดทำจดหมายข่าว “พุทไธ้เอ๋ย!” และกิจกรรมการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต เป็นต้น กิจกรรมที่กล่าวมาล้วนเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยทักษะ การฝึกฝน และการฝึกหัด ที่ทำทลายความสามารถของเด็กและเยาวชน และตรงกับธรรมชาติของเด็กและเยาวชนที่ต้องการทำกิจกรรมที่ทำทลายความสามารถ

5.2 กิจกรรมส่วนใหญ่ของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นกิจกรรมนอกสถานที่ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เป็นลักษณะคล้ายการผจญภัย ซึ่งเหมาะสมกับธรรมชาติของเด็กและเยาวชนที่ชอบการผจญภัย กิจกรรมดังกล่าวเช่น การออกไปทำข่าวของอาสาสมัครนักข่าวสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”, กิจกรรมการจัดรายการวิทยุบนสถานที่, กิจกรรมการถ่ายทอดสดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตนอกสถานที่, การจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนในต่างจังหวัด เป็นต้น

5.3 การมีวัตถุประสงค์ที่ทำทลายความสามารถของเด็กและเยาวชน ดังที่ได้อธิบายไปแล้วในบทที่ 6 ว่า วัตถุประสงค์ที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ส่งออกไปยังเด็กและเยาวชนแบ่งออกเป็นสองส่วนสำคัญ คือการให้เด็กและเยาวชนร่วมมือช่วยเหลือปัญหาสังคมโดยการรายงานพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องในชุมชนหรือสังคม เพื่อให้ได้รับการตีแผ่และนำไปสู่การดำเนินการแก้ไข และการเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักการแสดงออกและใช้ความสามารถอย่างถูกวิธี วัตถุประสงค์ดังกล่าวทำทลายความสามารถของเด็กและเยาวชน และเป็นสิ่งกระตุ้นให้ทำงานร่วมกับเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่า “ขบวนการตาสับปะรด” จะมีวัตถุประสงค์ที่ทำทลายความสามารถของเด็กและเยาวชน แต่การออกแบบภารกิจ (task) ก็ไม่ยากจนเกินไป เช่น การทำข่าวก็สามารถทำได้ง่ายๆ โดยไม่ต้องมีรูปแบบที่ชัดเจนเหมือนอย่างนักข่าวทั่วไป นอกจากนั้นผลงานของเด็กและเยาวชนยังได้มีช่องทางแสดงออกอย่างเต็มที่ เช่นการรายงานข่าวออกวิทยุ ซึ่งถือเป็นรางวัล (reward) ที่จูงใจให้เด็กและเยาวชนต้องการเข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

6. ปัจจัยด้านการสื่อสารระดับองค์กรที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” คือความง่ายที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด”

สอดคล้องกับผลการวิจัยของจารุณี พัทธพิมานสกุล (2542) ที่ศึกษาเรื่องเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวิต ซึ่งได้กล่าวถึงธรรมชาติของเครือข่ายว่า “สมาชิกสามารถเข้าออกจากกลุ่มได้ตลอดเวลา บุคคลที่มารวมตัวกันนั้น อาจจะเป็นผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างใกล้ชิดหรือผู้ที่เฝ้าดูอยู่ห่างๆ ก็ได้”

การที่สมาชิกสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้โดยง่าย และออกจากการเข้าร่วมกิจกรรมได้โดยง่าย เป็นเหตุจูงใจหนึ่งที่ทำให้สมาชิกก้าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายโดยไม่ต้องคำนึงหรือตัดสินใจถึงข้อเสียที่จะเกิดขึ้น เพราะหากเกิดผลเสียต่อตนเองก็สามารถออกจากเครือข่ายได้ ลักษณะดังกล่าวทำให้มีเด็กและเยาวชน ก้าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายอยู่ตลอดเวลา และนี่เองที่เป็นคำตอบว่าการเปลี่ยนผ่านของเด็กและเยาวชนถึงแม้จะรวดเร็ว มีการเข้าออกอยู่ตลอดเวลา และการอยู่ในเครือข่ายไม่นาน แต่ทำไมถึงสามารถทำให้เกิดความต่อเนื่องของการทำงานได้

คุณฉัตรชัยได้อธิบายถึงสาเหตุที่เด็กและเยาวชนบางคนออกไปจากกลุ่มว่า เป็นเรื่องธรรมดาเพราะคนที่ออกไปจากกลุ่มเนื่องจากมีความคิดความเชื่อของตน มีรูปแบบของเขาเอง ซึ่งบังคับไม่ได้ เด็กและเยาวชนผู้ใดที่ได้รับประโยชน์ก็จะอยู่ต่อ ประโยชน์ในที่นี้คือความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การได้ศึกษาเรียนรู้สิ่งที่ตนเองชอบ และความรู้สึกถึงพลังของตนเองในการทำงาน และคุณฉัตรชัยเสริมว่า สิ่งที่ยึดได้ง่ายที่สุดว่าใครมีจิตวิญญาณด้านการทำงานร่วมกันกับ “ขบวนการตาสับปะรด” หรือไม่ สามารถวัดได้ง่าย โดยตั้งเกณฑ์ว่าการทำงานร่วมกับ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นงานอาสาสมัคร ไม่มีรายได้ตอบแทน สิ่งนี้จะเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าผู้ที่ร่วมทำงานกับ “ขบวนการตาสับปะรด” ต้องเป็นผู้ที่สนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ มากกว่าการได้รับผลประโยชน์เป็นตัวเงินตอบแทน ดังที่คุณฉัตรชัยกล่าวไว้ว่า

แต่ละคนที่เข้ามาขบวนการตาสับปะรด เข้ามาเพื่อหาสิ่งที่เขาขาด คนที่ออกไป ไม่อยู่กับเรา เพราะเขามีฟอร์ม (Form) มีแบบของเขาเอง มีค่านิยมไปตามสังคม ทำให้เขาไม่อยู่ เพราะฉะนั้นสิ่งที่วัดได้的最ง่ายที่สุดในการดูว่ามีจิตวิญญาณด้านนี้หรือไม่ คือมีรูปแบบที่น่าสนใจ สอดคล้องหรือไม่ วิธีการวัดตรงนี้ได้ง่ายที่สุดคือ การตั้งกฎเกณฑ์ว่า เราไม่มีค่าตอบแทนให้ ใครอยู่ ไม่อยู่ก็จะทราบทันที (ฉัตรชัย เชื้อรามัญ, สัมภาษณ์ 21 กรกฎาคม 2547)

7. “ขบวนการตาสับปะรด” มีการถ่ายทอดแนวความคิด ความรู้ และการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปสู่สมาชิกของเครือข่ายที่เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งทำให้สมาชิกพอใจในผลงานตนเอง และต้องการทำต่อไป

โดยเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีการถ่ายทอดความรู้ระหว่างสมาชิกของเครือข่ายอยู่ตลอดเวลา จากกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ต้องอาศัยการถ่ายทอดความรู้ และคำแนะนำต่างๆ เมื่อสมาชิกเครือข่ายเข้าร่วมกิจกรรมการปฏิบัติดังกล่าวก็จะเกิดการพูดคุยเพื่อฝึกฝนและถ่ายทอดความรู้ระหว่างสมาชิกในเครือข่ายเองที่เคยผ่านการทำกิจกรรมนั้นมาอย่างชำนาญ และโดยผู้ประสานงานหลักของเครือข่าย

การให้คำแนะนำและถ่ายทอดความรู้อยู่เสมอ ทำให้การทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีพัฒนาการก้าวหน้า และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สมาชิกพอใจกับผลงานของตนและต้องการทำงานไปเรื่อยๆ และยังเป็นจุดสนใจให้เด็กและเยาวชนคนอื่นๆ เข้าร่วมในเครือข่ายมากขึ้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดขั้นตอนในการสร้างกลุ่มและเครือข่ายของพัฒนา บุญรัตน์พันธ์ (ดังที่อ้างแล้วในบทที่ 2) ที่การสร้างกลุ่มและเครือข่ายต้องมีการส่งเสริมวิชาการ

8. “ขบวนการตาสับปะรด” ได้จัดเครือข่ายแบบสร้างสมดุล ระหว่างความมีอิสระกับความมีวินัย จะเห็นว่า “ขบวนการตาสับปะรด” ให้อิสระกับสมาชิกในการเข้าออก และร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ แต่ “ขบวนการตาสับปะรด” ก็มีการส่งเสริมระเบียบวินัย หรือข้อปฏิบัติร่วมกัน เพื่อสร้างความเป็นระเบียบ และเป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการรักษาเสถียรภาพของเครือข่าย

โดยในเรื่องของกฎกติกาการรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมความมีระเบียบของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” นั้น กิจกรรมในค่ายเยาวชนถือเป็นกิจกรรมหลักที่สร้างความเคารพในกฎระเบียบของเครือข่าย เพราะสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่จะเข้ามาร่วมกิจกรรมในค่าย จำเป็นต้องเรียนรู้กฎระเบียบของค่ายเยาวชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมาชิกของเครือข่ายต้องมีหน้าที่สำคัญในการเป็นผู้นำกิจกรรม ซึ่งควรจะต้องสามารถเป็นแบบอย่างในกฎระเบียบที่ดีได้

นอกจากนี้ในการจัดทำจดหมายข่าว “พูทโธเอีย!” และการจัดรายการวิทยุ ก็ต้องอาศัยระเบียบวินัยในการทำงาน ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีการพูดถึง และให้ความสำคัญอยู่ตลอด เช่นกิจ

กรรมการประเมินผลการออกอากาศรายการวิทยุ ที่กระทำหลังจากการออกอากาศเสร็จสิ้น และนำการอภิปรายโดยนางสาวน้ำค้าง คำแดง ซึ่งในการพูดคุยจะให้ความสำคัญกับเรื่องระเบียบวินัยเป็นอย่างมาก เช่นเรื่องของการตรงเวลา มารยาทในการใช้คำพูดออกอากาศ เป็นต้น

“ขบวนการตาสับปะรด” ยังมีระเบียบ หรือข้อตกลงที่คุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ได้ตกลงกันไว้กับเด็กและเยาวชนที่เข้ามาทำงานร่วมกันอยู่ 2 ข้อคือ

- 1) ห้ามการโกหก
- 2) ต้องรักษาผลการเรียน ไม่ให้ผลการเรียนลดต่ำลง

ซึ่งข้อตกลงทั้งสองข้อนี้มีผลค่อนข้างสำคัญต่อสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” คุณฉัตรชัย และผู้ประสานงานหลักของกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะคุณสฤณี กิรติวงศ์วานิช ได้ร่วมตรวจสอบโดยการซักถาม และพูดคุยถึงผลการเรียนของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเสมอ โดยเฉพาะสมาชิกในส่วนกลาง เพื่อรับทราบ และให้ข้อเสนอแนะทางด้านการเรียน พร้อมทั้งมีการประเมินเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมว่า มีการพัฒนาด้านการศึกษาไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ ส่วนระเบียบการห้ามการโกหกนั้น คุณฉัตรชัย และคุณสฤณี ได้ตรวจสอบโดยการสอบถามเรื่องราวต่างๆ จากเด็กและเยาวชนหลายๆ คนอยู่เสมอ เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง และบางครั้งทำให้ทราบได้ว่าใครโกหกหรือไม่ อย่างไร ซึ่งการตรวจสอบของคุณฉัตรชัย และคุณสฤณี ส่วนมากจะเป็นไปโดยที่เด็กและเยาวชนไม่รู้ตัว นอกจากนั้นคุณฉัตรชัย และคุณสฤณียังได้เน้นย้ำถึงระเบียบทั้งสองข้อนี้อยู่เสมออีกด้วย

ลักษณะการตั้งข้อกฎเกณฑ์ทั้งหมดดังที่กล่าวมา สอดคล้องกับแนวคิดขั้นตอนในการสร้างกลุ่มและเครือข่ายของพัฒน์ บุญรัตน์พันธ์ (ดังที่อ้างแล้วในบทที่ 2) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมระเบียบวินัย ได้แก่ การมีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับในการรวมกลุ่มและมีระเบียบวินัยในการปฏิบัติต่อกัน สร้างความเข้มแข็งให้เครือข่าย

9. “ขบวนการตาสับปะรด” มีการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มสมาชิก เพื่อสร้างความสามัคคีกลมเกลียว และความใกล้ชิด ผูกพัน

โดยการส่งเสริมสัมพันธภาพ หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกแต่ละบุคคลจะควบคู่ไปกับการได้พบปะพูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตามกิจกรรมที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้จัดขึ้น ซึ่งกิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นนั้นคณะผู้วิจัย

ได้กล่าวไปแล้ว กิจกรรมเหล่านี้จะส่งเสริมสัมพันธภาพส่วนบุคคล ทำให้สมาชิกในเครือข่าย “ขบวนการตาข่ายประรด” มีความสัมพันธ์และความกลมเกลียวมากยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่าลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดขั้นตอนในการสร้างกลุ่มและเครือข่ายของพัฒนา บุญรัตน์พันธ์ (ดังที่อ้างแล้วในบทที่ 2) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มให้มีความกลมเกลียวแน่นแฟ้น และสอดคล้องกับที่กล่าวว่า การเสริมสร้างกลุ่มและเครือข่าย ต้องส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งสถานภาพผูกพัน โดยพยายามส่งเสริมให้มีความผูกพันระหว่างสมาชิก ส่งเสริมให้ทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในกลุ่มและรู้จักรับผิดชอบร่วมกันกับกลุ่ม

และลักษณะดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Shaw (1964 อ้างถึงในพจน์ ไชยสวัสดิ์ไพศาล, 2544: 157) ที่กล่าวไว้ว่า การสื่อสารถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะว่าถ้ากลุ่มต้องการที่จะให้การทำงานได้ผลอย่างเต็มที่ บุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มจะต้องสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างง่ายและมีประสิทธิภาพ

10. เครือข่ายของ “ขบวนการตาข่ายประรด” มีลักษณะการกระจายอำนาจสูง การทำงานดำเนินไปโดยความคิดเห็นของสมาชิกผู้เข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่าย และเครือข่ายมีความยืดหยุ่นในการดำเนินการสูง

ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความแตกต่างอย่างตรงกันข้ามจากผลการวิจัยของ พรรณสิริ จิตรรัตน์ (2544: 138) ที่พบว่าลักษณะของเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี มีลักษณะสำคัญคือ

- 1) เป็นเครือข่ายที่มีการครอบงำสูง (Highly Dominant Network)
- 2) เป็นเครือข่ายที่มีการรวมศูนย์สูง (Highly Centralized Network)
- 3) เป็นเครือข่ายที่มีความยืดหยุ่นน้อย (Lowly Flexible Network)

ซึ่งความแตกต่างนี้อาจจะเกิดจากความมุ่งหมายของกลุ่มเครือข่ายเป็นสำคัญ เครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น เป็นเครือข่ายการสื่อสารของผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ซึ่งมีอำนาจครอบงำและมีวัตถุประสงค์ทางการเมืองอย่างชัดเจน ลักษณะของเครือข่ายจึงมีการครอบงำสูง, มีการรวมศูนย์ของเครือข่ายสูง และมีความยืดหยุ่นน้อย ลักษณะเช่นนี้มีความแตกต่างจาก

เครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” เนื่องจาก “ขบวนการตาสับปะรด” มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน จึงมีลักษณะการครอบงำน้อย ส่วนลักษณะการรวมศูนย์ของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” เกิดขึ้นเฉพาะช่วงแรกที่เริ่มเครือข่ายเท่านั้น ดังที่ได้อธิบายมาแล้วในข้อที่ผ่านมา ลักษณะความยืดหยุ่นในการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นลักษณะสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” รักษาเสถียรภาพอยู่ได้

11. พบว่าเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกับเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นเด็กและเยาวชนปกติธรรมดา ไม่ใช่เด็กที่มีความพิเศษด้านความอัจฉริยะที่เกินความสามารถของบุคคลตามธรรมชาติ

จากการเก็บข้อมูลพบว่า เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วม “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นเด็กและเยาวชนที่มีความรู้ ความสามารถเท่าที่เด็กและเยาวชนโดยทั่วไปพึงมีในอายุและวัยที่เท่ากัน กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วม “ขบวนการตาสับปะรด” ไม่ได้มีความสามารถพิเศษแตกต่างนอกเหนือไปจากความสามารถของบุคคลธรรมดาในด้านต่างๆ การเข้าร่วมเครือข่าย และการรักษาเครือข่ายให้ดำรงอยู่จึงไม่ใช่สาเหตุเนื่องจากความสามารถอันเป็นพิเศษนอกเหนือจากเด็กและเยาวชนโดยทั่วไปแต่อย่างใด

แต่หลังจากเข้าร่วมกับเครือข่าย กระบวนการทำงาน และการหล่อหลอม ชัดเจนทางความคิด ทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ ตระหนักถึงคุณค่าของการร่วมงานกับเครือข่าย มีจุดมุ่งหมายในการทำกิจกรรม และต้องการทำกิจกรรมด้วยความชอบ และความสนใจของตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งกระบวนการทำงาน การหล่อหลอม ชัดเจนทางความคิดนี้ ผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดคือ คุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ซึ่งเป็นผู้อธิบาย ให้ข้อคิด แนวคิด และสื่อสารกับกลุ่มเด็กและเยาวชนในเครือข่าย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ที่อยู่ที่ส่วนกลางอยู่บ่อยครั้ง ทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ ตระหนักและเห็นคุณค่าของการทำงานเพื่อสังคม และตระหนักถึงคุณค่าของการทำงานเพื่อการศึกษาเรียนรู้เรื่องที่ตนเองสนใจ รวมทั้งยังเป็นโอกาสให้ได้ค้นหาสิ่งที่ตนเองชอบ ตนเองถนัด

12. เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วม “ขบวนการตาสับปะรด” หลายคน มีความสามารถที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น และบางคนมีความสามารถหลายอย่าง

ความสามารถที่เอื้อต่อการทำงานดังกล่าวเช่น ลักษณะความเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา และการเอื้ออาทร ช่วยเหลือผู้อื่น นอกจากนั้นเยาวชนหลายคนเป็นผู้ที่มีความสามารถทางด้านการพูด มีความสามารถคิดอย่างเป็นระบบ และกล้าแสดงออก มีเยาวชนอยู่หลายคนที่มีความสามารถเหล่านี้ และบางคนมีความสามารถเหล่านี้หลายอย่างอยู่ในตัวคนเดียว

จากลักษณะดังกล่าวคณะผู้วิจัยมองว่า ลักษณะเช่นนี้สามารถเกิดขึ้นได้ในกรณีการรวมกลุ่มต่างๆ ไปทางสังคม ซึ่งต้องมีทั้งผู้ที่มีความสามารถที่เอื้อต่อการทำงาน มีความสามารถหลายอย่าง และต้องมีทั้งผู้ที่ไม่มีความสามารถที่เอื้อต่อการทำงาน มีความสามารถไม่หลากหลาย ประปนอยู่ในกลุ่มหรือสังคมเดียวกัน ทำให้มองว่าลักษณะของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่มีเด็กและเยาวชนหลายคนมีความสามารถที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น และบางคนมีความสามารถหลายอย่าง เป็นเรื่องปกติธรรมดาของการรวมกลุ่มทั่วไป ไม่อาจเป็นเหตุผลได้ว่า เด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นกลุ่มมีความสามารถผิดแผกแตกต่างจากกลุ่มอื่น จึงทำให้เครือข่ายดำรงอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพ

13. เด็กและเยาวชนที่มีความสามารถที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น หรือมีความสามารถหลายอย่าง มักจะเข้าร่วมเครือข่ายกับ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นเวลานาน และมักมีหน้าที่รับผิดชอบเป็นหน้าที่หลักในเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด”

จากการสังเกตและเก็บข้อมูล พบว่าเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถที่เอื้อต่อการทำงาน หรือมีความสามารถหลายอย่าง มักจะเข้าร่วมเครือข่ายกับ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นเวลานาน และมีหน้าที่รับผิดชอบหลักๆ หลายอย่าง ยกตัวอย่างบุคคลที่มีลักษณะเด่นที่สุด ที่มีความสามารถที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความสามารถหลายอย่างคือ นางสาวน้ำค้าง คำแดง หรือน้องเล็ก ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเป็นผู้นำสูง กล้าคิด กล้าแสดงออก และนำเสนอมุมมองที่แปลกใหม่ นางสาวน้ำค้าง เข้าร่วมเครือข่ายมาตั้งแต่การอบรมนักจัดรายการวิทยุรุ่นที่ 1 (พ.ศ. 2542) นับตั้งแต่นั้นมา นางสาวน้ำค้าง ได้รับบทบาทที่โดดเด่นเสมอมา เช่นการเป็นนักจัดรายการประจำของรายการวิทยุเด็กและเยาวชน จนปัจจุบันนางสาวน้ำค้างทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานหลักของรายการวิทยุเด็กและเยาวชน นอกจากนั้นยังทำหน้าที่ที่โดดเด่นอื่นๆ ในเครือข่าย เช่น เป็นแกนหลักของกลุ่มอาสาสมัครนักข่าว เป็นผู้จัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต เป็นต้น เนื่องจากนางสาวน้ำค้างเป็นผู้ที่มีความสามารถที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความสามารถหลายอย่างนั่นเอง

ตัวอย่างเยาวชนอีกคนหนึ่งที่มีความสามารถที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความสามารถหลายอย่างคือนายจุลศักดิ์ แก้วกาญจน์ หรือน้องไอซ์ ซึ่งเข้าร่วมเครือข่ายเมื่อปี พ.ศ. 2545 น้องไอซ์เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง มีความคิดที่เป็นระบบและมีความเป็นผู้นำ จากแรกเริ่มที่น้องไอซ์เข้ามาร่วมเครือข่ายในฐานะผู้จัดรายการวิทยุเด็กและเยาวชน ปัจจุบันน้องไอซ์มีหน้าที่หลายอย่าง เช่น เขียนคอลัมน์ในจดหมายข่าว "พุทโธเอ๋ย!", จัดรายการวิทยุ, จัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต, อาสาสมัครนำข่าวที่ได้รับความไว้วางใจให้ไปทำข่าว หรือร่วมเวทีเสวนาต่างๆ เป็นประจำ เป็นต้น

14. พบว่าปัจจัยด้านการสื่อสารที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” แต่ละปัจจัยจะมีผลต่อการรักษาเสถียรภาพมากน้อยแตกต่างกัน กล่าวคือมีปัจจัยสำคัญที่เป็นปัจจัยหลักในการรักษาเสถียรภาพ และมีปัจจัยเสริมที่มีความสำคัญรองลงมาแต่ช่วยสนับสนุนให้เกิดเสถียรภาพ โดยคณะผู้วิจัยจะขอพิจารณาถึงความสำคัญของปัจจัยทั้งหมดโดยแยกออกเป็น 2 ประเด็นปัจจัยคือ ปัจจัยหลัก และปัจจัยเสริม ดังนี้

14.1 ปัจจัยหลักด้านการสื่อสารที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด”

1) ความสำเร็จของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ในการกระตุ้นความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมด้วย “การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล”

ประเด็นเรื่องการใช้การสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคล ถือเป็นปัจจัยหลักสำคัญที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพ เนื่องจากประสิทธิภาพของรูปแบบการสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคลเองที่มีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวใจค่อนข้างสูง และผู้รับสารมีโอกาสคล้อยตามได้ง่าย ประกอบกับการสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคลยังเป็นการสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว ใกล้ชิด และแพร่กระจายไปได้ง่าย

2) การมีผู้นำที่เข้มแข็งและมีความสามารถ

ลักษณะเด่นของคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ซึ่งเป็นผู้ที่เชื่อมั่นในอุดมการณ์ ความคิด ได้เป็นปัจจัยหลักสำคัญที่ทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” ดำเนินการมาได้ตามทิศทางในปัจจุบัน คุณฉัตรชัย เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายที่เป็นแกนหลักเชื่อมโยงให้เครือข่ายเข้มแข็งและมีเสถียรภาพมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ซึ่งเป็นเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของ “ขบวนการตาสับปะรด”

3) การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายของ “ขบวนการตาสับปะรด”

ประเด็นการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายก็เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากการเลือกใช้สื่อที่หลากหลายช่องทาง สามารถทำให้ตัวสารจาก “ขบวนการตาสับปะรด” เข้าถึงเด็กและเยาวชนได้จำนวนมากมาหลายกลุ่ม เพราะแต่ละช่องทางการสื่อสารล้วนมีลักษณะเฉพาะในตัวเอง การเลือกใช้เพียงสื่อใดสื่อหนึ่งอาจไม่ครอบคลุมมากนัก

4) การใช้จดหมายทำให้การติดต่อระหว่างสมาชิกไม่ขาดหาย

การใช้จดหมายติดต่อสื่อสารกันระหว่างสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ก็ถือเป็นปัจจัยหลักด้านการสื่อสารที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ยังคงใช้ติดต่อสื่อสารต่อเนื่องกันจนถึงปัจจุบัน ในการรายงานแง่บวกแฉการกระทำที่ผิดกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามศีลธรรมในพื้นที่ที่สมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” พบเห็น นอกจากนี้ยังใช้ติดต่อสื่อสารเพื่อรายงานความเคลื่อนไหวของกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในพื้นที่ของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด”

5) การใช้จดหมายข่าวเชื่อมโยงสมาชิก

การใช้จดหมายข่าว “พุทโธเอ๋ย!” ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ถือเป็นปัจจัยสำคัญหลักในการเชื่อมโยงสมาชิกเข้าไว้ด้วยกัน ทำให้มีเสถียรภาพอยู่ได้ จดหมายข่าว “พุทโธเอ๋ย!” ถูกส่งไปยังสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ทั่วประเทศ และผู้ที่มีความใกล้ชิดกับเครือข่ายดังกล่าวไปแล้ว ทำให้รับทราบความเคลื่อนไหวในข้อมูลข่าวสาร หรือกิจกรรมที่ “ขบวนการตาสับปะรด” จัดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

6) การใช้สื่อวิทยุรายงานกิจกรรมความเคลื่อนไหว

รายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นปัจจัยด้านการสื่อสารหลักที่สำคัญมาก เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถครอบคลุมถึงเด็กและเยาวชน และสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้มากที่สุด เนื่องจากคลื่นความถี่ที่ออกอากาศสามารถกระจายเสียงครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ รายการวิทยุจึงเป็นปัจจัยหลักที่เชื่อมโยงสมาชิก และสานต่อกิจกรรม

7) การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นฐานข้อมูลรวบรวมข่าวสารและกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด”

สื่ออินเทอร์เน็ตของ “ขบวนการตาสับปะรด” หรือเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด (<http://www.thailandkid.com>) ถือเป็นสื่อที่เป็นปัจจัยหลักอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” ถึงแม้จะเป็นสื่อที่ยังไม่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในหมู่

สมาชิกมากนักเพราะเป็นสื่อที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ และต้องอาศัยเทคโนโลยีสูงในการเข้าชม แต่ถือเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพมากในการติดต่อสื่อสาร เนื่องจากสมาชิกสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้ด้วยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) และยังเป็นสื่อที่รวบรวมเนื้อหาสำคัญของ “ขบวนการตาหลับپرد” ไว้ทั้งหมด และยังเป็นแหล่งรวบรวมข่าวสาร กิจกรรม รวมถึงพื้นที่แสดงความคิดเห็นที่สำคัญของ “ขบวนการตาหลับپرد”

8) การฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุที่มีมาอย่างต่อเนื่อง

การฝึกอบรมรายการวิทยุที่มีมาต่อเนื่องตั้งแต่การเริ่มจัดรายการวิทยุ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ดึงดูดความสนใจเด็กและเยาวชนให้เข้าร่วมการฝึกอบรม และร่วมสมัครเป็นสมาชิก “ขบวนการตาหลับپرد” เพิ่มขึ้นตลอดเวลา นอกจากนั้นการฝึกอบรมการจัดรายการวิทยุยังเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนที่เคยผ่านการฝึกอบรมมาแล้ว มาให้คำแนะนำหรือมาเป็นวิทยากรในเรื่องที่ตนเองสนใจและถนัด ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญที่เชื่อมสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกของ “ขบวนการตาหลับپرد” ให้คงอยู่ตลอด

9) สมาชิกกลุ่ม “ขบวนการตาหลับپرد” มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน (เพราะทำงานด้วยกันเสมือนเป็นระบบเครือญาติ)

ปัจจัยเรื่องความใกล้ชิดสนิทสนมของกลุ่มสมาชิก “ขบวนการตาหลับپرد” ถือเป็นปัจจัยหลักด้านการสื่อสารที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง เพราะลักษณะการทำงานที่ใกล้ชิดเสมือนเป็นเครือญาติ ย่อมสร้างความสนิทสนมกลมเกลียว และความรักความผูกพันในกลุ่ม ทำให้เครือข่ายภายในกลุ่มสมาชิกเชื่อมโยงอย่างแข็งแกร่ง และต่อเนื่อง

10) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการทำงานของ “ขบวนการตาหลับپرد” ทำให้สมาชิกต้องการร่วมกิจกรรม

“ขบวนการตาหลับپرد” มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ อย่างมาก มีการกระตุ้นให้เข้าร่วมกิจกรรม ร่วมแสดงความคิดเห็น เป็นผู้นำกิจกรรมฯ เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม จะได้รับการสนับสนุนให้แสดงออก รู้จักแสดงความคิดเห็น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด ทศนคติในเรื่องราวที่สร้างสรรค์ในแนวทางการดำเนินกิจกรรม และรักษาความมั่นคงของเครือข่าย

11) มีวัตถุประสงค์ทำลายความสามารถให้เด็กและเยาวชนร่วมมือช่วยแก้ปัญหาสังคม

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของ “ขบวนการตาสับปะรด” ในข้อนี้ สามารถสร้างความสนใจกับเด็กและเยาวชนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” มากมาย ถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญอีกข้อหนึ่งที่กระตุ้นให้จำนวนสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” เพิ่มขึ้น และเป็นปัจจัยที่ทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกรักและชอบในงานที่ทำ

12) มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกอย่างอิสระและใช้ความสามารถอย่างถูกวิธี (ในรูปแบบของการใช้สื่อ)

ปัจจัยข้อนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับข้อที่ผ่านมา คือสามารถสร้างความสนใจกับเด็กและเยาวชนให้เข้าร่วมงานกับ “ขบวนการตาสับปะรด” ทำให้มีผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” อยู่ตลอด และปัจจัยข้อนี้ยังสร้างความท้าทายในการทำงานให้เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ชอบและสนุกกับการทำงาน

14.2 ปัจจัยเสริมด้านการสื่อสารที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด”

1) การสร้างความรู้สึกร่วมในเรื่องเดียวกันในค่ายเยาวชน

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในค่ายเยาวชนถือเป็นปัจจัยเสริมสำคัญที่มีผลต่อการสร้างความสนใจให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่าย เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” การสร้างความรู้สึกในเรื่องเดียวกัน หรือเรื่องที่สนใจร่วมกันในค่ายเยาวชน จึงมีผลอย่างสำคัญต่อการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่าย สมัครเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ด้วย การที่มีสมาชิกสมัครเข้ามาโดยตลอดสามารถทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” มีเสถียรภาพอยู่ได้

2) การสอดแทรกเนื้อหาการดำเนินงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ในกิจกรรมค่ายเยาวชน

ปัจจัยที่ถือเป็นปัจจัยเสริมอีกข้อหนึ่งคือการสอดแทรกเนื้อหาการดำเนินงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ลงในกิจกรรมค่ายเยาวชนฯ ในกิจกรรมค่ายเยาวชนฯ นอกจากจะมีเนื้อหาให้ตระหนักและเข้าใจถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ค่ายเยาวชนต้องการเน้นแล้ว ในสาระเนื้อหายังมีการสอดแทรกเนื้อหาที่ให้สมาชิกทราบถึงลักษณะการทำงาน และการดำเนินงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายเกิดความสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ด้วย

3) การพูดคุยใกล้ชิดในค่ายเยาวชนฯ ทำให้เกิดความเป็นกันเอง และความผูกพัน

การพูดคุยกันอย่างใกล้ชิดในค่ายเยาวชนฯ ถือเป็นปัจจัยเสริมอีกข้อหนึ่ง เนื่องจากการพูดคุยและทำกิจกรรมร่วมกันอย่างใกล้ชิดในค่ายเยาวชนฯ ทำให้เด็กและเยาวชนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้โดยง่าย โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งเด็กและเยาวชนสามารถใช้การพูดคุยที่ใกล้ชิด ชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ได้

4) การเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในค่ายเยาวชนฯ เป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด”

ปัจจัยนี้ถือเป็นปัจจัยเสริมอีกอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญ ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมในค่ายเยาวชนฯ ของ “ขบวนการตาสับปะรด” หรือค่ายเยาวชนฯ ที่มีกลุ่มของ “ขบวนการตาสับปะรด” ไปร่วมเป็นวิทยากร สามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ทันที เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนฯ สามารถเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้โดยง่าย ปัจจัยนี้จึงมีส่วนสำคัญในการเพิ่มจำนวนสมาชิก

5) สมาชิกของเครือข่ายมีความสนใจ กระตือรือร้น และเต็มใจที่จะทำงานหนักเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของเครือข่าย

งานของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นงานอาสาสมัคร ดังนั้นผู้ที่เข้ามาร่วมกิจกรรมจึงเข้ามาด้วยความสมัครใจ ไม่มีใครบังคับ ดังนั้นอาสาสมัครของเครือข่ายจึงเต็มใจที่จะทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ รวมถึงเต็มใจดำรงรักษาเครือข่ายให้เข้มแข็ง เพื่อสานต่อแนวความคิดที่ตนเองสนใจ แต่ต้องการมีส่วนร่วม

6) สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อกลุ่ม และต้องการความภาคภูมิใจจากความสำเร็จของกลุ่ม

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกของเครือข่ายที่ทำงาน และร่วมกิจกรรมกับ “ขบวนการตาสับปะรด” อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลายาวนานนั้น มีแรงจูงใจมาจากความจงรักภักดีต่อกลุ่ม และนอกจากนั้นยังต้องการได้รับความภาคภูมิใจจากการทำงานของกลุ่มแล้วประสบความสำเร็จเป็นที่ยกย่องของสังคม

7) ความง่ายที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด”

การสมัครเข้าเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” สามารถทำได้หลายวิธี ดังที่ได้กล่าวมาแล้วและแต่ละวิธีการก็เป็นวิธีการที่สะดวก เช่นการส่งจดหมายไปสมัคร การสมัครโดยผ่านการฝึกอบรม

รมรายการวิทยุฯ หรือการสมัครโดยการกรอกข้อมูลในเว็บไซต์ เป็นต้น การมีหลายช่องทางในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกทำให้ผู้ที่สนใจสมัครเข้าร่วมได้โดยง่าย

8) ความง่ายและความอิสระที่จะทำงานในลักษณะของ “ขบวนการตาสับปะรด”

ข้อนี้เป็นปัจจัยเสริมอีกปัจจัยหนึ่ง ที่กระตุ้นความสนใจให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมเป็นสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” และเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้เป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ทำงานอย่างต่อเนื่อง ความง่ายและความอิสระในการทำงานทำให้ผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกมีความสะดวกในการทำงาน ปัจจัยนี้จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้สมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” เพิ่มขึ้น และยังคงอยู่กับ “ขบวนการตาสับปะรด”

9) การมีเวลาว่างของเด็กและเยาวชน

นอกจากการใช้เวลาทางการศึกษาแล้ว เด็กและเยาวชนจะมีเวลาที่เหลือในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่ตนเองสนใจ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมในโรงเรียนหรือกิจกรรมนอกโรงเรียน กิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” ก็เป็นกิจกรรมหนึ่งที่เด็กและเยาวชนให้ความสนใจนอกเหนือจากการใช้เวลาในการศึกษา การที่เด็กมีเวลาว่างทำให้สามารถมาร่วมทำกิจกรรมกับเครือข่ายได้อย่างต่อเนื่อง

10) การได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนอยู่ภายใต้ควบคุมของบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง ผู้ปกครองต้องอนุญาต เด็กและเยาวชนจึงจะเข้าร่วมกิจกรรมกับ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ ทั้งนี้ “ขบวนการตาสับปะรด” ต้องมีความน่าเชื่อถือในตัวขององค์กรและกิจกรรมที่จัดขึ้น ซึ่งเครือข่ายได้มีการเชิญผู้ปกครองมาเข้าร่วมกิจกรรมในบางครั้ง ทำให้เครือข่ายได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองมาตลอด เป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถร่วมงานกับเครือข่ายได้อย่างต่อเนื่อง

11) การนำเสียงสะท้อนจากกลุ่มผู้เปิดรับสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” มาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพของการทำงาน

การนำเสียงสะท้อนการทำงานจากกลุ่มผู้เปิดรับสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” มาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการทำงาน ถือเป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญข้อหนึ่งที่ทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” มองเห็นข้อเด่นข้อด้อยของการทำงานของกลุ่ม การเกิดเสียงสะท้อนทำให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขในทางที่ดีขึ้น เมื่อได้ปรับปรุงแก้ไข งานที่ทำรวมถึงกลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด” เองก็จะ

พัฒนาและก้าวหน้ามากขึ้น จุดนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” รักษาเสถียรภาพไว้ได้

15. ถึงแม้ว่า “ขบวนการตาสับปะรด” จะปราศจากเงินทุนก้อนใหญ่ในการดำเนินงาน แต่สามารถดำรงอยู่ได้ เนื่องจากปัจจัยดังต่อไปนี้

15.1 การมีอุดมการณ์ที่จะทำงานโดยไม่ต้องใช้เงินทุนมาก

อุดมการณ์นี้เป็นอุดมการณ์ตั้งแต่ตอนเริ่มแรกของการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์ฯ ของคุณฉัตรชัย เนื่องจากคุณฉัตรชัยเห็นว่า การดำเนินประโยชน์เพื่อสังคมไม่จำเป็นต้องใช้เงินมากมาย ทั้งนี้เพื่อเป็นองค์กรที่เป็นแบบอย่างให้แก่องค์กรด้านเด็กและเยาวชนอื่น ว่าการทำงานไม่จำเป็นต้องอาศัยเงินทุนที่เป็นเงินก้อนใหญ่เสมอไป ก็สามารถทำงานได้ การมีอุดมการณ์ที่มุ่งมั่นว่าไม่มีเงินก้อนใหญ่ก็สามารถดำเนินการได้ ทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” มีความเข้มแข็งในการต่อสู้กับอุปสรรคทางการเงิน และทำให้มองว่าปัญหาด้านการเงินไม่ใช่เรื่องใหญ่สำหรับการดำเนินงานกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับสังคม จุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การได้ถ่ายทอดความคิด การได้สร้างคน สร้างประโยชน์ให้กับสังคมมากกว่า รวมถึงประเด็นเรื่องการได้แบ่งปันความรู้ ความคิดให้กับเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งที่คุณฉัตรชัยภาคภูมิใจ ดังที่ได้กล่าวไว้ว่า

ความรู้สึกชอบคุณตัวเองจริงๆ นั่นคือพลังชีวิต นั่นคือคุณค่า บางคนชอบคุณตัวเองไม่ได้เลย ถ้ามีมากขึ้น บ่อยครั้งขึ้น แสดงว่าเรามีพลังมากขึ้น ความสมบูรณ์เกิดขึ้นแล้ว และเมื่อนั้นการแบ่งปันจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ จะเห็นว่าตัวชีวิตว่าคนมีคุณค่าหรือไม่ตรงนี้ไม่ใช่เงินอีกต่อไป (ฉัตรชัย เชื้อรามัญ, สัมภาษณ์ 21 กรกฎาคม 2547)

15.2 การมีรายได้จากการขอทุนจากโครงการต่างๆ

รายได้ส่วนย่อยของ “ขบวนการตาสับปะรด” ส่วนหนึ่งมาจากการเขียนโครงการเพื่อขอทุนกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ทั้งนี้โครงการที่ขอ จะเป็นกิจกรรมในส่วนย่อยด้านใดด้านหนึ่งในการดำเนินการของ “ขบวนการตาสับปะรด” เช่นการขอทุนเพื่อสนับสนุนคอมพิวเตอร์เพื่อการออกอากาศรายวิทยุบนอินเทอร์เน็ตของเครือข่ายวิทยุบนอินเทอร์เน็ต 9 จังหวัด, การขอทุนเพื่อการทำวิจัยด้านการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในสื่อมวลชน เป็นต้น ความบ่อยครั้งในการ

ขอทุนโครงการต่างๆ ของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะไม่มีกำหนดแน่นอน ขึ้นอยู่กับโอกาสว่ามีหน่วยงานใดที่มีทุนที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการดำเนินงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งการขอทุนเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” และทุนเหล่านี้เป็นทุนที่ช่วยสนับสนุนด้านการทำกิจกรรมของตาสับปะรดโดยตรง

15.3 การมีรายได้จากกองทุนสื่อเพื่อเด็ก

กองทุนสื่อเพื่อเด็ก ที่ตั้งขึ้นมาโดย “ขบวนการตาสับปะรด” เอง ถือเป็นทุนอีกส่วนหนึ่งที่ช่วยในการดำเนินกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” รายได้ที่ได้จากกองทุนสื่อเพื่อเด็ก เป็นรายได้ที่ไม่มากนัก รายได้หลักมาจากการที่ “ขบวนการตาสับปะรด” เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม แล้วได้ค่าตอบแทนกลับมา เช่นค่าตอบแทนในการถ่ายทอดเสียงทางวิทยุบนอินเทอร์เน็ต, ค่าตอบแทนจากการเป็นวิทยากรให้กับค่ายเยาวชน เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีรายได้จากการจำหน่ายของที่ระลึก และค่าสมาชิกจดหมายข่าว ซึ่งเป็นรายได้ที่ไม่มากนัก

15.4 การมีรายได้จากการบริจาคเป็นตัวเงิน และสิ่งของ

การได้รับรายได้จากการบริจาคหากเป็นจำนวนเงินถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับรายได้ส่วนอื่น เพราะ “ขบวนการตาสับปะรด” ไม่เน้นการรับบริจาคเป็นจำนวนเงิน แต่เน้นการรับบริจาคเป็นสิ่งของที่จำเป็นกับการดำเนินกิจกรรมมากกว่า เช่นการบริจาคอุปกรณ์เครื่องเขียน, อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

การมีรายได้จากทั้งสามส่วนนี้ ถึงแม้จะไม่ใช่ว่ารายได้จำนวนมากแต่สามารถทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” ดำเนินกิจกรรมอยู่ได้โดยตลอด ไม่จำเป็นต้องมีทุนเป็นจำนวนเงินก้อนใหญ่ในการดำเนินกิจกรรม

ประเด็นเรื่องเป้าหมายของการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

1. สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีเป้าหมายของการทำข่าวอยู่ 3 เป้าหมายคือ 1) เพื่อเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เสนอมุมมองของตนเองในการรายงานข่าว 2) เพื่อให้เด็ก

และเยาวชนรับรู้ถึงข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับตนเอง จากมุมมองของเด็กและเยาวชนเอง 3) เพื่อเป็นสิ่งกระตุ้นให้สังคมหันมาสนใจประเด็นด้านเด็กและเยาวชน

จากเป้าหมายดังกล่าวจะเห็นว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ให้ความสำคัญกับการเป็นสื่อเพื่อสะท้อนความคิด ความเห็นของเด็กและเยาวชน โดยให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้สะท้อนแนวคิด และนำเสนอความคิดของเด็กด้วยตัวของเขาเอง ซึ่งแตกต่างจากสำนักข่าวโดยทั่วไป ที่มีนโยบายและจุดมุ่งหมายทางด้านการข่าวเพื่อสะท้อนความคิด ความเห็นของบุคคลทั่วไปในสังคม โดยอาศัยมุมมองของผู้สื่อข่าว ซึ่งไม่ได้เป็นตัวแทนของกลุ่มทางสังคมได้ครอบคลุมทุกกลุ่ม ดังผลการวิจัยของ ปรัชย์ ศตะสุข (2541) ที่พบว่าสำนักข่าวเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีนโยบายและจุดมุ่งหมายทางด้านการข่าว เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลและข่าวสารที่หลากหลายครอบคลุมไปทั่วโลก เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ฟัง

นอกจากนั้น จากเป้าหมายข้อแรกก็กล่าวถึงการเป็นพื้นที่เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เสนอมุมมองของตนเองในการรายงานข่าว ถือเป็นการเปิดเวทีเพื่อฝึกฝนกระบวนการ และทักษะการทำข่าวให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งต่างจากเป้าหมายการทำงานของผู้ใหญ่ที่ต้องอาศัยความชำนาญและความเป็นมืออาชีพ (Professional) ดังเช่นสำนักข่าวทั่วไป

2. ผู้สื่อข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เข้าร่วมกิจกรรมการทำข่าวด้วยความสมัครใจ โดยมีชื่อเรียกเฉพาะว่า “อาสาสมัครนักข่าวขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้เป็นผู้สื่อข่าวอย่างเป็นทางการเป็นมืออาชีพ (Non-Professional) อย่างเต็มตัวดังเช่นสำนักข่าวโดยทั่วไป ลักษณะการทำข่าวของอาสาสมัครนักข่าวขบวนการตาสับปะรด จะทำข่าวโดยอาศัยการฝึกฝนซึ่งได้รับคำแนะนำจากเยาวชนผู้ที่เข้ามาทำกิจกรรมการทำข่าวก่อนอาสาสมัครนักข่าวคนนั้นๆ จึงกล่าวได้ว่าการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” สนใจเรื่อง “การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนที่ทำข่าว” มากกว่าการหวังเรื่อง “ตัวข่าว” ดังเช่นสำนักข่าวโดยทั่วไป

อาสาสมัครนักข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะมีการทำงานในลักษณะชั่วคราว ไม่ได้เจาะจงทำข่าวด้านนั้นเป็นประจำ หรือมีหน้าที่ในการทำข่าวเป็นประจำ ต้องสลับสับเปลี่ยนหน้าที่กันไปอยู่เสมอ ยกตัวอย่างเช่นการไปทำข่าวตามสถานที่ต่างๆ นั้น ไม่สามารถกำหนดได้ว่าอาสาสมัครนักข่าวคนใดจะต้องไปบ้างได้ เนื่องจากการที่จะไปทำข่าวใดได้ขึ้นอยู่กับเวลาที่เอื้ออำนวยและปัจจัยเสริมอื่นๆ เช่น การได้รับอนุญาตจากผู้ปกครอง เป็นต้น ตัวอย่างอื่นอีกเช่น การรายงานข่าวในรายการวิทยุ เด็กและเยาวชนที่จัดรายการวิทยุไม่สามารถจัดรายการเป็นประจำได้ตลอด

ต้องสลับผลัดเปลี่ยนผู้อื่นที่เข้ามาใหม่มาจัดรายการแทน เช่นนางสาวน้ำค้าง คำแดง ผู้ประสานงานหลักรายการวิทยุเด็กและเยาวชน เมื่ออายุเกิน 18 ปี ต้องให้รุ่นน้องมาจัดรายการแทน ส่วนตนเองต้องทำหน้าที่อื่น เป็นต้น

ในเรื่องของความเป็นมืออาชีพนี้ คุณจัดรัชย์ได้ให้ทัศนะไว้ว่า สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาข่ายประรด” มีความเป็นมืออาชีพ แต่เป็นมืออาชีพตามตัวชี้วัดของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน คือตัวชี้วัดที่ความอยากรจะเรียนรู้แล้วนำมาถ่ายทอดต่อ ซึ่งส่วนนี้คุณจัดรัชย์ เล่าให้ฟังว่า

สำนักข่าวของเรา ถามว่าเป็นมืออาชีพไหม ผมว่าเป็นมืออาชีพนะ แต่ใช้ตัวชี้วัดอย่างเขาไม่ได้ เราใช้ตัวชี้วัดของเราที่อยากรู้จริงๆ แล้วเอาเรื่องนั้นมาถ่ายทอดต่อ ประเด็นที่ถ่ายทอดจึงเป็นประเด็นทางจิตวิญญาณ เช่นเราเอาเรื่องคนตาบอดมาถ่ายทอดด้วยใจ (จัดรัชย์ เชื้อรามัญ, สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2547)

ซึ่งลักษณะของอาสาศัมครดังกล่าว แตกต่างจากลักษณะของผู้สื่อข่าวของเสียงอเมริกา ประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตามผลการวิจัยของปรีชัย ศตะสุข (2541) ที่พบว่าผู้สื่อข่าวของสำนักข่าวฯ ต้องมีประสบการณ์ และความเป็นมืออาชีพ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการทำงานโดยตรง โดยผู้สื่อข่าวของเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความเป็นสื่อมวลชนอาชีพเต็มตัว (Professional Journalist)

และการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนจะเน้นการให้อาสาศัมครนักข่าวได้ทดลองฝึกฝน เพื่อพัฒนาตนเองในการทำข่าว ถือเป็น “เวทีฝึกฝนเรียนรู้” มากกว่าเป็น “แหล่งผลิตข่าว” กล่าวคือไม่ได้ต้องการ “คนทำข่าวเป็น” เพื่อมาทำข่าวให้ดี แต่เลือก “คนที่สนใจ” มาเรียนรู้ให้ทำข่าวเป็นมากกว่า

3. สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาข่ายประรด” เป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์สำคัญอยู่ที่การแสวงหา รวบรวมข่าวสาร และข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับข่าวสาร โดยมีเจตนาที่จะเปิดเผยข้อเท็จจริงต่างๆ ให้ปรากฏ และสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ทำงานโดยลักษณะของงานอาสาศัมคร คืออาศัยความร่วมมือจากสมาชิกของเครือข่าย โดยผู้ที่เป็นอาสาศัมครในการทำข่าว ไม่มีค่าตอบแทนที่เป็นค่าจ้าง หรือผลประโยชน์ทางธุรกิจแต่อย่างใด

ลักษณะของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ดังกล่าวมีทั้งส่วนที่สอดคล้องและแตกต่างจากนิยามคำว่า “สำนักข่าว” ของกิตติมา สุรสนธิ์ ดังได้อ้างไปแล้วในบทที่ 2 ที่กล่าวว่าสำนักข่าว “คือองค์กรที่มีวัตถุประสงค์สำคัญอยู่ที่การแสวงหา รวบรวมข่าวสาร และข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับข่าวสาร โดยมีเจตนาที่จะเปิดเผยข้อเท็จจริงต่างๆ ให้ปรากฏ รวมทั้งกระจายข้อเท็จจริงเหล่านั้นออกสู่กิจการที่เกี่ยวข้องกับข่าวสาร บางกรณีอาจจะกระจายไปสู่บุคคลแต่ละคนเป็นรายๆ ไป เพื่อที่จะให้กลุ่มกิจกรรมหรือบุคคลนั้นๆ ได้รับบริการข่าวที่สมบูรณ์ อย่างเท่าเทียมกันด้วยการแลกเปลี่ยนกับเงินที่จ่ายเป็นค่าบริการ และอยู่ภายใต้เงื่อนไขทางกฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ และผลประโยชน์ทางธุรกิจ”

จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” มีวัตถุประสงค์ดังที่กิตติมา สุรสนธิ์ ได้กล่าวไว้ คือเป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์สำคัญอยู่ที่การแสวงหา รวบรวมข่าวสาร และข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับข่าวสาร โดยมีเจตนาที่จะเปิดเผยข้อเท็จจริงต่างๆ ให้ปรากฏ แต่สำนักข่าวเด็กและเยาวชนทำงานโดยอาศัยความสมัครใจในการทำงาน โดยอาสาสมัครนักข่าวไม่มีค่าตอบแทนที่เป็นค่าจ้าง หรือผลประโยชน์ทางธุรกิจ แต่สิ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ต้องการทำงานอย่างเต็มความสามารถ อาจจะเนื่องมาจากความต้องการพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น และวัตถุประสงค์ที่ทำหายความสามารถของเด็กและเยาวชนให้เข้าร่วม นอกจากนี้ยังอาจรวมถึงปัจจัยอื่นๆ ที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วในเรื่องปัจจัยด้านการสื่อสารที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด”

จากกรณีของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะเป็นตัวอย่างได้อย่างดีถึงองค์กรที่สามารถดำเนินการ และทำงานไปได้โดยปัจจัยเรื่องค่าจ้างและค่าตอบแทนไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ ถือเป็นการทำงานด้วยความสมัครใจและการต้องการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างแท้จริง

4. สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” มีโครงสร้างที่ไม่สลับซับซ้อน โดยสำนักข่าวฯ จะขึ้นตรงต่อศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์ เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจัดตั้งโดยคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีคุณ สกฤณี กิรติวงศ์วานิช เป็นผู้ประสานงานหลัก และมอบหมายภาระหน้าที่ในการทำข่าวให้กับอาสาสมัครนักข่าว การผลิตข่าวขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างอาสาสมัครนักข่าวและผู้ประสานงานหลัก

ซึ่งลักษณะดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิจัยของ อังคณา วิชิตากุล (2537) ที่พบว่าโครงสร้างการทำงานของสำนักข่าวจีจี เพรส ในประเทศไทยมี 2 ลักษณะคือ ในส่วนของสาขากรุงเทพฯ จะเป็นระบบ Bureaus System ส่วนบริษัทจีจี เพรส ประเทศไทย เป็นการบริหารงานในรูปแบบบริษัทเอกชน เป็นนิติบุคคลไทย โดยทั้งสองส่วนจะทำหน้าที่ผลิตข่าวแยกออกจากกันคือ สาขากรุงเทพฯ จะรับผิดชอบข่าวในแถบอินโดจีน และต้องขึ้นตรงกับสำนักงานใหญ่ที่โตเกียว ส่วนบริษัทจีจี เพรส ประเทศไทย รับผิดชอบข่าวในประเทศ โดยการผลิตข่าวขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้บริหารบริษัท

จะเห็นได้ว่าโครงสร้างของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ กับสำนักข่าวจีจี เพรส ในประเทศไทย มีความแตกต่างกัน โดยโครงสร้างของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีความซับซ้อนน้อยกว่า ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจาก ลักษณะงานของสำนักข่าวเด็กที่ไม่มีความซับซ้อนมากนัก รวมถึงขนาดของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน ไม่ได้มีขนาดใหญ่ มีจำนวนบุคลากรค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับสำนักข่าวจีจี เพรส ในประเทศไทย

5. ลักษณะการทำงานของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” มีการบริหารงานตามวัตถุประสงค์ โดยผู้ประสานงานหลักและอาสาสมัครนักข่าวขบวนการตาสับปะรด จะทำงานร่วมกัน มีการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบ และให้เลื่อกวิธีการดำเนินการตามความสามารถและความถนัดของอาสาสมัครนักข่าวแต่ละคนแต่ให้บรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน

ลักษณะการทำงานดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารตามเป้าหมาย (Management by Objective) ซึ่ง ธงชัย สันติวงษ์ (2535 อ้างถึงใน กรรณิการ์ มณีสว่างวงศ์, 2538) ได้อธิบายถึงแนวคิดนี้ว่า การปฏิบัติตามแนวคิดนี้ผลที่ได้จากผู้ใต้บังคับบัญชาจะมีมาก เพราะเป็นวิธีที่มีลักษณะตรงตามธรรมชาติของคน กล่าวคือ บุคลากรโดยส่วนใหญ่ต้องการปฏิบัติงานโดยมีความเป็นตัวของตัวเองที่จะคิดทำงานด้วยตนเองตามวิธีการที่ตนเห็นว่าดีที่สุด ซึ่งจะส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้สึกในแง่ดีตลอดเวลา รวมทั้งช่วยป้องกันมิให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างเป้าหมายขององค์กร

การที่สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” มีการบริหารงานตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของกรรณิการ์ มณีสว่างวงศ์ (2538) ที่พบว่ากระบวนการทำงานของนักเขียนนักข่าว Outlook จากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ มีลักษณะการบริหารงานที่เรียกว่า “การบริหารงานตามเป้าหมาย” (Management by Objective หรือ MBO) ซึ่งการบริหารลักษณะนี้จะเน้นไปที่กระบวนการที่ผู้บังคับบัญชา (ผู้นำ) และผู้ใต้บังคับบัญชาได้ร่วมกันบริหารงาน โดยที่

จะมีการกำหนดขอบเขตสิ่งที่จะต้องรับผิดชอบให้แก่ผู้ปฏิบัติรับไป และให้ผู้ปฏิบัติงานดำเนินงานโดยเลือกวิธีการดำเนินงานของตนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามความถนัดของผู้ปฏิบัติงาน

6. ในกระบวนการทำงานของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” มีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ประสานงานหลักกับอาสาสมัครนักข่าวอยู่ตลอดเวลา มีการให้ความสำคัญกับอาสาสมัครนักข่าวเป็นอย่างมาก และให้อิสระในการทำข่าวอย่างเต็มที่ โดยผู้ประสานงานหลักจะทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา และชี้แนะแนวทางเท่านั้น

ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของกรรณิการ์ มณีสว่างวงศ์ (2538) ที่พบว่ากระบวนการทำงานของนักเขียนนักข่าว Outlook จากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ มีลักษณะการเปิดกว้างของผู้นำ รวมทั้งมีวิธีการสื่อสารแบบสองทางของนักเขียนนักข่าว ซึ่งนำไปสู่การทำงานแบบเป็นทีม สร้างให้แต่ละคนมีความสนใจงานของอีกฝ่ายหนึ่งและส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมกันในการทำงาน ซึ่งบรรณาธิการจะให้อิสระทั้งด้านความคิดและการทำงาน โดยจะทำหน้าที่เพียงแค่ให้คำปรึกษา แนะนำ และร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเท่านั้น

7. สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ไม่ได้มีการแบ่งประเภทของข่าวดังเช่นลักษณะของสำนักข่าวทั่วไป ที่มีการแบ่งประเภทข่าวเป็นข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวสังคมและสตรี ข่าวกีฬา เป็นต้น แต่สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ใช้ข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนเป็นตัวตั้งในกระบวนการทำข่าว

8. สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” มีวัตถุประสงค์หลักที่จะหาข่าวสารเพื่อนำส่งให้สื่อ (Channels) ของ “ขบวนการตาสับปะรด” เอง โดยไม่ได้นำส่งผู้ประกอบการด้านข่าวสารและแก่เอกชน และสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไม่ใช้การขายข่าวที่เป็นเชิงธุรกิจ ซึ่งมีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากนิยามคำว่า “สำนักข่าว (News Agencies)” ของยูเนสโก ดังได้อ้างมาแล้วในบทที่ 2 ที่กล่าวไว้ว่า สำนักข่าวคือ “การประกอบการที่มีวัตถุประสงค์หลักที่จะหาข่าวสารเพื่อจัดส่งให้กับผู้ประกอบการด้านข่าวสาร เพื่อจัดส่งให้กับผู้ประกอบการด้านข่าวสาร และในบางกรณีเพื่อให้แก่เอกชน โดยมีหลักการว่าจะเสนอบริการข่าวที่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ และเป็นกลางเท่าที่จะทำได้ โดยการขายซึ่งต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่ถือปฏิบัติทางธุรกิจและประเพณีนิยม”

ลักษณะดังกล่าวอาจเกิดขึ้นเนื่องจากเป้าหมายของสำนักข่าวเด็กเป็นสำคัญ ที่ต้องการสร้างพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เสนอความคิดของตนเองในการรายงานข่าว, ต้องการ

เป็นสื่อกลางให้เด็กและเยาวชนรับรู้ถึงข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับตัวเอง และต้องการกระตุ้นให้สังคมเห็นความสำคัญของประเด็นด้านเด็กและเยาวชน ดังผลการวิจัย โดยการทำข่าวเพื่อวัตถุประสงค์ในการขายข่าว และคำนึงถึงผลประโยชน์ทางธุรกิจ อาจทำให้เด็กและเยาวชนที่ก้าวเข้ามาทำงานส่วนนี้ เข้ามาทำงานด้วยแรงจูงใจเพื่อหวังผลตอบแทนทางธุรกิจ และไม่ได้ตอบสนองเป้าหมายของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ อย่างแท้จริง

โดยสรุปแล้วเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาหลับประด” มีลักษณะที่แตกต่างจากคำนิยามของสำนักข่าว (News Agency) ที่หลายคนได้ให้ไว้ การใช้ชื่อว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาหลับประด” อาจจะเนื่องมาจากสำนักข่าวเด็กและเยาวชนมีขั้นตอนของกระบวนการทำข่าวที่คล้ายคลึงกับสำนักข่าวโดยทั่วไปอยู่หลายขั้นตอน

ประเด็นเรื่องกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาหลับประด”

1. สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาหลับประด” มีกระบวนการทำข่าวที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีลักษณะไม่เป็นทางการ และมีขั้นตอนของกระบวนการทำข่าวหลักๆ ที่สำคัญอยู่ 6 ขั้นตอน คือ 1) การรวบรวมประเด็นข่าวที่น่าสนใจ 2) การเตรียมประเด็นในการทำข่าว 3) การออกไปทำข่าว 4) การเรียบเรียงประเด็นข่าว 5) การคัดเลือกข่าว และ 6) การรายงานข่าว ซึ่งกระบวนการทำข่าวดังกล่าว มีลักษณะการทำงานที่เฉพาะของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาหลับประด” คือ มีขั้นตอนการทำงานที่ไม่เป็นทางการ และอาศัยการแนะนำถ่ายทอดความรู้ต่อกันมา ดังได้อธิบายไปแล้ว ลักษณะการทำข่าวดังกล่าวจึงมีความแตกต่างจากกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวโดยทั่วไป

หากเราพิจารณาเพียงประเด็นของขั้นตอนในการทำข่าว ในขั้นตอนหลักๆ จะพบว่าขั้นตอนของกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวแต่ละแห่งจะมีความแตกต่างกันไป จะมีทั้งส่วนที่เหมือนกันและส่วนที่แตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการทำข่าวของแต่ละสำนักข่าว ยกตัวอย่างเช่น ผลการวิจัยของ อังคณา วิชิตากุล (2537) ที่พบว่าสำนักข่าวจีจี เพรส มีกระบวนการผลิตข่าวอยู่ 6 ขั้นตอน ซึ่งแตกต่างในรายละเอียด คือ 1) การรวบรวมข่าว 2) การคัดเลือกข่าว 3) การแปลข่าว 4) การแก้ไขข่าว 5) การพิมพ์และโรเนียวข่าว และ 6) การจัดส่งข่าว

ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความแตกต่างจากผลการวิจัยของ ปรัชย์ ศตะสุข (2541) ที่พบว่า เสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการทำข่าวคือ

- 1) การวางแผนเดินทางไปทำข่าว (Travel Plan)
- 2) การมอบหมายงาน (Assignment)
- 3) การคัดเลือกข่าว (News Selection)
- 4) การรวบรวมข้อมูล (News Gathering)
- 5) การเขียนข่าว (News Writing)
- 6) การตรวจสอบแก้ไข (News Editing)
- 7) การบันทึกเสียง (Voicing)
- 8) การส่งรายงานข่าว (Voice and Text Feeding)

และจากผลการวิจัยที่ค้นพบ ก็ยังมีความแตกต่างจากผลการวิจัยของกรรณิการ์ มณีสว่าง วงศ์ (2538) ที่พบว่านักเขียนนักข่าว Outlook จากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ มีกระบวนการทำงานซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ 1) การประชุมข่าว 2) การออกไปทำข่าว 3) การเขียนสารคดีและข่าวประชาสัมพันธ์ 4) การเข้าเวรเข้า

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลจะเห็นได้ชัดเจนว่า สำนักข่าวแต่ละแห่งจะมีขั้นตอนในการทำข่าวแตกต่างกันออกไป ซึ่งอาจจะมีทั้งส่วนที่เหมือนกัน และส่วนที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะวัตถุประสงค์ในการทำข่าวของแต่ละสำนักข่าวเอง เช่นเดียวกับสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะด้านเด็กและมีขั้นตอนการทำข่าวที่แตกต่างออกไปจากสำนักข่าวอื่นๆ ดังจะได้อภิปรายในข้อถัดไป

2. ในแต่ละขั้นตอนในกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” มีความแตกต่างจากการทำข่าวของสำนักข่าวโดยทั่วไป โดยถึงแม้ว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” จะมีขั้นตอนกระบวนการทำข่าวคล้ายกันกับสำนักข่าวโดยทั่วไป แต่ยังมีความแตกต่างกันในรายละเอียด โดยสามารถพิจารณาวิเคราะห์ได้ที่ละขั้นตอนของกระบวนการทำข่าวดังนี้

2.1 การรวบรวมประเด็นข่าวที่น่าสนใจ

พบว่าถึงแม้สำนักข่าว “ขบวนการตาสับปะรด” จะถือเป็นสื่อมวลชนหนึ่ง และมีแหล่งข่าวส่งข่าวสารมายังสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ แต่ข่าวที่ส่งมายังสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เป็นข่าวที่จำกัดอยู่เพียงข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ซึ่งแตกต่างจากสำนักข่าวโดยทั่วไป สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ สนใจประเด็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน และการพูดคุยถึงประเด็นข่าวจะมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ทั้งนี้เนื่องจากแหล่งข่าวที่ส่งมายังสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ “ขบวนการตาสับปะรด” ทราบว่า สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีเป้าหมายเพื่อการนำเสนอข่าวและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนโดยตรง ประเด็นข่าวที่เกี่ยวกับเรื่องอื่นๆ จึงไม่ได้ส่งมายังสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ

2.2 การเตรียมประเด็นในการทำข่าว

พบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” จะมีลักษณะการเตรียมประเด็นโดยการให้ผู้ที่เคยทำมาก่อนแนะนำว่าควรเตรียมประเด็นอย่างไร ซึ่งในสำนักข่าวโดยทั่วไปอาจมีผู้แนะนำเช่นกัน แต่เนื่องจากงานของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เป็นงานอาสาสมัครจึงมีผู้ผ่านเข้าออกในสำนักข่าว และการทำข่าวมากมาย กระบวนการแนะนำการเตรียมประเด็นข่าวจึงเกิดขึ้นตลอดเวลาที่มีอาสาสมัครคนใหม่เข้ามาทำงาน และการเตรียมประเด็นข่าวนอกจากจะเป็นการเตรียมฐานข้อมูลให้กับเด็กและเยาวชนแล้ว ยังเป็นการเตรียมการเรียนรู้และพัฒนาเด็กและเยาวชนไปในตัว ในการที่จะก้าวเป็นผู้นำกิจกรรมด้านต่างๆ ในอนาคตด้วย

2.3 การออกไปทำข่าว

พบว่าอาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะมีลักษณะการออกไปทำข่าวหรือการหาข่าวเหมือนกับสำนักข่าวโดยทั่วไป โดยสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะเน้นการทำข่าวโดยการสัมภาษณ์เป็นหลัก และการพิจารณาเอกสารประกอบเพิ่มเติม ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับสำนักข่าวโดยทั่วไป หากพิจารณาการหาข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เปรียบเทียบกับแนวคิดการหาข่าวของชวรัตน์ ชาญชัย ดังที่ได้รวบรวมไว้แล้วในบทที่ 2 จะพบว่า การหาข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ในแต่ละครั้ง จะใช้วิธีการเข้าถึงข่าวเป็นหลัก กล่าวคือ อาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะใช้วิธีการเข้าไปสู่ข่าว (Access) เป็นหลักในการหาข่าว

และสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ยังมีการหาข่าวโดยการได้รับแจกข่าวสารหรือข่าวแจก (News Release) ซึ่งสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ต้องส่งอาสาสมัครนักข่าวไปยังแหล่งข่าวนั้นอีก

ครั้งหนึ่งเพื่อทำข่าวนั้นมานำเสนอ นอกจากนั้นสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ยังมีการหาข่าวจาก ประการประชุมแถลงข่าว และไมตรีจิตของแหล่งข่าวด้วย ซึ่งส่วนมากจะเป็นองค์กรที่ทำงานทาง ด้านเด็กและเยาวชนเหมือนกัน โดยเมื่อสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ได้รับข่าวดังกล่าว จะส่งอาสา สัมภาษณ์ข่าวออกไปทำข่าวนั้นเพื่อนำมารายงานอีกทีหนึ่ง สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะไม่นำ ข่าวสำเร็จที่ได้มานำเสนอโดยทันที ส่วนการหาข่าวโดยวิธีการอื่นๆ เช่น การประชาสัมพันธ์, ข่าว ระหว่างประเทศ และข่าวรั่ว ตามการศึกษาไม่พบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีการหาข่าวจาก แหล่งดังกล่าว

2.4 การเรียบเรียงประเด็นข่าว

พบว่าสิ่งที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนอีกอย่างหนึ่งระหว่างกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าว โดยทั่วไป กับสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะเป็นขั้นตอนของการเรียบเรียงประเด็นข่าว ซึ่งส่วนนี้ สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” จะให้อิสระในการเรียบเรียงหรือเขียนข่าวมาก ไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบการเขียนข่าวที่เป็นทางการ อาสาสมัครข่าวสามารถเขียนข่าวได้โดย อิสระตามความถนัด และลีลา (Style) ของตนเอง และให้อิสระมากจนสามารถไม่ต้องเขียนเป็น เนื้อข่าวทั้งหมดก็ได้ โดยอาจเขียนเพียงประเด็นที่สำคัญเท่านั้น เนื่องจากหากเป็นการรายงานข่าว ผ่านทางรายการวิทยุเด็กและเยาวชนฯ ผู้ทำข่าวนั้นจะเป็นผู้รายงานข่าวเอง จึงสามารถเขียน ประเด็นได้ตามความเข้าใจ กล่าวได้ว่าการเขียนเรียบเรียงประเด็นข่าวเป็นไปตามอัตลักษณ์ของ เด็กและเยาวชนแต่ละคน แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้คำแนะนำของผู้ที่เป็นอาสาสมัครที่มีความชำนาญ และทำงานมาก่อน

ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความแตกต่างจากผลการวิจัยของปรีชัช ศตะสุข (2541) ที่พบว่า เสี่ยงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการจะเป็นผู้ตัดสินใจ ร่วมกันว่าจะเขียนข่าวในรูปแบบใด โดยอยู่บนหลักการชัดเจนที่ต้องนำเสนอเหตุการณ์อย่างเป็น ลำดับ ครบถ้วนสมบูรณ์ และให้มุมมองกว้าง รวมทั้งมีความสมดุลในเนื้อหา ทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้ ง่าย

และหากพิจารณาเรื่องการเรียบเรียงข่าวหรือการเขียนข่าวของอาสาสมัคร “ขบวนการตา สับปะรด” ตามแนวคิดเรื่องการเขียนข่าวของจอห์น วุฑฒิกกรรมรักษา ซึ่งได้รวบรวมไว้ในบทที่ 2 ซึ่ง ประกอบด้วยเรื่องโครงสร้างของการเขียนข่าว และรูปแบบของการเขียนข่าว จึงไม่สามารถนำมา พิจารณากับการเรียบเรียงข่าวหรือการเขียนข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตา

สับปะรด” ได้ เว้นแต่แนวคิดเรื่องหน้าที่สำคัญของนักข่าวในการเขียนข่าว ซึ่งสามารถอธิบายได้กับการเรียบเรียงข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ได้

โดยแนวคิดนี้ได้อธิบายถึงหน้าที่สำคัญของนักข่าวว่า จะต้องระลึกถึงหลักสำคัญในการนำเสนอข่าวคือ

1) ข่าวจะต้องเป็นหรือมาจากข้อเท็จจริง

โดยตามแนวคิดนี้ได้กล่าวไว้ว่า ข่าวจะต้องมาจากสถานการณ์ (Situation) เหตุการณ์ (Occurrence) ความคิด (Thoughts) และข้อคิดเห็น (Ideas) ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งในหลักสำคัญข้อนี้ หากเราพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เราจะพบว่า ปัจจัยเนื้อหาของข่าวที่ต้องเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกข่าว ดังนั้นอาสาสมัครนักข่าวต้องตระหนักอยู่เสมอว่าจะต้องเขียนข่าวจากข้อเท็จจริง

2) ข่าวจะต้องเป็นสิ่งที่น่าสนใจ (News must be interesting)

การเขียนข่าวในสิ่งที่น่าสนใจถือเป็นส่วนสำคัญที่อาสาสมัครนักข่าว “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ต้องทำ เพราะสิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาคัดเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ในปัจจัยเรื่องมุมมองด้านความน่าสนใจต่อเด็กและเยาวชนของเนื้อหาข่าว

3) ข่าวจะต้องเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับคนหมู่มาก

ในเรื่องนี้เป็นสิ่งที่อาสาสมัครนักข่าว “ขบวนการตาสับปะรด” ต้องพิจารณาเช่นกันในการเขียนข่าว ในปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวก็มีประเด็นเรื่องนี้อยู่อย่างชัดเจนในปัจจัยเรื่องเนื้อหาข่าวต้องไม่ใช่ข่าวที่น่าเสนอเฉพาะเด็กและเยาวชนบางกลุ่ม

2.5 การคัดเลือกข่าว

ในส่วนของการคัดเลือกข่าว สำนักข่าวโดยทั่วไปผู้ที่มีหน้าที่สำคัญในการพิจารณาคัดเลือกข่าวได้แก่บรรณาธิการข่าว (Editor) ดังผลการวิจัยของปรีชัย ศตะสุข (2541) ที่พบว่าเสียงอเมริกา ประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีบรรณาธิการที่ศูนย์ข่าว ทำหน้าที่ตรวจสอบ แก้ไขเนื้อหาข่าวที่ผู้สื่อข่าวเขียน ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความแตกต่างจากสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” อย่างชัดเจน เพราะผู้ที่คัดเลือกข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะเป็นอาสาสมัครนักข่าวผู้ที่ทำข่าวนั้นเองก่อนเป็นอันดับแรก เมื่อข่าวที่ทำมานั้นไม่สามารถจะออกอากาศในเวลาที่กำหนดในรายการวิทยุเด็กและเยาวชนได้หมด หรือไม่สมารถที่จะนำลงในจดหมายข่าวฯ และเว็บไซต์ไทยแลนด์คิดได้ทั้งหมดเนื่องจากความจำกัดของเวลาและพื้นที่ หลังจากอาสาสมัครนักข่าวผู้นั้นได้คัดเลือกข่าวด้วยตนเองเป็นอันดับแรกแล้ว จึงจะนำข่าวไปปรึกษากับคุณสุกัญญา กิริติ

วงศ์วานิช ซึ่งเป็นผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” อีกครั้งหนึ่งเพื่อพิจารณาคัดเลือกข่าวตามความเหมาะสมและปัจจัยต่างๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว เพื่อพิจารณาคัดเลือกข่าวตามความเหมาะสม

2.6 การรายงานข่าว

พบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะรายงานข่าวผ่านสื่อที่ตนเองมี เช่นเดียวกันกับสำนักข่าวโดยทั่วไป แต่จะแตกต่างกันที่การรายงานข่าวจะใช้ลักษณะคำพูดที่เป็นการบอกกล่าว หรือเล่าให้ฟัง มากกว่าการอ่านออกอากาศอย่างเป็นทางการเหมือนการออกอากาศของสำนักข่าวโดยทั่วไป

จากการศึกษาถึงกระบวนการทำข่าวทั้ง 6 ขั้นตอนทีกล่าว่า จะเห็นได้ว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” มีระบบ (System) ในกระบวนการทำข่าวคล้ายคลึงกับกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวโดยทั่วไป แต่สิ่งที่แตกต่างออกไปคือการให้เสรีภาพ หรือความยืดหยุ่น (Flexibility) กับเด็กและเยาวชนในกระบวนการทำข่าว เช่นในการให้อิสระในการเขียนเรียบเรียงข่าวอย่างใดก็ได้ เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากสำนักข่าวโดยทั่วไปที่ต้องเขียนข่าวตามรูปแบบที่องค์กรข่าวนั้นกำหนด และจะเห็นได้อีกว่า ในขั้นตอนกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ นั้น จะเน้นการเรียนรู้ ฝึกทักษะไปพร้อมๆ กับการทำงาน โดยเด็กและเยาวชนที่เข้ามาทำงานไม่จำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานสำหรับกระบวนการทำข่าวมาก่อน

จากการเปรียบเทียบในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการทำข่าวที่ผ่านมา เราสามารถเขียนออกมาเป็นตารางได้ดังนี้

ขั้นตอนของกระบวนการทำข่าว	สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด”	สำนักข่าวอื่นๆ ที่นำมาศึกษา
1. การรวบรวมประเด็นข่าวที่น่าสนใจ	- จากแหล่งข่าวที่ส่งมา หรือจากความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของอาสาสมัครนักข่าว	- จากแหล่งข่าวที่ส่งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของสำนักข่าวอื่นๆ
2. การเตรียมประเด็นข่าว	- เตรียมประเด็นโดยการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทำมาก่อนแนะนำ	- เตรียมประเด็นข่าวโดยผู้สื่อข่าวเอง
3. การออกไปทำข่าว	- เน้นการสัมภาษณ์เป็นหลัก และมีการพิจารณาเอกสารประกอบเพิ่มเติม	- มีการสัมภาษณ์ และการพิจารณาเอกสารประกอบ
4. การเรียบเรียงประเด็นข่าว	- ให้อิสระในการเรียบเรียงข่าวตามความถนัดและลีลาของตนเอง โดยอาจเขียนเพียงประเด็นสำคัญ ไม่จำเป็นต้องเขียนเนื้อหาทั้งหมด	- มีหลักเกณฑ์และรูปแบบชัดเจนในการเขียนเรียบเรียงข่าว ต้องนำเสนอเหตุการณ์อย่างเป็นลำดับครบถ้วน
5. การคัดเลือกรายการ	- อาสาสมัครนักข่าวเป็นผู้คัดเลือกข่าวเองในลำดับแรก และนำไปปรึกษากับคุณสุกัญญา กิริยวงศ์วานิช ผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าว	- บรรณาธิการข่าวเป็นผู้คัดเลือก
6. การรายงานข่าว	- รายงานผ่านสื่อของตนเอง	- รายงานผ่านสื่อของตนเอง และมีการขยายข่าวเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” กับสำนักข่าวอื่นๆ

3. อาสาสมัครนักข่าว “ขบวนการตาสับปะรด” มีหน้าที่หลักคือ การออกไปหาข่าว ซึ่งหน้าที่ที่จะต้องทำคือการสัมภาษณ์ การบันทึกเสียงหรือการจดข้อมูล รวมถึงการเข้าไปสังเกตกิจกรรมที่ต้องการทำข่าว การพิจารณาเอกสารประกอบของกิจกรรม และการทำประเด็นย่อเพื่อรายงานข่าว

ลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องหน้าที่ของผู้สื่อข่าวของฉอาน วุฑฒิ ธรรมรักษา ที่กล่าวถึงหน้าที่ของผู้สื่อข่าวไว้ 5 ประการ คือการจดบันทึกข้อมูล, การสัมภาษณ์และตั้งคำถาม, การเฝ้าสังเกตการณ์, การสืบสวนหาข้อเท็จจริง และการเขียนข่าว ดังสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) จดบันทึกข้อมูล ในขั้นตอนการออกไปทำข่าว อาสาสมัครนักข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีหน้าที่ในการเก็บข้อมูล โดยหนึ่งในวิธีการเก็บข้อมูลก็คือการจดบันทึก อาจจะโดยการใช้เทปบันทึกเสียงหรือการใช้วิธีการจด ซึ่งอาสาสมัครนักข่าวจะจดบันทึกข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญ และจดเป็นประเด็นเพื่อนำมารวบรวมเป็นข่าวต่อไป

2) สัมภาษณ์และตั้งคำถาม วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และตั้งคำถาม ถือเป็นวิธีการเก็บข้อมูลหลักของอาสาสมัครนักข่าว “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งเมื่อผู้สื่อข่าวออกไปทำข่าว จะนำอุปกรณ์เครื่องบันทึกเสียงไปด้วยทุกครั้ง การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ทำให้ข่าวที่ได้มีความน่าสนใจมากขึ้น เนื่องจากสื่อที่ใช้นำเสนอข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีสื่อวิทยุเป็นสื่อที่สำคัญด้วย การสัมภาษณ์จะทำให้มีข้อมูลเสียงจากผู้ถูกสัมภาษณ์ประกอบข่าวในการนำเสนอ

3) เฝ้าสังเกตการณ์ วิธีการเก็บข้อมูลในขั้นตอนการออกไปทำข่าวอีกอย่างหนึ่งของอาสาสมัครนักข่าว “ขบวนการตาสับปะรด” ก็คือการไปร่วมอยู่ในเหตุการณ์ของกิจกรรมที่ไปทำข่าวและสังเกตการณ์ถึงเหตุการณ์และข้อมูลรอบข้าง วิธีการสังเกตเป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่อาสาสมัครนักข่าวใช้เป็นประจำทุกครั้งก่อนการเก็บข้อมูลโดยวิธีการอื่น การเฝ้าสังเกตการณ์จะทำให้อาสาสมัครนักข่าวเข้าใจสถานการณ์และเรื่องราวของข่าวที่น่าเสนอ

4) สืบสวนหาข้อเท็จจริง โดยทั่วไปแล้วข่าวและกิจกรรมที่อาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไปทำข่าวนั้น ไม่ต้องมีการสืบสวนหาข้อเท็จจริงจากข่าว เนื่องจากข่าวส่วนใหญ่มักเป็นข่าวสารด้านกิจกรรม หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่จัดขึ้น ซึ่งเป็นข่าวสารข้อมูลที่มีลักษณะเปิดเผย ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นที่อาสาสมัครนักข่าวจะต้องสืบสวนหาข้อ

เท็จจริงจากข่าว ยกเว้นข่าวบางประเภท ที่เป็นข่าวการแจ้งเบาะแสการกระทำที่ผิดกฎหมาย ซึ่งข่าวประเภทนี้สำนักข่าวเด็กและเยาวชนจะไม่มีหน้าที่ในการสืบสวนหาข้อเท็จจริง แต่สำนักข่าวเด็กและเยาวชน มีหน้าที่ในการแจ้งถึงข่าวดังกล่าวผ่านทางสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” เพื่อให้ผู้เปิดรับข่าวสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” รับทราบถึงพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง เพื่อร่วมมือต่อต้านและหาทางประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต่อไป

5) *เขียนข่าว* การเขียนข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน จะไม่มีการกำหนดรูปแบบการเขียนอย่างชัดเจนแน่นอน การเขียนข่าวจะให้อิสระกับอาสาสมัครนักข่าวผู้นั้นเอง ซึ่งบางทีการเขียนข่าวอาจจะไม่ต้องเขียนมาเป็นคำพูดเพื่อรายงานข่าวก็เป็นได้ อาสาสมัครนักข่าวอาจจะเขียนเพียงประเด็นหลักสำคัญ เพื่อเป็นข้อมูลในการนำเสนอ หรืออาจจะเขียนตามรูปแบบที่ตนเองถนัด ทั้งนี้จะได้รับการแนะนำจากผู้ที่เคยทำมาก่อนอยู่เสมอ

4. ในการคัดเลือกอาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน ไม่ได้มีการกำหนดคุณสมบัติของอาสาสมัครนักข่าวอย่างชัดเจน อาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน เพียงมีคุณสมบัติเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” และมีความสนใจ กระตือรือร้น ที่จะทำข่าว อยากรู้ อยากเห็นในประเด็นเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนก็ถือเป็นการเพียงพอ

หากพิจารณาตามแนวคิดเรื่องคุณสมบัติของผู้สื่อข่าว ของจอห์น วุทฉิกรรรมรักษา จะเห็นได้ว่าคุณสมบัติของผู้สื่อข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด” ต้องการเพียงแค่คุณสมบัติข้อแรกคือในเรื่องการเป็นผู้ที่มีบุคลิกลอยากรู้ อยากเห็น (Curiosity) เท่านั้น ส่วนในคุณสมบัติข้ออื่น คือ การเป็นคนช่างสังเกต (Observance), การไม่ไว้วางใจใครง่าย ๆ (Cynical), การมีจมูกไวต่อข่าว (Nose for News) และการเป็นคนที่มีความสามารถทำงานภายใต้ความกดดันได้ ไม่มีความจำเป็นต่อคุณสมบัติของผู้สื่อข่าวสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ตามที่คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษา

5. ในแต่ละขั้นตอนกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ผู้ที่มีบทบาทในการทำข่าวและนำเสนอข่าวสารตามมุมมองของตนเองมากที่สุดคือตัวอาสาสมัครนักข่าวเอง ผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน รวมถึงคุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ ไม่ได้มีการครอบงำทิศทางการนำเสนอข่าวสาร และไม่ได้มีการบังคับให้ทำข่าวในเรื่องใดด้านใด บทบาทหน้าที่ของคุณฉัตรชัย และผู้ประสานงานหลัก มีหน้าที่เพียงให้ข้อเสนอแนะแก่อาสาสมัครนักข่าวที่ออกไปทำข่าวและรายงานข่าวเท่านั้น

6. อาสาสมัครนักข่าวฯ จะทำข่าวเฉพาะงานข่าวที่ได้รับมอบหมายเป็นเรื่องๆ เป็นครั้งคราวเท่านั้น และในบางครั้งอาสาสมัครนักข่าวบางคนอาจได้รับมอบหมายให้ทำการสืบหาข่าวบางเรื่องอย่างละเอียด

หากเราหากเราพิจารณาถึงกลุ่มอาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กฯ ตามแนวความคิดประเภทของผู้สื่อข่าว ที่กล่าวไว้โดยชวรัตน์ ชาญชัย จะพบว่าผู้สื่อข่าว หรืออาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะมีลักษณะเป็นแบบ General Assignment เสียส่วนใหญ่ กล่าวคืออาสาสมัครนักข่าวฯ จะทำข่าวเฉพาะงานข่าวที่ได้รับมอบหมายเป็นเรื่องๆ เป็นครั้งคราวเท่านั้น และในบางครั้งอาสาสมัครบางคนอาจได้รับสถานภาพพิเศษเป็น Special Assignment กล่าวคือเป็นอาสาสมัครที่อาจจะได้รับมอบหมายให้ทำการสืบหาข่าวบางเรื่องอย่างละเอียด เช่นในเรื่องความเคลื่อนไหวของประเด็นการจัดสรรคลื่นความถี่ ตามมาตรา 40 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นต้น

นอกจากนั้นอาสาสมัครนักข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ยังมีลักษณะเป็นแบบ Combination กล่าวคือมีหน้าที่หลายอย่างในกิจกรรมการทำข่าว เช่น เป็นผู้สัมภาษณ์, เป็นผู้เรียบเรียงข่าว และเป็นผู้รายงานข่าวในคนเดียวกัน เป็นต้น ซึ่งเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปในองค์กรข่าวขนาดเล็ก ตามแนวคิดของชวรัตน์ ชาญชัย

7. หากอาสาสมัครนักข่าวผู้ใดสามารถไปทำข่าวในกิจกรรมหนึ่งใดได้ คุณสกุณี กীরติวงศ์วานิช ซึ่งเป็นผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะพิจารณามอบหมายหน้าที่ในการทำข่าว ว่าผู้ใดมีความเหมาะสมกับเรื่องใด และทำหน้าที่อะไร โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับความสามารถของอาสาสมัครนักข่าวในเรื่องนั้นๆ ซึ่งพิจารณาจากความสนใจ และความสามารถของอาสาสมัครนักข่าวแต่ละคน ว่าอาสาสมัครผู้นั้นให้ความสำคัญ หรือถนัดในเรื่องใด และพิจารณาโดยใช้วิจารณญาณของตน ว่าอาสาสมัครผู้นั้นสามารถออกไปทำข่าวเรื่องนั้นได้หรือไม่

แนวคิดในการมอบหมายหน้าที่ให้กับอาสาสมัครนักข่าวดังกล่าว มีความสอดคล้องกับหลักการมอบหมายงานของนิพนธ์ ศศิธร (2533 อ้างถึงในกรรณิการ์ มณีสว่างวงศ์, 2538) ที่กล่าวว่า การมอบหมายงานและความรับผิดชอบนั้น ควรจะพิจารณาจากความรู้ความสามารถของบุคลากร อย่างไรก็ตามก็ควรให้บุคลากรได้มีการหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนหน้าที่เพื่อให้คุ้นเคยกับงานด้านอื่นๆ

8. สำนักข่าวเด็กและเยาวชนจะมีแหล่งข่าวที่สำคัญอยู่ 3 ชนิดคือ แหล่งข่าวประจำ, แหล่งข่าวพิเศษ และแหล่งข่าวจากสิ่งตีพิมพ์ ซึ่งหากพิจารณาตามแนวคิดชนิดของแหล่งข่าวของ ฌ็อง-ฌัก กุทฌิกรรรมรักษา ที่กล่าวถึงการแบ่งชนิดของแหล่งข่าวตามลักษณะที่มาของแหล่งข่าวอยู่ 4 แหล่งหลักคือ 1) แหล่งข่าวประจำ 2) แหล่งข่าวพิเศษ 3) แหล่งข่าวจากสำนักข่าวหรือองค์การขายข่าว 4) แหล่งข่าวจากสิ่งตีพิมพ์ จะสามารถอธิบายถึงแหล่งข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ดังนี้

1) แหล่งข่าวประจำ (Bests) แหล่งข่าวชนิดนี้ คือกลุ่มสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ทั่วประเทศ ที่ส่งข่าวสารความเคลื่อนไหวของกิจกรรมที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน หรือข่าวสารเกี่ยวกับการแจ้งเบาะแสการกระทำที่ผิดกฎหมาย ซึ่งกระทำเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง และถือเป็นแหล่งข่าวสารหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

2) แหล่งข่าวพิเศษ (Volunteers) แหล่งข่าวชนิดนี้ คือกลุ่มที่มีความสนิมสนมคุ้นเคยกับสำนักข่าวเด็กและเยาวชน หรือเป็นพลเมืองดีที่ส่งจดหมายหรือแจ้งข่าวผ่านทางเว็บไซต์ของ “ขบวนการตาสับปะรด” กลุ่มบุคคลนี้ไม่ใช่สมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” แต่เป็นผู้ที่รู้จักหรือเปิดรับข่าวสารของ “ขบวนการตาสับปะรด” กลุ่มของแหล่งข่าวพิเศษที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่งก็คือกลุ่มขององค์กรภาครัฐและเอกชนที่ทำงานทางด้านเด็กและเยาวชน จากการศึกษาพบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชนจะใช้ข้อมูลจากกลุ่มแหล่งข่าวพิเศษในลักษณะนี้ในการทำข่าวอย่างมาก

3) แหล่งข่าวจากสิ่งตีพิมพ์ (Publications) แหล่งข่าวชนิดนี้ถือเป็นแหล่งข่าวที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ แหล่งข่าวชนิดนี้ได้แก่แผ่นโปสเตอร์ นิตยสาร วารสารที่มีเนื้อหาที่น่าสนใจ หรืออาจจะเป็นเอกสารทางวิชาการ ข่าวแจก (Press Release) เป็นต้น จากการศึกษพบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีการใช้แหล่งข่าวจากสิ่งตีพิมพ์ด้วยเช่นกัน

ส่วนแหล่งข่าวจากสำนักข่าวหรือองค์การขายข่าว (News Syndicates) จากผลการวิจัยพบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไม่มีการใช้แหล่งข่าวชนิดนี้แต่อย่างใด ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวมีความแตกต่างจากผลการวิจัยของปรีชัช ศตะสุข (2541) ที่พบว่าเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีแหล่งข่าว (News Sources) อยู่สองประเภทคือ

แหล่งข่าวลำดับแรก ได้แก่ ผู้ที่อยู่หรือมีความเกี่ยวข้องในเหตุการณ์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายอย่างเป็นทางการเพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งที่เป็นองค์กรของรัฐบาลและองค์กรเอกชน ทั้งในและระหว่างประเทศ

แหล่งข่าวลำดับที่สอง ได้แก่ สำนักข่าวเชิงพาณิชย์ที่บอกรับเป็นสมาชิก หรือที่เรียกว่า Wires Service รวมไปถึงข่าวแจก เอกสารที่เป็นทางการ สื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ และสื่อมวลชนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ หรือข้อมูลใดๆ ที่ไม่ได้จัดอยู่ในประเภทแหล่งข่าวลำดับแรก

9. สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” มีการใช้แหล่งข่าวจากทั้งประเภทแหล่งข่าวเปิด (Open News Sources) และแหล่งข่าวปิด (Confidential News sources)

เมื่อพิจารณาแหล่งข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ตามแนวคิดประเภทของแหล่งข่าวของจอห์น วุฒติกรรมาธิ์ ที่แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) แหล่งข่าวเปิด และ 2) แหล่งข่าวปิด พบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีการใช้แหล่งข่าวจากทั้งสองประเภทกล่าวคือ

1) แหล่งข่าวเปิด (Open News Sources) สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีแหล่งข่าวที่ระบุชื่อที่ชัดเจนอย่างเปิดเผย เช่น ข่าวการรายงานกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่มาจากสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด”, ข่าวที่มาจากหน่วยงานภาครัฐหรือชน เป็นต้น

2) แหล่งข่าวปิด (Confidential News Sources) สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ยังมีแหล่งข่าวสารเป็นแหล่งข่าวปิดด้วย โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.1) แหล่งข่าวปิดที่มาจากสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ที่แจ้งเบาะแสการกระทำที่ผิดกฎหมาย เช่น การแจ้งการพบแหล่งผลิตหรือซื้อขายยาเสพติด โดยสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” จะได้รับคำแนะนำให้ส่งข่าวสารประเภทนี้เข้ามาโดยระบุเพียงหมายเลขสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งไม่มีใครทราบนอกจากสมาชิกๆ ผู้นั่นเอง และผู้ออกเลขที่สมาชิก ซึ่งก็คือคุณสฤณี กิรติวงศ์วานิช ผู้ประสานงานหลักของจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย!” การไม่ให้ระบุชื่อและที่อยู่ของสมาชิกเนื่องจากเกรงว่าจะเกิดอันตรายกับสมาชิกผู้นั้นได้

2.2) แหล่งข่าวปิดที่มาจากบุคคลภายนอกที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” แหล่งข่าวประเภทนี้เป็นแหล่งข่าวที่บุคคลผู้ทราบเบาะแสการกระทำที่ไม่ถูกต้องส่งมายังสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ โดยไม่ได้ลงชื่อและเขียนที่อยู่

10. สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ไม่มีการใช้แหล่งข่าวจากองค์กรขายข่าว (News Syndicates) แต่แหล่งข้อมูลของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มาจากแหล่งข้อมูลที่สำคัญคือ

- 1) แหล่งข่าวประจำ คือกลุ่มสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” เอง
- 2) แหล่งข่าวพิเศษ คือกลุ่มที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกับสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ หรือเป็นพลเมืองดีที่แจ้งข่าวสารเข้ามา หรือเป็นกลุ่มขององค์กรภาครัฐ และเอกชนที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน
- 3) แหล่งข่าวจากสิ่งตีพิมพ์ คือแผ่นโปสเตอร์ นิตยสาร วารสารที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน หรือเอกสารทางวิชาการ ข่าวแจก

ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความแตกต่างจากผลการวิจัยของปรีชัช ศตะสุข (2541) ที่พบว่าเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีแหล่งข้อมูลชั้นแรกคือ สำนักข่าวเชิงพาณิชย์ที่เสียงอเมริกาบอกรับเป็นสมาชิก ซึ่งได้แก่ เอพี (AP) และรอยเตอร์ (Reuters) ไว้ให้ผู้สื่อข่าวคอยติดตามความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ทำให้ผู้สื่อข่าวสามารถคัดเลือกเหตุการณ์ที่จะนำมารายงานข่าวได้ง่ายขึ้น

11. เมื่ออาสาสมัครนักข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้รับข่าวจากแหล่งข่าวลำดับที่สอง และมีความสนใจที่จะทำข่าวเกี่ยวกับเรื่องนั้น อาสาสมัครนักข่าวจะเสาะหา หรือสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งข่าว โดยการสัมภาษณ์หรือโทรศัพท์สอบถามเพื่อติดตามและทำข่าวนั้น

ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของปรีชัช ศตะสุข (2541) ที่พบว่าเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีแหล่งข่าวลำดับที่สองเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ผู้สื่อข่าวใช้เป็นแนวทางเพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น หลังจากที่ได้เลือกทำข่าวเรื่องใดแล้ว ถ้าต้องการข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้เกี่ยวข้องกับข่าวนั้น ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งข่าวลำดับแรก ผู้สื่อข่าวก็จะพยายามติดต่อเพื่อสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ และนำมาใส่ไว้ในรายงานข่าวต่อไป

ประเด็นเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

1. มีปัจจัยหลายปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” โดยปัจจัยที่พบสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ ปัจจัยระดับบุคคล และระดับกลุ่ม, ปัจจัยระดับองค์กร และปัจจัยระดับสังคม ดังรายละเอียดที่ได้นำเสนอไปแล้วในผลการวิจัย โดยในรายละเอียดนั้นหากเราพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวคิดการคัดเลือก การประเมินและการเน้นข่าว ของชวรัตน์ เชิดชัย ที่ได้กล่าวถึงหลักสำคัญทั่วไปที่อาจใช้ในการพิจารณาเลือกข่าว ซึ่งมี 6 ข้อคือ 1) ชื่อเสียง 2) จำนวนผู้อ่าน 3) ความสำคัญ 4) ความสนใจของผู้อ่าน 5) เวลา และ 6) ระยะเวลา จะพบว่ามีส่วนที่เหมือน และส่วนที่แตกต่างจากแนวคิดนี้ กล่าวคือ

1) *ชื่อเสียง* สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไม่มีปัจจัยการตัดสินใจเลือกข่าวจากชื่อเสียงของบุคคลที่อาสาสมัครนักข่าวฯ ไปทำข่าว เพราะชื่อเสียงไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ พิจารณา การตัดสินใจเลือกบุคคลที่ต้องการทำข่าว หรือต้องการสัมภาษณ์จะพิจารณาจากความเกี่ยวข้องของผู้นั้นกับประเด็นของเด็กและเยาวชนเป็นหลัก หากบุคคลผู้นั้นทำงานหรือมีหน้าที่ความรับผิดชอบ หรือให้ความสนใจเกี่ยวกับประเด็นด้านเด็กและเยาวชนมาก บุคคลผู้นั้นจะได้รับการพิจารณาสัมภาษณ์หรือทำข่าวเป็นอันดับแรก

2) *จำนวนผู้อ่าน* สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไม่มีปัจจัยการตัดสินใจเลือกข่าวจากจำนวนผู้อ่านเป็นหลัก

3) *ความสำคัญ* ความสำคัญของข่าวเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ โดยได้กล่าวไว้ในปัจจัยระดับบุคคลและระดับกลุ่มเรื่องมุมมองด้านความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนของเนื้อหาข่าว โดยใช้การพิจารณาจากความจำเป็นที่เด็กและเยาวชนจะต้องรับรู้ข่าวสารนั้นมากน้อยเพียงใด

4) *ความสนใจของผู้อ่าน* ในเรื่องความสนใจของผู้อ่าน ก็เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ โดยได้กล่าวไว้ในปัจจัยระดับบุคคลและระดับกลุ่มเช่นกัน ในเรื่องมุมมองด้านความน่าสนใจต่อเด็กและเยาวชนของเนื้อหาข่าว

5) เวลา ในเรื่องเวลา หรือความใหม่ของข่าว (Current News) ก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ โดยได้กล่าวไว้ในปัจจัยระดับสังคม ที่ว่าด้วยความเกี่ยวเนื่องของเนื้อหาข่าวกับเรื่องราวที่กำลังเป็นที่สนใจของสังคม

6) ระยะเวลา สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไม่มีปัจจัยการตัดสินใจเลือกข่าวจากระยะเวลา ระหว่างผู้รับสารและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เนื่องจากข่าวสารของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เป็นข่าวสารที่มาจากแหล่งข่าวทั่วประเทศ ไม่ใช่ข่าวที่นำเสนอเรื่องราวเฉพาะภายในกรุงเทพมหานคร เพียงอย่างเดียว

จะเห็นได้ว่า ในปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีทั้งส่วนที่เหมือน และแตกต่างจากแนวคิดการคัดเลือก การประเมินและการเขียนข่าว ของชวรัตน์ เชิดชัย และหากเราพิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ โดยเปรียบเทียบกับแนวคิดเรื่องคุณภาพของข่าว (Qualities of News) ของดร.ณิธิ หิรัญรักษ์ ที่กล่าวถึงแนวทางการพิจารณาเรื่องคุณภาพข่าวไว้ 5 ข้อคือ

- 1) ข่าวจะต้องมีความถูกต้อง
- 2) ข่าวจะต้องมีความสมดุล
- 3) ข่าวจะต้องมีความเป็นกลาง
- 4) ข่าวจะต้องมีความกะทัดรัดและชัดเจน
- 5) ข่าวจะต้องมีความสดและทันต่อเหตุการณ์

จะพบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีการตัดสินใจเลือกข่าวซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพของข่าว (Qualities of News) อยู่หลายประการ

ปัจจัยการตัดสินใจเลือกข่าวในระดับสังคม ที่ว่าด้วยความเกี่ยวเนื่องของเนื้อหาข่าวกับเรื่องราวที่กำลังเป็นที่สนใจของสังคม มีลักษณะตรงกับแนวคิดคุณภาพของข่าวในข้อที่ 5 ที่ว่าด้วย ข่าวจะต้องมีความสดและทันต่อเหตุการณ์ โดยสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะพิจารณาถึงปัจจัยข้อนี้ เนื่องจากเรื่องราวที่กำลังเป็นที่สนใจของสังคมจะเป็นเรื่องราวที่เด็กและเยาวชนให้ความสนใจมากเป็นพิเศษด้วย นอกจากนี้สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ยังมีการพิจารณาตัดสินใจเลือกข่าวที่สอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพของข่าว ในเรื่องความเป็นกลางของข่าว ที่กล่าวไว้ในประเด็นการตัดสินใจเลือกข่าวระดับบุคคล ในเรื่องที่ว่าด้วยมุมมองด้านความเหมาะสมในการนำเสนอเนื้อหาของข่าว ซึ่งกล่าวว่าการตัดสินใจเลือกข่าวกระทำจากมุมมองด้านความเหมาะสมในประเด็นความเป็น

กลางของข่าว และยังมีในเรื่องของความถูกต้อง ซึ่งสำนักข่าวเด็กและเยาวชน ได้กล่าวถึงการตัดสินใจเลือกข่าวโดยยึดความถูกต้องไว้ในปัจจัยระดับสังคม ที่ว่าด้วยเนื้อหาของข่าวต้องเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน มีความสอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพของข่าวในเรื่องความถูกต้องของข่าว, ความเป็นกลางของข่าว และความสดและทันต่อเหตุการณ์ของข่าว เป็นที่น่าสังเกตว่า สำนักข่าวเด็กและเยาวชน ไม่ได้มีการกล่าวถึงเรื่องความสมดุลของข่าว และความกะทัดรัดและชัดเจนของข่าวในการตัดสินใจเลือกข่าวตามแนวคิดคุณภาพของข่าว

และหากเราพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวโดยเปรียบเทียบกับแนวคิดเรื่ององค์ประกอบอย่างอื่นที่มีผลต่อการพิจารณาการเสนอข่าวสารของ ดร.ณิ หิรัญรักษ์ ที่ได้รวบรวมไว้ในบทที่ 2 ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้ คือ

- 1) นโยบาย
- 2) ผู้รับสาร
- 3) เนื้อที่หรือจำนวนเวลาในการนำเสนอข่าวสาร
- 4) เวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- 5) เวลาในการนำเสนอข่าวสาร
- 6) การเซ็นเซอร์

จะพบว่า มีทั้งส่วนที่สอดคล้องและแตกต่างจากปัจจัยการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน ดังนี้

1) *นโยบาย* สำนักข่าวเด็กและเยาวชน มีความชัดเจนในนโยบายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังนั้นในการตัดสินใจเลือกข่าว สำนักข่าวเด็กและเยาวชน จึงพิจารณาถึงปัจจัยของนโยบายองค์กรเป็นสำคัญด้วย ดังที่กล่าวไว้ในปัจจัยการตัดสินใจเลือกข่าวระดับองค์กร ที่ว่าด้วยความสอดคล้องของเนื้อหาข่าวกับวัตถุประสงค์ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4

2) *ผู้รับสาร* สำนักข่าวเด็กและเยาวชน มีการให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้รับสารในการตัดสินใจเลือกข่าว ดัชนีจะเห็นได้จากปัจจัยในการตัดสินใจเลือกข่าวในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ที่ว่า

ด้วยมุมมองด้านความน่าสนใจต่อเด็กและเยาวชนของเนื้อหาข่าว, มุมมองด้านความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนของเนื้อหาข่าว เป็นต้น

3) เนื้อที่ หรือจำนวนเวลาในการนำเสนอข่าว สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ต้องมีการตัดสินใจเลือกข่าวเนื่องจากความจำกัดในเนื้อที่ และเวลาในการนำเสนอข่าวของสื่อที่ “ขบวนการตาหลับะรด” ใช้ กล่าวคือสื่อจดหมายข่าว “พุทโธเอ๋ย!” และเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด มีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่ ส่วนรายการวิทยุเด็กและเยาวชนฯ มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาในการออกอากาศ

4) เวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในเรื่องเวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ได้ให้ความสำคัญของปัจจัยนี้โดยมีการพิจารณาถึงความเกี่ยวเนื่องของเนื้อหาข่าวกับเรื่องราวที่กำลังเป็นที่สนใจของสังคม ไว้ในปัจจัยระดับสังคม ดังได้กล่าวไปแล้ว

ส่วนในองค์ประกอบที่ 5) เวลาในการนำเสนอข่าวสาร และ 6) การเซ็นเซอร์ ไม่ได้มีการกล่าวถึงในปัจจุบันที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ

ซึ่งจากลักษณะปัจจัยการตัดสินใจเลือกข่าวทั้งหมดที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการคัดเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ดังที่ได้นำเสนอมา มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อังคณา วิษิตากุล (2537) อยู่บางประการ ที่พบว่าปัจจัยในการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวจีจี เพรส อยู่ 5 ปัจจัยด้วยกันคือ 1) คัดเลือกตามหลักเกณฑ์พื้นฐานที่ว่าด้วยคุณค่าข่าว 2) คัดเลือกตามนโยบายขององค์กร 3) คัดเลือกตามทัศนคติของกองบรรณาธิการ 4) คัดเลือกตามเวลาปิดข่าว 5) คัดเลือกตามเหตุผลทางการตลาด

ปัจจัยที่ค่อนข้างสอดคล้องกับผลการวิจัยของอังคณา ก็คือ ปัจจัยเรื่องการพิจารณาตามหลักเกณฑ์คุณค่าความเป็นข่าว, คัดเลือกตามนโยบายขององค์กร เป็นต้น ซึ่งสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไม่มีปัจจัยการคัดเลือกข่าวตามเวลาปิดข่าว เนื่องจากไม่มีความเร่งรีบในการรายงานข่าว และไม่มีปัจจัยการคัดเลือกตามเหตุผลทางการตลาด เนื่องจากสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ไม่ได้เป็นองค์กรที่มุ่งแสวงหากำไร

นอกจากนั้นปัจจัยที่มีผลต่อการคัดเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ยังมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปริชัย ศตะสุข (2541) ที่พบว่าเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการตัดสินใจเลือกข่าวจากปัจจัยคุณค่าความเป็นข่าว (Newsworthiness) ที่

สำคัญ 3 ประการคือ ความสำคัญ (Significance), ความน่าสนใจ (Interest) และความสอดคล้องสมัย (Timeliness)

2. ปัจจัยที่สำคัญข้อหนึ่งในการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” คือปัจจัยระดับองค์กรที่กล่าวว่าเนื้อหาข่าวต้องไม่ใช่ข่าวที่น่าเสนอเฉพาะเด็กและเยาวชนบางกลุ่ม ซึ่งปัจจัยข้อนี้มีความสอดคล้องอย่างสำคัญ กับผลการวิจัยของ ปรัชย์ ศตะสุข (2541) ที่พบว่าเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีหลักปฏิบัติงาน หรือธรรมเนียมของเสียงอเมริกาข้อหนึ่งที่ระบุว่า เสียงอเมริกาจะนำเสนอภาพโดยรวมของสังคมอเมริกัน ไม่เจาะจงเฉพาะสังคมใดหรือส่วนใดส่วนหนึ่งในอเมริกา

3. ข่าวที่น่าเสนอผ่านสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นข่าวที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นข่าวเรื่องปัญหาในชุมชนของเด็กและเยาวชน, ข่าวเรื่องกิจกรรมของเด็กและเยาวชนที่น่าสนใจ, ข่าวการเคลื่อนไหวของสังคมที่จะมีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนฯ เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องมาจากเป้าหมายที่ชัดเจนของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ที่มีเป้าหมายส่วนหนึ่ง เพื่อเป็นเวทีเสนอมุมมองของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับตนเอง ดังนั้นข่าวที่น่าเสนอผ่านสื่อของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จึงเป็นที่เฉพาะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นโดยตรงหรือทางอ้อม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การเลือกนำเสนอข่าวสารของแต่ละสำนักข่าวจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสำนักข่าวนั้นๆ เช่น จากผลการวิจัยของปรัชญ ศตะสุข (2541) ที่พบว่าเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการให้ความสำคัญของข่าว (Significance) กับข่าวที่มีผลกระทบต่อสังคมและต่อโลก โดยคัดเลือกและนำเสนอในประเด็นเรื่องความขัดแย้งทางการเมือง, การละเมิดสิทธิมนุษยชน รองลงมาคือประเด็นด้านเศรษฐกิจ และความเป็นไปทางสังคม

จะเห็นว่าเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีเป้าหมายหลักกับข่าวระหว่างประเทศ ประเด็นระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับประเทศในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้น ข่าวที่เลือกนำเสนอจึงเป็นข่าวที่เป็นประเด็นด้านการระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เราจะเห็นได้ว่าสำนักข่าวใดจะเลือกนำเสนอหรือไม่เลือกนำเสนอข่าวสารใด จะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบเรื่องเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ขององค์กรเป็นหลัก

ซึ่งลักษณะดังกล่าว มีความสอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องการกำหนดประเด็นรับรู้ข่าวสาร (Agenda-setting) ได้รวบรวมไว้แล้วในบทที่ 2 โดยมีหลักพื้นฐานที่ว่า การนำเสนอข่าวสารผ่านสื่อมวลชนไม่ว่าแขนงใด ย่อมต้องมีการเน้นและให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆ ของข่าวในสังคมไม่เหมือนกัน ทั้งนี้อาจมาจากข้อจำกัดทางด้านเนื้อที่และเวลาที่สามารถนำเสนอจึงจำเป็นต้องเลือกข่าวที่น่าสนใจ หรืออาจจะเป็นข้อจำกัดทางด้านนโยบายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรทางการเมือง การนำเสนอประเด็นข่าวสารหรือให้ความสนใจในแง่ใดแง่หนึ่ง ย่อมมีผลต่อการชักจูงหรือโน้มน้าวใจ (Persuasion) ผู้รับสารให้มีความสนใจในประเด็นนั้น

ตามความหมายของคำว่า Agenda-setting ดังที่พจนี เชยจรรยา ได้ให้ไว้ หมายถึง “ความสามารถของสื่อมวลชนในการเป็นผู้กำหนด (Set) ประเด็นหรือหัวข้อปัญหาต่างๆ ให้ประชาชนผู้รับข่าวสารทั่วไปซึ่งเปรียบเหมือนผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งจะต้องรับทราบหรือตระหนักถึงปัญหาหรือประเด็นต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในวาระการประชุม (Agenda) เมื่อสื่อมวลชนเป็นผู้กำหนดวาระ หรือหัวข้อประเด็นข่าวสารให้กับประชาชนได้รับทราบ ผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ประชาชนจะคิดและปฏิบัติตามวาระหรือประเด็นที่สื่อมวลชนกำหนดไว้”

และจากการศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นข่าวสาร ทำให้ได้ข้อสรุปที่สำคัญว่า ถ้าสื่อมวลชนยิ่งเลือกเสนอข่าวเกี่ยวกับประเด็นหรือปัญหาใดมาก ประชาชนผู้รับสารก็จะรับรู้หรือตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นหรือปัญหานั้นมากขึ้นตามไปด้วย

จากแนวคิดดังกล่าว สามารถอธิบายเปรียบเทียบได้ว่า สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ทำข่าวเพื่อป้อนให้กับสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการทำงานเพื่อแก้ปัญหาให้กับเด็กและเยาวชน และเพื่อเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนได้ใช้สิทธิและความสามารถในการแสดงออกอย่างเหมาะสม ดังนั้นหากจะวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ตามแนวคิดเรื่องการกำหนดประเด็นการรับรู้ข่าวสาร จะพบว่าวัตถุประสงค์หลักของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการตัดสินใจเลือกข่าวเพื่อนำเสนอต่อผู้รับสารซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน และปัจจัยที่สำคัญรองลงมาคือ ความจำกัดของเนื้อที่และเวลาในการนำเสนอข่าวสาร

ด้วยเหตุที่วัตถุประสงค์หลักของ “ขบวนการตาสับปะรด” มุ่งเน้นการทำงานเพื่อแก้ปัญหาให้กับเด็กและเยาวชน และการเป็นเวทีให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกถึงสิทธิและความสามารถอย่างเหมาะสม ชาวที่นำเสนอผ่านสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” จึงเป็นชาวที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นชาวเรื่องปัญหาในชุมชนของเด็กและเยาวชน, ชาวเรื่องกิจกรรมของเด็กและเยาวชนที่น่าสนใจ, ชาวการเคลื่อนไหวของสังคมที่จะมีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน เป็นต้น ทั้งนี้จะเห็นว่าชาวสารที่ถูกนำเสนอจะถูกจำกัดด้วยวัตถุประสงค์ของ “ขบวนการตาสับปะรด” คือต้องเป็นชาวที่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของ “ขบวนการตาสับปะรด” และชาวสารที่นำเสนอจะถูกจำกัดด้วยพื้นที่และเวลาในการนำเสนอ เนื่องจากการที่มีสื่อ (Channel) จำกัดซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของสื่อมวลชนที่ไม่สามารถนำเสนอชาวได้ทั้งหมด

ดังนั้นผู้รับสารของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” จะได้รับชาวสารเพียงเฉพาะด้านที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ “ขบวนการตาสับปะรด” และเพียงเท่าที่เนื้อที่และเวลาจะเอื้ออำนวยต่อการนำเสนอชาวสาร ผู้รับสารของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จึงได้รับการชักจูงใจหรือโน้มน้าวใจ (Persuasion) โดยเนื้อหาของชาวเอง ให้มีความสนใจในประเด็นด้านเด็กและเยาวชนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ซึ่งหากคาดการณ์ตามแนวคิดเรื่องการกำหนดประเด็นรับรู้ชาวสารจะสามารถอธิบายได้ว่า การนำเสนอเพียงชาวที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ดังกล่าวจะให้เด็กและเยาวชน หรือผู้รับสารของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นการร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับเด็กและเยาวชน รวมถึงความสำคัญของประเด็นการแสดงออกถึงสิทธิและความสามารถของเด็กและเยาวชนในสังคม

ประเด็นเรื่องพื้นที่ข่าว และประเด็นข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เอง

รายการวิทยุเด็กและเยาวชน

1. รายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” จะเน้นการพูดคุยเนื้อหาสาระมากกว่าการเปิดเพลง

รายการวิทยุเด็กและเยาวชนทั้งสองช่วงรายการ คือรายการร่วมด้วยช่วยเด็ก และรายการวิทยุเด็กและเยาวชนนั้น จะเน้นการนำเสนอเนื้อหาสาระเป็นช่วงๆ ดังที่ได้อธิบายมาแล้วในบทที่ 8 ซึ่งเป็นการนำเสนอเนื้อหาเป็นส่วนมาก เปิดเพลงประกอบเป็นส่วนน้อย โดยเฉพาะรายการร่วมด้วยช่วยเด็ก ในแต่ละช่วงรายการจะเสียงเสียงที่เปิดค้นแต่ละช่วง (Jingle) เท่านั้น

ส่วนรายการวิทยุเด็กและเยาวชนที่เป็นรายการช่วงที่สอง มีการเปิดเพลงค้นช่วงรายการในแต่ละช่วงซึ่งเป็นเพลงที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน และจะมีการจัดรายการพิเศษเป็นรายการเพลงตลอดทั้งช่วงรายการในช่วงที่สองเดือนละ 1 ครั้ง โดยเป็นการเปิดเพลงที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน และผู้จัดรายการจะพูดถึงเนื้อหาสาระในแต่ละเพลงนั้น

เหตุที่เน้นความเป็นสาระมากกว่าเนื่องจากเป้าหมายของรายการทั้งสองรายการ กล่าวคือรายการร่วมด้วยช่วยเด็กมีเป้าหมายเพื่อเป็นศูนย์กลางเพื่อช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาต่างๆ ของเด็กและเยาวชน นอกจากนั้นยังเป็นการรายงานข่าวกิจกรรมของเด็กและเยาวชนที่เป็นประโยชน์ ส่วนรายการวิทยุเด็กและเยาวชนนั้น มีเป้าหมายหลักที่การให้ความรู้ รวมทั้งความบันเทิงแก่เด็กในเวลาเดียวกัน ดังนั้นรายการวิทยุทั้งสองรายการของ “ขบวนการตาสับปะรด” จึงเน้นที่เนื้อหาสาระมากกว่าการเปิดเพลงดังเช่นรายการวิทยุโดยทั่วไป

2. เพลงที่ใช้ในรายการวิทยุเด็กและเยาวชน เป็นเพลงที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนโดยตรง เป็นเพลงที่ไม่มีผลประโยชน์ทางการค้าในปัจจุบัน และจะไม่เปิดเพลงใดเพลงหนึ่งซ้ำเป็นประจำ

กล่าวคือ เพลงที่รายการวิทยุเด็กและเยาวชนใช้ทั้งสองรายการ จะเป็นเพลงที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน หรือเป็นเพลงของเยาวชน เช่นเพลงของศิลปินวงสองวัย, นกแล, เด

อะโพรวอนเดอร์ เป็นต้น และเพลงที่ใช้ในรายการดังกล่าวต้องไม่มีผลประโยชน์ทางการค้า กล่าวคือไม่มีการผลิตเทป หรือซีดีออกมาจำหน่ายแล้วในปัจจุบัน

สาเหตุที่เป็นดังกล่าวเนื่องจากเนื้อหาของรายการเป็นรายการวิทยุของเด็กและเยาวชน การนำเสนอเพลงในรายการที่สอดคล้องกับเนื้อหาของรายการจะทำให้รายการมีรูปแบบการนำเสนอที่ชัดเจน มีวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน

ส่วนการใช้เพลงที่ไม่มีผลประโยชน์ทางธุรกิจแล้วในปัจจุบัน เนื่องจากไม่ต้องการให้ผู้ฟังมองว่ารายการวิทยุเด็กและเยาวชนได้รับการสนับสนุนจากค่ายเพลงให้เปิดเพลงเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า และไม่ให้ผู้ฟังมองว่ารายการเด็กและเยาวชนเป็นรายการที่นายทุนสามารถลงทุน และปรับเปลี่ยนทิศทางการนำเสนอได้ และการที่ไม่เปิดเพลงใดเพลงหนึ่งซ้ำไปซ้ำมาเป็นประจำ (นอกจากเพลงเปิดรายการและปิดรายการ) เนื่องจากการเปิดเพลงใดเพลงหนึ่งซ้ำๆ นั้น เสมือนเป็นการสนับสนุน (Promote) เพลงนั้นเพื่อผลประโยชน์ทางการค้าได้

3. ไม่มีโฆษณาจากองค์กรด้านธุรกิจ

รายการวิทยุเด็กและเยาวชนเน้นหนักในเรื่องความเป็นกลาง และการนำเสนออย่างอิสระของเด็กและเยาวชน การที่ไม่อนุญาตให้มีการโฆษณาจากองค์กรด้านธุรกิจ เนื่องจากเมื่อมีผลประโยชน์ทางธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง การนำเสนอของเด็กและเยาวชนอาจไม่มีความเป็นอิสระในการนำเสนอ ดังเห็นตัวอย่างได้จากรายการที่มีผลประโยชน์ทางธุรกิจหลายๆ รายการในปัจจุบันที่มีการพูดถึงสินค้าหรือบริการในรายการ หรือการถูกรอಂಬ่งในทิศทางการนำเสนอของรายการ และการนำเสนอเพียงสินค้าหรือบริการตัวใดตัวหนึ่ง จะทำให้ผู้รับฟังเข้าใจได้ว่า “ขบวนการตาหลับะรด” สนับสนุนสินค้าหรือบริการนั้นหรือแนะนำให้ใช้ เป็นต้น

นอกจากนั้นยังมีเหตุผลของ “ขบวนการตาหลับะรด” ที่มีอุดมการณ์ที่ชัดเจนว่าต้องสามารถยืนหยัดด้วยตนเองได้ โดยไม่ต้องอาศัยเงินทุนจำนวนมาก หรืออาศัยผลประโยชน์จากนายทุน ซึ่งอาจทำให้ทิศทางการดำเนินงานของกลุ่มเปลี่ยนไป

4. เสียงที่ใช้เปิดค้นรายการ หรือช่วงต่างๆ ของรายการ เป็นการติดต่อและจัดทำของสมาชิกเอง และล้วนมีเนื้อหาสาระต่างๆ เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนทั้งสิ้น

เสียงที่ใช้เปิดคั่นรายการ หรือจิงเกิ้ล (Jingle) ในรายการวิทยุเด็กและเยาวชนนั้น จัดทำโดยสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” เอง โดยอาศัยเพลงที่มีอยู่ มาตัดต่อและใช้วิธีการผสมใส่เสียงประกอบ (Mix) ลงไป โดยเพลงที่เปิดคั่นรายการจะมีสองลักษณะคือ เพลงประกอบช่วงรายการ และเสียงที่ใช้ในการคั่นรายการ

เพลงประกอบช่วงรายการเป็นเพลงที่มีความยาวประมาณ 5-7 วินาทีเท่านั้น สาเหตุที่มีความยาวเพียงเท่านั้น เนื่องจากเป็นเพียงเสียงประกาศช่วงรายการเท่านั้น ไม่มีเนื้อหาสาระอื่นใด ส่วนเสียงที่ใช้ในการคั่นรายการ จะมีความยาวมากขึ้นไปอีก โดยมีความยาวประมาณ 15-20 วินาที โดยจะมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนทั้งสิ้น เช่น เรื่องการเปิดโอกาสให้กับเด็ก, การร่วมช่วยเหลือปัญหาต่างๆ ของเด็กและเยาวชน เป็นต้น

5. เพลงที่ใช้ในช่วงต้นรายการ และช่วงจบรายการเป็นเพลงที่มีความหมายแฝงถึงความหวังของเด็ก หากผู้ใหญ่ให้โอกาส ความหวังนั้นจะเป็นจริงขึ้นมาได้

กล่าวคือเพลงที่ใช้ในช่วงเข้ารายการของรายการวิทยุเด็กและเยาวชนอยู่โดยตลอด คือ เพลง “เด็กดั่งดวงดาว” ของศิลปินน้องแจ้ ชูดอกไม้หัดบาน ขับร้องโดยคุณศุ บุญเลี้ยง ซึ่งมีเนื้อหาว่า

เมื่อมีดาวร่วงลงจากฟ้า จะเกิดเป็นเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิง ซึ่งมีความหมายดั่งเช่นดวงดาว และเป็นเสียงเด็กสะท้อนว่าพวกเราจะไม่ได้อีกไม่นาน จะอาสาดูแลโลก โดยการปกป้องป่าไม้ สิ่งแวดล้อม จะไม่มีสงครามหากทำตามความฝันของเด็ก หากมีวันพรุ่งนี้ความหวังก็ยังคงอยู่ เด็กเป็นพลัง เป็นความหวังของวันที่จะเกิดขึ้นต่อไป ได้โปรดอย่าทำลายฝันที่เสมือนเป็นการปิดกั้นไฟ เด็กเป็นผู้ที่มีจิตใจ ผู้ใหญ่ต้องช่วยระวังดูแล

ปัจจัยสำคัญในการเลือกเพลงนี้ในช่วงเปิดรายการ อาจจะเนื่องจากเนื้อหาของเพลงเป็นหลัก เพราะเนื้อหาของเพลงเหมาะกับรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” และมีเนื้อหาสอดคล้องกับลักษณะการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด”

ส่วนเพลงที่ใช้ในช่วงปิดรายการของรายการวิทยุเด็กและเยาวชนอยู่โดยตลอด คือ เพลง “ขอ” ขับร้องโดยคุณศุ บุญเลี้ยง ซึ่งมีเนื้อหาว่า

เป็นการสะท้อนเสียงของเด็กว่า การขอครั้งนี้ไม่ได้ขอพรจากดวงจันทร์ ไม่ได้ขอสิ่งของที่มีมูลค่า (แก้ว แหวน เงิน ทอง) แต่เป็นการขอร้องไปยังผู้ใหญ่ทุกคน ในประเด็นดังต่อไปนี้ คือขอพื้นที่สำหรับเด็กๆ ได้เล่น, ขอต้นไม้และสายน้ำ, ขออากาศให้หายใจ, ขอโลกใบหนึ่งที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข, ขอบทเพลงที่บรรเลงขึ้นมาเพื่อเด็ก ให้เด็กๆ ได้ร้องเพลงร่วมกัน, ให้มือของเด็กได้วาดภาพระบายสีให้งดงาม การขอสิ่งต่างๆ เหล่านี้มากเกินไปหรือไม่ การขอโลกทั้งดวงหนึ่งใบเป็นการขอที่มากเกินไปหรือไม่

ปัจจัยสำคัญในการเลือกเพลงนี้ในตอนปิดรายการ อาจจะเนื่องจากเหตุผลเดียวกันกับเพลงเปิดรายการ คือเนื้อหาของเพลงเหมาะสมกับรายการวิทยุเด็กและเยาวชนฯ และสอดคล้องกับลักษณะการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ได้ดำเนินการเพื่อเรียกร้อง และเป็นพลังอันสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อเด็กและเยาวชน

6. รายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นรายการที่มีผังรายการยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลาเพื่อความเหมาะสม และตามลักษณะปัญหาเฉพาะหน้า

การเขียนผังรายการหรือสคริปต์รายการในแต่ละสัปดาห์จะดูแลโดยผู้จัดรายการในแต่ละสัปดาห์นั้น และผู้ประสานงานหลักของรายการวิทยุเด็กและเยาวชน ซึ่งก็คือนางสาวน้ำค้าง คำแดง ซึ่งมีการกำหนดช่วงรายการไว้ชัดเจน แต่ทั้งนี้อาจมีการสลับสับเปลี่ยนช่วงรายการ หรือความยาวของแต่ละช่วงรายการได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยหลายอย่าง เช่นไม่สามารถติดต่อผู้ให้สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ได้, การเตรียมเนื้อหาสาระที่มาน้อย แตกต่างกันไปในแต่ละสัปดาห์ เป็นต้น

จดหมายข่าว “พุทโธเอ๋ย!”

1. การไม่มีโฆษณาจากองค์กรด้านธุรกิจ

การที่จดหมายข่าว “พุทโธเอ๋ย!” ไม่อนุญาตให้มีโฆษณาจากองค์กรด้านธุรกิจ เป็นเหตุผลเดียวกับการที่ไม่อนุญาตให้มีโฆษณาจากองค์กรด้านธุรกิจของรายการวิทยุเด็กและเยาวชน เนื่องจากหากปล่อยให้มีการสนับสนุนจากองค์กรด้านธุรกิจ เนื้อหาสาระของจดหมายข่าวอาจไม่ได้รับ

การเสนออย่างอิสระ และ “ขบวนการตาสับปะรด” ต้องการพิสูจน์ว่าจดหมายข่าวสามารถดำเนินการได้เอง โดยไม่ต้องอาศัยเงินทุนก้อนใหญ่จากองค์กรด้านธุรกิจ

2. คอลัมน์ต่างๆ เขียนโดยบรรณาธิการซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนในส่วนกลางของเครือข่าย

คอลัมน์ต่างๆ ของจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย!” ดังได้อธิบายรายละเอียดไปแล้วในบทที่ 8 นั้น เขียนโดยกองบรรณาธิการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นสมาชิกของ “ขบวนการตาสับปะรด” ในส่วนกลาง คืออยู่ในกรุงเทพมหานคร สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะการมอบหมายงานหรือการติดตามงานเขียนจากสมาชิกในส่วนกลาง รวมถึงการติดต่อสื่อสาร ง่ายและสะดวกกว่าการติดต่อประสานงานกับสมาชิกที่เป็นเครือข่ายอยู่ต่างจังหวัด

3. มีการนำจดหมายแจ้งข่าวสารหรือถ้อยคำสัมภาษณ์ของสมาชิกต่างจังหวัดมาลงในจดหมายข่าวในลักษณะการแจ้งข่าวสาร และแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ

เนื้อหาในจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย!” มีการนำเสียงของสมาชิกจากส่วนภูมิภาคมาลงไว้ในจดหมายข่าวด้วย ในรูปแบบของการเขียนจดหมายแจ้งข่าวสาร หรือการเขียนตอบจดหมาย ในคอลัมน์ “รู้แล้วซี้”, “เด็กขอพูด” และ “ข่าวประชาสัมพันธ์”

คอลัมน์ “รู้แล้วซี้” และ “ข่าวประชาสัมพันธ์” เป็นการนำข่าวหรือเรื่องราว เหตุการณ์ที่เด็กและเยาวชนพบเห็นมานำเสนอ คอลัมน์ “รู้แล้วซี้” เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับการร้องเรียนเรื่องราวหรือแจ้งปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ของสมาชิก ส่วนคอลัมน์ “ข่าวประชาสัมพันธ์” เป็นการแจ้งข่าวสารที่น่าสนใจของเด็กและเยาวชนในแต่ละพื้นที่

4. เนื้อหาและคอลัมน์ของจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย!” มีความยืดหยุ่นอยู่พอสมควร เนื่องจากสามารถปรับเปลี่ยนความยาวของแต่ละคอลัมน์ และปรับเปลี่ยนคอลัมน์ต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม

คอลัมน์ในจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย!” นั้นมีอยู่หลากหลาย ซึ่งแต่ละคอลัมน์มีเนื้อหา และความยาวของแต่ละคอลัมน์แตกต่างกันไป โดยแต่ละฉบับที่จัดพิมพ์จะมีคอลัมน์ประจำดังที่กล่าวไปแล้วในบทที่ 8 แต่คอลัมน์ประจำเหล่านี้อาจปรับเปลี่ยนความสั้นยาวของคอลัมน์ได้ตามความ

เหมาะสมของเนื้อหาคอลัมน์เอง นอกจากนี้ยังอาจมีการเปลี่ยนแปลงคอลัมน์ โดยมีคอลัมน์ใหม่ขึ้นมาแทนคอลัมน์เก่า แต่การเปลี่ยนแปลงคอลัมน์แบบนี้เกิดขึ้นไม่บ่อยครั้งนัก

เว็บไซต์ไทยแลนด์คิด

1. เนื้อหาภายในเว็บไซต์ไทยแลนด์คิดมีการปรับเปลี่ยน และปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน (Updated) อยู่เสมอ โดยเฉพาะในส่วนของข่าวสารประชาสัมพันธ์ และตารางการออกอากาศรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต

เว็บไซต์ไทยแลนด์คิดมีลักษณะการดำเนินงานคล้ายกับลักษณะของเว็บไซต์ทั่วไป ในส่วนที่มีการปรับเปลี่ยน และการปรับปรุงเนื้อหาให้เป็นปัจจุบัน (Update) อยู่เสมอ ส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยที่สุดในเว็บไซต์ไทยแลนด์คิด ได้แก่ ส่วนของข่าวสารประชาสัมพันธ์ ซึ่งหากมีข่าวสารกิจกรรมใดที่น่าสนใจสำหรับเยาวชนที่ส่งมายังสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จะนำข่าวสารประชาสัมพันธ์ดังกล่าวลงในเว็บไซต์ทันที

นอกจากนี้ยังมีส่วนอื่นๆ ที่มีการปรับปรุงให้ข้อมูลเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ได้แก่ ตารางการออกอากาศรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต และตารางการถ่ายทอดเสียงสดผ่านวิทยุบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีการปรับเปลี่ยน และมีการแจ้งเวลาการถ่ายทอดสดเสียงผ่านอินเทอร์เน็ตอยู่เสมอ เป็นต้น

2. มีบริการจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) และกระดานข่าว (Web board) ที่ช่วยส่งเสริมการขยายตัวของเครือข่าย และเชื่อมโยงเครือข่ายให้รักษาเสถียรภาพอยู่ได้

ภายในเว็บไซต์ไทยแลนด์คิดมีบริการจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรืออีเมลของเว็บไซต์ และมีพื้นที่กระดานข่าว (Web board) ซึ่งเป็นบริการที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายให้สมาชิก บริการจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นบริการที่เปิดให้ใช้แก่สมาชิกที่ยื่นความจำนงทุกคน โดยสมาชิกสามารถใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารได้อีกทางหนึ่ง ทั้งยังเป็นช่องทางการสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว ไม่เสียค่าใช้จ่ายที่สูง

บริการกระดานข่าว (Web board) เป็นบริการสำคัญที่เป็นช่องทางให้สมาชิกในเครือข่ายและบุคคลภายนอก ได้มีส่วนร่วมในการตั้งประเด็นคำถาม แจ้งข่าวสารการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ ที่มีผู้ตั้งกระทู้ หรือต่อประเด็นต่างๆ ที่น่าสนใจในสังคม

การบริการทั้งสองอย่าง ถือเป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญที่เพิ่มโอกาสให้กับสมาชิกได้ติดต่อสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และเป็นโอกาสให้เกิดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้น และขยายเครือข่ายออกไปได้มากยิ่งขึ้น

3. เว็บไซต์ไทยแลนด์คิดเป็นหนึ่งในฐานข้อมูลสำคัญของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ได้รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ไว้

เนื้อหาที่เป็นข้อมูลพื้นฐานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ได้มีเนื้อหาในเว็บไซต์ไทยแลนด์คิดได้แก่ ประวัติความเป็นมา แนวคิด วัตถุประสงค์ ตลอดจนข้อมูลของหน่วยงานย่อยต่างๆ เช่น สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”, วิทยุเด็กและเยาวชน และกองทุนสื่อเพื่อเด็ก สื่อเว็บไซต์ไทยแลนด์คิดจึงถือเป็นแหล่งข้อมูลของ “ขบวนการตาสับปะรด” อีกแหล่งหนึ่ง ที่ผู้สนใจหรือเครือข่ายสามารถใช้ประโยชน์ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้

4. เว็บไซต์ไทยแลนด์คิด มีการควบคุมเนื้อหาของเว็บไซต์ไม่ให้การโฆษณาทางธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง

เว็บไซต์ไทยแลนด์คิดโดยผู้ประสานงานหลักของเว็บไซต์ และผู้ประสานงานหลักฝ่ายอื่นๆ มีหน้าที่ที่จะต้องควบคุมดูแลเนื้อหาของเว็บไซต์ ว่าจะต้องไม่มีเนื้อหาที่เป็นการโฆษณาทางธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้องในเว็บไซต์ โดยการควบคุมจะพิจารณาตั้งแต่บทความ หรือข้อความที่จะลงทางเว็บไซต์ไม่ให้มีเนื้อหาดังกล่าว รวมถึงการโฆษณาที่ผ่านทางผู้ให้บริการพื้นที่เว็บไซต์ (Server) โดยหากพบเห็นการโฆษณาที่แฝงด้วยผลประโยชน์ทางธุรกิจ ผู้ประสานงานหลักจะทำการประสานงานไปยังผู้ให้บริการในการเปลี่ยนแปลงข้อความดังกล่าว หรือให้ลบข้อความดังกล่าว

นอกจากนี้เนื้อหภายในเว็บไซต์อีกอย่างหนึ่งที่พบว่าการแฝงโฆษณาทางธุรกิจอยู่บ่อยครั้ง คือในส่วนของกระดานข่าว (Web board) ซึ่งอาจมีกลุ่มองค์กร หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดมาตั้งกระทู้ข้อความที่มีความหมายแฝงเพื่อการโฆษณาทางการค้าดังกล่าว หากผู้ประสานงานพบเห็นก็จะลบข้อความนั้นทันที

**ประเด็นเรื่องพื้นที่ข่าว และประเด็นข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด”
ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชน**

1. มีเพียง 2 สือหลักเท่านั้น ที่นำเสนอเรื่องราวของ “ขบวนการตาสับปะรด” คือสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อโทรทัศน์

จากการเก็บข้อมูลพบว่า สื่อที่นำเสนอเกี่ยวกับ “ขบวนการตาสับปะรด” มีเพียงสองสื่อหลักเท่านั้นคือ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์โดยส่วนมากเป็นหนังสือพิมพ์ มีสื่อจุลสารเคยนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับ “ขบวนการตาสับปะรด” เพียง 1 ครั้ง และสื่อนิตยสารอีก 2 ครั้ง ส่วนสื่อโทรทัศน์นั้น มีการนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ “ขบวนการตาสับปะรด” โดยตรงเพียง 2 รายการ ซึ่งความเป็นจริงยังมีรายการทางโทรทัศน์อีกเป็นจำนวนมากที่นำเสนอ แต่ไม่ได้เป็นการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับ “ขบวนการตาสับปะรด” โดยตรง ส่วนใหญ่เป็นการเชิญเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” ไปร่วมรายการ และร่วมแสดงความคิดเห็น

2. พื้นที่ข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ มีพื้นที่ข่าวตั้งแต่คอลัมน์ที่เล็ก ไปจนถึงขนาดพื้นที่ใหญ่เต็ม 1 หน้ากระดาษหนังสือพิมพ์

กล่าวคือสื่อหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอเรื่องราวของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีพื้นที่ในการนำเสนอ ตั้งแต่พื้นที่เล็กไปจนถึงพื้นที่ใหญ่ พื้นที่ที่เล็กที่สุดที่ถูกนำเสนอได้แก่ **คอลัมน์ เวิร์บ อิต** หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน วันพฤหัสบดีที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2547 ชื่อบทความวิทยุเด็ก โดยปีศาจเว็บ หน้า 34 นอกจากนั้นเป็นการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับ “ขบวนการตาสับปะรด” ในพื้นที่ที่มากขึ้น และโดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ข่าวที่ถูกนำเสนอเต็ม 1 หน้ากระดาษหนังสือพิมพ์

3. ข่าวของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชน ส่วนใหญ่เป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับสื่อวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด”

สื่อวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นสื่อที่ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนค่อนข้างมาก เนื่องจากการประสบความสำเร็จของรายการที่มีผู้ฟังรู้จักเป็นจำนวนมาก รวมทั้งมีรูปแบบรายการที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองอย่างชัดเจน ข่าวเกี่ยวกับสื่อวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด” จึงถูกนำเสนอโดยสื่อมวลชนต่างๆ มากกว่าข่าวส่วนอื่นๆ ข่าวเกี่ยวกับสื่อวิทยุของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ถูกนำเสนอส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการที่เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสทำรายการวิทยุ

และจัดรายการเป็นของตนเอง และมีเนื้อหากระตุ้นให้เด็กและเยาวชนคนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมจัดทำรายการวิทยุว่าสามารถทำได้เช่นกัน

4. ข่าวของ “ขบวนการตาหลับประด” ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชน มีทั้งถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนภาคภาษาไทย และสื่อมวลชนภาคภาษาอังกฤษ

เป็นที่น่าสังเกตว่า ไม่ใช่เฉพาะสื่อมวลชนภาคภาษาไทยเท่านั้นที่นำเสนอข่าวเกี่ยวกับการทำงานของ “ขบวนการตาหลับประด” แต่สื่อมวลชนภาคภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารภาษาอังกฤษให้ความสนใจและนำเสนอเรื่องราวการทำงานของ “ขบวนการตาหลับประด” โดยหนังสือพิมพ์และนิตยสารดังกล่าวได้แก่ The Bangkok Post, The Nation Junior Magazine เป็นต้น

5. มีข่าวของเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาหลับประด” ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์อีกจำนวนหนึ่ง แต่เป็นการนำเสนอผลงาน และความสามารถของเยาวชนผู้นั้นโดยตรง ผู้ที่ถูกนำเสนอมากที่สุดคือนางสาวน้ำค้าง คำแดง เนื่องจากนางสาวน้ำค้าง เป็นผู้ที่มีความสามารถโดดเด่น มีลักษณะความเป็นผู้นำสูง และเป็นผู้ที่กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น

ข่าวของ “ขบวนการตาหลับประด” ที่ได้รับการนำเสนออีกจำนวนหนึ่งเป็นข่าวที่ไม่เกี่ยวข้องกับ “ขบวนการตาหลับประด” โดยตรง กล่าวคือไม่ได้กล่าวถึงการทำงานของ “ขบวนการตาหลับประด” โดยตรง แต่เป็นข่าวที่นำเสนอถึงเด็กและเยาวชนใน “ขบวนการตาหลับประด” ที่มีความสามารถ ตัวอย่างคอลัมน์ที่ได้รับการนำเสนอเช่น คอลัมน์นัมเบอร์วันคิดส์ ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ นำเสนอเรื่องราวของนางสาวน้ำค้าง คำแดง หรือน้องเล็ก ผู้ประสานงานหลักรายการวิทยุเด็กและเยาวชน, บทความชื่อเยาวชนไปออกอากาศที่สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย (Kids go on air at Radio Thailand) ของหนังสือพิมพ์ The Bangkok Post ที่นำเสนอเรื่องราวของเด็กและเยาวชน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเยาวชนจาก “ขบวนการตาหลับประด” ซึ่งไปออกอากาศรายการสดในวันวิทยุและโทรทัศน์เด็กสากล (ICDB: International Children's Day of Broadcasting) ที่สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย และบทความเคนได้ ลุยป่า นั่งสมาธิ สืบนักกิจกรรมวัยใส ของจุฬารักษะทิชัณ ที่นำเสนอกิจกรรมของนายนิรุช เหล่าเจริญ หนึ่งในสมาชิก “ขบวนการตาหลับประด” ที่มีหน้าที่เป็นแกนหลักของเบื้องหลังการออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชน เป็นต้น ซึ่งบุคคลผู้ที่ถูกกล่าวถึงในสื่อมวลชนแขนงต่างๆ มากที่สุด ได้แก่นางสาวน้ำค้าง คำแดง เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความสามารถโดดเด่น มีความเป็นผู้นำ และเป็นผู้ที่มีความกล้าแสดงออก

6. มีข่าวของเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาสับปะรด" ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อโทรทัศน์อีกจำนวนมาก แต่เป็นการเชิญเยาวชนผู้นั้นไปร่วมรายการและแสดงความคิดเห็นในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน

ยังมีข่าวอีกจำนวนหนึ่งทางสื่อโทรทัศน์ที่นำเสนอโดยเชิญเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาสับปะรด" ไปร่วมรายการ แต่ไม่ได้เป็นการนำเสนอถึงเรื่องราวของการทำงานของ "ขบวนการตาสับปะรด" โดยตรง กล่าวคือเป็นการเชิญไปออกรายการ และร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการ เรื่องที่ได้รับเชิญเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้ เช่น เรื่องสิทธิเด็ก, เรื่องการปฏิรูปการศึกษา, เรื่องการกำหนดเวลาไม่ให้เด็กและเยาวชนออกจากบ้านหลังสี่ทุ่ม, เรื่องการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในรายการโทรทัศน์ เป็นต้น

7. ข่าวของ "ขบวนการตาสับปะรด" ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในยุคแรก จะเป็นการสะท้อน "ขบวนการตาสับปะรด" ในลักษณะกลุ่มกิจกรรมที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก คือ การสอดส่องดูแลกระบวนการหรือพฤติกรรมที่เป็นพิษเป็นภัยและการฉกฉวยโอกาสในการบุกรุกทำลายธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ทั่วประเทศ รวมทั้งประสานงานช่วยเหลือแก้ไขปัญหา

เป็นที่น่าสังเกตว่าข่าวของ "ขบวนการตาสับปะรด" ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในช่วงแรก คือตั้งแต่การเริ่มก่อร่างขยายเครือข่าย "ขบวนการตาสับปะรด" นั้น เป็นข่าวที่สะท้อน "ขบวนการตาสับปะรด" ในฐานะที่เป็นกลุ่มกิจกรรมที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องมาจากวัตถุประสงค์สำคัญของ "ขบวนการตาสับปะรด" ในช่วงแรกของการก่อตั้งและขยายเครือข่าวนั้น เป็นวัตถุประสงค์ของการสร้างคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับชุมชนและสังคม ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ที่คุณฉัตรชัย ได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานเด็กและเยาวชนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม

8. ภาพลักษณ์ (Image) ของ "ขบวนการตาสับปะรด" ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ จะเป็นภาพลักษณ์ของกลุ่มเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ ทำงานเพื่อสังคม เป็นพลังของสังคม และมีสื่อที่น่าสนใจเป็นของตนเอง

จากการเก็บข้อมูล และพิจารณาเนื้อหาข่าวสารที่สะท้อนภาพของ "ขบวนการตาสับปะรด" ออกมาทั้งหมด ภาพลักษณ์ (Image) ของ "ขบวนการตาสับปะรด" ที่ได้รับการนำเสนอ

ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์จะเป็นภาพลักษณ์ของกลุ่มเด็กและเยาวชนคนที่เป็นคนรุ่นใหม่ ที่ทำงานเพื่อสังคม เป็นพลังของสังคม และมีสื่อที่มีประสิทธิภาพเป็นของตนเอง

9. การนำเสนอเนื้อหาข่าว "ขบวนการตาสับปะรด" ในสื่อสิ่งพิมพ์ ส่วนใหญ่จะได้แหล่งข้อมูลข่าวจากการสัมภาษณ์ มีการนำเสนอโดยการอ้าง (quote) คำพูดจากบทสัมภาษณ์นั้น บุคคลที่สื่อสิ่งพิมพ์สัมภาษณ์เป็นผู้จัดรายการวิทยุ, ผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตาสับปะรด" (คุณสฤณี กิรติวงศ์วานิช) เป็นต้น

จากการสังเกตข่าวสารของ "ขบวนการตาสับปะรด" ที่ถูกสะท้อนผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ พบว่าสื่อสิ่งพิมพ์ที่นำเสนอจะได้แหล่งข้อมูลข่าวจากการสัมภาษณ์ และมีการนำเสนอโดยการอ้าง (quote) คำพูดของผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนของ "ขบวนการตาสับปะรด" หรือเป็นผู้ประสานงานหลักของส่วนต่างๆ

10. ข่าวของ "ขบวนการตาสับปะรด" ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในระยะหลัง ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต

เป็นที่น่าสังเกตว่าข่าวสารของ "ขบวนการตาสับปะรด" ที่ถูกนำเสนอในช่วงตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2546-2547 ส่วนใหญ่เป็นข่าวสารเกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตของ "ขบวนการตาสับปะรด" ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากช่องทางการสื่อสารโดยการถ่ายทอดเสียงผ่านระบบอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการสื่อสารใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้น และเป็นที่สนใจของสังคมเนื่องจากเป็นความแปลกใหม่ของเทคโนโลยี ซึ่งเด็กและเยาวชนสามารถทำได้ และเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการกระจายข่าวสาร โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายที่สูง

11. มีข่าวของสื่อสิ่งพิมพ์เพียงฉบับเดียวที่นำเสนอเรื่องราวของสื่ออินเทอร์เน็ตของ "ขบวนการตาสับปะรด" คือนำเสนอในคอลัมน์เว็บฮิต ของหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน

สื่ออินเทอร์เน็ตในปัจจุบันได้เกิดขึ้นมากมาย และล้วนมีความเด่นดึงดูดผู้เข้าชมแตกต่างกันไป เว็บไซต์ขบวนการตาสับปะรดก็เป็นเว็บไซต์หนึ่งที่มีความโดดเด่น และมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากเว็บไซต์อื่น แต่ยังไม่มีความโดดเด่นจนเป็นข่าวหรือเป็นบทความพิเศษในสื่อต่างๆ ได้ และโดยทั่วไปข่าวสารที่เกี่ยวกับสื่ออินเทอร์เน็ตหรือเว็บไซต์ต่างๆ มักถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนใน

รูปแบบการแนะนำเว็บไซต์ในลักษณะเช่นนี้ จึงเป็นเรื่องปกติที่เว็บไซต์ไทยแลนด์คิดจะถูกนำเสนอในรูปแบบการแนะนำเว็บไซต์ และมีหนังสือพิมพ์เพียงฉบับเดียวที่นำเสนอ

ประเด็นเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์ และกิจกรรมร่วมระหว่างสมาชิกกับ “ขบวนการตาสับปะรด”

1. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” มีรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งการสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) และการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication)

จากข้อมูลที่ได้นำเสนอไปแล้วในบทที่ 9 จะพบว่าการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” มีทั้งรูปแบบการสื่อสารทางเดียว และการสื่อสารสองทางซึ่งเป็นข้อได้เปรียบของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่มีช่องทางการสื่อสารระหว่างสมาชิกมากมายหลายช่องทาง ทำให้สื่อสารได้หลายรูปแบบ

2. ในระยะหลังการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” ทั้งในการสื่อสารระดับบุคคล (Interpersonal Communication) และการสื่อสารระดับกลุ่ม (Group Communication) จะใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือที่เรียกว่าโทรศัพท์มือถือ (Mobile Phone) เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารที่สำคัญ และเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” ส่วนใหญ่ที่อยู่ในส่วนกลางกรุงเทพฯ จะมีโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นของตนเอง

ในช่วงระยะเวลา 4-5 ปี ที่ผ่านมา การสื่อสารโดยใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ได้รับความนิยมอย่างสูง เนื่องจากการสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว สามารถติดต่อสื่อสารได้ทุกๆ ที่ การสื่อสารโดยใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ ได้ขยายกลุ่มผู้ใช้ทั่วทุกกลุ่มไม่ว่าจะเป็นประชาชนชุมชนเมือง หรือชนบท กลุ่มที่เป็นผู้ใหญ่ และไม่เว้นแม้แต่เด็กและเยาวชน ซึ่งปัจจุบันมีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่มากขึ้น กลุ่มเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ก็มีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เช่นกัน และได้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ให้เป็นประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด” ด้วย

ถึงแม้ว่าจุดประสงค์การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ของเด็กและ “ขบวนการตาสับปะรด” จะมีหลากหลาย ไม่ใช่เพื่อการติดต่อสื่อสารเพื่อการทำงานภายในเครือข่ายเท่านั้น แต่โทรศัพท์เคลื่อน

ที่ก็เป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสารที่สำคัญของสมาชิกในการติดต่อประสานงาน โดยเฉพาะลักษณะการทำงานของ “ขบวนการตาสับปะรด” ที่ต้องออกนอกสถานที่อยู่ตลอดเวลา ไม่ใช่เฉพาะพื้นที่ภายในกรุงเทพฯ เท่านั้น ยังรวมถึงพื้นที่ต่างจังหวัดที่ต้องไปทำกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายอยู่เสมอ

สมาชิก “ขบวนการตาสับปะรด” หลายคนมีโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นของตนเอง โดยเฉพาะสมาชิกในส่วนกลางกรุงเทพมหานคร ซึ่งเด็กและเยาวชนที่มีเครื่องโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นของตนเอง ต้องมีผู้ปกครองให้การสนับสนุนเนื่องจากเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีราคาสูงเด็กและเยาวชนไม่สามารถซื้อได้เอง

3. การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นหน้าที่การตัดสินใจของอาสาสมัคร “ขบวนการตาสับปะรด” ผู้นั่นเอง เนื่องมาจากงานกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นงานในลักษณะอาสาสมัคร จึงเป็นเหตุให้มีเด็กและเยาวชนเข้า และออกจากเครือข่ายอยู่ตลอดเวลา ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มที่เกิดขึ้นกับผู้อยู่ในเครือข่ายเป็นเวลานานจะเป็นปฏิสัมพันธ์ที่สนิทสนมแน่นแฟ้น ตรงข้ามกับปฏิสัมพันธ์ของผู้ที่อยู่กับเครือข่ายเพียงชั่วคราว

ลักษณะการทำงานที่สำคัญของ “ขบวนการตาสับปะรด” อย่างหนึ่งคือการทำงานอาสาสมัคร กล่าวคือ สมาชิกสมัครใจเข้ามาทำงานให้กับเครือข่ายเอง โดยที่เครือข่ายไม่ได้มีการบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรม อาสาสมัครนักข่าวผู้นั้นมีสิทธิเต็มที่ในการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม ลักษณะของการเป็นกิจกรรมอาสาสมัครเช่นนี้ ทำให้มีสมาชิกก้าวเข้ามาและก้าวออกไปจากเครือข่ายอยู่ตลอดเวลา ลักษณะเช่นนี้ทำให้ปฏิสัมพันธ์ของเครือข่ายกับผู้เข้าร่วมเครือข่ายอย่างชั่วคราวเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ยั่งยืน ตรงข้ามกับความสัมพันธ์ของผู้ที่เข้าร่วมเครือข่ายเป็นเวลานานจะเป็นความสัมพันธ์ที่สนิทแน่นแฟ้นกับเครือข่าย

4. อาสาสมัคร “ขบวนการตาสับปะรด” ส่วนใหญ่ที่อยู่ในส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่สูงในการเข้าร่วม และช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ ของ “ขบวนการตาสับปะรด” ดังนั้นจึงเห็นสมาชิกในส่วนกลางของ “ขบวนการตาสับปะรด” เข้าร่วมกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นประจำ

สมาชิกของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” ที่อยู่ในส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร เป็นสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายเป็นประจำ เนื่องจากกิจกรรมส่วนใหญ่ของ “ขบวนการตาสับปะรด” เกิดขึ้นที่ส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการจัดรายการวิทยุ, การจัด

อบรมนักจัดรายการวิทยุ เป็นต้น จากการเก็บข้อมูลคณะผู้วิจัยได้สังเกตพบสมาชิกในส่วนกลางหลายคนเข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายส่วนกลางบ่อยครั้ง และมีหน้าที่ความรับผิดชอบสูงต่อการทำงานของเครือข่าย

5. การมอบเครื่องคอมพิวเตอร์ในเครือข่ายต่างจังหวัดในการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตทั้ง 8 จังหวัด เป็นการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย และการสร้างความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่าง “ขบวนการตาสับปะรด” กับเครือข่าย

“ขบวนการตาสับปะรด” ได้รับการสนับสนุนการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตจากโครงการ ชัมชุง ดิจิต ออล (Samsung Digit All) ซึ่งจัดขึ้นโดยบริษัท ชัมชุง จำกัด โดยได้รับเครื่องคอมพิวเตอร์จำนวน 9 เครื่อง พร้อมอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการออกอากาศรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตของ “ขบวนการตาสับปะรด” การได้รับมอบอุปกรณ์ดังกล่าวทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” มีความพร้อมสำหรับการออกอากาศรายการวิทยุ และสร้างความพร้อมให้กับเครือข่ายต่างจังหวัดที่ยังไม่มีอุปกรณ์สำหรับการออกอากาศ

การมอบเครื่องคอมพิวเตอร์ไปให้กับเครือข่ายต่างจังหวัด “ขบวนการตาสับปะรด” ได้จัดกิจกรรมการรับมอบเครื่องขึ้นมาที่ส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร โดยให้เครือข่ายที่จะได้รับมอบเครื่องคอมพิวเตอร์ (ซึ่งพิจารณาจากความพร้อมและศักยภาพของเครือข่าย) มาอบรมความรู้เกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ และการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งการรับมอบ และกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการรับมอบในครั้งนี้ ได้กระตุ้นความสนใจ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” อย่างมาก รวมถึงยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายในส่วนกลางและต่างจังหวัดให้แน่นแฟ้นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับ “ขบวนการตาสับปะรด”

1. ในส่วนของกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่าย เช่น กลุ่มกิจกรรมการจัดรายการวิทยุ, กลุ่มกิจกรรมการผลิตจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย”, กลุ่มกิจกรรมของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ และกลุ่มเครือข่ายที่ผลิตรายการวิทยุในสวนภูมิภาค ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของแต่ละกลุ่มเพิ่มเติมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มที่ทำกิจกรรมอยู่ที่ส่วนกลางอาจมีโอกาสดำเนิน และร่วมกิจกรรมกันเสมอ แต่มีโอกาสน้อยที่กลุ่มของเครือข่ายที่อยู่ต่างจังหวัดจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย และพัฒนางานของเครือข่ายให้ดียิ่งขึ้นไป

2. “ขบวนการตาสับปะรด” ควรปรับช่องทางการสื่อสารที่ใช้เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยกระตุ้นความสนใจให้เด็กและเยาวชนในเครือข่าย หรือกลุ่มผู้เปิดรับสื่อของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในเนื้อหาของสื่อ โดยให้มีรูปแบบเป็นการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) มากขึ้น เช่น การเปิดโอกาสให้สมาชิกของเครือข่ายมีส่วนร่วมพูดคุยในรายการวิทยุเด็กและเยาวชน เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างความใกล้ชิดในการติดต่อสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย

3. “ขบวนการตาสับปะรด” ควรหาช่องทางในการสื่อสารเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่องทางการสื่อสารที่เป็นสื่อมวลชน เช่น คอลัมน์ในนิตยสารสื่อพิมพ์ หรือรายการโทรทัศน์ เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย และสร้างการแผ่ขยายเครือข่ายไปได้ในวงกว้าง เนื่องจากการวิจัยพบว่าเมื่อ “ขบวนการตาสับปะรด” เริ่มใช้ช่องทางสื่อมวลชน (รายการวิทยุเด็กและเยาวชน) ในการนำเสนอข่าวสารและกิจกรรมของเครือข่าย มีเด็กและเยาวชนจำนวนมากให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมกับ “ขบวนการตาสับปะรด” และพบว่าแนวคิดของเครือข่ายถูกแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ผลการวิจัยอีกส่วนหนึ่งยังพบว่าการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายช่องทาง สามารถเข้าถึงผู้รับสารซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนได้จำนวนมาก ทั้งนี้เพราะปัจจุบัน ยังมีเด็กและเยาวชนอีกจำนวนมาก ที่ยังไม่รับรู้เครือข่ายทางด้านเด็กที่ทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์และเป็นพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกถึงสิทธิ และความสามารถเช่นเดียวกับกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” การเพิ่มช่องทางในการสื่อสารนี้มีส่วนสำคัญที่จะทำให้เด็กและเยาวชนได้รับรู้ถึงการทำกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับปะรด” นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มช่องทางให้สังคมได้เห็นถึงการแสดงออกในด้านสิทธิและความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนอีกด้วย

แต่ทั้งนี้ควรพิจารณาถึงความเหมาะสมในหลายด้านด้วย เช่น จะมีค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนเพิ่มขึ้นหรือไม่, จะมีความซับซ้อนของเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นหรือไม่, คุณลักษณะเฉพาะของสื่อนั้นเอื้ออำนวยกับงานของเครือข่ายหรือไม่, จะมีระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่ายได้มากน้อยเพียงใดในสื่อแต่ละประเภทนั้น เป็นต้น

4. “ขบวนการตาสับปะรด” โดยสมาชิกของเครือข่ายเอง ควรมีการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังควรมีการจัดฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุ และการทำข่าวอย่างต่อเนื่องด้วย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมค่ายเยาวชนเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่ช่วยในการรวมตัวของเครือข่าย รวมทั้งรักษาเสถียรภาพของเครือข่าย และผลการวิจัยอีกส่วนหนึ่งพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนก้าวเข้ามาเป็นสมาชิกเครือข่ายมากขึ้นในช่วงการมีรายการวิทยุ เนื่องมาจากความต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมการจัดรายการวิทยุ ซึ่งการจัดการฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุเป็นช่องทางสำคัญที่จะให้เด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมการจัดรายการวิทยุของเครือข่าย ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจให้เด็กและเยาวชนสนใจงานของเครือข่าย และเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนที่ยังไม่มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมกับ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้เข้าร่วมกิจกรรมและร่วมเป็นสมาชิกของเครือข่ายมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการรวมกลุ่มของกลุ่มเด็กและเยาวชนอื่น

1. การรวมตัวของเครือข่ายด้านเด็กและเยาวชนอื่น ในระยะแรกควรมีแกนนำหรือศูนย์กลางของกลุ่มในการเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การที่ศูนย์ฯช่วยเชื้อรามัณญ์ เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายในระยะเริ่มแรก ช่วยให้เครือข่ายสามารถสื่อสาร และกระจายข่าวสารของเครือข่ายได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเครือข่ายด้านเด็กและเยาวชน หากไม่มีศูนย์กลางของเครือข่าย อาจทำให้เกิดความไร้ระเบียบในการติดต่อสื่อสาร และเกิดความล้มเหลวในการติดต่อสื่อสารเพื่อการรวมตัวได้

2. การส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มเด็กและเยาวชนอื่น ควรเน้นความสำคัญไปที่การรวมตัวกันของบุคคลที่มีความสนใจร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือมีความสนใจในเรื่องราวคล้ายๆ กัน คือเรื่องใกล้ตัวที่เผชิญอยู่ ซึ่งเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต

ของเด็กและเยาวชน การรวมตัวที่เกิดจากการสนใจในเรื่องเดียวกัน จะทำให้การรวมตัวมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในเรื่องนั้นๆ และสามารถดำเนินงานของเครือข่ายได้อย่างตรงเป้าหมาย

3. ควรมีการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้มีการติดต่อสื่อสารกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ และมีช่องทางในการรวมตัวที่หลากหลาย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า “ขบวนการตาข่ายประรด” มีการจัดกิจกรรมที่เปิดกว้างสำหรับเด็กและเยาวชนทั่วไปให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ เช่น การจัดกิจกรรมค่ายเยาวชน และการจัดฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุ เป็นต้น ซึ่งการจัดกิจกรรมดังกล่าว เป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสพบปะ พูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในเครือข่ายได้รับทราบกิจกรรมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อการรวมตัวของเครือข่าย

ข้อเสนอแนะสำหรับการขยายตัว

และรักษาเสถียรภาพของกลุ่มเด็กและเยาวชนอื่น

1. ควรมีการติดต่อสื่อสารเพื่อการแจ้งข่าวสาร มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อประชุม พบปะ พูดคุยกันภายในกลุ่มเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าการติดต่อสื่อสาร และพบปะกันอย่างสม่ำเสมอเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกของเครือข่ายในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และดำเนินงานของเครือข่าย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการขยายงาน และขอบเขตของเครือข่ายให้กว้างขึ้น รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

2. ควรมีการสร้างหลักปฏิบัติร่วมกัน เพื่อวางระเบียบและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการทำงานกับเครือข่าย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การสร้างหลักปฏิบัติร่วมกันทำให้สมาชิกของ “ขบวนการตาข่ายประรด” ทำงานตามแนวทางเดียวกัน และสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการบริหารจัดการงานด้านต่างๆ ของเครือข่าย การมีหลักปฏิบัติร่วมกันทำให้มีแนวทางที่ชัดเจนในการทำงานของเครือข่าย สามารถดำเนินงานของเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์ในการขยายเครือข่าย และรักษาเสถียรภาพของเครือข่ายในอนาคต

3. ควรมีการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มสมาชิก เพื่อสร้างความสามัคคีกลมเกลียว และความใกล้ชิด ผูกพัน โดยการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกแต่ละบุคคลจะควบคู่ไปกับการได้พบปะพูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เนื่องจากผลการวิจัย

พบว่า กิจกรรมเหล่านี้มีส่วนในการส่งเสริมสัมพันธภาพส่วนบุคคล ทำให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์และความกลมเกลียวมากยิ่งขึ้น ทำให้สามารถดำเนินงานร่วมกันได้อย่างดี และมีเสถียรภาพ

4. ควรนำเอากลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้ผู้ส่งสาร (Sender), ตัวสาร (Message) และช่องทางการสื่อสาร (Channel) ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการขยายและรักษาเสถียรภาพของเครือข่าย เช่น การใช้ผู้ส่งสาร (Sender) ที่เป็นสมาชิกเครือข่ายกระจายข่าวสารของเครือข่ายออกไปโดยใช้การสื่อสารระดับบุคคลหรือช่องทางการสื่อสารของเครือข่าย, การใช้ตัวสาร (Message) ที่ชักจูงใจและท้าทายความสามารถของเด็กและเยาวชนให้เข้าร่วมเครือข่าย และรู้จักเลือกใช้ช่องทางการสื่อสาร (Channel) ที่เหมาะสม เป็นต้น ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า “ขบวนการตาสับปะรด” และเครือข่ายอื่นๆ ที่เลือกมาศึกษา รู้จักนำเอากลยุทธ์การสื่อสารมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการขยายและธำรงรักษาเครือข่าย ซึ่งทำให้เครือข่ายมีการขยายตัว

5. ควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารระดับบุคคลแบบบุคคลต่อบุคคลในการขยายเครือข่าย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า “ขบวนการตาสับปะรด” และเครือข่ายอื่นที่ศึกษา มีการขยายเครือข่ายโดยใช้การสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล ซึ่งสามารถทำให้เผยแพร่ข่าวสารของเครือข่ายได้อย่างอิสระ และเป็นการสื่อสารที่มีความเป็นส่วนตัวอย่างมาก สามารถทำให้เกิดการแพร่ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เครือข่ายขยายตัว

6. ควรนำรูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสม และหลากหลายมาใช้กับเครือข่าย โดยหากรูปแบบการสื่อสารแบบใดเป็นประโยชน์กับเครือข่ายในการยึดโยงและขยายเครือข่ายก็ควรมีการใช้ต่อ และเพิ่มเติม (Addition) รูปแบบการสื่อสารแบบอื่นขึ้นมา เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า “ขบวนการตาสับปะรด” มีรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย และเป็นลักษณะการเพิ่มเติม (Addition) รูปแบบการสื่อสาร ไม่ได้เข้ามาในลักษณะการทดแทน (Substitution) รูปแบบการสื่อสารแบบที่ใช้อยู่แล้ว ซึ่งรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย ทำให้เข้าถึงเด็กและเยาวชนได้อย่างกว้างขวาง

7. ควรมีการสร้างเวทีสาธารณะเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกถึงสิทธิและความสามารถของตนเอง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การเปิดพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนแสดงออกถึงสิทธิและความสามารถของ “ขบวนการตาสับปะรด” เป็นการกระตุ้นให้เกิดการก้าวเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และทำงานด้านที่เกี่ยวข้องกับตัวของเด็กและเยาวชนเอง

8. ควรมีการสร้างความเข้าใจในงานและกิจกรรมของเครือข่าย กับผู้ปกครองของเด็ก และเยาวชนที่เข้าร่วมหรือเป็นสมาชิกของเครือข่าย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมในเครือข่ายต้องได้รับอนุญาตจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนผู้นั้นเสียก่อน ดังนั้นการที่ผู้ปกครองจะให้อนุญาตผู้ปกครองต้องมีความไว้วางใจในกิจกรรมของเครือข่าย โดยควรมีการจัดกิจกรรมของเครือข่ายที่ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อสร้างความเข้าใจในงานและกิจกรรมของเครือข่าย ให้ผู้ปกครองมีความเชื่อถือและไว้วางใจให้เด็กและเยาวชนในปกครองเข้าร่วมงานกับเครือข่าย

9. ควรมีการกระตุ้นความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่าย สนับสนุนให้เกิดการแสดงออก และใช้กิจกรรมของเครือข่ายให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า “ขบวนการตาสับปะรด” มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่าย ซึ่งเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้เด็กและเยาวชนที่ต้องการแสดงความสามารถของตนเอง ได้ใช้กิจกรรมเป็นที่แสดงออก และดึงดูดให้ร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

10. ควรจัดช่องทางอำนวยความสะดวกในการร่วมกิจกรรมกับเครือข่าย หรือช่องทางในการทำงานร่วมกับเครือข่ายให้มีความง่ายและความอิสระในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนร่วมกิจกรรมหรือทำงานร่วมกับเครือข่าย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด” คือความง่ายและความอิสระในการทำงานของเครือข่าย โดย “ขบวนการตาสับปะรด” มีการใช้ช่องทางการหลายช่องทางในการทำงานของเครือข่าย

11. ควรพิจารณาถึงเสียงสะท้อน (Feedback) ของเครือข่าย เพื่อให้เห็นข้อเด่น ข้อด้อยของเครือข่ายมาพัฒนาปรับปรุงการทำงานของเครือข่ายให้ดียิ่งขึ้น และสามารถปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า “ขบวนการตาสับปะรด” รู้จักนำเอาเสียงสะท้อนของกลุ่มผู้เปิดรับสื่อของเครือข่าย มากำหนดและปรับเปลี่ยนทิศทางการทำงานของเครือข่าย ทำให้ “ขบวนการตาสับปะรด” ทราบข้อเด่นข้อด้อย และทราบวิธีการในการปรับปรุงการทำงาน of เครือข่ายให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ทำให้เครือข่ายมีเสถียรภาพอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานของสำนักข่าวของกลุ่มเด็กและเยาวชนอื่น

1. ควรกำหนดทิศทางและเป้าหมายของสำนักข่าวชัดเจน ว่ามีเป้าหมายอย่างไร มีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มใด เพื่อประโยชน์ในการวางแผนทางการดำเนินงาน และกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนที่มีความสนใจตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายดังกล่าวเข้าร่วมกิจกรรมกับสำนักข่าวได้ตรงกับความต้องการของตน

2. ควรมีผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนนั้น ซึ่งมีหน้าที่ชี้แนะแนวทาง, วางแผนการทำงานของสำนักข่าว แต่ต้องให้ความสำคัญและตระหนักในการทำงานอย่างเต็มที่กับนักข่าว เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” มีผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวคือ คุณสุกัญญา กิ่งดวงศ์วานิช ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานกับอาสาสมัครนักข่าว “ขบวนการตาสับปะรด” โดยมีหน้าที่เป็นผู้เพียงผู้ให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางเท่านั้น การมีผู้ประสานงานหลักของสำนักข่าวฯ จะให้เกิดความคล่องตัวในการทำข่าว และมีบุคคลผู้เป็นศูนย์กลางคอยควบคุมการทำงาน และตรวจสอบข่าว ซึ่งจะทำให้สำนักข่าวฯ ดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรมีการกำหนดขอบเขต และขั้นตอนในการทำข่าวที่ชัดเจน ว่ามีขอบเขต ขั้นตอนอย่างไรบ้าง เพื่อความชัดเจนในการปฏิบัติงานไปในทางเดียวกัน โดยอาศัยขอบเขต และขั้นตอนเป็นเพียงหลักปฏิบัติเท่านั้น เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าสำนักข่าวเด็กและเยาวชน และสำนักข่าวที่นำมาศึกษา มีการกำหนดขอบเขต วัตถุประสงค์ที่ชัดเจนของสำนักข่าวในขั้นตอนกระบวนการทำข่าว การมีขอบเขต และขั้นตอนที่ชัดเจนทำให้สามารถทำข่าวได้ตรงเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของสำนักข่าว ลดการทำข่าวที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่มีความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายของสำนักข่าว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมประเด็นของตัวสาร (Message) ที่ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ใช้ว่ามีเนื้อหาอย่างไรบ้าง ตั้งแต่การใช้สื่อจดหมาย, จดหมายข่าว, จดหมายข่าว “พุทโธเอ๊ย!”, รายการวิทยุเด็กและเยาวชน รวมถึงเนื้อหาสารในเว็บไซต์ เนื่องจากรูปแบบการสื่อสารของแต่ละ

ช่วงแตกต่างกัน เช่นมีการใช้ลักษณะจากบุคคลเพียงคนเดียว ไปสู่บุคคลคนเดียว (One-to-one) ในช่วงการใช้จดหมาย และเมื่อมีการใช้จดหมายข่าวเพิ่มเติม รูปแบบการสื่อสารที่ใช้จะเป็นแบบคนเพียงคนเดียว ไปสู่คนหลากหลายคน (One-to-many) เพราะฉะนั้นจะมีการเปลี่ยนเนื้อหาของสาร (Message) ไปตามวัตถุประสงค์ของสื่อแต่ละชนิด ซึ่งงานวิจัยเรื่องนี้ ยังไม่ได้มีการศึกษาในรายละเอียด

2. ควรมีการศึกษาถึงกลุ่มเครือข่ายเด็กและเยาวชนอื่น ที่ทำกิจกรรมของเด็ก เพื่อเด็กและโดยเด็กและเยาวชน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบถึงการรวมตัว, การขยายตัว, ลักษณะการดำเนินงาน และปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของเครือข่ายเด็กเหล่านี้ เป็นต้น กับเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” เพื่อศึกษาจุดเด่น และจุดด้อยของแต่ละเครือข่าย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการดำเนินงานของเครือข่ายด้านเด็กและเยาวชนต่อไป

3. จากผลการวิจัยเรื่องนี้พบว่า การเกิดขึ้นของเครือข่าย “ขบวนการตาสับปะรด” มีจุดกำเนิดมาจากคนเพียงคนเดียว ซึ่งมีงานวิจัยเกี่ยวกับการเครือข่ายหลายเรื่องพบการเกิดขึ้นของเครือข่ายในลักษณะเดียวกัน แต่มีงานวิจัยอีกหลายเรื่องพบในลักษณะที่แตกต่างจากนี้ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า การก่อตัวของเครือข่ายจะมีจุดกำเนิดมาจากคนเพียงคนเดียวหรือคนมากกว่า 1 คนก็ได้ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวิจัยต่อไป ว่าเหตุปัจจัยใดเป็นสาเหตุที่ทำให้การรวมกลุ่มของเครือข่ายมีจุดกำเนิดจากคนเพียงคนเดียว และเหตุปัจจัยใดเป็นสาเหตุที่ทำให้การรวมกลุ่มของเครือข่ายมีจุดกำเนิดจากคนมากกว่า 1 คน

4. จากการศึกษางานวิจัยเรื่องนี้ และงานวิจัยอีกหลายเรื่องพบว่า เครือข่ายหลายเครือข่ายล้วนมีคนหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นการมีศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารของเครือข่าย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารจะทำให้เครือข่ายมีความสะดวกในการติดต่อประสานงานกันมากขึ้น ศูนย์กลางสามารถเป็นแหล่งข่าวสารหลักให้กับเครือข่าย และเป็นผู้ควบคุมข่าวสารที่ไหลผ่านเครือข่ายนั้นๆ แต่อย่างไรก็ตามควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมถึงความสำคัญ และความจำเป็นและบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารของเครือข่าย โดยเปรียบเทียบกับหลายๆ เครือข่ายต่อไป ทั้งนี้อาจโดยการเปรียบเทียบกับเครือข่ายที่ไม่มีศูนย์กลางของเครือข่าย แต่สามารถรวมกลุ่มอยู่ได้เนื่องจากการติดต่อสื่อสารในระดับเดียวกันระหว่างสมาชิกกับสมาชิก เป็นต้น

5. จากการศึกษาวิเคราะห์จะพบว่า สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์และกระบวนการทำข่าวแตกต่างจากสำนักข่าวโดยทั่วไป ควรมีการศึกษาต่อไปถึงการให้คำนิยามความหมายของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ว่าควร จะขยาย หรือปรับเปลี่ยนไปจากนิยามคำว่าสำนักข่าวอย่างไร

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรรณิการ์ มณีสว่างวงศ์. การวิเคราะห์กระบวนการการทำงานของนักเขียนนักข่าว Section Outlook จากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

กาญจนา แก้วเทพ. สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด, 2543.

กิติมา สุรสณี. ความรู้ทั่วไปทางการสื่อสาร. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการสื่อสารเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. นโยบายและแผนพัฒนาเด็กระยะยาว 2522. กรุงเทพฯ: ศรีสมบัติการพิมพ์, 2527.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, สำนักงาน. สรุปรายงานผลการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (ฉบับที่ 1). กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2540.

จารุณี พชรพิมานสกุล. การศึกษาเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

จุมพล รอดคำดี. สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

เจษฎา รัตนเขมากร. ศิลปินเพลงไทยและเครือข่ายการสื่อสารกับแฟนคลับ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

จ่อ่าน วุฒติกรรรมรักษา. **หลักการรายงานข่าว: Basic News Reporting.** กรุงเทพฯ: ปรกระยพริก, 2536.

ชวณวล คณานุกูล. **พฤติกรรมการเล่นและเครือข่ายการสื่อสารของผู้เล่นหวัยใต้ดิน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ชวรัตน์ เติดชัย. **การสื่อข่าว.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.

ชูชัย ศุภวงส์ และยวดี คาดการณไกล, บรรณาธิการ. **ประชาสังคม : วรรณชนักคิดในสังคมไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มติชน, 2541.

ฌอง แมคไพบร์ด, **หลายสำเนียงจากโลกเดียวกัน : การสื่อสารกับสังคม สำหรับปัจจุบันและอนาคต.** แปลโดย วีรณัฐ พลนิกร-ไม้ไทย และคนอื่น ๆ. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติ ว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติ, 2528.

ดรุณี หิรัญรักษ์. **เทคนิคการหาข่าวและการเขียนข่าวหนังสือพิมพ์.** พิมพ์ครั้งที่ 4 เพิ่มเติม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

ตติยา เลานทีรานนท์. **เครือข่ายการสื่อสารกลุ่มและบทบาทในการอนุรักษ์เพลงสุนทราภรณ์ของกลุ่มอนุรักษ์เพลงและลีลาศสุนทราภรณ์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชานิตศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

นาอีหมีะ นิยะ. **รูปแบบของการสื่อสารและการยอมรับบทบาทของสตรีมุสลิมในการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์อิสลามบ้านสุไหงปาแน อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ปรมะ สตะเวทิน, **หลักนิตศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้วไข. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, 2538.

ปฟ้าณี ฐิติวัฒนา. **การพัฒนาเด็ก เยาวชน และสตรี**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2535.

ปรีชัย ศตะสุข. **กระบวนการทำข่าวของเสียงอเมริกาประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.

พจน์ โชคสวัสดิ์ไพศาล. **กลยุทธ์การสื่อสารของกลุ่มสันติอโศก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

พรณศิริ จิตรรัตน์. **เครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นใน จ.ชลบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

พิศิษฐ์ ชวาลาวัช. **การรายงานข่าวชั้นสูง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2540.

พัชนี เขยจรรยา, เมตตา วิวัฒนากุล และถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์, **แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง, 2538.

พัชนี เขยจรรยา, เมตตา วิวัฒนากุล และถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์, **แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์: ประมวลศัพท์วิชาการ ทฤษฎีสำคัญ วิธีศึกษาวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง, 2541.

มานิดา คอยระงับ. **การแพร่ขงนวกรรมระบบเงินตราชุมชน "เบี้ยกุดชุม" ในอำเภอกุดชุมหะ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. **การวิเคราะห์ผู้รับสาร**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

รจิตร์ เข้มศักดิ์สิทธิ์. **การสื่อสารและการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติดในพื้นที่ทุ่งครุ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

รุจน์ โกมลบุตร. **เอกสารประกอบโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการค่ายเยาวชนเท่าทันสื่อ**. จัดโดยกลุ่มนักศึกษาสาขาหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

วิมลลักษณ์ ชูชาติ. **การนำเสนอรูปแบบของกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ สำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

เวทีณี สตะเวทิน. **การสื่อสารในการจัดการประชาคมบางลำพู**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

เสถียร เขยประทับ. **ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

สุดารัตน์ ศุภพิพัฒนา และมาลี พฤษพงษ์สวัสดิ์. **การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากสตรีไทยกับปัญหาสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ร่วมกับสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

สุภาวค์ จันทวานิช. **วิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ส่วนวิชาการสำนักข่าวไทย. **เอกสารการพัฒนาสำนักข่าวไทยให้เป็นสำนักข่าวระดับชาติ**. [ม.ป.ท.]

โสละมูลนิธินี้แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. **อันเนื่องด้วยเด็ก**. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร พิมพ์, 2522.

หริสุดา ปั่นทอนันท์. **การสื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์ เมาไม่ขับ**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2544.

อรอนันต์ วุฒิเสน. **การสื่อสารในการก่อตัวและการขยายเครือข่ายของชมรมผู้เลี้ยงปลากระ
พงขาว อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชา
การประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

อรุณีวรรณ นาศรี. **การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2544.

อังคณา วิชาดากุล. **สำนักข่าวจีจี เพรส และบทบาทที่มีต่อชุมชนคนญี่ปุ่นในประเทศไทย**.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

อัล เฮสเดอร์. **สำนักข่าวระหว่างประเทศ**. แปลโดย ยุพา สุภากุล, เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2522.

ภาษาอังกฤษ

Ronald A. Buel. *Dead End: The Automobile in Mass Transportation* Baltimore: Penguin Books, 1973.

Schramm, W. "Information Theory and Mass Communication," *Journalism Quarterly* 32, 1955.

Unesco. "Development and Expansion of Thai National News Agency." Prepare by the National News Agency of Malaysia: Bernama; 1978.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แนวทางตั้งคำถามเพื่อการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ประเด็นเรื่องการรวมตัวกันของ “ขบวนการตาสับปะรด”

- “ขบวนการตาสับปะรด” มีจุดกำเนิด หรือประวัติความเป็นมาอย่างไร และจัดตั้งขึ้นโดยมีหลักการและเหตุผลอย่างไร
- รูปแบบของการสื่อสารที่ใช้เพื่อการรวมตัวกันเป็นสำนักข่าวฯ มีรูปแบบใดบ้าง
- “ขบวนการตาสับปะรด” มีสมาชิกจำนวนเท่าใด และมีการเพิ่มขึ้นของการมีส่วนร่วมในการทำงานกับเครือข่ายอย่างไร

ประเด็นเรื่องการใช้สื่อในการขยายตัวของ “ขบวนการตาสับปะรด”

- “ขบวนการตาสับปะรด” ได้รับการสนับสนุนเพิ่มขึ้นจากแหล่งทุน หรือบุคคล หรือองค์กรผู้ให้การสนับสนุนหรือไม่ และรายได้หลักที่สนับสนุนการดำเนินงานของสำนักข่าวมาจากที่ใด
- “ขบวนการตาสับปะรด” มีการขยายขอบเขตการทำงานอย่างไร
- ลักษณะของรายการวิทยุเด็กและเยาวชนเป็นอย่างไร มีเนื้อหาอะไรบ้างที่น่าสนใจ มีผู้จัดรายการกี่คน และได้รับเสียงตอบรับมาว่าอย่างไรบ้าง
- ลักษณะของจดหมายข่าว “พุทโธเฮีย!” เป็นอย่างไร รายละเอียดของเนื้อหาจะมีอะไรบ้าง
- กิจกรรมที่มีขึ้นร่วมกันเพียงพหรือไม่ ควรจะปรับปรุงกิจกรรมอะไรบ้าง หรือควรมีกิจกรรมใดเพิ่มเติม

ประเด็นเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของ “ขบวนการตาสับปะรด”

- “ขบวนการตาสับปะรด” ใช้การสื่อสารอย่างไรในการรักษาเสถียรภาพให้อยู่รอดมาถึงปัจจุบัน
- เหตุใด “ขบวนการตาสับปะรด” จึงดำเนินการ และมีเสถียรภาพได้อย่างต่อเนื่อง

ประเด็นเรื่องเป้าหมายของการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

- นโยบายและวัตถุประสงค์ของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” คืออะไร

- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีเป้าหมายหลักในการทำข่าวอย่างไร
- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ “ขบวนการตาสับปะรด” มีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มใดบ้าง
- ปัญหาของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีอะไรบ้าง
- นอกจากบทบาททางด้านกระบวนการทำข่าวแล้วสำนักข่าวมีบทบาททางด้านอื่นหรือไม่
- สำนักข่าวเคยได้รับความคิดเห็นจากสมาชิก หรือกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ และเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับอะไร
- ทิศทางการนำเสนอข่าวสารของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีทิศทางเน้นในเรื่องใด
- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ ควรจะปรับปรุง หรือเพิ่มประเด็นใดในการนำเสนอบ้าง

ประเด็นเรื่องกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีผู้สื่อข่าวทั้งสิ้นประมาณกี่คน และมีการแบ่งสายการทำข่าวหรือไม่ อย่างไร
- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีกระบวนการทำข่าวที่ขั้นตอน อย่างไรบ้าง
- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีวิธีการรวบรวมข่าวอย่างไร
- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีวิธีการเขียนข่าวในรูปแบบใดบ้าง
- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีวิธีการรายงานข่าวอย่างไร และผ่านสื่อใดบ้าง
- ปัญหาที่พบในทุกขั้นตอนของกระบวนการทำข่าวมีอะไรบ้าง และมีวิธีการแก้ไขอย่างไร
- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีปฏิสัมพันธ์และกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเป้าหมายอย่างไรบ้าง

ประเด็นเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”

- สำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ มีปัจจัยในการคัดเลือกข่าวโดยขึ้นกับเงื่อนไขอะไรบ้าง

ตัวอย่างแบบบันทึกภาคสนาม

[illegible]

ภาคผนวก ข

รายชื่อรายการวิทยุเครือข่ายที่ร่วมกิจกรรมกับ “ขบวนการตาสับปะรด”

(ข้อมูลเดือนมกราคม พ.ศ. 2547)

ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก

ประกอบด้วย

กรุงเทพฯ

- รายการ “สโมสรรเพื่อนงาน” เอฟเอ็ม 92.5 เมกกะเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) ทั่วประเทศ ทุกวันเสาร์ เวลา 09.00 - 10.00 น.

ผู้ประสานงาน

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก 143 /109-111 หมู่บ้านปิ่นเกล้าพัฒนา ถนนบรมราชชนนี แขวง
อรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700 โทรศัพท์ 0-2433-6292, 0-2884-6603

- รายการ “วิทยุเด็ก” เอเอ็ม 1350 กิโลเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) ทั่วประเทศ ทุกวันเสาร์ เวลา 11.00 - 12.00 น.

ผู้ประสานงาน

คุณพรพรรณ ชัยนาม โทรศัพท์ 0-9017-2660, 0-2311-1719

- รายการ “ร่วมด้วยช่วยเด็ก” เอเอ็ม 891 กิโลเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) ทั่วประเทศ ทุกวันเสาร์ เวลา 14.00 - 15.00 น.

- รายการ “วิทยุเด็กและเยาวชน” เอเอ็ม 891 กิโลเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) ทั่วประเทศ ทุกวันเสาร์ เวลา 15.00 - 16.00 น.

ผู้ประสานงาน

อาสาสมัคร “ขบวนการตาสับปะรด” ตู้ปณ. 77 ปทฝ.รัฐสภา กรุงเทพฯ 10305 โทรศัพท์ 0-1308-5688, 152 เรียก “ตาสับปะรด” โทรสาร 0-2971-9673

ชัยนาท

- รายการ “บ้านไร่ของเรา” เอฟเอ็ม 91.75 เมกกะเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) ทุกวันอาทิตย์ เวลา 09.00 - 10.00 น.

ผู้ประสานงาน

โครงการเยาวชนเพื่อสิ่งแวดล้อม เลขที่ 199 หมู่ 10 ตำบลเนินขาม กิ่งอำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท 17130

นางสาวนพมาศ บัววิชัยศิลป์ โทรศัพท์ 0-9015-9190

จันทบุรี

- รายการ “เสียงใสๆ จากเยาวชนรักถิ่น” (เป็นรายการที่มีเนื้อหากล่าวถึงเด็กกับชุมชน ปัญหาต่างๆ ต่างในชุมชน และให้ความรู้ด้านต่างๆ) เอฟเอ็ม 102.25 เมกกะเฮิร์ตซ์ ทุกวันเสาร์ – อาทิตย์ เวลา 13.00 - 14.00 น.

ผู้ประสานงาน

สถานีเพื่อทดลองเรียนรู้ วิทยุกระจายเสียงชุมชน ตำบลบางสระแก้ว อำเภอแหลมงสิงห์ จังหวัดจันทบุรี 22170

คุณพัฒนพงษ์ กระจ่มเขต โทรศัพท์ 0-9803-9718

นครนายก

- รายการ “วิทยุเยาวชน” เอฟเอ็ม 104.25 เมกกะเฮิร์ตซ์ ทุกวันเสาร์ – อาทิตย์ เวลา 05.00 - 08.00 น. และ 17.00 - 20.00 น.

ผู้ประสานงาน

เด็กหญิงกาญจนา แซ่เจียบ โทรศัพท์ 0-1634-7758

ชลบุรี

- รายการ “วิทยุเด็กและเยาวชน” เอฟเอ็ม 99.75 เมกกะเฮิร์ตซ์ เวลา 20.30 - 22.00 น. (ขึ้นอยู่กับสถานีเชิญให้มาจัด)

ผู้ประสานงาน

กลุ่มละครเสียงเด็ก (ซึ่งเป็นกลุ่มที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับสิทธิเด็ก, ทำสื่อเคเบิลทีวี และวิทยุ) 294 หมู่ 1 ตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี 20150 โทรศัพท์ 0-9990-7472

ระยอง

- รายการ “อสมท. เพื่อชุมชน” เอฟเอ็ม 96.75 เมกกะเฮิร์ตซ์ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) ทุกวันเสาร์ เวลา 13.00 - 14.00 น.

ผู้ประสานงาน

อาจารย์สมเจตย์ โทรศัพท์ 0-9913 – 5585

ปลัดสมเกียรติ โทรศัพท์ 0-1664-3741 โทรสาร 0-3866-4053 ต่อ 109

ภาคเหนือ

ประกอบด้วย

เชียงใหม่

- รายการ “เสียงเด็ก” เอฟเอ็ม 100.5 เมกกะเฮิร์ตซ์ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) ทุกวันอาทิตย์ เวลา 12.00 - 14.00 น.

- รายการ “เสียงบ้านล้านนา” เอฟเอ็ม 93.25 เมกกะเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) ทุกวันจันทร์ – ศุกร์ เวลา 15.00 - 16.00 น.

ผู้ประสานงาน

เครือข่ายองค์กรวิทยุชุมชนเชียงใหม่ 77 / 1 หมู่ 5 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200 โทรศัพท์/โทรสาร 0-5381-0779, 0-5381-0623-4 E-mail: ndf13@chmai.loxinfo.co.th

คุณอุไรรัตน์ ไพบูลย์วัฒนกิจ โทรศัพท์ 0-1697-3549

เชียงราย

- รายการ “เพื่อนร่วมฝัน” เอฟเอ็ม 103 เมกกะเฮิร์ตซ์ ทุกวันเสาร์ เวลา 18.00 - 19.00 น., เอฟเอ็ม 100.25 เมกกะเฮิร์ตซ์ ทุกวันอาทิตย์ที่ 1, 3 และ 5 ของทุกเดือน เวลา 05.00 - 05.30 น., เอฟเอ็ม 1395 กิโลเฮิร์ตซ์ และเอฟเอ็ม 1179 กิโลเฮิร์ตซ์ ทุกวันอาทิตย์ เวลา 09.00 - 10.00 น.

ผู้ประสานงาน

กลุ่มสร้างฝันวันใหม่ ตู้ปณ. 2 ปทจ.จันจว้า อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย 57270 โทรศัพท์/โทรสาร 0-5366-4334

พิจิตร

- รายการ “วิทยุหรรษาเพื่อพัฒนาเยาวชนพิจิตร” เอฟเอ็ม 88.25 เมกกะเฮิร์ตซ์ ทุกวันอาทิตย์ เวลา 15.00 - 17.00 น.

ผู้ประสานงาน

มูลนิธิร่วมพัฒนาพิจิตร 7 / 16 ถนนสระหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร 66000 โทรศัพท์ 0-5665-2990 โทรสาร 0-5665-2991

นางสาวสุนทร ตูตะพะ โทรศัพท์ 0-1962-4879

น่าน

- รายการ “วิทยุเยาวชนคนรักเมืองน่าน” เอฟเอ็ม 94.75 เมกกะเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) น่าน ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 15.00 - 15.30 น.
- รายการ “เยาวชนสร้างสรรค์สังคมน่าน” เอฟเอ็ม 94.75 เมกกะเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) น่าน ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 13.00 - 14.00 น.
- รายการ “กองทัพอากาศเพื่อประชาชน” เอฟเอ็ม 96.0 เมกกะเฮิร์ตซ์ ทอ. 018 น่าน ทุกวันเสาร์ – อาทิตย์ เวลา 19.30 - 20.00 น.

ผู้ประสานงาน เครือข่ายวิทยุเยาวชนน่าน วัดอรัญญาวาส ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน 55000 โทรศัพท์ 0-5477-2530 โทรสาร 0-5477-1867

ลำพูน

- รายการ “วิทยุเยาวชนคนหละปูน” เอฟเอ็ม 95 เมกกะเฮิร์ตซ์ ทุกวันอาทิตย์ เวลา 14.00 - 16.00 น.

ผู้ประสานงาน

เครือข่ายแม่หญิงล้านนา 103 หมู่ 2 ตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน 51120

นางสาวสร้อยสวาท ลังการ์พินธุ์ โทรศัพท์ 0-5352-1402

คุณศรีนวล โทรศัพท์ 0-5357-2481

แม่ฮ่องสอน

- รายการ “คลื่นเสียงเด็กสาระวิน” เอฟเอ็ม 90.5 เมกกะเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) แม่สะเรียง ทุกวันอาทิตย์ เวลา 10.00 - 11.00 น.

ผู้ประสานงาน

ศูนย์พัฒนาเครือข่ายเด็กและชุมชน 7 หมู่ 2 ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัด
แม่ฮ่องสอน 58110

คุณสันติพงศ์ มุลฟอง โทรศัพท์ 0-5361-8067, 0-9851 – 6495

คุณประสิทธิ์ โทรศัพท์ 0-5361-8132

อุทัยธานี

- รายการ “ต้นกล้าฟ้าสีคราม” เอฟเอ็ม 103.75 เมกกะเฮิร์ตซ์ ทุกวันเสาร์ – อาทิตย์ เวลา 09.00 - 10.00 น.

ผู้ประสานงาน

คุณสลักจิตร์ ตั้งจิตตรง โทรศัพท์ 0-9030-0564

1/2 หมู่ 3 ตำบลเขาขี้ฝอย อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี 61120

อาจารย์จิรวัดน์ อุณสวัสดิ์อาภา

แพร่

- รายการ “วิทยุเด็กและเยาวชน” เอฟเอ็ม 91.0 เมกกะเฮิร์ตซ์ ทุกวันอาทิตย์ เวลา 10.00 - 11.00 น.

ผู้ประสานงาน

คุณประสาธ ประเทศรัฐ โทรศัพท์ 0-1603-6501, 0-4280-9009

นครสวรรค์

ผู้ประสานงาน

คุณไพศาล โทรศัพท์ 0-1886-1809

พะเยา

ผู้ประสานงาน

อาจารย์สุทธิชัย ปัญญโรจน์ โทรศัพท์ 0-9854-1146

คุณเพชรรัตน์ โทรศัพท์ 0-1387-4538

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประกอบด้วย

อำนาจเจริญ

- รายการ “เยาวชนรักนกกรักราป่า” เอฟเอ็ม 103.25 เมกกะเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) ทุกวันเสาร์ – อาทิตย์ เวลา 15.00 - 15.30 น.

ผู้ประสานงาน

ชมรมเยาวชนรักนกกรักราป่า 215 หมู่ 3 บ้านหนองทับม้า ตำบลเสนานิคม อำเภอเสนานิคม จังหวัดอำนาจเจริญ 37290 โทรศัพท์ 0-4546-1195, 0-4546-1309

บุรีรัมย์

- รายการ “รวมพลังสร้างสรรค์เด็ก” เอฟเอ็ม 101.75 เมกกะเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) ทุกวันพฤหัสบดี เวลา 20.00 - 22.00 น.

ผู้ประสานงาน

กลุ่มพลังสร้างสรรค์เพื่อท้องถิ่น อาจารย์นิรันดร์ กุลทอานนท์ โทรศัพท์ 0-1660-9489 โทรสาร 0-4462-0277

- รายการ “โลกสวยด้วยเพลง” (เป็นรายการที่มีเนื้อหาเรื่องเยาวชนกับยาเสพติด) เอฟเอ็ม 101.75 เมกกะเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) ทุกวัน เวลา 18.00 - 19.00 น.

ผู้ประสานงาน

กลุ่มดีใจเยาวชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) บุรีรัมย์ ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 31000 คุณพรพิมล นุชาบุญรัมย์ โทรศัพท์ 0-4461-1747

อุบลราชธานี

- รายการ “สืบสานสัมพันธ์เด็ก” เอฟเอ็ม 98.5 เมกกะเฮิร์ตซ์ ทุกวันอาทิตย์ เวลา 13.00 - 13.30 น.

ผู้ประสานงาน

อาจารย์สุวรรณี พรหมจันทร์ โทรศัพท์ 0-1967-3881 โทรสาร 0-4531-1190

นายไผ่ พรหมจันทร์ โทรศัพท์ 0-9284-4425

ศูนย์ผู้นำเยาวชนเพื่อการพัฒนาสังคมอุบลฯ มูลนิธิยุวพุทธพัฒนา

263 ถนนแจ้งสนิท ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

อาจารย์นันทพร โสติวัฒนานนท์ โทรศัพท์ 0-4531-3676, 0-4532-1022 โทรสาร 0-4532-1470

ขอนแก่น

- รายการ “ครอบครัวแสนสุข” เอฟเอ็ม 103 เมกกะเฮิร์ตซ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทุกวันอาทิตย์ เวลา 08.30 - 12.00 น.

ผู้ประสานงาน

รายการครอบครัวแสนสุข ตู้ปณ.1 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

สุรินทร์

- รายการ “เยาวชนรักษ์สุรินทร์” เอฟเอ็ม 99.5 เมกกะเฮิร์ตซ์ ทุกวันเสาร์ – อาทิตย์ เวลา 10.00 - 11.00 น.

ผู้ประสานงาน

อาจารย์สามารถ อาญาเมือง โทรศัพท์ 0-1718-8662

เลย

- รายการ “ต้นกล้าคิด(ส์)” เอฟเอ็ม 100 เมกกะเฮิร์ตซ์ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) เพื่อชุมชน ทุกวันเสาร์ – อาทิตย์ เวลา 13.00 - 14.00 น.

ผู้ประสานงาน

เครือข่ายรักษาน้ำเลย จังหวัดเลย ตู้ปณ.1 อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย 42130

คุณเทพธิดา บังเลิง ผู้ประสานงาน

คุณนิสัน ชินอ่อน (นายสถานี) โทรศัพท์ 0-1739-6249

นางสาวศุภลักษณ์ สุรนาททยานนท์ 125 หมู่ 1 ตำบลนาอาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42000 โทรศัพท์ 0-6219-5264 E-mail: noina-ka@chaiyo.com

ศรีสะเกษ

ผู้ประสานงาน

คุณระเบียบ สายเมือง โทรศัพท์ 0-1266-0927, 0-4564-0807

มหาสารคาม

ผู้ประสานงาน

อาจารย์ชาคริต สายสุดเนตร สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150
โทรศัพท์ 0-4372-5756 ต่อ 305 โทรสาร 0-4372-5753

ภาคใต้**ประกอบด้วย****สงขลา**ผู้ประสานงาน

กลุ่มต้นกล้าสื่อ มูลนิธิมิตรภาพสู่ท้องถิ่น ตู๊ปณ.76 อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000
โทรศัพท์ 0-7432-3374 โทรสาร 0-7432-1779

อาจารย์พรณิภา โสติพันธ์ โทรศัพท์ 0-1430-3563

นางสาวธรรมศาสตร์ โสติพันธ์ โทรศัพท์ 0-1542-0044

นราธิวาส

- รายการ “สภาเด็กและเยาวชนนราธิวาส” เอฟเอ็ม 76 เมกกะเฮิร์ตซ์ อสมท. ทุกวัน เวลา 20.00 - 21.00 น.

ผู้ประสานงาน

สภาเด็กและเยาวชนนราธิวาส 276 ถนนพิชิตบำรุง ตำบลบางนาค อำเภอเมือง จังหวัด
นราธิวาส 96000

นายฮารน ดอเลาะ โทรศัพท์ 0-7351-3250

สุราษฎร์ธานี

- รายการ “ยุวชนสร้างสรรค์” เอฟเอ็ม 89.75 เมกกะเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) ทุกวันอาทิตย์ เวลา 17.00 - 18.00 น.

ผู้ประสานงาน

กลุ่มยุวชนสร้างสรรค์ 57 / 7 หมู่ 5 ตำบลบางกุ้ง อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84000

นางสาวภัทรา ฐิพันธ์

นางสาวรัตน ชูแสง

อาจารย์นิวัฒน์ ไข่เต็กม 0-1677-6301

ปัตตานี

- รายการ “บ้านเสียงใสกับวัยรุ่น” เอฟเอ็ม 107.25 เมกกะเฮิรตซ์ มอ. ปัตตานี ทุกวันจันทร์ - ศุกร์ เวลา 21.30 - 22.00 น.

ผู้ประสานงาน

สถานีวิทยุ มอ. ปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี 94000 โทรศัพท์ 0-7333-1277, 0-7331-3930 - 50 ต่อ 1530

อาจารย์ชาลิสา มากแผ่นทอง โทรศัพท์ 0-1649-0067

คุณสุไอนี โทรศัพท์ 0-9732-3974

พังงา

- รายการ “เยาวชนกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม” เอฟเอ็ม 91.75 เมกกะเฮิรตซ์
อสมท. ทุกวัน เวลา 16.00 - 17.00 น.

ผู้ประสานงาน

กลุ่มเยาวชนอนุรักษ์วัฒนธรรมกับสิ่งแวดล้อม

คุณถาวร พาหา (ที่ปรึกษา) 104 หมู่ 8 ตำบลบาเตย อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา
82120 โทรศัพท์ 0-7643-4769

ตรัง

- รายการ “เยาวชนสื่อสร้างสรรค์” เอฟเอ็ม 91.25 เมกกะเฮิรตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง
แห่งประเทศไทย (สวท.) ทุกวันเสาร์ เวลา 10.00 - 11.00 น.

ผู้ประสานงาน

กลุ่มหมากพร้าว, กลุ่มอนุรักษ์ป่าสาคร และศูนย์สื่อสร้างสรรค์

คุณประนอม เดชธราดล (ผู้ประสานงาน) 133 / 59 ถนนรัชฎา อำเภอเมือง จังหวัดตรัง
92000 โทรศัพท์ 0-9723-6550 โทรสาร 0-7521-8322 E-mail: sciaraya@yahoo.com

- รายการ “วิทยุชุมชน (เยาวชน)” เอฟเอ็ม 106.25 เมกกะเฮิรตซ์ และ เอฟเอ็ม 105.5 เมก
กะเฮิรตซ์ ทุกวันเสาร์ – อาทิตย์ เวลา 11.00 - 12.00 น.

ผู้ประสานงาน

กลุ่มเยาวชนอนุรักษ์สัมพันธ์ตรัง

คุณโกเมนทร์ ศิริบุหงส์ โทรศัพท์ 0-9731-1811, 0-7524-2054

ภาคผนวก ค

ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทำข่าว และการรายงานข่าว จากการเก็บข้อมูลในโบสถ์

การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะฯ ครั้งที่ 1

จากการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทำข่าว และการรายงานข่าวแก่สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับประรด” ครั้งที่ 1 ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 24 - 25 มกราคม 2547 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ชั้น 14 อาคารเอสเอ็มทาวเวอร์ ได้มีการเก็บข้อมูลจากผู้เข้ารับการอบรม ในโบสถ์เข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งมีประเด็นที่สอบถามอยู่ 5 ประเด็น ได้แก่

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมฯ
2. สาเหตุและแรงจูงใจที่เข้าเป็นสมาชิกสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ หรือ “ขบวนการตาสับประรด”
3. ในการเข้าร่วมงานกับขบวนการตาสับประรดที่ผ่านมาท่านประทับใจเรื่องอะไรบ้าง
4. ปัญหาที่ท่านพบในกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ
5. ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของท่านต่อสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ

จากการฝึกอบรมมีเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับประรด” เข้าร่วมโครงการฯ ทั้งสิ้น 23 คน ในโบสถ์ทั้ง 23 โบ มีคำตอบประเด็นต่างๆ อธิบายตามคำถามได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมฯ

จากข้อมูลในโบสถ์เข้าร่วมโครงการฯ เราสามารถอธิบายข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมฯ ได้ดังนี้

1) เพศ

จากข้อมูลในโบสถ์สามารถแบ่งเพศของผู้เข้ารับการอบรมได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศชาย	7	30.43
เพศหญิง	16	69.57

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 69.57 ส่วนเพศชายมี 7 คน คิดเป็นร้อยละ 30.43

2) อายุ

จากข้อมูลในใบสมัครสามารถแบ่งช่วงอายุของผู้เข้ารับการอบรมได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ 8 – 12 ปี	1	04.35
อายุ 13 – 17 ปี	15	65.22
อายุ 18 – 22 ปี	4	17.40
อายุ 23 – 27 ปี	3	13.04
อายุ 27 ปีขึ้นไป	0	00.00

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 13 – 17 ปี คิดเป็นร้อยละ 65.22 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 18 – 22 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.40 ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกับผู้ที่มีอายุระหว่าง 23 – 27 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.04 ผู้ที่มีอายุระหว่าง 8 – 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 4.35 และไม่มีผู้ที่มีอายุมากกว่า 27 ปี

3) ระดับชั้นที่กำลังศึกษา

จากข้อมูลในใบสมัครสามารถแบ่งระดับชั้นที่กำลังศึกษาของผู้เข้ารับการอบรมได้ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ จำแนกตามระดับชั้นที่กำลังศึกษา

ระดับชั้นที่กำลังศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	1	04.35
มัธยมศึกษาตอนต้น	5	21.73
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	13	56.52
อุดมศึกษาหรือเทียบเท่า	2	08.70
จบการศึกษา ป.ตรี หรือสูงกว่า	2	08.70

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ ส่วนใหญ่ ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 56.52 รองลงมาศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 21.73 ส่วนผู้ที่ศึกษาในระดับชั้นอุดมศึกษาหรือเทียบเท่า และจบการศึกษา ป.ตรี หรือสูงกว่า มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 8.70 และผู้ที่ศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา มีจำนวนน้อยที่สุด คือร้อยละ 4.35

2. สาเหตุและแรงจูงใจที่เข้าเป็นสมาชิกสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ หรือ “ขบวนการตาสับปะรด”

มีคำตอบที่เด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ตอบมาในใบสมัครหลากหลาย ซึ่งเราสามารถสรุปคำตอบทั้งหมดเป็นหัวข้อหลักเกี่ยวกับสาเหตุและแรงจูงใจที่เข้าเป็นสมาชิกสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ หรือ “ขบวนการตาสับปะรด” ได้ดังนี้

1. ต้องการงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อ

ได้แก่คำตอบ ต้องการเป็นพิธีกร, ต้องการเป็นนักข่าว, ต้องการเป็นนักจัดรายการวิทยุ, ต้องการงานเกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียง และต้องการเป็นนักจัดรายการวิทยุ

2. สนใจงานทางด้านการใช้สื่อ

ได้แก่คำตอบ ต้องการทราบว่าจะงานเกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียงอย่างไร และสนใจงานด้านวิทยุกระจายเสียง

3. ต้องการเปิดโลกทัศน์ มุมมองของตนเอง

ได้แก่คำตอบ ต้องการท่องเที่ยว, อยากทราบว่ากลุ่มคนที่ทำงานเพื่อสังคม เป็นอย่างไร, อยากรู้ อยากลอง (อยากลองของใหม่) และต้องการเรียนรู้การทำงานเป็นทีม

4. มีผู้อื่นสนับสนุนให้เข้ามาทำ

ได้แก่คำตอบ คุณครูแนะนำมา, มีคนที่รู้จักอยู่ใน “ขบวนการตาสับปะรด”, เพื่อนชักชวน และผู้ปกครองสนับสนุนให้เข้ามาทำ

5. มีโอกาสร่วมกิจกรรมและเห็นความสำคัญของการเข้าร่วม

ได้แก่คำตอบ เข้าร่วมกิจกรรมค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของ “ขบวนการตาสับปะรด”

6. มีความเชื่อถือ เชื่อมั่นใน “ขบวนการตาสับปะรด”

ได้แก่คำตอบ มีความศรัทธาในตัวผู้นำกลุ่ม (คุณฉัตรชัย เชื้อรามัญ), สนใจวิธีการทำงาน, มีความน่าสนใจ, ประทับใจการทำงานของกลุ่ม และต้องการมีส่วนร่วม กับ “ขบวนการตาสับปะรด”

7. ความท้าทายในการทำงาน

ได้แก่คำตอบ การได้ทำงานกับเหตุการณ์จริง ทำให้ท้าทาย อยากพัฒนา และอยากลองทำงานเป็นกลุ่ม

8. ต้องการพัฒนาตนเอง

ได้แก่คำตอบ ต้องการประสบการณ์, ต้องการพัฒนาตนเอง, ต้องการพูดให้ชัดเจนถูกต้องตามหลักภาษาไทย และมีเวลาว่าง ต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

9. ต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

ได้แก่คำตอบ ต้องการได้กลุ่มเพื่อน

10. ต้องการสร้างประโยชน์ให้กับสังคม

ได้แก่คำตอบ ต้องการเป็นกระบอกเสียงให้กับเพื่อนๆ

3. ความประทับใจในการเข้าร่วมงานกับขบวนการตาสับปะรดที่ผ่านมา

ต่อข้อคำถามว่าในการเข้าร่วมงานกับขบวนการตาสับปะรดที่ผ่านมา นั้น เด็กและเยาวชนผู้ตอบแบบสอบถามประทับใจเรื่องอะไรบ้าง ได้คำตอบที่หลากหลาย ซึ่งจากคำตอบทั้งหมดเราสามารถจัดหมวดหมู่คำตอบ ได้เป็นหมวดหมู่ต่างๆ ดังนี้

1. ได้เผชิญกับปัญหาและสิ่งที่ท้าทาย

ได้แก่คำตอบ การเผชิญปัญหาในการจัดรายการและการทำข่าว

2. ประทับใจในการทำงานของกลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด”

ได้แก่คำตอบ ความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน, ความรับผิดชอบในการทำงาน, มีความเป็นกันเองในการทำงาน (มีบรรยากาศไม่เครียด), การทำงานร่วมกันเป็นทีม, การร่วมทุกข์ร่วมสุขไปด้วยกัน, การดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกันในทีม, สมาชิกมีความรับผิดชอบ และสมาชิกมีความตั้งใจ

3. ประทับใจในแนวคิดของกลุ่ม “ขบวนการตาสับปะรด”

ได้แก่คำตอบ ประทับใจแนวคิดของกลุ่ม (การใช้สื่อเพื่อสร้างสรรค์สังคม), การระดมความคิดเห็นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม, เด็กและเยาวชนได้คิดและทำงานออกมาเอง

4. ประทับใจในตัวบุคคลของ “ขบวนการตาสับปะรด”

ได้แก่คำตอบ ได้รู้จักกับคุณฉัตรชัย และผู้ประสานงานหลักคนอื่นๆ, ความมีน้ำใจของทีมงาน, ความน่ารักและเป็นกันเองของทีมงาน, พี่ๆ ทีมงานให้ความรู้ในหลายๆ เรื่อง, ได้รู้จักเพื่อนแท้, ประทับใจในมิตรภาพที่หาไม่ได้ในโรงเรียน, ได้รู้จักเพื่อนๆ ที่คิดเหมือนกัน และความจริงใจของกลุ่ม

5. ได้เปิดโลกทัศน์ และพัฒนาความคิดความสามารถของตนมากขึ้น

ได้แก่คำตอบ ได้เรียนรู้ตนเองมากยิ่งขึ้น (เพราะมีคนชี้จุดบกพร่อง), ได้เปิดโลกทัศน์ของตนเองให้กว้างขึ้น, การสัมผัสกับเหตุการณ์จริงทำให้เกิดประสบการณ์โดยตรง, มีโอกาสให้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเด็กและเยาวชนอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศ, ได้ใช้ความคิดของตนเองกับการทำงานอย่างเต็มที่, เรียนรู้วิธีการทำงานเป็นกลุ่ม, ได้ความรู้ และประสบการณ์นอกห้องเรียน,

ได้ใกล้ชิดกับบุคคลที่มีชื่อเสียง, ได้เรียนรู้การอยู่รอดในสังคม, ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม, ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ และการได้สัมผัสกับบุคคลต่างๆ

6. ได้ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในสังคม

ได้แก้คำตอบ ได้ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่มีปัญหา

4. ปัญหาที่พบในกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ

มีคำตอบที่หลากหลายต่อคำถามที่ถามถึงปัญหาที่พบในกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จากคำตอบทั้งหมด เราสามารถแยกเป็นประเด็นหลักได้ดังนี้

1. ปัญหาในการกระบวนการทำข่าว (ก่อนการรายงานข่าว)

ได้แก้คำตอบ ปัญหาในการทำข่าว, ไม่มีรูปแบบการรายงานข่าวที่ชัดเจน ทำให้บางครั้งการรายงานขาดสาระสำคัญของข่าวไป, วิธีการทำข่าว ปัญหาการหาข่าว, ทำอย่างไรให้ได้ข่าวที่ดี, ในบางครั้งบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ให้ความร่วมมือ, ปัญหาการจับประเด็น, ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่กล้าให้คำตอบ และผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามไม่ตรงประเด็นที่ต้องการ

2. ปัญหาในการรายงานข่าว

ได้แก้คำตอบ ปัญหาในการจัดรายการวิทยุ, วิธีการนำเสนอข่าว, ปัญหาการพูด, ปัญหาการใช้ภาษา, ปัญหาการอ่านออกเสียง, นำเสนอข่าวอย่างไรให้เป็นที่น่าสนใจ

3. ปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการทำข่าว

ได้แก้คำตอบ มีเวลาพักผ่อนน้อยลง (เวลานอน)

4. ปัญหาเกี่ยวกับความจำกัดของสื่อที่ใช้

ได้แก้คำตอบ ไม่สามารถรายงานข่าวบางข่าวให้ทันต่อเหตุการณ์ได้ เนื่องจากความจำกัดของสื่อที่มี (บางข่าวเกิดขึ้นต้นสัปดาห์ แต่ออกอากาศได้ท้ายสัปดาห์), การขัดข้องทางเทคนิคเป็นบางครั้ง, สถานที่ในการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตไม่สะดวก, อุปกรณ์ทางเทคนิคต้องใช้ความรู้ความชำนาญพอสมควร

5. ปัญหาในกระบวนการทำงานกลุ่ม

ได้แก่คำตอบ เพื่อนบางคนไม่ให้ความร่วมมือในการทำงาน, คนหนึ่งต้องรับผิดชอบหลายส่วน (ติดตามข่าวหลายหัวข้อ หลายประเด็น), มีการเข้าออกของสมาชิกภายในกลุ่มอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดการพัฒนาได้ช้า (การประสานงานไม่ต่อเนื่องเพราะเป็นงานอาสาสมัคร และแต่ละคนมาจากต่างพื้นที่กัน), การติดตามการทำงานของกลุ่มให้ทันเป็นเรื่องยาก, ทีมการทำงานยังไม่เข้มแข็ง, สมาชิกในกลุ่มมีเวลาไม่ตรงกัน ทำให้นัดหมายหรือทำข่าวลำบาก, มีการสื่อสารไม่ตรงกันในการทำงานบางครั้ง ทำให้เข้าใจไม่ถูกต้อง, จำนวนคนที่ไม่เพียงพอกับงาน

6. ปัญหาการติดต่อประสานงาน

ได้แก่คำตอบ เพื่อนบางคนขาดการติดต่อประสานงาน, การสื่อสารในการสั่งงานค่อนข้างน้อย, การประสานงานติดต่อเพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่แจ้งเข้ามาว่ามีปัญหา และการติดต่อในการขอสัมภาษณ์เป็นไปด้วยความลำบาก

5. ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ

ประเด็นสุดท้ายที่สอบถามผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมฯ ในแบบคำถามก่อนการฝึกอบรมคือข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของท่านต่อสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ จากคำตอบทั้งหมด เราสามารถจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ที่สำคัญได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับการจัดการในกลุ่ม และการติดต่อประสานงาน

ได้แก่คำตอบ มีการพูดคุยประสานงานเกี่ยวกับเรื่องงานมากขึ้น, ไม่ควรเก็บปัญหาไว้คนเดียว, ควรมีการจัดการอย่างเป็นระบบ แต่ให้ยืดหยุ่น และสร้างทีมการทำงานให้เข้มแข็ง

2. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ได้แก่คำตอบ ต้องการให้มีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น, ต้องการให้เป็นศูนย์กลางการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มเด็กและเยาวชน, สร้างเครือข่ายให้เข้มแข็งมากขึ้น, ต้องการให้มีเวลาการจัดรายการวิทยุเพิ่มมากขึ้น, ต้องการให้ผู้ใหญ่ให้โอกาสเด็กและเยาวชนมากกว่านี้ และต้องการให้จัดกิจกรรมบ่อยๆ

การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะฯ ครั้งที่ 2

จากการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทำข่าว และการรายงานข่าวแก่สำนักข่าวเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ครั้งที่ 2 ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 18 กรกฎาคม วันที่ 2 สิงหาคม 2547 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ชั้น 14 อาคารเอสเอ็มทาวเวอร์ ได้มีการเก็บข้อมูลจากผู้เข้ารับการอบรม ในใบสมัครเข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งมีประเด็นที่สอบถามอยู่ 7 ประเด็น ได้แก่

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมฯ
2. ความคิดเห็นต่อสื่อมวลชนในปัจจุบัน
3. ความคิดเห็นต่อการเท่าทันสื่อของเด็กไปในปัจจุบัน และเหตุผล
4. ความคิดเห็นว่าควรแก้ปัญหาให้เด็กไทยเท่าทันสื่ออย่างไร
5. ความคิดเห็นว่าวัตถุประสงค์หลักของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีอะไรบ้าง
6. ความคิดเห็นต่อการทำงานได้จริงของเครือข่ายเด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด”
7. ความคิดเห็นว่าทำอย่างไรให้เด็กและเยาวชนเป็น “ตาสับปะรด” ให้มากที่สุด

จากการฝึกอบรมมีเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาสับปะรด” เข้าร่วมโครงการฯ ทั้งสิ้น 22 คน ในใบสมัครทั้ง 22 ใบ มีคำตอบประเด็นต่างๆ อธิบายตามคำถามได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมฯ

จากข้อมูลในใบสมัครเข้าร่วมโครงการ เราสามารถอธิบายข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมฯ ได้ดังนี้

1) เพศ

จากข้อมูลในใบสมัครสามารถแบ่งเพศของผู้เข้ารับการอบรมได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
-----	-------	--------

	(คน)	
เพศชาย	8	36.36
เพศหญิง	14	63.63

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 63.63 ส่วนเพศชายมี 8 คน คิดเป็นร้อยละ 36.36

2) อายุ

จากข้อมูลในใบสมัครสามารถแบ่งช่วงอายุของผู้เข้ารับการอบรมได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ 8 – 12 ปี	2	9.09
อายุ 13 – 17 ปี	12	54.54
อายุ 18 – 22 ปี	3	13.64
อายุ 23 – 27 ปี	2	9.09
อายุ 27 ปีขึ้นไป	3	13.64

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 13 – 17 ปี คิดเป็นร้อยละ 54.54 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 18 – 22 ปี และ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 27 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 13.64 รองลงมาคือ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 8-12 ปีและผู้ที่มีอายุระหว่าง 13-17 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.09

3) ระดับชั้นที่กำลังศึกษา

จากข้อมูลในใบสมัครสามารถแบ่งระดับชั้นที่กำลังศึกษาของผู้เข้ารับการอบรมได้ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ จำแนกตามระดับชั้นที่กำลังศึกษา

ระดับชั้นที่กำลังศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	2	9.10

มัธยมศึกษาตอนต้น	5	22.72
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	8	36.36
อุดมศึกษาหรือเทียบเท่า	2	09.10
จบการศึกษา ป.ตรี หรือสูงกว่า	5	22.72

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ ส่วนใหญ่ ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 36.36 รองลงมาศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ จบการศึกษา ป.ตรี หรือสูงกว่า มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 22.72 ส่วนผู้ที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา และอุดมศึกษาหรือเทียบเท่า มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 9.10

2. ความคิดเห็นต่อสื่อมวลชนในปัจจุบัน

มีคำตอบที่เด็กและเยาวชน “ขบวนการตาสับปะรด” ตอบมาหลากหลาย เราสามารถสรุปคำตอบทั้งหมดเป็นหัวข้อหลักเกี่ยวกับความคิดเห็นที่เยาวชนมีต่อสื่อมวลชน ได้ดังนี้

1. สื่อมวลชนมักเสนอข่าวด้านเดียว ตามมุมมองของสื่อมวลชนเป็นหลัก

ได้แก่คำตอบว่า สื่อมวลชนมักนำเสนอในมุมมองของตัวเองเป็นหลัก, บางครั้งสื่อมวลชนมักเสนอเนื้อหาข่าวโดยไม่นึกถึงเยาวชน, สื่อมวลชนมักจะเสนอสื่อเฉพาะกลุ่ม โดยไม่เน้นภาพรวมของสังคม, สื่อนำเสนอข่าวไม่ตรงตามเจตนารมณ์ ตามมาตรา 40 แห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ, สื่อบางสื่อมิได้ให้ความรู้ และสาระในการนำเสนอข่าวสาร, สื่อยังให้ข้อมูล ในการศึกษา และข้อมูลเฉพาะด้านยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน และสื่อขาดความหลากหลายในการนำเสนอ

2. สื่อมวลชนมักจะเสนอข่าวที่เป็นเท็จ บิดเบือนจากความจริง

ได้แก่คำตอบว่า สื่อมวลชนมักนำเสนอข่าวที่บิดเบือนจากความเป็นจริงและสื่อมวลชนมักเสนอข่าวไม่ตรงกัน

3. ปัจจุบันสื่อมวลชนมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถกระจายข่าวสารได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

ได้แก่คำตอบว่า สื่อมีเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอยู่เสมอ ทำให้เรารับรู้ข่าวสารบ้านเมืองอย่างรวดเร็ว

4. สื่อมวลชนไม่มีความรับผิดชอบในการนำเสนอข่าวสาร

ได้แก่คำตอบว่า สื่อเสนอข่าวไปแล้ว ไม่รับผิดชอบต่อการนำเสนอ เนื่องจากต้องการเขียนข่าวให้เร็วที่สุดเพื่อออกขาย แต่ไม่ได้พิจารณาถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้ถูกนำเสนอในภายหลัง, สื่อไม่มีจิตสำนึกในตัวเอง และได้ตระหนักในหน้าที่ของสื่อ, สื่อมักจะละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในการนำเสนอข่าว, สื่อไม่เป็นกลางในการนำเสนอข่าว และสื่อมักไม่ให้เกิดการโต้แย้งข่าวมากเท่าที่ควร

5. สื่อมวลชนเน้นการแข่งขัน และแสวงหาผลกำไรเป็นหลัก

ได้แก่คำตอบว่า สื่อมวลชนจะต้องออกไปหาข่าวที่ต้องการมากที่สุด เนื่องจากมีผลกำไรเป็นวัตถุประสงค์หลัก โดยข่าวบางข่าวที่สื่อมวลชนไม่ต้องการอาจมีประโยชน์อย่างมหาศาลต่อเยาวชน, สื่อเน้นในเรื่องของการแสวงหาผลกำไรเป็นหลัก, สื่อไม่มีจุดยืนในการนำเสนอข่าว และมีการแข่งขันกันในการนำเสนอข่าวมากเกินไป

6. สื่อมิได้มีการเปิดเสรีให้ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร

ได้แก่คำตอบว่า สื่อมวลชนในปัจจุบันยังมิได้มีการเปิดเสรีในการแสดงความคิดเห็นจากประชาชนเท่าที่ควร

3. ความคิดเห็นต่อการเท่าทันสื่อของเด็กไปในปัจจุบัน และเหตุผล

ความคิดเห็นต่อการเท่าทันสื่อของเด็กในปัจจุบันและเหตุผล ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบคำตอบที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. เด็กไทยไม่ค่อยสนใจที่จะวิเคราะห์และศึกษาสื่อเท่าใดนัก

ได้แก่คำตอบว่า เด็กไทยรู้ไม่เท่าทันสื่อ เนื่องจากเวลาส่วนหนึ่งเอาไปใช้ในการเล่นเกมทำให้ไม่มีเวลาสนใจสื่อเท่าใดนัก, เด็กไทยไม่มีความสนใจในสื่อเท่าใดนัก ทำให้เด็กไทยไม่เท่าทันสื่อ และเด็กไทยรู้ไม่เท่าทันสื่อ เนื่องจากเด็กไทยไม่ชอบการวิเคราะห์ ถึงแม้จะสงสัยแต่ก็ไม่ชอบหาคำตอบและปัจจุบันสื่อค่อนข้างที่จะนำเสนออย่างรวดเร็ว ประเด็นข้อเท็จจริงจะเปลี่ยนเร็วมาก

2. ด้านการจัดอบรมความรู้เรื่องสื่อให้กับเด็กและเยาวชนนั้นยังไม่เพียงพอ ทำให้เด็กไทยรู้ไม่เท่าทันสื่อ

ได้แก่คำตอบว่า เด็กไทยไม่เท่าทันสื่อ เนื่องจากเด็กยังไม่มีกระบวนการกลั่นกรองวิเคราะห์ ข้อมูลที่สื่อป้อนให้, เด็กไทยไม่เท่าทันสื่อ เนื่องจากกระแสสื่อกลายเป็นกระแสสังคม ทำให้เด็กสับสนและคล้อยตามและเด็กไทยกำลังจะรู้เท่าทันสื่อแต่ยังไม่ 100 เปอร์เซ็นต์ เพราะในปัจจุบันมีการ กระตุ้นเด็กให้เท่าทันสื่อมากขึ้น และได้มีการปลูกกระแสต่อต้านสื่อที่ไม่ดีและเด็กไทยไม่เท่าทันสื่อ เพราะเด็กไทยไม่ได้รับการสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ติดตามข่าวสารความเป็นไปมากเท่าที่ควร อีกทั้งระบบการศึกษาไม่ได้เน้นตระหนักให้เด็กเห็นความสำคัญของข่าวสารอย่างแท้จริง

3. การมีเวทีที่เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นในด้านสื่อยังน้อย

ได้แก่คำตอบว่า เด็กไทยในปัจจุบันแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) รู้ไม่เท่าทันสื่อ 2) รู้เท่าทัน บ้าง ซึ่งเด็กไทยส่วนใหญ่จะจัดอยู่ในประเภทนี้มากกว่า เนื่องจากไม่ค่อยมีเวทีให้เด็กไทยได้พูด ได้ แสดงความคิดเห็นมากนัก

4. ความเข้าใจของเด็กไทยว่าสื่อนั้นถูกต้องเสมอ เด็กไทยจึงหลงเชื่อง่าย

ได้แก่คำตอบว่า เด็กไทยไม่เท่าทันสื่อ ยังมีอีกหลายคนที่ยังหลงเชื่อคำโฆษณาและทำตาม, เด็กมักทำตามสื่อที่เกินจริงหรือสิ่งผิดๆแสดงให้เห็นว่าเด็กไทยยังรู้ไม่เท่าทันสื่อ, เด็กไทยรู้ไม่เท่าทัน สื่อเนื่องจากเห็นว่าสื่อเป็นครู เด็กมักคิดว่าสื่อจะต้องถูกต้องเสมอ สื่อเสนอข่าวดี เด็กก็มองว่าสิ่ง นั้นดี สื่อเสนอข่าวที่ไม่ดี เด็กจะมองว่าสิ่งไม่ดีตามไปด้วย, เด็กไทยรู้ไม่เท่าทันสื่อ เนื่องจากสับสน และแรงจูงใจในความบันเทิงมีมากมาย ถึงแม้จะต้องเลือกดู และเด็กจะหลีกเลี่ยงสื่อได้ยาก เนื่อง จากการรับสื่อถือเป็นปัจจัยหนึ่งในชีวิตประจำวันไปแล้ว, เด็กไทยยังรู้ไม่เท่าทันสื่อมากนัก และ ปัจจุบันเด็กยังหลงกับสื่ออยู่ ชอบทำตามสื่อและเลียนแบบสื่อ และง่ายที่จะโดนสื่อหลอกและเด็ก ไทยไม่เท่าทันสื่อ เนื่องจากมีสิ่งต่างๆเข้ามาชักจูงให้สนใจในสิ่งใหม่ๆ ต่อให้มีสื่อทางเลือกมากขึ้นก็ มิได้หมายความว่าเด็กสนใจเพราะสื่อที่เข้ามาหลอกกำลังมีมากกว่าสื่อทางเลือก

5. สื่อมิได้เป็นตัวกลางในการพัฒนาการศึกษาให้แก่เด็กไทยอย่างแท้จริง

ได้แก่คำตอบว่า มีเด็กส่วนน้อยเท่านั้นที่รู้เท่าทันสื่อ เนื่องจากสื่อมิได้ทำหน้าที่ในการให้ การศึกษาและให้ความรู้ความเข้าใจกับเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริงและเด็กไทยรู้ไม่เท่าทันสื่อ เนื่องจากสื่อมิได้ทำหน้าที่ในการพัฒนาเด็กไทยให้ฉลาดขึ้น

6. ความคิดเห็นอื่นๆ

ได้แก่คำตอบว่า เด็กไทยมีความรู้ที่เท่าทันสื่อ เนื่องจากเด็กไทยมีความฉลาด

4. ความคิดเห็นว่าควรแก้ปัญหาให้เด็กไทยเท่าทันสื่ออย่างไร

มีคำตอบที่หลากหลายต่อความคิดเห็นว่าควรแก้ปัญหาให้เด็กไทยเท่าทันสื่ออย่างไร ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การปลูกฝังให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ได้แก่คำตอบว่า ยุติการใช้เวลาไปในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ หรือใช้เวลาไปทางที่ไม่เป็นประโยชน์

2. การจัดอบรม ให้ความรู้และจัดกรรมที่เกี่ยวกับสื่อให้แก่เด็ก

ได้แก่คำตอบว่า จัดกิจกรรมอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับสื่อให้แก่เด็ก, ผู้ปกครองควรเป็นแกนนำในการชี้แนะในเรื่องสื่อให้กับเด็ก, อาจารย์ผู้สอนควรเป็นผู้เริ่มต้นในการชี้แนะให้ความรู้แก่เยาวชน, และควรมีหลักสูตรและกระบวนการ การศึกษาความรู้เกี่ยวกับสื่อให้เยาวชนมากที่สุด และมีหน่วยติดตามความเคลื่อนไหวและพัฒนาหลักสูตร นอกจากนั้นควรผลิตสื่อรณรงค์

3. การเปิดโอกาสให้เด็กได้มีการแสดงความคิดเห็น การระดมความคิด และต้องไม่มีการปิดกั้นทางด้านความคิดระหว่างเด็กและผู้ใหญ่

ได้แก่คำตอบว่า แบ่งเป็นการแก้ปัญหาได้ 2 วิธีดังนี้คือ 1) ระยะสั้น คือเปิดโอกาสให้เด็กเข้ามาผลิตสื่อด้วยตนเอง โดยมีผู้ใหญ่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือและปราศจากการครอบงำ 2) ระยะยาว คือภาครัฐต้องร่วมมือและเห็นความสำคัญต่อการลงทุนการพัฒนาเด็ก และให้เรื่องเด็กเป็นวาระแห่งชาติให้ได้และให้เด็กมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อ กับผู้ใหญ่อยู่เสมอๆ เพื่อให้เด็กมีสื่อทางเลือก และสามารถวิเคราะห์สื่อได้

4. กระตุ้นให้เด็กมีจิตสำนึก รู้จักการแยกแยะว่าสิ่งใดถูกต้องหรือสิ่งใดที่ไม่ถูกต้อง

ได้แก่คำตอบว่า สอนให้รู้จักแยกแยะว่าสื่อไหนดี หรือสื่อไหนที่ไม่ดีและต้องปลูกฝังเยาวชนให้เข้าใจตนเองและสิ่งรอบข้าง เพื่อให้รู้เท่าทันสื่อ

5. สื่อควรเป็นตัวกลางในการพัฒนาการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน

ได้แก่คำตอบว่า สื่อควรมีจิตสำนึกที่ดีในการทำสื่อในการนำเสนอให้กับเยาวชน

6. ความคิดเห็นอื่นๆ

ได้แก่คำตอบว่า ควรจะแก้ที่สื่อก่อน และสื่อมวลชนต้องไม่สร้างสื่อที่เกินความจริงและภาครัฐควรมีคณะกรรมการมากลั่นกรองสื่อ

5. ความคิดเห็นว่าวัตถุประสงค์หลักของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีอะไรบ้าง

ประเด็นความคิดเห็นว่าวัตถุประสงค์หลักของ “ขบวนการตาสับปะรด” มีอะไรบ้างมีคำตอบที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อต้องการให้เด็กและเยาวชนได้มีการรวบรวม กระจ่าย เผยแพร่ และรายงานข่าวสาร

ได้แก่คำตอบว่า นำข่าวที่ได้มาให้สื่อมวลชนได้รับรู้, เพื่อศึกษารวบรวมแนวคิดและอภิปรายถึงวัตถุประสงค์การรายงานข่าว, ระดมความคิดและหาทิศทางและแนวทางการทำข่าว, รับข้อมูลข่าวสารและนำไปขยายต่อ เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้รับข่าวสารอย่างทั่วถึง, สามารถนำความรู้ที่ได้ ไปแนะนำชี้แจงคนอื่นได้และเป็นแกนกลางการติดต่อระหว่างชุมชนกับราชการ

2. เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนมีการทำกิจกรรมและแสดงความคิดเห็น

ได้แก่คำตอบว่า เป็นอาสาสมัครไปทำงานนอกสถานที่, คอยสอดส่องดูแลงานและข่าวที่น่าสนใจ, ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม, เปิดโอกาสให้เยาวชน กล้าคิด กล้าทำ และฝึกความเป็นผู้นำ, พัฒนาให้เด็กมีความคิดเห็นอย่างมีสาระ, สอนและแนะนำการทำข่าวโดยปฏิบัติจริง (นอกทฤษฎี), เฝ้าระวัง ติดตาม สอดส่องดูแล รายงานสถานการณ์ เผยแพร่ข่าวสาร ขยายผลแนวคิดและแนวทางและรู้แล้วชี้ คิดแล้วพูด และพูดแล้วทำ

3. เพื่อให้เด็กมีความสามารถในการประสานงานและฝึกให้เด็กชีวิตในสังคม

ได้แก่คำตอบว่า หาข้อมูลมาทำข่าวและปรึกษาหาความรู้กับผู้ประสานงาน, ฝึกให้เด็กใช้ชีวิตในสังคมได้และเน้นให้เด็กมีการสร้างความสัมพันธ์และการประสานงานที่ีระหว่างกลุ่มนักข่าวและสมาชิก

4. ขยายแนวคิดและให้เด็กเป็นจุดศูนย์กลางเพื่อนำไปสู่การพัฒนา

ได้แก่คำตอบว่า ขยายแนวคิดเพื่อนำไปสู่สาธารณชน เพื่อร่วมกันรู้แล้วชี้ นำไปสู่การพัฒนามากขึ้น, ขบวนการตาสับปะรดต้องการเสนอทางเลือกให้เด็กและเยาวชนในด้านสื่อ, เน้นการสร้างภาวะผู้นำให้กับเยาวชน และเป็นกระบอกเสียงแก่เด็กและเยาวชนในเรื่องต่างๆ

5. ความคิดเห็นอื่นๆ

ได้แก่คำตอบว่า ช่วยให้เด็กเท่าทันสื่อ, เน้นเด็กเป็นหลักเพื่อให้เกิดการพัฒนา, ช่วยเหลือเด็กผู้ด้อยโอกาส, เพื่อการเก็บข้อมูลในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติ, สอนให้เด็กและเยาวชนรู้จักและเข้าใจสิทธิของเด็กและผู้อื่น, สร้างเด็กให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพในอนาคต, สร้างแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน, ไม่เบียดเบียนผู้อื่นในทุกกรณีและเป็นนักข่าวประจำท้องถิ่น

6. ความคิดเห็นต่อการทำงานได้จริงของเครือข่ายเด็กและเยาวชน “ขบวนการตา सबประรด”

ประเด็นความคิดเห็นต่อการทำงานได้จริงของเครือข่ายเด็กและเยาวชน “ขบวนการตา सबประรด” มีคำตอบที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ประสบการณ์ที่ผ่านมาในเรื่องกิจกรรมของเด็กและเยาวชนในการมีส่วนร่วมในการประสานงาน

ได้แก่คำตอบว่า เด็กตั้งใจและขยันทำงาน สามารถทำงานได้จริง, เด็กทำงานได้จริง เนื่องจากมีกิจกรรมที่เห็นได้จริง, จากประสบการณ์การทำงานมา 2 ปีนั้น เด็กสามารถทำได้จริงและประสบผลสำเร็จ, ทำได้จริงเนื่องจากขบวนการตา सबประรดมีเวทีให้เด็กกล้าแสดงออก, ทำได้จริงเนื่องจากการทำงานของขบวนการตา सबประรด จะลงพื้นที่และติดตามชีวิตความเป็นอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งผู้บริหารที่มีอำนาจไม่เห็นความสำคัญ, ทุกวันนี้สามารถทำได้จริงโดยมิต้องใช้เงิน และยังสามารรวมกลุ่มเด็กและเยาวชนตามอัตภาพ และแนวคิดของขบวนการตา सबประรด ยังอยู่ในเด็กบางคน ซึ่งปัจจุบันเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว ยังสามารถใช้แนวคิดนี้ในการดำเนินชีวิตได้, ทำได้จริงเพราะตลอดระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา เครือข่ายมีการรายงานข่าวอย่างต่อเนื่องและมีการทำกิจกรรมตลอดและทำได้จริง เพราะเด็กมีการรวมกลุ่มและไปทำประโยชน์ต่อสังคมในด้านต่างๆ นอกจากนั้นยังนำสิ่งดีๆ ไปพัฒนาสังคม

2. ด้านการยอมรับเด็กในการเข้ามาทำหน้าที่สื่อมวลชน

ได้แก่คำตอบว่า ทำได้จริงเนื่องจากขบวนการตา सबประรดเป็นเครือข่ายที่เข้าถึงเด็กมากมายและทำได้เนื่องจากเด็กเข้ามาในพื้นที่สาธารณะมากขึ้น เพราะเป็นที่ยอมรับในสื่อด้านต่างๆ อาทิ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ตและหนังสือพิมพ์

3. ความคิดเห็นอื่นๆ

ได้แก่คำตอบว่าทำได้จริงแต่อาจจะไม่สมบูรณ์นัก เนื่องจากเด็กอาจทำงานแล้วเกิดข้อผิดพลาด แต่ข้อผิดพลาดนั้นสามารถนำมาแก้ไขปรับปรุงได้ในอนาคตและทำได้ไม่สมบูรณ์ เพราะเด็กอยู่ในวัยที่ไม่สามารถรับภาระ แนวคิดและปัญหาสังคมอย่างหลากหลาย

7. ความคิดเห็นว่าทำอย่างไรให้เด็กและเยาวชนเป็น “ตาสับประรด” ให้มากที่สุด

ประเด็นความคิดเห็นว่าทำอย่างไรให้เด็กและเยาวชนเป็น “ตาสับประรด” ให้มากที่สุด มีคำตอบที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการกระจายข่าวสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูล

ได้แก่คำตอบว่า ช่วยกันประชาสัมพันธ์ให้เพื่อน ได้ทราบและใช้ระบบเครือข่ายเพื่อเชื่อมสัมพันธ์

2. ด้านการให้เด็กมีส่วนร่วมให้ มากที่สุดและให้ความรู้ในด้านต่างๆ โดยมีผู้ใหญ่เป็นผู้คอยสนับสนุน

ได้แก่คำตอบว่า ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมมากที่สุด, ไม่ปิดกั้นในด้านความคิดระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ให้เด็กมีส่วนร่วมและช่วยเป็นหูเป็นตาในด้านต่างๆ, ประกาศสื่อสารต่างๆให้เด็กเห็น ความสำคัญของการทำข่าว, ต้องฝึกให้เด็กเป็นคนช่างสังเกตและมีความรู้รอบตัวมากๆ เปรียบเสมือนสับประรดที่ดีจะมีหลายตาในหนึ่งผล คนก็เช่นกันควรจะมีหลายตาหลายๆ ด้าน, เข้าใจ เข้าถึง และปฏิบัติได้และทำความเข้าใจให้กับเด็กและเยาวชนให้เขาได้รู้ถึง สถานการณ์ที่พวกเขา กำลังถูกกระทำจากสังคมรอบด้าน และช่องแคบของชีวิตในอนาคตที่เขาต้องเจอ

3. ด้านการตระหนักถึงการสร้างสรรค์สังคม

ได้แก่คำตอบว่า ช่วยกันดูแลและเอาใจใส่กันและกัน, ปฏิบัติตนให้ดีให้เด็กรู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกันและกัน และมีน้ำใจต่อกัน, สร้างความเข้าใจ และให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของตนเอง พัฒนาศักยภาพ และใช้ศักยภาพของตัวเองในการสร้างสรรค์ให้ทุกคนมีส่วนร่วม มีเจตนารมณ์ที่จะช่วยเหลือตนเอง ผู้อื่นและสังคมไทยภายใต้คุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงามและเน้นให้เด็กเห็นความสำคัญ ของประโยชน์ส่วนรวม อาทิ การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส

4. ด้านการแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง

ได้แก่คำตอบว่า สอนให้เด็กมีความมั่นใจในตัวเอง สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง และคอยสอดส่องปัญหาโดยอาศัยความช่างสังเกต แล้วร่วมกันอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น

5. ความคิดเห็นอื่นๆ

ได้แก่คำตอบว่า มีเจ้าหน้าที่ดูแลช่วยเหลืองานประจำ เนื่องจากทุกคนเป็นอาสาสมัครทั้งหมด, จัดทำระบบสมาชิกให้เป็นระบบมากขึ้น, จัดกิจกรรม ออกกำลังกาย เปิดรับสมัครสมาชิกให้มากขึ้นและการทำงานของขบวนการตาสับประรดให้เน้นที่คุณภาพมากกว่าปริมาณ

ภาคผนวก ง

ประมวลภาพถ่ายกิจกรรมของ “ขบวนการตาสับประรด”

บัตรประจำตัวของสมาชิก "ขบวนการตาสับประด"

แฟ้มข้อมูลสมาชิก "ขบวนการตาสับประด"

แฟ้มเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของ “ขบวนการตาข่ายประด”

ภาพกิจกรรมการออกอากาศรายการวิทยุเด็กและเยาวชนของ “ขบวนการตาส์บ่ประด”

การเตรียมการก่อนออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

บริเวณหน้าห้องส่งของคลื่นระบบเอเอ็ม ความถี่ 891 กิโลเฮิร์ตซ์ กรมประชาสัมพันธ์

ภายในห้องส่งมีเจ้าหน้าที่ควบคุมการออกอากาศ (Controller) นั่งควบคุมอยู่

การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อสื่อสารกับนักจัดรายการในห้องผู้ประกาศ

บรรยากาศนอกห้องผู้ประกาศ ซึ่งจะมีเด็กและเยาวชนของ “ชมวนการตาสับปะรด” ทำหน้าที่อยู่

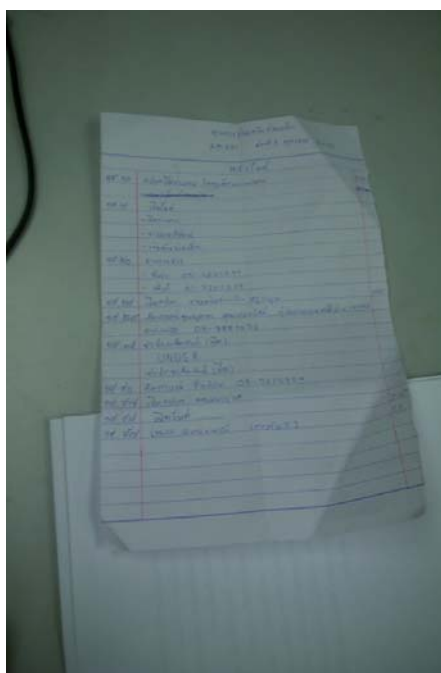
โทรศัพท์ที่ใช้ติดต่อเพื่อสัมภาษณ์ในรายการวิทยุ

การทำหน้าที่ควบคุมสคริปต์รายการ เวลาการออกอากาศ
เปิดเพลงประกอบรายการ และเพลงคั่นรายการ (หลังไมค์)
โดยติดต่อโดยตรงกับเจ้าหน้าที่ควบคุมการออกอากาศ (Controller) ของสถานี

เยาวชนผู้จัดรายการวิทยุขณะเตรียมเนื้อหา และรอการออกอากาศ

ตัวอย่างสคริปต์รายการวิทยุเด็กและเยาวชน ซึ่งเขียนโดยผู้จัดรายการเอง

บริเวณหน้าห้องผู้ประกาศ ซึ่งเป็นห้องที่ใช้จัดรายการ

บรรยากาศภายในห้องจัดรายการ

บรรยากาศภายในห้องจัดรายการ

บรรยากาศภายในห้องจัดรายการ

บรรยากาศภายในห้องจัดรายการ

บรรยากาศภายในห้องจัดรายการ

การประชุมเพื่อสรุปการจัดรายการประจำสัปดาห์หลังจากการจัดรายการวิทยุในแต่ละครั้ง

ภาพกิจกรรมการอบรมนักจัดรายการวิทยุและการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต

แผ่นประชาสัมพันธ์การจัดอบรมนักจัดรายการวิทยุและการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต

บรรยากาศการลงทะเบียนก่อนเข้าฝึกอบรม

บรรยากาศการลงทะเบียนก่อนเข้าฝึกอบรม

บรรยากาศขณะฟังการฝึกอบรม

บรรยากาศขณะฝึกอบรม

(ชมการ์ตูนที่สร้างแรงจูงใจ และชมตัวอย่างองค์กรข่าวของเด็กในต่างประเทศ)

กิจกรรมที่让孩子และเยาวชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำในการฝึกอบรม

กิจกรรมที่让孩子และเยาวชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำในการฝึกอบรม

กิจกรรมที่ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำในการฝึกอบรม

กิจกรรมที่ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำในการฝึกอบรม

กิจกรรมที่ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำในการฝึกอบรม

การเตรียมความพร้อมก่อนออกภาคสนามไปสัมภาษณ์ และทำข่าว

กิจกรรมภาคสนามที่ให้เด็กและเยาวชนสัมภาษณ์และทำข่าวด้วยตนเอง

กิจกรรมภาคสนามที่ให้เด็กและเยาวชนสัมภาษณ์และทำข่าวด้วยตนเอง

กิจกรรมภาคสนามที่ให้เด็กและเยาวชนสัมภาษณ์และทำข่าวด้วยตนเอง

กิจกรรมภาคสนามที่ให้เด็กและเยาวชนสัมภาษณ์และทำข่าวด้วยตนเอง

การฝึกอบรมในเรื่องการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ต

การสาธิตการจัดรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตในเว็บไซต์ของเครือข่าย

การให้เด็กและเยาวชนที่เข้าอบรมไปศึกษาดูงานการจัดรายการวิทยุของเครือข่ายที่สถานีวิทยุ

ร่วมจัดรายการวิทยุกับนักจัดรายการของ “ขบวนการตาสะบะรด”

ร่วมจัดรายการวิทยุกับนักจัดรายการของ “ขบวนการตาสับปะรด”

ประวัติคณะผู้วิจัย

นายรณชาติ บุตรแสนคม (หัวหน้าโครงการวิจัย)

นายรณชาติ บุตรแสนคม เกิดเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2521 ที่จังหวัดมหาสารคาม สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีรัฐศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 2 จากภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2542 และปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน จากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2542

ในระหว่างศึกษา เคยมีบทความวิชาการเรื่อง “การปรับวิถีทัศน์การดำรงชีพของประชาชนไทยเป็นประชาสังคม (Civil Society) กับผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาชาวบ้าน” ตีพิมพ์ในหนังสือ “เสียงจากถ้ำสิงห์: รวมบทความของนิสิตรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ปี พ.ศ. 2542 ในงานจุฬาริชาการ '42

หลังจากจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นิเทศศาสตรพัฒนการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2544 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2545

นางสาวณิศา คงสุข (นักวิจัย)

นางสาวณิศา คงสุข เกิดเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2521 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ในปีการศึกษา 2544 เข้าร่วมงานกับ “ขบวนการตาสับปะรด” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

1. อบรมนักข่าวขบวนการตาสับปะรด รุ่น 3
2. คณะทำงานร่วมกับ UNICEF จัดงานปิดถนนคนเดิน ถนนพระอาทิตย์ ปี 2542
3. คณะกรรมการจัดงานวันทิว – วิทย์เพื่อเด็กโลก (สากล) ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ปี 2542
4. ร่วมเป็นเยาวชนในโครงการมิตรภาพสู่ศตวรรษที่ 21 สาขาพัฒนาท้องถิ่น ที่ประเทศญี่ปุ่น ปี 2543

5. อบรมโครงการสัมมนาสื่อมวลชนกับการรณรงค์เรื่องเอดส์ จังหวัดนครนายก โดย สำนักนายกรัฐมนตรี ปี 2543
6. คณะกรรมการจัดงานวันทีวี – วิทยุเพื่อเด็กโลก (สากล) ณ กรมประชาสัมพันธ์ ปี 2543
7. นักจัดรายการวิทยุเพื่อเด็กและเยาวชน สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย 918 KHz ปี 2542 – 2544
8. ผู้ประสานงาน เครือข่ายวิทยุเพื่อเด็กและเยาวชน 32 จังหวัด ปี 2543 – 2545
9. ผู้สื่อข่าวสำนักข่าวเด็กและเยาวชน ปี 2542 - ปัจจุบัน

มีกิจกรรมสำคัญที่เคยเข้าร่วมดังนี้

1. ประธานชมรมอาสาพัฒนา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ปี 2543
2. ค่ายอาสาพัฒนาชุมชน บ้านใจไก่ กิ่งอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดน่าน ของสถาบันราชภัฏสวนดุสิต ปี 2543
3. จัดทำวิจัย เรื่องความคิดเห็นของประชาชนในเขตบางซื่อเกี่ยวกับมลพิษทางมูลฝอย สนับสนุนโดยสถาบันราชภัฏสวนดุสิต และสำนักงานเขตบางซื่อ ปี 2544
4. ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นโลกทัศน์ชุมชน ปี 2543 – 2545
5. ผู้ช่วยนักจัดรายการเสียงจากคนตาบอดไทย โดยสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย 819 kHz ปี 2543 - ปัจจุบัน
6. อาสาสมัครร่วมรณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อม มูลนิธิกรีนพีซเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปี 2545 – ปัจจุบัน

นายวีรพันธ์ วิบูลย์พันธุ์ (นักวิจัย)

นายวีรพันธ์ วิบูลย์พันธุ์ เกิดเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2523 ที่จังหวัดสระบุรี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ในปีการศึกษา 2545

หลังจบการศึกษาได้เข้าทำงานในตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้บริหารสื่อ บริษัท แอมเวย์ ประเทศไทย จำกัด จนถึงปัจจุบัน